

ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ

ΕΤΟΣ 17
ΤΕΥΧΟΣ 50
ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 3.000
€ 8,80

Τετραδιο για τα γραμματα και τις τεχνες

50 ΤΕΥΧΗ

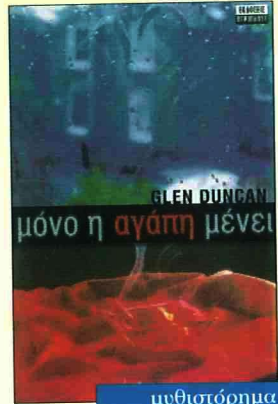
Federico García Lorca, Paul Eluard, Friedrich Holderlin,

Yves Bonnefoy, Jean-Claude Villain, D.H. Lawrence,

Χαρίντ Φουλαντβίντ, Μπίλλι Ρόζεν, João Silvério Trevisan, Lars Noergaard

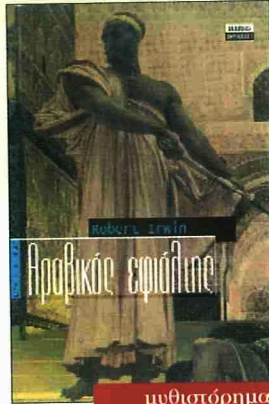
Περίπλους... στην ξεχωριστή λογοτεχνία

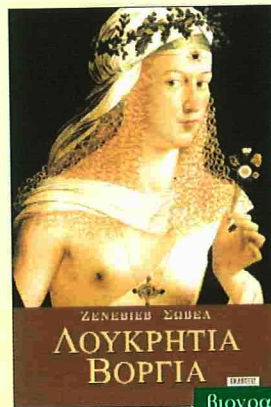
μυθιστόρημα

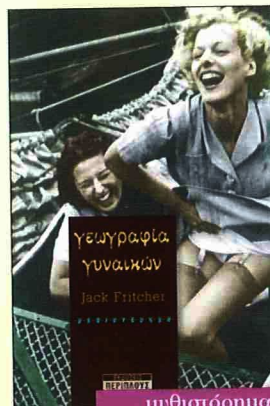
μυθιστόρημα

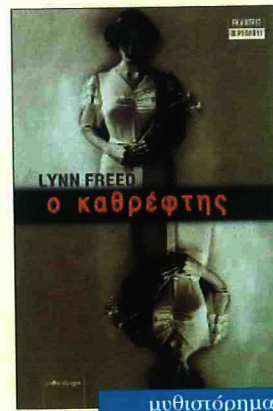
μυθιστόρημα

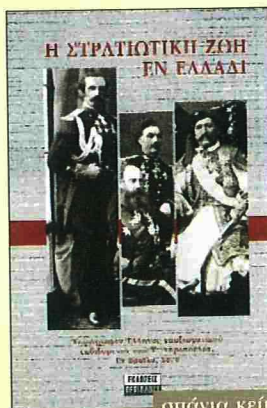
βιογραφία

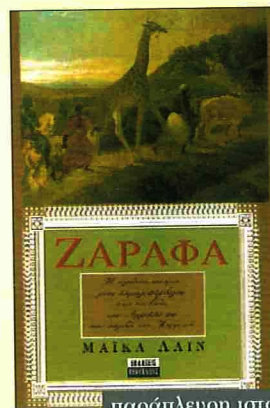
μυθιστόρημα

μυθιστόρημα

οπάνια κείμενα

παράπλευρη ιστορία

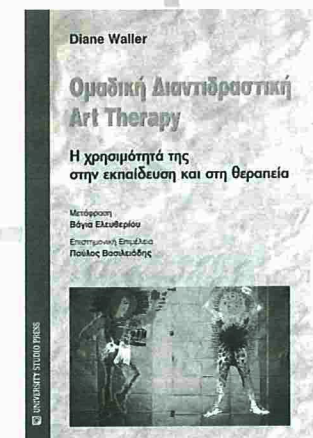
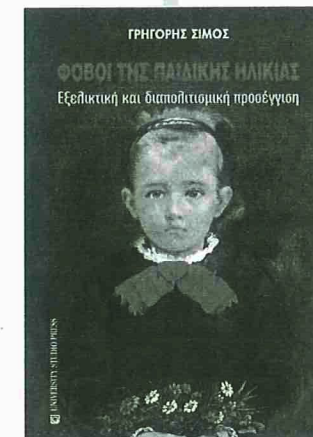
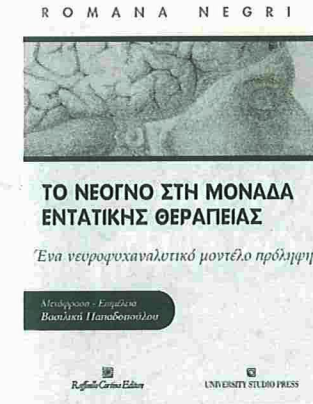
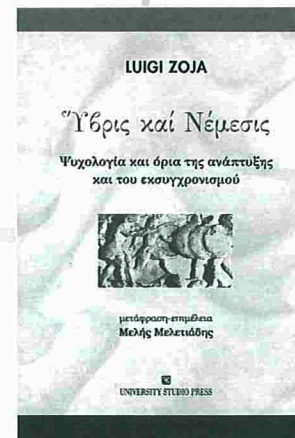
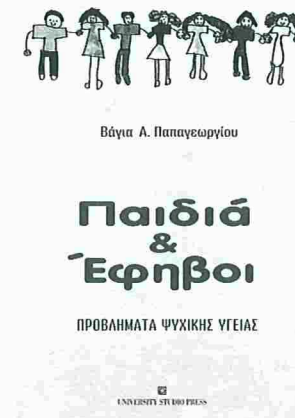
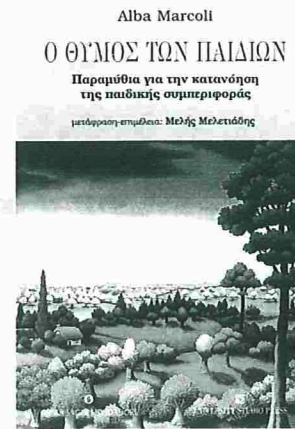
μαρτυρίες

Σε όλα
τα βιβλιοπωλεία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ

Σπ. Τρικούπη 20, 106 83 Αθήνα, Τηλ. Κέντρο: 3307000, fax: 3307005

ψυχολογία

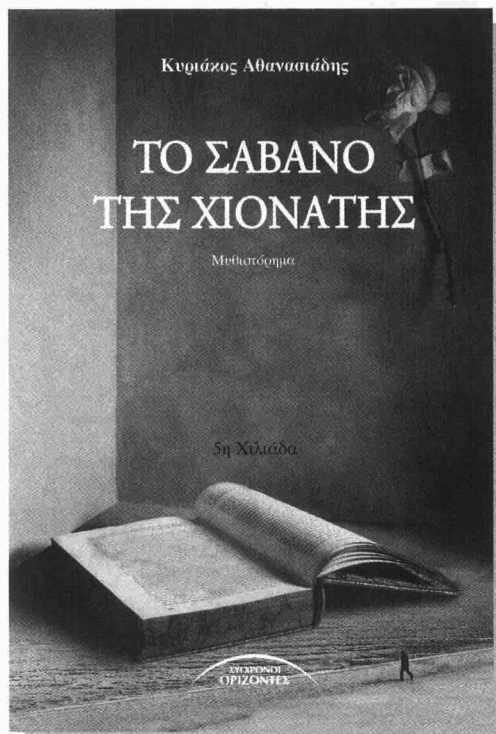
Εκδόσεις Επιστημονικών Βιβλίων & Περιοδικών

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αρμενοπούλου 32 • Τ.Κ. 546 35
Τηλ. 031/208731, 209637 • Fax 216647
e-mail: univstud@spark.net.gr

ΑΘΗΝΑ
ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
Πεσμαζόγλου 5 • Τ.Κ. 105 64
Τηλ. & Fax 01/3211097

UNIVERSITY STUDIO PRESS

Κυριάκος Αθανασιάδης
ΤΟ ΣΑΒΑΝΟ ΤΗΣ ΧΙΟΝΑΤΗΣ
 Μυθιστόρημα

Ένας συγγραφέας αποφασίζει να αποσυρθεί για μερικούς μήνες στη φαινομενική γαλήνη κάποιου νησιού της άγονης γραμμής ώστε να γράψει –επιτέλους– το «μεγάλο» μυθιστόρημα, που θα τον βγάλει από την αφάνεια. Άθελά του καταλήγει παγιδευμένος, γητεμένος από μια νεαρή γυναίκα και έναν μυστηριώδη άντρα, η αφήγηση του οποίου τον παρασέρνει στη διαποτισμένη από ψέμα, έρωτα, αίμα και μαγεία πλοκή της.

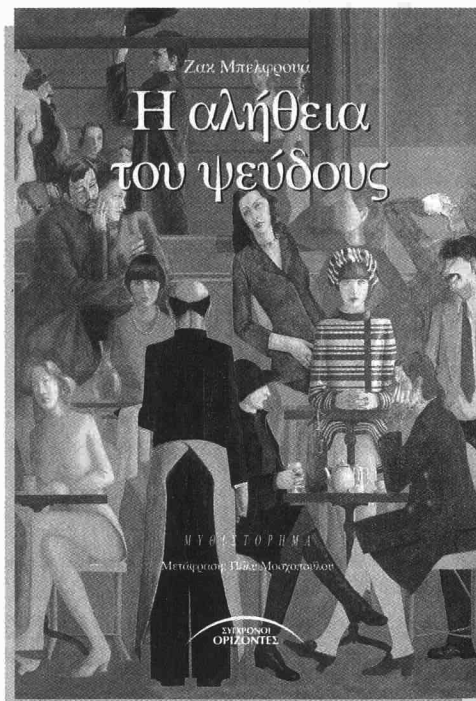
Το βιβλίο θυμίζει σπíti κατάφωτο όπου παίζουν βιολιά, καθότι ένας συγγραφέας βρήκε τον εαυτό του και τα λογοτεχνικά του μέσα.
Κωστής Παπαγιώργης

Σε όλα τα
 βιβλιοπωλεία
 μόλις κυκλοφόρησαν

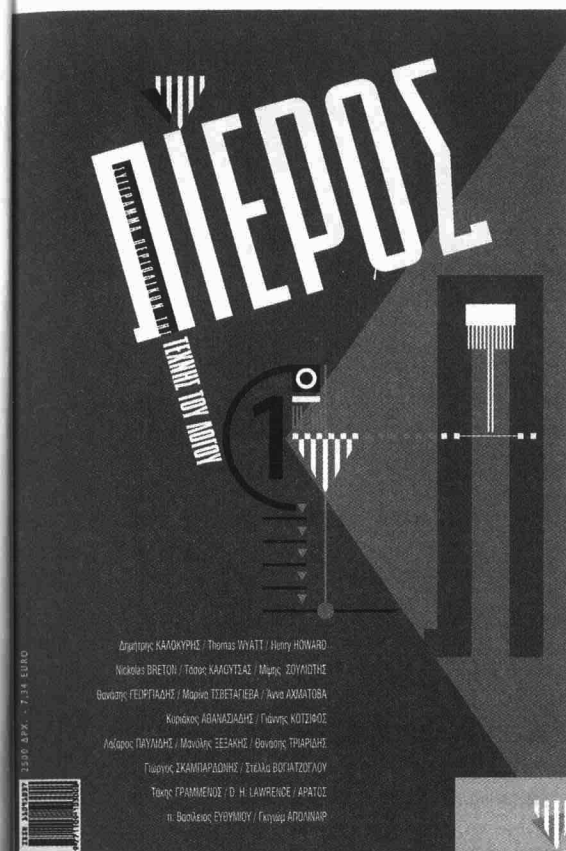
Ζακ Μπελφρουά
Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΨΕΥΔΟΥΣ
 Μυθιστόρημα

Τι είναι αλήθεια και τι ψέμα; Πόση γνησιότητα κρύβουν ένας πλαστός πίνακας, ένας έρωτας που άρχισε χάρη σε μια παρεξήγηση, μια κοινωνία που στηρίζεται σε πλάνες; Ίσως οι απαντήσεις κρύβονται στις γειτονιές του Παρισιού, εκεί που καθένα από τα πρόσωπα του μυθιστορήματος αναζητεί τη δική του εκδοχή της αλήθειας και άθελά του μπλέκει ακόμη περισσότερο τα νήματα της αινιγματικής πλοκής, η λύση της οποίας θα αποδειχτεί ένας ακόμη γρίφος.

Ο Ζακ Μπελφρουά αποδεικνύει πως δε διαθέτει μόνο λογοτεχνική πένα, αλλά και φιλοσοφική σκέψη.

Μετ.: Πόλυ Μοσχοπούλου

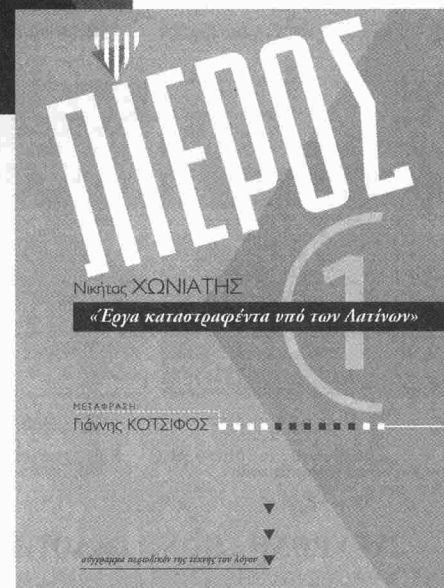

Ο Πίερος, ο Μακεδών, όταν ήρθε στις Θεσσαλίες, λένε ότι όρισε να είναι εννέα οι Μούσες και έδωσε σ' αυτές τα τωρινά τους ονόματα.
 Παισανίας, Βοιωτικά, 29

Ένα σταθερό βήμα που θέτουν στη διάθεση των γνήσιων λειτουργών της λογοτεχνίας οι Σύγχρονοι Ορίζοντες. Στις σελίδες του Πίερου, συγκεντρώνονται επιλεγμένα δείγματα της νεότερης ελληνικής λογοτεχνικής παραγωγής, υπενθυμίζονται σημαντικά αλλά λησμονημένα έργα του παρελθόντος και φιλοξενούνται άρτιες μεταφράσεις κειμένων της παγκόσμιας γραμματείας.

Διαβάστε στο πρώτο τεύχος του Πίερου:

Πεζογραφήματα των Κυριάκου Αθανασιάδη, Θανάση Γεωργιάδη, Δημήτρη Καλοκύρη, Τάσου Καλούτσα, Οδυσσέα Κελέρη, Μανόλη Ξεσάκη, Λάζαρου Παυλίδη, Γιώργου Σκαμπαρδώνη, Θανάση Τριαρίδη.
 Ποιήματα των Θανάση Γεωργιάδη, Γιάννη Κοτσιφού, Μίμη Σουλιώτη.
 Μεταφράσεις έργων των Τόμας Γουάιατ, Χένρι Χάουαρντ, Νικόλαος Μπρετόν, Γκιζιόμ Απολινέρο, Μαρίνας Τσεβεταγιέβα, Άννας Αχμάτοβα, Ντ. Χ. Λόρενς και του Αράτου.
 Κείμενα - σχόλια της Στέλλας Βογιατζόγλου και του Τάκη Γραμμένου.
 Απόσπασμα από το άγνωστο έργο του πατρός Βασιλείου Ευθυμίου του εκ Κωνσταντίνικου της Μακεδονίας Ιστορία συνοπτική της Ελλάδος (1807).

Π ρ ο σ φ ο ρ ά στους αναγνώστες του Πίερου, σε ξεχωριστή μικρού σχήματος έκδοση, η μετάφραση του κειμένου του Νικήτα Χωνιάτη (12ος – 13ος αι.) με τίτλο Έργα καταστραφέντα υπό των Λατίνων.

Θήνα: Κεραμεικού 93-95, Τ.Κ. 104 35, Τηλ.: (01) 3460224

fax: (01) 3460183, e-mail: sa_orizontes@hellasnet.gr

εσσαλονίκη: Μοναστηρίου 139 & Χαλκίδος 3, Τ.Κ. 546 27, Τηλ.: (031) 543828

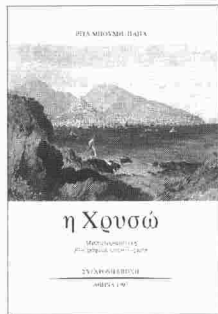
fax: (031) 501824, e-mail: s_orizontes@hellasnet.gr

ήπρος: Ακαδημίας 15, Τ.Κ. 4043, Λεμεσός, Τηλ.: (05) 323555, 323533 - Fax: (05) 325500

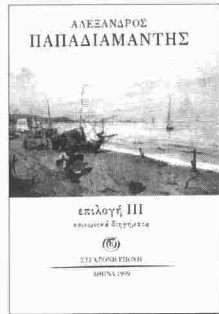

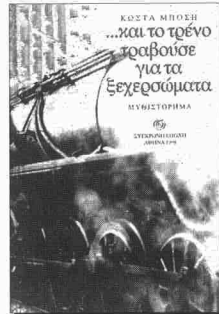
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

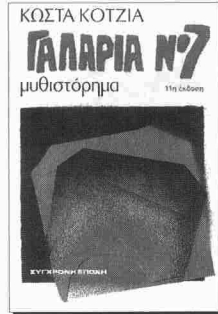
Ρ. ΜΠΟΥΜΗ-ΠΑΠΑ
Η Χρυσώ

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ
Επιλογή III
Κοινωνικά διηγήματα

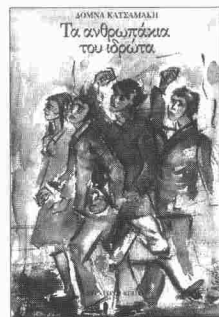
Κ. ΜΠΟΣΗΣ
... και το τρένο τραβούσε
για τα ξεχασμένα

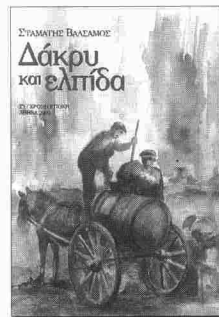
Κ. ΚΟΤΖΙΑΣ
Γαλαρία Νο 7

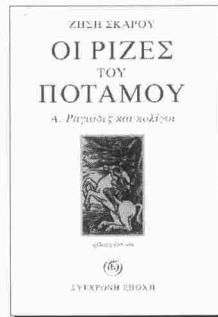
Μ. ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ
Ο άλλος δραπέτης

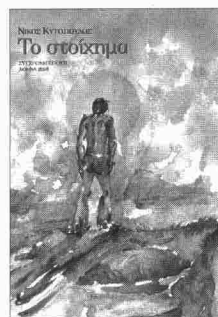
Δ. ΚΑΤΣΑΜΑΚΗ
Τα ανθρωπάκια του ιδρώτα

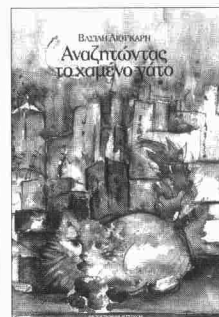
Σ. ΒΑΛΣΑΜΟΣ
Δάκρυ και ελπίδα

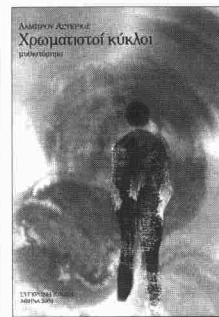
Ζ. ΣΚΑΡΟΥ
Οι ρίζες του ποταμού (3 τόμοι)

Ν. ΚΥΤΟΠΟΥΛΟΣ
Το στοίχημα

Β. ΛΙΟΓΚΑΡΗΣ
Αναζητώντας το χαμένο γάτο

Α. ΛΑΜΠΡΟΥ
Χρωματιστοί κύκλοι

Σ. ΔΑΡΑΚΟΥ-ΦΙΛΙΠΠΟΥ
νήλιος

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΕΒΕ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 3820835, 3823649, Fax: 3813354, <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

Κεντρική διάθεση: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 3829835, 3808132, Fax: 3829814

Βιβλιοπωλεία: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 3829835, 3829814.

2. Θεσσαλονίκη, Μπακατσέλου 3 & Εγνατία 65, Τηλ.: 031 283810. 3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 0651 38090

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΕΣ ΣΕΙΡΕΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ φαντασία

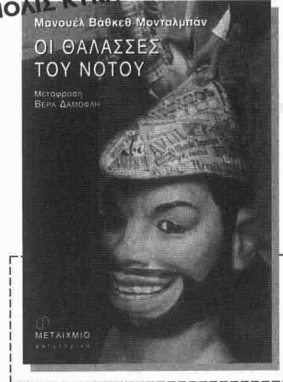
ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Σ. ΣΑΙΑ ΡΙΣ
Η μικρή μάγισσα

ΝΕΕΣ ΣΕΙΡΕΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ αστυνομικό

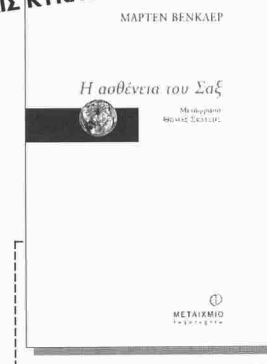
ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Μανουέλα Βάγκεθ Μονταλμπαν
ΟΙ ΘΑΛΑΣΣΕΣ
ΤΟΥ ΝΟΤΟΥ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ λογοτεχνία

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΜΑΡΤΕΝ ΒΕΝΚΑΕΡ
Η ασθένεια του Σαξ

Κ Υ Κ Λ Ο Φ Ο Ρ Ο Υ Ν

Η ΜΥΝΤΙΟΝ
Ο ποιητής

ΔΕΛΙΑ ΜΑΡΟΥΛΗ
Η απαγωγή

ΖΑΝ-ΠΙΕΡ ΜΙΑΟΡΑΝΟΣ
Η λήξη της Αγωνίας

ΜΙΑΙΛΙ ΣΙΝΤΟΥΣ
Η νύφη

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
(ΕΚΔΟΣΕΙΣ)

Σ Ε Ο Λ Α Τ Α Β Ι Β Λ Ι Ο Π Ω Λ Ε Ι Α

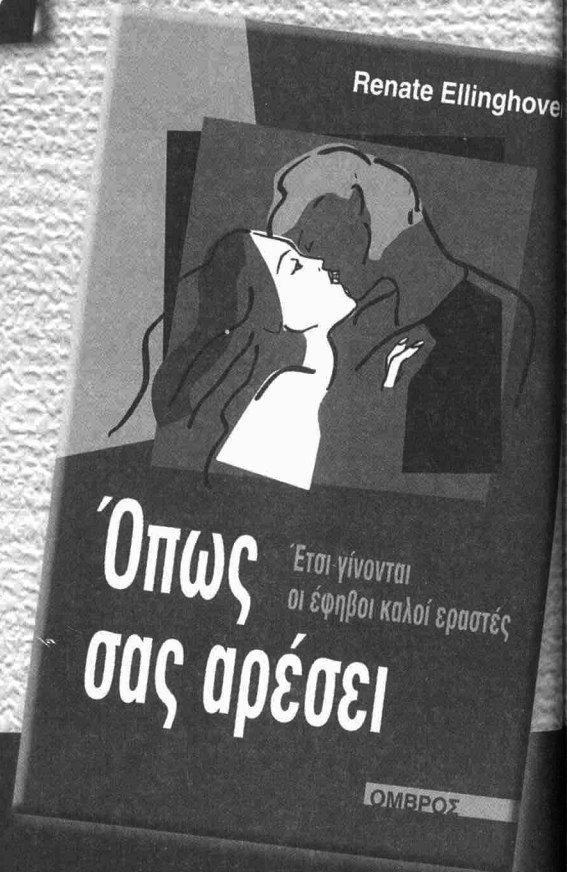

**ΡΟΖΑ ΜΟΝΤΕΡΟ
Η ΚΡΥΦΗ ΖΩΗ ΔΙΑΣΗΜΩΝ
ΓΥΝΑΙΚΩΝ**

Δεκαπέντε πορτραίτα διασήμων γυναικών. Ανάμεσά τους: Agatha Christie, Simone de Beauvoir, Alma Mahler, George Sand, Camille Claudel κ.α. Το βιβλίο περιέχει 17 κεφάλαια τα οποία πρωτοδημοσιεύτηκαν στο ένθετο της Κυριακάτικης Ισπανικής Εφημερίδας El Pais και προκάλεσαν ποικίλες αντιδράσεις. Η ίδια η Montero λέει: «Θα μιλήσω για εκείνες τις γυναίκες που σε κάποια στιγμή «μου μίλησαν». Εκείνες των οποίων οι βιογραφίες ή τα ημερολόγια με εντυπωσίασαν για κάτι ιδιαίτερο, που με έκαναν να στοχαστώ, να ζήσω, να αισθανθώ».

**ΡΕΝΑΤΕ ΕΛΙΝΓΚΧΟΒΕΝ
ΟΠΩΣ ΣΑΣ ΑΡΕΣΕΙ. ΕΤΣΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ
ΟΙ ΕΦΗΒΟΙ ΚΑΛΟΙ ΕΡΑΣΤΕΣ**

Το βιβλίο «Όπως σας αρέσει» απευθύνεται πρωτίστως στους νέους. Δυναμώνει τις διαπροσωπικές σχέσεις. Βοηθάει την ικανότητα για επαφές και το αίσθημα ευθύνης. Είναι γέφυρα ανάμεσα στις γενιές. Γκρεμίζει εμπόδια. Είναι πηγή για την εξέλιξη των παιδιών. Είναι πηγή ελευθερίας, απόλαυσης και ελαφρότητας. Συνεισφέρει στην ανοικτή και ειλικρινή συννεύση. Υποδεικνύει, πώς να αξιοποιούμε - χειριζόμαστε τα συναισθήματά μας. Το θέμα «ασφαλές σεξ» διαπερνά όλο το βιβλίο.

**Όμβρος,
ΣΥΝ. νεροποντή, μπόρα.**

Ένα ραγδαίο φυσικό φαινόμενο. Και τι πιο ραγδαίο από το Λόγο! Τον Ελληνικό Λόγο!
Οι εκδόσεις «Όμβρος» ξεκίνησαν το 1983 έχοντας σαν στόχο την προώθηση των νέων Ελλήνων συγγραφέων.
Στα 17 χρόνια της εκδοτικής του προσπάθειας ο «Όμβρος» προσέφερε ό,τι μπορούσε στο χώρο του καλού βιβλίου και βρίσκεται στο πλευρό κάθε μορφής Τέχνης.
Στο χώρο του θεάτρου συμπαρίσταται με χορηγίες, διοργανώνει εκθέσεις ζω-

γραφικής επωνύμων καλλιτεχνών τόσο της Ελλάδας όσο και του εξωτερικού. Από τη θέση του επαγγελματικού και παραγωγικού κλάδου τον οποίο οι συντελεστές της ΟΜΒΡΟΣ ΕΠΕ υπηρετούμε με υπευθυνότητα, εκφράζουμε την πεποίθησή μας πως το βιβλίο έχει ευοίωνο μέλλον και ότι οι εργαζόμενοι από κοινού, συγγραφείς, εκδότες και αναγνώστες συμβάλλουμε στη διαύνηση του πνεύματος στον υλιστικό πλανήτη μας.

JEAN PAUL CLEREN

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
 Ασκληπιού 23, 106 80 Αθήνα
 τηλ. 36 44 230-36 44 073 Fax: 36 39 069
 e-mail: omvros@hol.gr - www.omvros.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

- ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ (ΤΟΜ. Ι), 180 σελ.
- ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ (ΤΟΜ. ΙΙ), 172 σελ.
- «ΙΣΧΥΡΕΣ» ΚΑΙ «ΑΣΘΕΝΕΙΣ» ΓΛΩΣΣΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ- ΟΦΕΙΣ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΗΓΕΜΟΝΙΣΜΟΥ, 256 σελ.
- ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑΣ, 112 σελ.
- ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΓΛΩΣΣΑΣ, 56 σελ.
- ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΜΙΚΡΑΣΙΑ-ΚΥΠΡΟΣ-ΑΙΓΥΠΤΟΣ (1880-1930), 352 σελ.
- Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, 112 σελ.
- Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ, 144 σελ.
- Ο ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΟΥ Δ. ΣΟΛΩΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ, 224 σελ.
- ΜΕ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΤΟΥ ΚΑΒΑΦΗ ΕΙΚΟΣΙ ΞΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ, 64 σελ.
- ΣΥΝΟΜΙΛΩΝΤΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΒΑΦΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΞΕΝΩΝ ΚΑΒΑΦΟΓΕΝΩΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ, 384 σελ.
- ΠΑΛΑΙΑ ΤΕ ΚΑΙ ΝΕΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΥ ΚΑΡΤΑΝΟΥ (ΒΕΝΕΤΙΑ 1536), 624 σελ.
- Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ / ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ, 440 σελ.

ΣΥΝΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

- Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ (ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά), 216 σελ.
- ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ (ελληνικά, ιταλικά), 88 σελ.
- ΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ελληνικά, γαλλικά), 56 σελ.
- INSTITUTIONS OFFERING COURSES OF MODERN GREEK IN GREECE AND ABROAD - A BRIEF GUIDE UPDATED AND REVISED (αγγλικά), 72 σελ.
- ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΟΙ ΘΥΛΑΚΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ (ελληνικά, αγγλικά), 160 σελ.
- Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΛΕΚΤΟΙ ΤΗΣ (ελληνικά, γαλλικά), 144 σελ.
- ΓΛΩΣΣΑ, ΓΛΩΣΣΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ (ελληνικά, γαλλικά, αγγλικά), 96 σελ.

ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ

- ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
Επιμέλεια: Α.-Φ. Χριστίδης

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΠΡΟΦΟΣ ΔΙΑΝΟΜΗ ΒΙΒΛΙΩΝ Α.Ε.Ε.Ε.
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ 5, 106 81 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: (01) 38 30 889, FAX: (01) 38 29 207
ΠΡΟΞΕΝΩΝ 7, 546 32 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΗΛ.: (031) 235 364, FAX: (031) 283 523

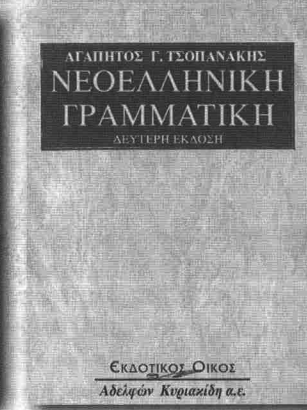
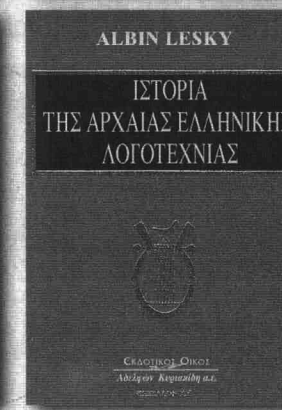
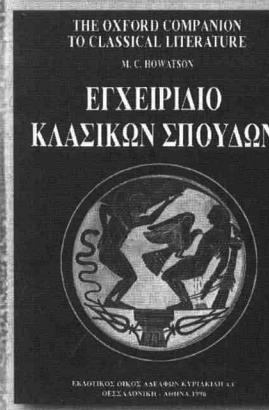
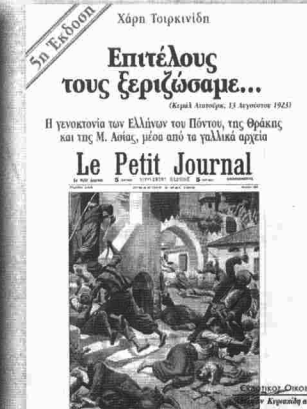
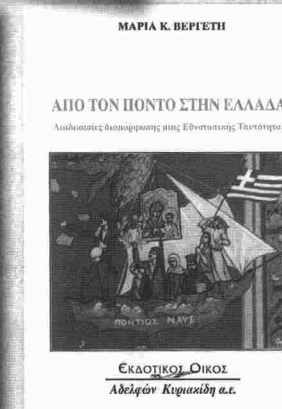
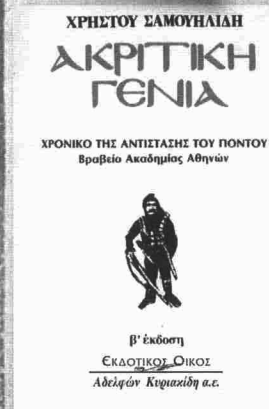
ΚΑΡΑΜΑΟΥΝΑ 1 - ΙΙΑ. ΣΚΡΑ
551 31 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΗΛ.: (031) 459 101, 459 106
FAX: (031) 459 107
<http://www.greeklanguage.gr>

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΑ 30 ΧΡΟΝΙΑ
ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ
ΑΔΕΛΦΩΝ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε.

30 ΧΡΟΝΙΑ

ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΑΣ ΔΥΟ ΒΙΒΛΙΑ
ΑΠΟ ΚΑΘΕ ΟΜΑΔΑ
ΣΑΣ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΜΕ ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΚΑΙ ΕΝΑ ΣΥΛΛΕΚΤΙΚΟ CD ΔΩΡΟ

Εκδοτικός Οίκος
Αδελφών
Κυριακίδη

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Κ. ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ 5, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΗΛ.: (031) 208.540 FAX: 245.541

Αδελφών Κυριακίδη α.ε.

www.kyriakidis.gr

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΟΜΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 3.000 (€ 8,80)

Ιδιοκτήτης
Η μη κερδοσκοπική εταιρεία «Οι Φίλοι του Περίπλου»

Εκδότης
ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΒΙΤΣΟΣ
Σπ. Τρικούπη 20, 106 83 Αθήνα, τηλ. 3307000-4, e-mail: vitsos@otenet.gr

Διευθυντής
ΖΗΣΙΜΟΣ ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ

Αρχισυντάκτης
ΜΑΚΗΣ ΤΣΙΤΑΣ

Συντακτική Επιτροπή
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΩΣΤΙΟΥ - ΝΙΚΟΣ ΛΟΥΝΤΖΗΣ

Γραφείο Ζακύνθου: ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΕΜΕΤΗΣ
Μουσείο Σολωμού, Πλ. Αγίου Μάρκου, 291 00 Ζάκυνθος
τηλ.: (0695) 28982, 22357

Γραμματεία-Στοιχειοθεσία
ΜΙΝΑ ΔΑΛΚΑ

Διαχωρισμοί - Φιλμ
ΠΑΡΑΛΟΣ Γραφικές Τέχνες

e-mail: perip@otenet.gr
www.periplous.gr

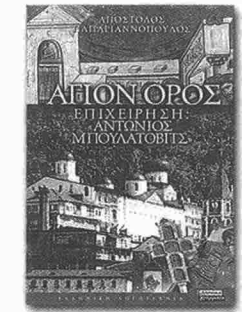
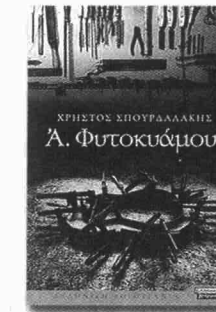
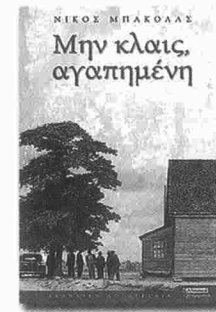
Διανομή

ΑΘΗΝΑ: Σπ. Τρικούπη 20, 106 83, τηλ.: 3307000-4 - fax. 3307005 ❖
Σακελλαρίδη 8, 112 53 Αθήνα, τηλ.: 8661889 ❖ Χριστάκης, Ιπποκράτους 10-
12, τηλ. 3639336 ❖ «Κατάρτι», Μαυρομιχάλη 9, τηλ. 3604793 ❖ Σπύρος Μα-
ρίνης, Σόλωνος 76, τηλ.: 3648170 ❖ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ ΠΑΛΑΙΩΝ ΤΕΥΧΩΝ ΚΙ
ΕΚΔΟΣΕΩΝ, ΑΘΗΝΑ: «Εστία», Σόλωνος 60, τηλ.: 3637324 ❖ «Πρωτοπορία»,
Γραβιάς 3-5, τηλ.: 3801591 ❖ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Κέντρο Βιβλίου», Λασσάνη 9,
τηλ.: 237463 ❖ «Πρωτοπορία του Βορρά», Λ. Νίκης 3, τηλ.: 226190 ❖ ΒΟ-
ΛΟΣ: Βιβλιοπ. «Όμηρος» ❖ ΙΩΑΝΝΙΝΑ: Βιβλιοπ. «Δωδώνη».

Συνδρομές

ΕΤΗΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ιδιώτες: Δρχ. 6.000 (€ 17,61) - Βιβλιοθήκες-Οργανισμοί-
Επιχειρήσεις-Τράπεζες: Δρχ. 15.000 (€ 44,02) ❖ ΕΤΗΣΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Δρχ. 10.000
€ 29,35 ή U.S.\$40 ❖ Οι συνδρομές θα πρέπει να στέλνονται στη διεύθυνση:
ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΒΙΤΣΟΣ, Σπ. Τρικούπη 20, 106 83 Αθήνα, με ταχυδρομική επιταγή ή να
καταβάλλονται στο ΓΙΑΝΝΗ ΔΕΜΕΤΗ στη Ζάκυνθο ή να κατατίθενται στους
λογ/σμούς: ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ 345 / 749012-77 ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 54 / 04870-
00010 / 79 ❖ ALPHA BANK 101-002101685564 ❖ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΥΠΡΟΥ 51247.

Διεθνής κωδικός αριθμός περιοδικού (ISSN) 1105-0829

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Σ Ε Ο Δ Α Τ Α Β Ι Β Λ Ι Ο Π Ω Λ Ε Ι Α

Ελληνικά
Γράμματα

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ

Βιβλιοπωλεία:

Αθήνα: Γ. Γενναδίου 6, Τ.Κ 106 78, Τηλ./Fax: 3817826

Στοά Ορφέως, Στοά Βιβλίου, Πεσμαζόγλου 5, Τ.Κ 105 59, Τηλ.: 3211246

Θεσσαλονίκη: Κ. Μελενίκου 27, Τ.Κ 546 35, Τηλ./Fax: (031) 245950

Πάτρα: Μαιζώνος 1 & Καρόλου 32, Τ.Κ 262 23, Τηλ.: (061) 620384, Fax: (061) 272072

ΤΟ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ενός περιοδικού μπορεί να σημαίνει πολλά, μπορεί όμως να σημαίνει και τίποτα. Ένα είναι το σίγουρο: ότι αποτελεί δείγμα γραφής ικανό ώστε να ελπίζει κανείς ότι μπορεί και να καταδεχθεί να ασχοληθεί με το περιοδικό κάποιος μελετητής ή έστω καταγραφέας της ιστορίας των περιοδικών. Είναι γεγονός ότι υπήρξαν αρκετές περιπτώσεις περιοδικών, και ελληνικών, που ένα και μόνο τεύχος τους στάθηκε αρκετό για να περάσουν στην ιστορία. Είναι οι περιπτώσεις εκείνες που ήρθαν να φέρουν το καινούριο ή τουλάχιστον να πουν το παλιό με καινούριο τρόπο.

Δεν ήταν ο στόχος του «Περίπλου» αυτό το τελευταίο. Από αυτογνωσία, ίσως, του εκδότη του, που θεωρούσε θέμα στοιχειώδους αισθητικής να γνωρίζει το μέχρι πού μπορεί να φτάσει. Κι αν σήμερα, πενήντα τεύχη ή δεκαεπτά χρόνια μετά από εκείνο το πρώτο, θα είχε το δικαίωμα να καυχηθεί για κάτι, αυτό θα ήταν η επιμονή που έφερε τη μακροβιότητα και η υπομονή που χάρισε τη συνέπεια.

Γιατί όλα κι όλα! Τα χρόνια από το 1984 μέχρι σήμερα δεν ήταν εύκολα. Υπήρξαν διαστήματα που το χρήμα έρευσε άφθονο. Είχαν και περιόδους μεγάλου ξεπουλήματος προσωπικών ιστοριών, ιδεολογιών και συνειδησεων. Που τα Γράμματα και οι Τέχνες ήταν υπόθεση «κουλτουραίων» ή και «λαπάδων», για να μη χαριστούμε σε καμιά πλευρά. Που δαπανήθηκαν πακτωλοί για «τα πολιτιστικά», αλλά όχι για τον Πολιτισμό. Που δεν υπήρχαν λιοντάρια για να παλέψεις ή να συστρατευτείς μαζί τους, ενώ υπήρχαν εσμοί από κοριούς έτοιμοι να σου επιτεθούν, επειδή δεν ήθελες κι εσύ να πιεις από το αίμα που ηδονικά ρουφούσαν. Που ποτέ οι λέξεις Δημοκρατία και Λαός δεν μπήκαν τόσο συχνά σε τόσο πολλά στόματα, αλλά που ήταν ανομολόγητο μεν, πλην σαφές, πως για να είναι η Δημοκρατία Δημοκρατία και ο Λαός Λαός έπρεπε οπωσδήποτε να έχει περαστεί τουλάχιστον ένα χέρι συγκεκριμένης απόχρωσης μπογιάς. Διαφορετικά ήσουν επάρατο κατεστημένο.

Σήμερα λοιπόν, όπου όλοι αυτοί οι Τζακομπίνοι έχουν γίνει οι ίδιοι κατεστημένο με πατέντα και ποιούν πλέον την νήσσαν, ο «Περίπλους» μπορεί να καυχηθεί ότι όλα αυτά τα χρόνια δε μασκαρεύτηκε ποτέ τίποτα. Ούτε επαναστάτης, ούτε συντηρητικός, ούτε κομματικός, ούτε αντικομματικός, ούτε έτσι, ούτε αλλιώς. Ότι συντηρήθηκε από την αφιλοκέρδεια των φίλων και των συνεργατών του και

από την αγάπη των αναγνωστών του. Και στον καθένα που θα επιχειρούσε αντίλογο όσον αφορά αυτό το σημείο έχει να παραθέσει τις ίδιες τις σελίδες του. Τα σχόλια και τα κείμενά του. Το θάρρος, το θράσος ίσως, πολύ συχνά και την ελευθεροστομία του στο να λέει πάντα ό,τι είχε στο μυαλό του.

Όσον αφορά τώρα τη συμβολή του στον Πολιτισμό, ας την κρίνουν άλλοι. Τωρινοί ή μελλοντικοί. Αλλά και στους συγχρόνους του επικριτές δε θα διστάσει να πει: «Αφού ξέρατε πώς γίνεται το καλό περιοδικό, γιατί δεν κάνατε ένα δικό σας;».

Πενήντα τεύχη μετά, ο «Περίπλους» συναισθάνεται ότι δεν εκφράζει πια τον καιρό του. Στα δεκαεπτά χρόνια που μεσολάβησαν πολλά άλλαξαν και κυρίως τα μυαλά των αναγνωστών του που μεγάλωσαν, όπως και τα μυαλά των κατόχων της μαγικής ηλικίας από τα δεκαπέντε μέχρι τα τριάντα, ηλικίας που κυρίως ενδιαφέρεται για λογοτεχνικά περιοδικά. Θα τον αλλάξουμε λοιπόν. Δεν ξέρω πώς ή από ποιο τεύχος του, αλλά θα τον αλλάξουμε. Νεότερα προσεχώς.

Τώρα που το ξανασκέφτομαι, ίσως να μη σας είπα πριν την αλήθεια ότι όλα αυτά τα χρόνια οι συνεργάτες του περιοδικού ό,τι έκαναν το έκαναν ανιδιοτελώς. Επειδή είναι αλήθεια πως η έκδοση του «Περίπλου» ικανοποιούσε δύο ιδιοτελείς επιδιώξεις τους. Η πρώτη να βρουν και να εκφράσουν τον εαυτό τους. Και η δεύτερη να υπερασπιστούν τα Επτάνησα από τις αλλεπάλληλες λαίλαπες – κι όχι μόνο τους σεισμούς του 1953 και τον τουρισμό των νεότερων εποχών – που τα σάρωναν.

«Η νεοελληνική inteligenzia, από το 1864 μέχρι πρόσφατα, αντιμετώπιζε την Επτάνησο ψυχρά, κάποτε υστερικά. Οι Φαναριώτες είπαν το Σολωμό αγράμματο, ο κύκλος του Καλομοίρη τους Επτανήσιους συνθέτες Ιταλούς, ενώ ένας ιστορικός του θεάτρου μας αρνήθηκε την... ύπαρξη επτανησιακού θεάτρου. Όσο για τη ζωγραφική, εκεί μη συζητάμε: ιταλικός επιγονικός νατουραλισμός». Αυτή η τελευταία παράγραφος δεν είναι δική μου. Είναι η αρχή ενός άρθρου στη εφημερίδα «Επενδυτής» του Νίκου Λούντζη. Του αρχαιότερου συνεργάτη του περιοδικού, αφού από την πρώτη στιγμή του παρέμεινε ο θερμότερος στυλοβάτης του, πιο ανιδιοτελής και από τους ανιδιοτελείς. Το δημοσίευσε στις 8 Απριλίου 2001, από σύμπτωση γενέθλια ημέρα του «Περίπλου».

Σύμφωνα λοιπόν με τις απαιτήσεις του νεότερου ελληνικού κράτους ένας Επτανήσιος για να είναι γνήσιος Έλληνας και άνθρωπος «παραδοσιακός», «λαϊκός» και «προοδευτικός» όφειλε, μέχρι πριν δεκαεπτά χρόνια τουλάχιστον, να ντρέπεται για τα εξής δέκα πράγματα. Τα παραθέτω όπως αναφέρονται στο άρθρο:

Ντρέπομαι που οι, απώτεροι, πρόγονοί μου ήτανε περισσότερο Ιταλοί παρά Αρβανίτες.

Ντρέπομαι που φορούσανε ρεντιγκότα και όχι φουστανέλα.

Ντρέπομαι που έβλεπαν όπερα κι όχι Καραγκιόζη.

Ντρέπομαι που αναφερόντανε στον Ντάντε και όχι στο Ναστρεντίν Χότζα.

Ντρέπομαι που ζωγράφιζαν αντιγράφοντας τη φύση και όχι πατικώνοντας αντίβολα.

Ντρέπομαι που στην ψαλτική βάλανε την αρμονία στη θέση του ισοκρατήματος.

Ντρέπομαι που, με τους άξεστους στίχους τους, προσβάλανε τον Κοραή.

Ντρέπομαι που δεν ήτανε μεγαλοϊδεάτες αλλ' απλώς αλυτρωτιστές.

Ντρέπομαι που προσβλέπανε στην αρχαιότητα και όχι στο Βυζάντιο.

Ντρέπομαι που ένιωθαν Έλληνες Ευρωπαίοι και όχι Έλληνες Ασιάτες.

Επειδή λοιπόν κάθε άλλο παρά ντρεπόμουνα για όλα αυτά – όπως και ο Νίκος άλλωστε – εξέδωσα το 1984 τον «Περίπλου».

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΒΙΤΣΟΣ

	του εκδότη	12	Πενήντα τεύχη και ένας δεκάλογος
ΤΡΙΒΟΛΩΝ \ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ			
	Διονύσης Βίτσος	17	Σχόλια
	Νίκος Γ. Μοσχονάς	19	Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική
	Lars Noergaard	24	Μια μαρτυρία του Ν. Λούντζη για το Σολωμό
	Γιάννης Μουγογιάννης	27	Η αθλιότητα της λογοκλοπής
ΠΟΙΗΣΗΣ \ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ			
	Friedrich Holderlin	30	Στο χαριτωμένο γαλάζιο...
	Federico Garcia Lorca	32	Δέντρα, Ύστερα
	Paul Eluard	34	Η ερωτευμένη, Η γη είναι μπλε
	Yves Bonnefoy	35	Μου μιλούσαν, Η σιδερένια γέφυρα
	Jean-Claude Villain	36	Τα μάτια της θάλασσας
	D. H. Lawrence	38	Gloire de Dijon, Παραμονή Πρωτοχρονιάς
	Χαμίντ Φουλαντβίντ	39	Το ελληνικό τετράδιο
	Μπίλλι Οικονόμου-Ρόζεν	40	Άρον άρον, Έρωτας κονσέρβα
	Μένης Καλαντζόπουλος	42	Η παράσταση, Κομμάτι από όνειρο
	Θέμης Μαυροκέφαλος	44	Άπιτλο, Εικόνα
	Δημήτρης Π. Μανώλος	44	Κόκκινο τριαντάφυλλο, Ανεμώνες
	Δημήτρης Αλεξίου	45	Επιστολή με ερωτηματικά
	Γιάννης Καραμητσόπουλος	46	Εν εκοτάσει 1 και 2
ΕΡΩΤΟΣ \ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ			
	Χρήστος Μπουλώτης	47	Ανάμεσα σ' ερωτιδεΐς κι αγγέλους
ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑΣ \ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ			
	Joao Silverio Trevisan	51	Άγνωστοι στον ίλιγγο
	Φρίντα Μήττσιου	54	Το μακαρίτικο
	Ιωσήφ Βεντούρας	57	Ο σταθμός
ΘΕΑΤΡΟΥ \ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ			
	Μάκης Τσίτας	59	Η φασαρία
	Γιώργος Π. Πεφάνης	63	Ο πόθος και η εκλογίκευση στον Μουρσελά
ΔΟΚΙΜΙΟΥ \ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ			
	Αργύρης Αρχάκης	71	Μια πραγματολογική προσέγγιση
	Χρίστος Παπαγεωργίου	79	Τόλης Καζαντζής
	Ελισάβετ Κεφαλληνού	82	Νίκος Εγγονόπουλος
ΠΡΟΣΩΠΩΝ \ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ			
	Διονύσης Κλαυδιανός	90	Λουίτζι Μερκαντίνι
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ \ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ			
	Κ. Α. Κολοβός	97	Ένας αξέχαστος μήνας Αύγουστος
	Ρίτσα Φράγκου-Κικίλια	99	Να μπορείς το αμπόρετο
	Γιάννης Πλαχούρης	102	Γροθιά στο στομάχι
	Τζίνα Καλογήρου	106	Ο δυναμισμός της νεότητας
	Γιάννης Πλαχούρης	111	Σταθερός μόνο ένας έρωτας
	Γιάννης Δεμέτης	114	Ένας κόσμος βουβός και μαραζωμένος
	Χρίστος Παπαγεωργίου	115	Μυθολογία μιας πλατείας
	Γιάννης Δεμέτης	118	Υψηλή υπηρεσία στην ιστορία της Ζακύνθου
	Βίτω Αγγελοπούλου	120	Φαντασία, στρωτό ύφος
	Ελένη Χωρεάνθη	123	Ένα παιδί που τραγουδάει
	Ελένη Χωρεάνθη	128	Ένα ελεγείο
	Γεώργιος-Αλέξανδρος Μαγκάκης	132	Ευφρόσυνη ικανοποίηση
ΕΚΔΟΣΕΩΝ \ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ			
	ΔΟΚΙΜΙΟ	135	
	ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ	139	
	ΠΑΙΔΙΚΟ	146	
	ΠΟΙΗΣΗ	153	
ΠΑΡΟΡΜΙΣΕΩΝ \ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ 160			
ΦΙΛΩΝ \ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ 165			
ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ 171			
Τα μέλη της εταιρείας «Οι φίλοι του Περίπλου»			

ΔΕ ΣΤΑΘΗΚΕ ΙΚΑΝΟ

Ο Ελύτης, ο Χατζηδάκις, ο Καραμανλής, ο Ηλιού, ο Γκάτσος, ο Βολανάκης, η Βουγιουκλάκη, η Μερκούρη, ο Γερμανός, ο Γκίκας, ο Κατσιμπαλής, ο Μαύρος, ο Ζολώτας, ο Ανδρόνικος και πάρα πολλοί άλλοι επιφανείς του αιώνα υπήρξαν μόνιμοι θαμώνες του Zonar's. Το ιστορικό βάρος του ονόματός τους δε στάθηκε ικανό για να γλιτώσει ένα από τα τελευταία αθηναϊκά στέκια.

Το ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ Το Ιδιο

Ποίος φταίει; Η ιδιωτική πρωτοβουλία; Το κράτος; Τι σημασία έχει εδώ που φτάσαμε; Το αποτέλεσμα ζημιώνει τον πολιτισμό μας το ίδιο.

ΓΟΗΤΕΥΜΕΝΟΙ

Κι από την άλλη βλέπεις τους Νεοέλληνες να πηγαίνουν στις πρωτεύουσες της Ευρώπης – και τώρα τελευταία πηγαίνουν συχνά – και να επιστρέφουν γοητευμένοι και περήφανοι που πήγαν και ήπιαν τον καφέ τους στα ιστορικά καφενεία της Ρώμης, της Βιέννης, του Παρισιού ή του Λονδίνου, εκεί που σύχναζαν οι προσωπικότητες που χάραξαν τον ευρωπαϊκό πολιτισμό των τελευταίων αιώνων.

ΤΥΧΑΙΝΕΙ

Τυχαινει μάλιστα πολλά από αυτά τα ξένα ιστορικά στέκια να διασώζουν με ευλάβεια την ελληνική ιστορική μνήμη, πράγμα που δε θεωρείται απαραίτητο στην ίδια την Ελλάδα.

Παι Το Ηθος

Θα μου πείτε: Ναι, μα αυτές οι χώρες έχουν πολιτισμό, βιοτικό επίπεδο, οικονομικό πλούτο, υψηλό εισόδημα και άλλα τέτοια. Και η Ελλάδα έχει. Το ερώτημα είναι τι έχει γίνει το ήθος της. Ιδίως τα τελευταία χρόνια.

Η ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Υπάρχει και η Πορτογαλία. Χώρα, μέχρι πρότινος τουλάχιστον, πολύ λιγότερο ανεπτυγμένη από την Ελλάδα. Η μόνη λιγότερο ανεπτυγμένη ευρωπαϊκή χώρα δηλαδή. Κι όμως το «Καφέ Μπραζιλιέρα», στο οποίο σύχναζε ο μεγάλος λογοτέχνης της Φερνάντο Πεσσόα, όχι μόνο το διατηρεί ανέπαφο και ενεργό, αλλά και το προβάλλει ως ένα από τα σημαντικότερα αξιοθέατα της Λισαβόνας. Και δεν έχει και λίγα.

ΑΔΙΑΝΟΗΤΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μάλιστα στη θέση του τραπεζιού όπου ο Πεσσόα συνήθιζε να κάθεται, υπάρχει ένα θαυμάσιο γλυπτό, ομοίωμα του ίδιου, του τραπεζιού και των καθισμάτων, στη συνηθισμένη του στάση.

ΤΑ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ

Το σπίτι του Ναπολέοντα Λαπαθιώτη καταρρέει στα Εξάρχεια ανάμεσα σε «μπαράκια» για την κατασκευή καθενός των οποίων έχουν δαπανηθεί κάποιες δεκάδες εκατομμύρια, που οι ιδιώτες ιδιοκτήτες τους έχουν να τα διαθέσουν για τις επιχειρήσεις τους, ενώ το Υπουργείο Πολιτισμού που κατέχει το σπίτι αδυνατεί. Κι όμως πενήντα χρόνια πριν ο Λαπαθιώτης ήταν ο πιο διάσημος Έλληνας ποιητής. Πέθανε – και πώς πέθανε – και ξεχάστηκε.

Το ΕΙΔΟΣ ΤΟΥ ΘΕΑΜΑΤΟΣ

Δεν είναι λοιπόν το θέμα οικονομικό, αλλά ηθικό. Είναι θέμα ιστορικής μνήμης. Ξεχνάμε με την ταχύτητα που ξεχνούν τα ψάρια. Αυτή όμως είναι και η αιτία που πιάνονται τόσο εύκολα στο αγκίστρι.

Το ΕΛΛΗΝΙΚΟ DNA

Είναι γνωστή η φράση του Κίσιινγκερ με την οποία δίνει οδηγίες εξάρθρωσης του ελληνικού έθνους, επειδή, όπως πάνω-κάτω λέει, το ελληνικό DNA είναι επικίνδυνο, καθώς αντιδρά στον απόλυτο έλεγχο που θέλουν οι κυρίαρχοι του πλανήτη να ασκήσουν: κτυπήστε τους στον πολιτισμό και στην ιστορική μνήμη.

ΤΥΧΑΙΟ;

Και η αλήθεια είναι πως έχει γίνει πολύ καλή δουλειά στον τομέα αυτόν. Υπερβολές; Ρωτήστε εκείνους που τελείωσαν Μέση Εκπαίδευση τα τελευταία χρόνια για τη σημασία βασικών λέξεων της ελληνικής γλώσσας ή για το ποιοι ήταν σημαντικές προσωπικότητες της πολιτικής και της πνευματικής ζωής. Τυχαίο; Νομίζετε!

ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟ

Βέβαια το κουσουρί είναι πολύ παλαιότερο από τον Κίσιινγκερ. Πολύ γρήγορα ξεχάστηκε ότι εκείνοι που κατέλαβαν αξιώματα στο νεοϊδρυθέν μετά την επανάσταση του '21 ελληνικό κράτος ήταν οι προνομιούχοι κοτζαμπάσηδες της Τουρκοκρατίας. Όπως με μερικές διακηρύξεις περί δημοκρατίας κατάφεραν κάποιοι πρώην συνεργάτες της χούντας να ξεχαστούν όλα και να μπορούν άνετα να μοστράρουν ως ακραιφνείς δημοκράτες και αντιστασιακοί.

ΚΑΙ ΗΘΕΛΗΜΕΝΟ

Άνετα χθεσινοί και άκριτοι από την Ιστορία θανόντες Υπουργοί και Πρωθυπουργοί απέκτησαν αγάλματα, δρόμους ή δόθηκε το όνομά τους σε δημόσια κτίρια, αλλά από την άλλη οι τόποι εξορίας της ελευθερίας της σκέψης του Εμφυλίου (και οι άλλοι να επικρατούσαν πάλι ξερονήσια θα επινοούσαν) βομβαρδίστηκαν ώστε να ξαναγίνουν ξερονήσια όσο το δυνατόν γρηγορότερα, χωρίς τα κτίσματα που αναδεύουν την ιστορική μνήμη.

ΑΜΝΗΣΙΕΣ

Πού να καθίσει κανείς να μιλήσει για οικονομικά σκάνδαλα που ξεχάστηκαν, για φτωχούς που ξεχάστηκε το πώς πλούτισαν, για δημόσια πρόσωπα που η εφορία ξέχασε να τους ρωτήσει «πόθεν έσχες». Και το κυριότερο, για ψηφοφόρους που τα ξέχασαν όλα και τους ξαναψήφισαν, επειδή νόμισαν πως έτσι στα σίγουρα θα ξεχαστεί κάτι δικό τους που ήθελαν να ξεχαστεί οπωσδήποτε...

ΚΡΟΚΟΔΕΙΛΟΙ ΚΑΙ ΔΑΚΡΥΑ

Όσο για του Zonar's, η αλήθεια είναι πως κάποιος δημοσιογραφικός ντόρος έγινε. Μάλλον επειδή τα θέματα εκείνη την περίοδο ήταν μειωμένα. Τι ντόρος όμως; Κλαυθμοί και οδυρμοί και δάκρυα κροκοδείλια. Κανείς δεν αναρωτήθηκε τι έγινε και κανενός το αφτί δεν ίδρωσε.

ΑΝ ΤΟΥ ZONAR'S ΗΤΑΝ ΔΕΝΤΡΑΚΙ

Αν ήταν κανένα καχεκτικό δεντράκι κάπου εκεί στο Σύνταγμα που πήγαινε για κόψιμο, θα το έσωζαν ίσως οι οικολόγοι. Φαίνεται όμως πως το πολιτισμικό περιβάλλον είναι κάτι λιγότερο σημαντικό από το φυσικό. Και ότι σίγουρα δε χρειάζεται προστασία.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

Κι όμως στις άλλες πολιτισμένες χώρες ούτε οι διακηρύξεις των δημοσίων προσώπων ξεχνιούνται, ούτε οι προδοσίες τους, ούτε οι παρουσίες των πνευματικών ανθρώπων, ούτε οι τόποι που έζησαν και δημιούργησαν.

ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΜΝΗΜΗΣ

Στο Λονδίνο υπάρχουν εντοιχισμένες επιγραφές, μάλιστα όχι μόνο με ονόματα αλλά και με πληροφορίες, στο σπίτι όπου έζησε έστω και για λίγο ένας σπουδαίος άνθρωπος. Ακόμα και στα σπίτια που έζησε ο δικός μας Γιώργος Σεφέρης. Στην Αθήνα ποιος ξέρει πού έζησε ο Παλαμάς, ο Σουρής, η Κοτοπούλη, η Λαμπέτη κ.λπ. κ.λπ.;

ΑΣ ΠΟΥΜΕ ΚΑΤΙ ΚΑΙ ΓΙΑ ΦΡΑΓΚΦΟΥΡΤΗ

Κατά τα άλλα η χώρα είναι τιμώμενη στην έκθεση της Φραγκφούρτης και το μόνο που έχει γίνει μέχρι τώρα είναι συσκέψεις και επιτροπές. Κανείς δε φαίνεται να νοιάζεται αν και πάλι γίνουμε ρεζίλι. Αλλά και αν γίνουμε, τι έγινε; Θα ξεχαστεί κι αυτό.

ο ΒΙΒΛΙΟρυθμός δεν είναι απλώς ένα βιβλιοπωλείο

είναι χώρος πολιτισμού

είναι χώρος τέχνης

είναι χώρος ψυχαγωγίας

είναι χώρος επικοινωνίας

είναι
κάτι παραπάνω
από βιβλιοπωλείο

www.savvalas.gr

ΌΛΟΙ ΟΙ ΕΚΔΟΤΙΚΟΙ ΟΙΚΟΙ ΣΤΟΝ ΠΙΟ ΦΙΛΟΞΕΝΟ ΧΩΡΟ

ΑΘΗΝΑ: Ζ. Πηγής 18, Τηλ. 33.01.251 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Βασ. Ηρακλείου 47, Τηλ. 270.226

Τη γλώσσα μού έδωσαν ελληνική

του Νίκου Γ. Μοσχονά

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ, βέβαια, καινούριο. Η γλώσσα που σήμερα μιλούμε είναι απόρροια μακραιώνης επεξεργασίας γλωσσικών στοιχείων, φωνητικών αλλαγών και προσαρμογών, δανείων και επιδράσεων. Η δημιουργία νέων όρων για να διατυπωθούν καινούριες έννοιες και η προσαρμογή ξένων λέξεων στη γλώσσα δεν είναι φυσικά απορριπτέα, εφόσον μία γλώσσα δεν διαθέτει τις αντίστοιχες έννοιες και οι ξένες λέξεις που αφομοιώνονται προσλαμβάνοντας μορφολογία ελληνική αποτελούν νέα οργανικά στοιχεία της γλώσσας. Ωστόσο, οι νέοι όροι είναι δυνατό να παραχθούν μέσα από τη λογική επεξεργασία και τη σύνθεση των στοιχείων που διαθέτει η γλώσσα. Προϋπόθεση για μια τέτοια διαδικασία είναι να υπάρχει ζωντανό γλωσσικό αισθητήριο και γλωσσική καλλιέργεια. Και τότε τα αποτελέσματα πολύ περισσότερο αποτελεσματικά από τη χρήση ξένων δανείων. Για παράδειγμα, είναι ευκολότερο για τον Έλληνα να αντιληφθεί την έννοια της λέξης «λογισμικό» από τη διατύπωση «soft ware», μια έννοιά που θα τη μάθει συμβατικά, αφού λεκτικά σημαίνει κάτι διαφορετικό από το νόημα που παίρνει στον χώρο της πληροφορικής.

Κάποτε, ιδιαίτερα στην προεπαναστατική περίοδο, το πρόβλημα της εισαγωγής ξένων λέξεων στην ελληνική αποτελούσε απλά ζήτημα αδυναμίας της γλώσσας που ήταν ακόμη απaráσκευη για να ανταποκριθεί στις νέες ανάγκες έκφρασης και να δημιουργήσει «τεχνικούς» όρους, ενώ ταυτόχρονα ήταν πολιορκημένη από τις άλλες γλώσσες. Έπειτα με την ανάπτυξη της αστικής τάξης ασκήθηκε σημαντική ξένη επιρροή στο αστικό ιδίωμα, φαινόμενο που συχνά προκαλούσε τη θυμηδία των πνευματικά ωριμότερων αλλά και των απλοϊκών Ελλήνων. Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο το φαινόμενο της ξενομανίας σε όλες τις εκδηλώσεις του αστικού βίου είχε πάρει μεγάλες διαστάσεις. Έκφραση, μουσική, συμπεριφορές, όλα ακολουθούσαν τα άφθονα εισαγόμενα ξένα πρότυπα. Ακολούθησε η πηγαία «κάθαρση» της δεκαετίας του '60 που ξεπήγασε από την αναβάπτιση της ελληνικής κοινωνίας στις ρίζες της παράδοσης. Μέσα στη γενικότερη ευρωπαϊκή αναδημιουργία εκείνης της εποχής η ελληνική ψυχή ανέκτησε τον εαυτό της και δημιούργησε το δικό της κλίμα. Το ελληνικό ύφος κυριάρχησε τότε ως έκφραση βιωμένης παράδοσης ενός λαού που συνειδητοποιούσε τις ασύλληπτες δυνατότητες του πολιτισμού και της γλώσσας του. Ο Έλληνας αντιλαμβανόταν τη μεγάλη δύναμη της γλώσσας που μιλούσε. Διαπίστωνε την τεράστια διαφορά ανάμεσα στον «αυγερινό» και στο «morning star» ή όποια άλλη ξενόγλωσση απόδοση. Αυτό το βίωμα και ό,τι είχε προκύψει από αυτό χτύπησε βάνουσα ο τεχνητός εθνικισμός της δικτατορίας. Από τότε η ελληνική ψυχή αδυνάτισε.

Σήμερα, το πρόβλημα έχει πάρει διαστάσεις εξαιρετικά επικίνδυνες. Η χρήση των ξένων λέξεων επικαλύπτεται από τη χρήση ξένων εκφράσεων που καθημερινά προσαιξάνονται. Τα «sorry» και τα «o key» δεν παπαγαλίζονται μόνο από κοσμικούς αλλά προφέρονται επιδεικτικά ή αυθόρμητα από τα χείλη των νεότερων (και όχι μόνο) Ελλήνων που προβάλλουν την ευθυγράμμισή τους με τη σύγχρονη πραγματικότητα. Εκατοντάδες λέξεις, που η έννοιά τους είναι άγνωστη

στον ελληνικό πληθυσμό, εισπηδούν με ποικίλους τρόπους στην καθημερινή χρήση. Κι ακόμη χειρότερα, διαπιστώνεται αφελληνισμός του αυθορμητισμού με τη μιμητική αντικατάσταση των ελληνικών επιφωνημάτων από ξένα, όπως τελευταία με τη χρήση του αμερικανικού θαυμαστικού επιφωνήματος «ουάου».

Ο τύπος, το ραδιόφωνο και η τηλεόραση αποτελούν τους κύριους αγωγούς αυτής της άκριτης διοχέτευσης και επιβολής των ξένων λέξεων και τρόπων έκφρασης. Ραδιοσταθμοί, τηλεοπτικοί σταθμοί, περιοδικά και εφημερίδες συναγωνίζονται με τις ξενόγλωσσες ή μιξοβάρβαρες επωνυμίες τους τις ξενικές επιγραφές των καταστημάτων σε βαθμό που ο χαρακτήρας του τόπου να έχει αλλοιωθεί. Εμπορικά κέντρα, αλλά και εκθέσεις εμπορικές προβάλλουν ξενόγλωσσα ή λατινογραμμένα λογότυπα. Και δεν είναι μόνο οι επωνυμίες. Σε ορισμένες περιπτώσεις η μετάδοση του σήματος του σταθμού και η αναγγελία της επωνυμίας του με επιδεικτικά (και προκλητικά) ξενικό ύφος μεταφέρουν τον ακροατή σε ξένο κλίμα. Το πασίγνωστο «σημείωμα του εκδότη» έγινε ασύστολα «editorial», όπως έγιναν ξενόγλωσσες και οι επιγραφές των θεματικών ενότητων πολλών περιοδικών και εφημερίδων. Και όμως, αυτά τα περιοδικά απευθύνονται σε ελληνικό αναγνωστικό κοινό, που συχνά δεν αντιλαμβάνεται τους ξενόγλωσσους τίτλους αλλά «σουσουδίζει» ξεφυλλίζοντας και μασώντας τσίχλα. Όσο για τη γλώσσα που ακούγεται σε πολλές ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές αποτελείται από πλήθος ξένων λέξεων με ελληνικά συνδετικά στοιχεία.

Το σύνδρομο της αγγλοφωνίας έχει κυριεύσει την έκφραση του Έλληνα, που προσπαθεί κάθε ξένη λέξη και ονομασία προϊόντος να την προφέρει με αγγλική προφορά, όσο κι αν αυτό δεν ταιριάζει με την ελληνική ορθοφωνία. Αντίθετα με τους άλλους Ευρωπαίους, που προφέρουν σύμφωνα πάντα με τη δική τους ορθοφωνία, οι Έλληνες αρέσκονται να προφέρουν αγγλικά ακόμη και λέξεις με ελληνική καταγωγή: «Μέγκα», «Μάικρο» κ.λπ. Έτσι ακούστηκε σε τηλεοπτική εκπομπή και η λατινική επωνυμία της γνωστής οργάνωσης «Europa Nostra» να προφέρεται αγγλοπρεπώς από τον Έλληνα ομιλητή ως «Γιουρόπα Νόστρα». Η έλλειψη σωστής παιδείας εκδικείται. Άλλωστε, παρά την εθνική προσπάθεια να υπάρξει η ελληνική ονομασία του νέου ευρωπαϊκού νομίσματος, συνηθισμένη είναι στην πρακτική των τραπεζικών υπαλλήλων η προφορά «γιούρο».

Θα ήταν δυνατό να υποστηριχθεί ότι αυτή η κατάσταση αποτελεί απότοκο φαινόμενο μιας τάσης της ελληνικής κοινωνίας που εκσυγχρονίζεται μέσα στα πλαίσια του εξευρωπαϊσμού της. Ωστόσο, τα πράγματα πρέπει να είναι πολύ σοβαρότερα. Δείχνουν σαν να πρόκειται για συντονισμένη συλλογική προσπάθεια αφελληνισμού. Κάποτε, είχαν εκδοθεί νόμοι για την απαγόρευση των ξένων επιγραφών. Έπειτα επιβλήθηκε η αναγραφή της μεταγραφής (κακής έως άθλιας) των ονομασιών των δρόμων με λατινικά στοιχεία. Η απλοϊκή ερμηνεία ήταν ότι έπρεπε και οι ξένοι να έχουν τη δυνατότητα να διαβάζουν. Μόνο που η πρακτική δεν περιορίστηκε στις περιοχές όπου συχνάζουν οι ξένοι αλλά γενικεύτηκε, ανεξάρτητα από την παρουσία εκείνων, εθίζοντας απλά τους Έλληνες στη θέα του ελληνικού ονόματος με λατινικά γράμματα. Το αντίθετο συμβαίνει στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπου μάλιστα συχνά η αναγραφή γίνεται αποκλειστικά στην τοπική διάλεκτο.

Η τάση του Έλληνα είναι να προσποιείται ότι είναι Ευρωπαίος. Μόλις αρχίζει να πρωτομαθαίνει μία ξένη γλώσσα, αρέσκεται να μεταγράφει το όνομά του με

λατινικά γράμματα. Και η τάση αυτή οδηγείται όχι σπάνια σε ακραίες ή και κωμικές καταστάσεις. Δεν θα ξεχάσω, ότι κάποτε στο ταχυδρομείο έτυχε να πέσει η ματιά μου στον φάκελο ενός γράμματος που έστειλε κάποιος στην Αμερική και που έγραφε στα αγγλικά το όνομα και τη διεύθυνση του αποστολέα που κατοικούσε στην περιοχή «Officer's Hill, Athens, Greece».

Με αυτή τη λογική είναι πρόθυμος να αποδεχθεί ένα περιβάλλον δήθεν φιλικό προς τον ξένο, ακόμη και αν είναι μη φιλικό προς τον Έλληνα. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των ελληνικών Τραπεζών που πάντοτε έγραφαν την επωνυμία τους εκτός από τα ελληνικά και σε δύο ξένες γλώσσες (αγγλικά και γαλλικά). Όμως το ίδιο δεν απαιτήθηκε για τη λειτουργία των υποκαταστημάτων ξένων Τραπεζών στην Ελλάδα, που κάποια σπάνια εξαίρεση γράφουν την επωνυμία τους αποκλειστικά στη δική τους γλώσσα (όχι και στην ελληνική). Το ίδιο συμβαίνει και σε πολλές ξένες πρεσβείες (και προξενεία) που αναγράφουν τη σχετική ένδειξη στην εθνική τους γλώσσα και στα αγγλικά, όχι όμως στα ελληνικά, όπως θα έπρεπε, αφού είναι διαπιστευμένες στο ελληνικό κράτος και βρίσκονται σε ελληνικό έδαφος. Σήμερα, και οι ελληνικές Τράπεζες ευθυγραμμίζονται στις επιταγές του νέου πνεύματος και μετονομάζονται ή μεταγράφουν την επωνυμία τους με λατινικά στοιχεία. Ο Έλληνας είναι ικανός να προσαρμοστεί στο ξένο κλίμα. Αλλά το θέμα δεν περιορίζεται εδώ. Ο εθνικός αερομεταφορέας και ταξιδιωτικά γραφεία ακόμη και στην περίπτωση που πρόκειται για συναλλαγή με Έλληνες ταξιδιώτες και για ταξίδια στο εσωτερικό της χώρας χρησιμοποιούν την αγγλική γλώσσα μεταγράφοντας και το όνομα του ταξιδιώτη με λατινικούς χαρακτήρες. Ανάλογο φαινόμενο παρατηρείται και στις ταμιακές μηχανές πολλών ελληνικών καταστημάτων. Παράλληλα, στην ελληνική αγορά εισάγονται και κυκλοφορούν πλήθος ξένων προϊόντων χωρίς να αναγράφουν τη σύνθεσή τους ή να παρέχουν οδηγίες χρήσης στα ελληνικά.

Η χρήση των προϊόντων της σύγχρονης τεχνολογίας από άτομα που δεν έχουν αποκτήσει σωστή και ολοκληρωμένη ελληνική παιδεία δεν επιτρέπει κατανόηση εννοιών αλλά συμβατική χρήση των ξένων ονομάτων. Τον χρήστη δεν τον ενδιαφέρει η σημασία του ονόματος αλλά η πρακτική εφαρμογή της συσκευής. Έτσι, πλήθος αμεταγλώττιστων ξένων ονομασιών εισβάλλει μαζί με την τεχνολογία στην ελληνική πραγματικότητα. Το ιδίωμα που δημιουργείται γίνεται τεχνητά κατανοητό μόνο από ομοτέχνους. Για τον μέσο και τον καλλιεργημένο Έλληνα μένει ακατανόητο, αφού δεν υπάρχουν έννοιες αναφοράς. Η περίπτωση της πληροφορικής είναι χαρακτηριστική. Αυτό δεν συμβαίνει σε γλώσσες με ανεπτυγμένη παιδεία των λαών που τις μιλούν. Η απουσία στην Ελλάδα υπεύθυνου οργάνου για τη μεταγλώττιση των ξένων όρων και την καθιέρωση ελληνικής ονομασίας οδηγεί συχνά σε παράδοξα αποτελέσματα. Η «δισκέτα» του ηλεκτρονικού υπολογιστή αποτελεί εξελληνισμένη μορφή του νεόκοπου ξένου τεχνικού όρου «diskette» και μολονότι ο σχηματισμός της λέξης παραμένει ξενικός (στα ελληνικά θα έπρεπε να είχε αποδοθεί ως «δισκάκι», όπως έχει συμβεί στα ιταλικά που αποκλήθηκε «dischetto»), η ελληνική μορφολογική της επένδυση επιτρέπει την κλίση και την αφομοίωση και διευκολύνει την άμεση αναγωγή στην έννοια που προσδιορίζει. Εννοιολογική σύγχυση δημιουργείται στην περίπτωση του ψηφιακού δίσκου, όπου με τα αρχικά «cd» εννοούμε τόσο τον ίδιο τον δίσκο όσο και το μηχανήμα ανάγνωσής του. Αλλά και στις περιπτώσεις όπου μια νέα

εφεύρεση εισάγεται στην ελληνική αγορά με ελληνική ονομασία, ο ελληνικός όρος αποτελεί αβασάνιστη μετάφραση του ξένου (αγγλικού). Έτσι, το μικρό τηλέφωνο τσέπης χαρακτηρίστηκε «κινητό» (mobile) αντί «φορητό», όπως θα ήταν ορθότερο. Η λεξιπενία προδίδει σαφέστατα την έλλειψη παιδείας. Αλλά τη λεξιπενία την επικαλύπτει η ξενομανία που επιβάλλει ακόμη και σε λέξεις ήδη καθιερωμένες την προσαρμογή τους στις απαιτήσεις του συρμού. Λέξεις που η παλιότερη λογισσύνη είχε δημιουργήσει με προσφυή τρόπο και τις καθιέρωσε στη λαϊκή γλώσσα, όπως το «ποδήλατο» και η «τηλεόραση», μετατρέπονται σήμερα σε «tv» και «μπάικ».

Η πρόσφατη διαμαρτυρία της Ακαδημίας Αθηνών για τον κίνδυνο που διατρέχει η γλώσσα μας από τυχόν επιβολή του λατινικού αλφαβήτου εκφράζει, βέβαια, τη βαθιά ανησυχία των ακαδημαϊκών που απορρέει από το φαινόμενο της χρήσης του λατινικού αλφαβήτου στην πληροφορική. Ωστόσο, το πρόβλημα δεν βρίσκεται εκεί. Όσοι γράφουν ελληνικά θα εξακολουθήσουν να χρησιμοποιούν το ελληνικό αλφάβητο. Το ζήτημα είναι πόσοι θα χρησιμοποιούν και πότε τα ελληνικά. Αν θα εξακολουθήσουμε να μιλούμε τη γλώσσα που μας κληροδότησαν ή αν θα επιλέξουμε να μιλούμε άλλη. Το πρόβλημα δεν είναι απλό. Οι τάσεις αφελληνισμού παραμένουν ισχυρές και η Πολιτεία όχι μόνο δεν δείχνει πρόθυμη να τις αναχαιτίσει αλλά διευκολύνει την προώθηση αν δεν προωθεί η ίδια ανάλογες τάσεις. Μήπως είναι αλήθεια ότι υπάρχει σχέδιο εισαγωγής της χρήσης του λατινικού αλφαβήτου στη στοιχειώδη εκπαίδευση για τη γραφή της ελληνικής γλώσσας; Άλλωστε, είναι συνηθισμένο το φαινόμενο των παιδικών σταθμών που λειτουργούν με ξενόγλωσσες επωνυμίεςμπολιάζοντας από τη νηπιακή ηλικία τα ελληνόπουλα με ξενότροπη αγωγή.

Από την άλλη μεριά, η κυκλοφορία από δημόσιες υπηρεσίες εγγράφων στην αγγλική γλώσσα δεν είναι σπάνιο φαινόμενο. Ο νέος υπόγειος «μητροπολιτικός» σιδηρόδρομος της Αθήνας αποκλήθηκε «μετρό» (κατά το γαλλικό πρότυπο, που επέβαλε τη συντμημένη μορφή «métro» της ελληνικής προέλευσης λέξης «métropolitain») και προσφέρει στους Έλληνες επιβάτες την εφημερίδα του με τον φραγκοχιώτικο τίτλο «Metrorama». Θα ήταν, βέβαια, κομψότερο να είχε ονομαστεί «αστικός» (σιδηρόδρομος), όρος που, πέρα απ' όλα τα άλλα, θα βρισκόταν σε θετική αντιστοιχία με τον μελλοντικό «προαστιακό». Αλλά και η Ελληνική Αστυνομία χρησιμοποιεί τον όρο «Police» στις στολές των αστυνομικών οργάνων, στους ειδικούς φωσφορίζοντες επενδύτες των οργάνων της Τροχαίας, στις ασπίδες των ειδικών δυνάμεων, στα οχήματα. Το παράδειγμά της έχουν μιμηθεί και δημοτικές αστυνομίες (όπως του Δήμου Μαρουσιού). Ποιος έχει διαμαρτηρηθεί για το φαινόμενο αυτό που δίνει την εντύπωση κατεχόμενης χώρας; Η ύπαρξη ξένων επισκεπτών στη χώρα μας δικαιολογεί κάτι τέτοιο; Οι Έλληνες έχουν δικαίωμα να δηλώσουν άγνοια του νοήματος της ξένης επιγραφής, εφόσον κανένας νόμος δεν επιβάλλει τη γνώση της αγγλικής; Ή θα πρέπει ο ελληνικός πληθυσμός να προσαρμοστεί σε ξένα πρότυπα; Θα είναι ο μόνος ευρωπαϊκός λαός που θα χρησιμοποιεί επίσημα μη εθνική γλώσσα. Φαινόμενο αδιανόητο για άλλους λαούς ακόμη κι εκείνους που η γλώσσα τους γράφεται με απροσπέλαστο από τους ξένους αλφάβητο, όπως το εβραϊκό, αλλά που η πίστη στην ανάγκη της εθνικής επιβίωσής τους είναι ριζωμένη βαθιά. Όμως, στην ελληνική περίπτωση φαίνεται ότι τα πράγματα έχουν δρομολογηθεί. Η χρήση έχει επιφέ-

ρει τον εθισμό και την αδράνεια. Το κατοχικό σύμπλεγμα της εξάρτησης εμφανίζεται ισχυρότερο από το αίσθημα της εθνικής κυριαρχίας. Η αντίφαση της εικόνας του Έλληνα αστυνομικού με την ξενόγλωσση ένδειξη στη ράχη μπροστά στον «Άγνωστο Στρατιώτη» παραπέμπει σε οδυνηρές μνήμες. Δεν απομένει παρά να μεταγράψουμε στα αγγλικά και τις επιγραφές των τόπων των εθνικών αγώνων του Ελληνισμού που αναγράφονται στο περιβάλλον τείχος του μνημείου. Τη φωνή του Μακρυγιάννη, του Σολωμού και του Ελύτη ποιος την ακούει;

Hic ego multas puellas futui

Όταν ξεχειλίζει το συναίσθημα, είναι φυσικό να εκδηλώνεται αυθόρμητα και να εκφράζεται ποικιλότητα. Αλλά και η διακήρυξη του συναισθήματος, η διάθεση να παραδοθεί στη μνήμη, να εξασφαλιστεί η διάρκειά του είναι τάση φυσική.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

- Αθήνα: Εφέσου 24, 171 21 Νέα Σμύρνη, τηλ.: 9334 554, 9314 968
- Στοά του Βιβλίου, τηλ.: 3247 678
- Θεσσαλονίκη: Τσιμισκή 5, τηλ.: 031 540610

ΑΚΡΙΤΑΣ
ΠΑΙΔΙΚΑ

Οι πιο εύχρηστοι και κατατοπιστικοί,
πολύ πλούσια εικονογραφημένοι οδηγοί
για την Αθήνα και τις Μυκήνες.

Για παιδιά και όχι μόνο...

Δύο επιπλέον βιβλία της σειράς
"S.O.S χανόμαστε".

Κυκλοφορούν εν όλω
6 βιβλία για τα ζώα της Ελλάδος
που κινδυνεύουν με εξαφάνιση.

Μια μαρτυρία του Νικολάου Λούντζη για το Σολωμό

του *Lars Noergaard*

Δυο μινιατούρες-ακουαρέλες αγνώστου καλλιτέχνη στην κατοχή της οικογένειας Ζώη στη Ζάκυνθο. Κατά την παράδοση της οικογένειας παριστάνουν το «Νικόλαο Λούντζη και το δάσκαλό του», δηλαδή τον Peter Oluf Broendsted. Ο νεαρός με τα μελαχρινά μαλλιά μπορεί να είναι ο Νικόλαος έφηβος (πρβλ. το πορτρέτο στο Lars Noergaard *Ο νεαρός Νικόλαος Λούντζης και η Δανία*, «Περίπλους», τ. 43-45, 1998, σελ. 121) αλλά ο ξανθός για πολλούς λόγους δεν μπορεί να είναι ο Broendsted, που είχε γεννηθεί το 1780. Κατά την άποψή μου πρόκειται για Δανό φίλο του Λούντζη και ο πιο πιθανός υποψήφιος θα ήταν τότε ο κόμη Adam Molkte-Hvitfeldt, επιστήθιος φίλος του Λούντζη στη Δανία. Δεν μπόρεσα να επαληθεύσω την ταύτιση αυτή, επειδή δε σώζονται εικόνες του νεαρού Adam Molkte-Hvitfeldt.

Ευχαριστώ θερμά την κ. Κούλα Ζώη που επέτρεψε τη φωτογράφιση πριν από 15 χρόνια στις Βαρές της Ζακύνθου και την τωρινή δημοσίευση.

ΤΟ ΜΑΗ ΤΟΥ 1839 ο Δανός εκπαιδευτικός Martin Hammerich επισκέφτηκε το φιλόξενο σπίτι του Νικολάου Λούντζη στη Ζάκυνθο. Ύστερα από τα πέντε χρόνια (1813-1818) που είχε περάσει στη Δανία ο Λούντζης στις δεκαετίες του 1820 και του 1830 είχε σταδιακά χάσει την επαφή με τη Δανία και το 1839 η αλληλογραφία του με τον αγαπημένο του δάσκαλο Peter Oluf Broendsted είχε αραιώσει από καιρό.

Ο Hammerich όμως δεν ήταν οποιοσδήποτε ταξιδευτής και η επίσκεψή του στο σπίτι του Λούντζη δεν ήταν τυχαία. Συναισθηματικοί δεσμοί τον συνέδεαν με τη μέλλουσα σύζυγό του Anna Aagaard, την οποία παντρεύτηκε το 1841. Η Άννα ήταν κόρη της Marie Koes, αδελφής του συνοδοιπόρου του Broendsted στην περιήγησή τους το 1810-13 στην Ελλάδα, Georg Koes, ο οποίος πέθανε το 1811

στη Ζάκυνθο στο σπίτι των Λούντζη. Η Marie ήταν επίσης δίδυμη αδελφή της Friderike, συζύγου του Broendsted, ο θάνατος της οποίας συντάραξε το νεαρό Λούντζη το 1818 και διέκοψε τη διαμονή του στη Δανία¹. Η επίσκεψη του Hammerich του προσφέρθηκε το 1839 ως μια ευχάριστη ευκαιρία να ανανεώσει τις σχέσεις του με τη δεύτερη πατρίδα του. Θα γράψει τότε το πρώτο γράμμα μετά το 1830, που μας έχει σωθεί, προς το μέντορά του Broendsted, με ημερομηνία 22 Μαΐου 1839. Στο γράμμα αυτό αναπτύσσει τη ζωή στη Ζάκυνθο, εκφράζοντας χαρά για την επίσκεψη του Hammerich, και για την ήσυχη ζωή του στην εξοχή της Ζακύνθου, όπου, μετά τις παντρείες των δύο αδελφών του, έχει αφιερώσει τη ζωή στη μητέρα του². Θα παντρευτεί τελικά το 1843 με την Αννέτα Σολωμού, ανιψιά του ποιητή.

Μαζί με το γράμμα προς τον Broendsted ο Λούντζης στέλνει άλλο γράμμα προς τον επιστήθιο και συνομήλικό φίλο του από τα νεανικά χρόνια στη Δανία, τον κόμη Adam Molkte-Hvitfeldt, με τον οποίον ο Λούντζης είχε συναναστροφές και στην Κοπεγχάγη και στο αρχοντικό Giorup της οικογένειας Molkte-Hvitfeldt στη Φιονία. Η γλωσσική μορφή της επιστολής, με τοποχρονολογία Zante, 20 Μαΐ 1839, κάνει κάποτε δύσκολη την ανάγνωση, γιατί, όπως λέει χαρακτηριστικά ο Λούντζης στο γράμμα προς τον Adam, έχουν περάσει είκοσι χρόνια από τότε που χρησιμοποιούσε τη δανική γλώσσα ως δική του.

Αυτό που κάνει το τελευταίο γράμμα ενδιαφέρον για το δικό μας σκοπό είναι ότι, παρουσιάζοντας τις συναισθηματικές σχέσεις του με τον Δανό, ο Λούντζης μάς δίνει μια σύντομη περιγραφή της σχέσης του ίδιου με το Διονύσιο Σολωμό. Το απόσπασμα έχει ως εξής³:

Από τον καιρό εκείνο [εννοεί από τον καιρό που επέστρεψε από τη Δανία, δηλαδή το 1820] ένα πλάσμα όχι λιγότερο ευγενές από σένα μου έχει δώσει το φιλικό του χέρι σε φιλική εμπιστοσύνη. Του έχω πει πολλές φορές πόσο στενά δεμένος είμαι με τον Αδάμ μου, και σε γνωρίζεις και γνωρίζεις μέσα σε σένα εμέ. Όλη η χώρα τιμά τον κόντε Σολωμό ως το μεγαλύτερο ποιητή, αλλά εγώ τον προσκυνώ για την καλοσύνη του, για την απεριόριστη αγάπη που έτρεφε για μένα, για την υψηλή του ψυχή, η οποία με μian απέραντη εμπιστοσύνη στην εξαιρετική δύναμή του αιωρείται πάνω από το δημιούργημά του, όπως η θεότητα πάνω από το τακτοποιημένο χάος. Εγώ γεννήθηκα στο ίδιο έτος μ' αυτόν και εσέ και μου φαίνεται συχνά σαν να σου μοιάζει· η φαντασία εξωραΐζει τη φιλία μας και εξυψώνει το πνεύμα προς τα αισθήματα, που ανοίγουν δρόμο προς γενναία δραστηριότητα. Η εξαιρετικότητά του σμίγει μ' εμένα, γιατί όταν είμαι κοντά του πρέπει ν' απομακρυνθώ από κάθε άτιμο συναίσθημα, για να μην καταφρονήσει ο φίλος το φίλο, και με τον τρόπο αυτό, χωρίς να το αισθάνεσαι, γίνεσαι πάντα καλύτερος. Πολλές φορές μου έχει πει: ο Adam σε σκέπτεται όπως εσύ αυτόν; Ποτέ, η απάντησή μου είναι, δε θ' αλλάξει, γιατί γενναία και υψηλή ήταν η ψυχή του Adam μου, δε με φώναζε φίλο του με τα χείλια του μόνο αλλά από την καρδιά του όλη· ίσως δε με σκέπτεται, αλλά στ' αλήθεια μέσα σ' αυτόν ζω και αν ήμουν κοντά του η φιλία του θα καθάριζε και θα ζέσταινε την ψυχή μου όπως εκείνα τα χρόνια. Εδώ και κάποιο καιρό ζω μόνιμα με την καλή μητέρα μου στην εξοχή...

Πιστεύω πως το απόσπασμα μιλά από μόνο του και χρειάζεται μόνο λίγα σχόλια. Ο Λούντζης γνωρίστηκε προφανώς με τον ποιητή μετά την επιστροφή του στη Ζάκυνθο από τη Δανία το 1820⁴, αλλά δε διαθέτουμε πληροφορίες (τουλάχιστον

χιστον όχι δημοσιευμένες) για τη σχέση τους πριν εγκατασταθεί ο ποιητής στην Κέρκυρα το 1828, και μόνον από την εποχή 1835-36, κατά την οποία ο Λούντζης συνεργάστηκε με το Σολωμό κάνοντας μεταφράσεις γερμανικής ρομαντικής και φιλοσοφικής λογοτεχνίας, διαθέτουμε αλληλογραφία⁵. Από το χρόνο που μας ενδιαφέρει εδώ, το 1839, δε σώζεται η αλληλογραφία του Λούντζη με το Σολωμό⁶. Και δυστυχώς όπως προανέφερα, δεν έχουμε αλληλογραφία Λούντζη με Δανούς την περίοδο που έκανε τις μεταφράσεις, αλλά η ενασχόλησή του με τη γερμανική ιδεαλιστική φιλοσοφία και τους μεγάλους ρομαντικούς έχει ασφαλώς αφήσει χνάρια στην ψυχή του. Τα χνάρια αυτά, όπως άλλωστε και στην ποίηση του Σολωμού, είναι δυσδιάκριτα και χρειάζεται περισσότερη έρευνα, γιατί, από την επιστροφή κιόλας στη Ζάκυνθο, το περιεχόμενο των γραμμάτων του Λούντζη περιστρέφεται πάντα γύρω από έννοιες που συναντάμε και στο γράμμα του 1839: αδελφική και πατρική αγάπη, φιλία, αμαρτία, συγχώρεση, νεότητα και άλλες ηθικές και μεταφυσικές έννοιες. Είναι χαρακτηριστικό ότι και στην περίπτωση της σχέσης του με το Σολωμό μπορούμε να διαπιστώσουμε το ίδιο όπως δηλώνει πολλές φορές ο Λούντζης για τη σχέση του με τον Broendsted: Έχει ανάγκη από την αγάπη συγγενικών και συμπαθητικών πνευμάτων και πάνω στην αγάπη αυτή στηρίζεται ο ίδιος στον αγώνα του να μην αμαρτήσει και να καλυτερέψει ηθικά τον εαυτό του.

Ο Νικόλαος Λούντζης εξακολουθεί όλη τη ζωή του να τρέφει τα ίδια συναισθήματα απέναντι στο Σολωμό, όπως δείχνουν οι «κρίσεις» του για τον ποιητή που δημοσίευσε ο Παπανικολάου⁷. Από τις κρίσεις αυτές θα παρατεθεί στο τέλος του μικρού αυτού σημειώματος απόσπασμα από γράμμα του 1867 προς το γιο του Δημήτρη, το οποίο – όπως η κρίση του 1839 – αποτελεί και μαρτυρία για τον ίδιο το Νικόλαο Λούντζη⁸:

«Εγώ δεν είχα γράψει ποτέ στίχους, αν και ζωντανή ποίηση κάθε στιγμή άνθιζε στη νεανική ψυχή μου τότε που ο Διονύσιος Σολωμός άρχισε να με αγαπά, που γι' αυτόν ήταν ζωική ουσία. Ένα τέτοιο στοιχείο ίσως τον έσερνε σ' εμέ, γιατί χωρίς αγάπη, όλα μου φαίνονται σκοτεινά και νεκρά...».

Σημειώσεις

1. Lars Noergaard, *Ο νεαρός Νικόλαος Λούντζης και η Δανία*, «Περίπλους», τ. 43-45, 1998, σελ. 112-121.
2. Από το γράμμα του Λούντζη προς τον Broendsted γίνεται έκδηλο ότι ο αδελφός του Ιωάννης-Γουλιέλμος ζει ακόμη. Πρβλ. Πολίτης που, ακολουθώντας το Ζώη, αναφέρει ως χρόνο θανάτου του Ι.-Γ. το 1838 (Λ. Πολίτης, *Διονυσίου Σολωμού Άπαντα*, τ Γ', Αλληλογραφία, Αθήνα 1991, σελ. 447). Ζει στο Παρίσι μετά το θάνατο της Γαλλίδας γυναικάς του και αναμένεται να επιστρέψει στη Ζάκυνθο το χειμώνα, δηλαδή του 1839.
3. Το γράμμα ανήκει στο αρχείο του Glorup.
4. Ετοιμάζω μια μελέτη για το Ν. Λούντζη και τις πηγές στα δανέζικα αρχεία για τη ζωή του στη δεκαετία του 1820.
5. Βλ. Πολίτης, *ε.α.*, 506-11.
6. Πρβλ. όμως Πολίτης, *ε.α.*, 445-48. Μια πληροφορία του Πολίτη (σελ. 447) πρέπει να διορθωθεί: ο Λούντζης είχε όχι μία αλλά δύο αδελφές, την Ελισάβετ και την Αικατερίνη, όπως σημειώνει ο Πολίτης σωστά στο Ευρετήριο.
7. Γ. Ν. Παπανικολάου, *Διονυσίου Σολωμού Άπαντα*, τ. Α' (Αθήνα 1970) σελ. 248-51: Κρίσεις για το Σολωμό από το αρχείο του Νικ. Λούντζη, μετάφραση του Μαρ. Σιγούρου από τα ιταλικά.
8. Παπανικολάου, *ε.α.*, 251.

Η αθλιότητα της λογοκλοπής

του Γιάννη Μουγογιάννη

ΜΕΣΑ Σ' ΕΝΑΝ ΚΟΣΜΟ που αγωνίζεται να επιτύχει τους ταχείς ρυθμούς της ευτέλειας και όπου η αυτοαναγόρευση του καθενός σε παράγοντα διαμόρφωσης των κάθε λογής παραμέτρων του ανθρώπινου βίου, που εκπηγάει από την αδυναμία θετικής και ουσιαστικής συμβολής του στις διαδικασίες των κοινωνικών εξελίξεων και όπου ακόμη η βιασύνη για δημιουργία εντυπώσεων που μας διακατέχει, κυριαρχεί απόλυτα, πολλά φαινόμενα που κάποτε βρίσκονταν στο απυρόβλητο της ανθρώπινης δραστηριότητας, σήμερα τείνουν να καταστούν πραγματική μάλιστα.

Ένα από αυτά είναι και το φαινόμενο της λογοκλοπής που αφορά το σφετερισμό του ξένου πνευματικού και καλλιτεχνικού μόχθου, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο. Πρόκειται για μια παρακαμιακή κατάσταση της οποίας η ένταση απλώνεται ολοένα και περισσότερο παίρνοντας επικίνδυνες διαστάσεις και στη διευρυμένη μορφή της, καταντά, όπως προαναφέρθηκε, αληθινή μάλιστα που ταλανίζει τους πραγματικούς δημιουργούς ενώ παράλληλα τους στερεί τη δυνατότητα διεκδίκησης αυτών που τους ανήκουν, γιατί ούτε ο εντοπισμός της λογοκλοπής και της πνευματικής λεηλασίας είναι πάντοτε εύκολος ούτε και η διάθεση εμπλοκής σε δικαστικούς ή άλλους αγώνες προσιδιάζει στον καθέναν. Έτσι το φαινόμενο διαιωνίζεται και πολλαπλασιάζεται εντονότερα.

Έτσι, και για να περιοριστούμε στην περίπτωση του γραπτού λόγου, όπου οι επίδοξοι συγγραφείς της κάθε μορφής του, αντί ν' ασχοληθούν σοβαρά κι επίμοχθα με το συγγραφικό αντικείμενο που επέλεξαν ή που προσιδιάζει στην ψυχοσύνη τους, ενσκήπτουν βιαστικά και απροκάλυπτα πάνω στα ξένα γραπτά και λεηλατώντας τον ξένο μόχθο, αυτοαναγορεύονται ιστορικοί, λογοτέχνες, ερευνητές, κριτικοί της τέχνης και ό,τι άλλο μπορεί να φανταστεί το νοσηρό ανθρώπινο μυαλό. Βέβαια όλα αυτά δεν έχουν διάρκεια και κάποτε αποκαλύπτονται. Όμως ως τότε δημιουργούνται παραπλανητικές εντυπώσεις στο ευρύτερο αναγνωστικό κοινό που ούτε την ικανότητα έχει να διακρίνει το γνήσιο από το πλαστό, το αυθεντικό από το ψευδεπίγραφο, αλλά ούτε και διάθεση έχει ν' ασχοληθεί με τέτοια θέματα.

Οι τρόποι πραγμάτωσης της λογοκλοπής είναι πολλοί, άμεσοι και έμμεσοι, εμφανείς και αφανείς, προκλητικοί και υπολανθάνοντες και επιχειρούνται από συγγραφείς και δυστυχώς και επιστήμονες όλων των βαθμίδων, από τους απλούς λογίους έως τους πανεπιστημιακούς καθηγητές, με τη διαφορά πως οι τελευταίοι έχουν την τεχνική ικανότητα, και όχι πάντοτε, να συσκοτίζουν τα πράγματα, ώστε τα ίχνη των διαύλων της λογοκλοπής να χάνονται.

Στους άμεσους τρόπους λογοκλοπής συγκαταλέγεται και η αυτούσια παράθεση ολόκληρων κειμένων από ξένο έργο, σε βιβλία νεόκοπων και επίδοξων συγγραφέων, χωρίς ν' αναφέρεται το πρωτογενές βιβλίο απ' όπου αντιγράφεται ή, στην ευνοϊκότερη περίπτωση, να υπάρχει μία μικρή παραπομπή που να πληροφορεί τον αναγνώστη πως «τα στοιχεία αντλήθηκαν από το βιβλίο του τάδε». Διαφορετικό όμως ζήτημα είναι η άντληση στοιχείων και η βιβλιογραφική τεκμη-

ρίωση και εντελώς διαφορετικό πράγμα η αυτούσια αντιγραφή ολόκληρων σελίδων που εμφανίζονται ως προϊόν ερευνητικής δραστηριότητας του συγγραφέως το βιβλίο.

Οι έμμεσοι τρόποι λογοκλοπής περιλαμβάνουν την επιλεκτική και κατά παράφραση λεηλασία των ξένων κειμένων που εντάσσονται με λεκτικές αλλαγές στο καινούριο βιβλίο ή άρθρο, ώστε οι διατυπούμενες απόψεις να εμφανίζονται ως δικές του, κάτι για το οποίο ουδέποτε μόχθησε ενώ ο προηγούμενος δαπάνησε ολόκληρη τη ζωή του στην έρευνα.

Ο πνευματικός κι επιστημονικός χώρος αποτελούν τα κατεξοχήν πεδία όπου πρέπει να διαμορφώνεται το Ήθος και η Εντιμότητα, χώροι που πρέπει να συνάδουν με τη δεοντολογία και τους κανόνες συγγραφής των αντίστοιχων έργων. Κι όμως η λογοκλοπή στους χώρους αυτούς και η λεηλασία της ξένης πνευματικής δημιουργίας είναι, δυστυχώς, σύνθηρες φαινόμενο που αποδυναμώνει την επιστημονική εγκυρότητα πολλών συγγραμμάτων και βιβλίων που βλέπουν καθημερινά το φως της δημοσιότητας. Όσοι από απασχόληση παρακολουθούν την ελληνική βιβλιοπαραγωγή έχουν πολλά να πουν για τα φαινόμενα αυτά.

Κι όσον αφορά τους απλούς κι επίδοξους συγγραφείς, θα μπορούσε κανείς να τους καταλογίσει το ελαφρυντικό του πρωτολείου παρορμητισμού και της άγνοιας ακόμη των κανόνων και της δεοντολογίας συγγραφής. Κι αυτό όχι ως στοιχείο απαλλαγής από την ευθύνη, αλλά ως ελαφρυντικό και μόνο.

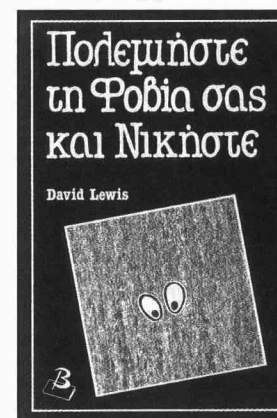
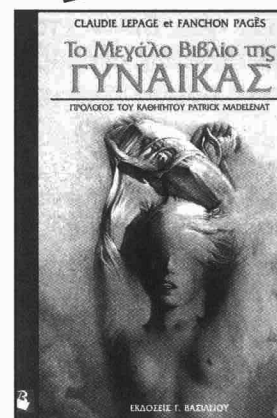
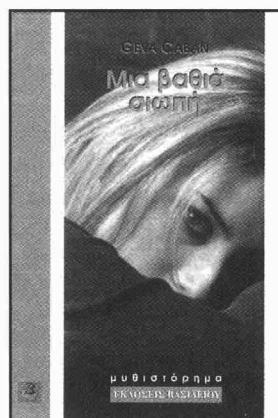
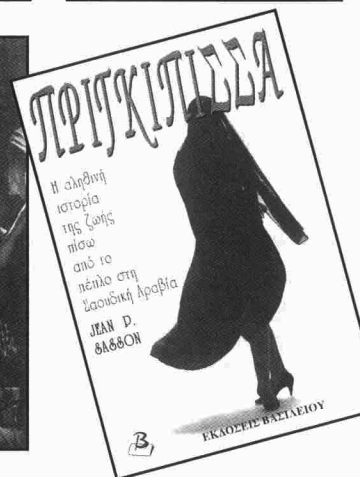
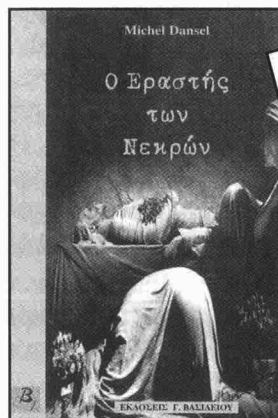
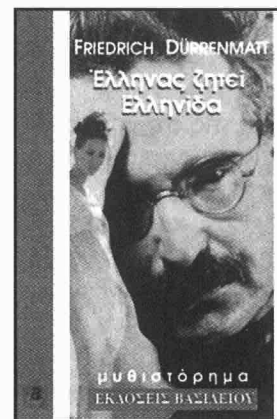
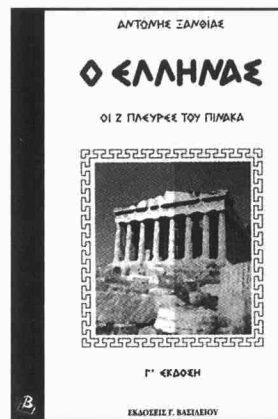
Για τους ώριμους όμως και υποτιθέμενους φτασμένους δημιουργούς το φαινόμενο της με κάθε τρόπο λογοκλοπής, ενσυνείδητης πάντοτε και με την επίγνωση του αδικήματος διαπραττόμενης, μετατρέπεται σε απαράδεκτη μορφή αγυρτείας. Άνθρωποι που, στερούμενοι του γνωστικού εξοπλισμού ενός αντικείμενου συγγραφικής έρευνα, επιχειρούν την έκδοση βιβλίων στα οποία, χωρίς μέθοδο και σύστημα οργάνωσης του υλικού και πάνω απ' όλα χωρίς να προσθέτουν κανένα καινούριο στοιχείο στο ερευνούμενο θέμα, αναμασούν τα ίδια και τα ίδια πράγματα, που έχουν ειπωθεί και τεκμηριωθεί επιστημονικά από προηγούμενους ερευνητές που κατέστησαν και γνωστό το θέμα. Η αναφορά σ' αυτούς γίνεται επιλεκτικά και ολιγόλογα, δίκην παρωνυχίδας ενώ είναι οι πρωτεργάτες του ερευνούμενου θέματος. Και το χειρότερο απ' όλα είναι το γεγονός της παράθεσης πολυσέλιδης βιβλιογραφίας, προς ενίσχυση της ανύπαρκτης επιστημονικότητας, την οποία ουδέποτε συμβουλευτήκαν, απλά και μόνον την αντέγραψαν από άλλα επιστημονικά συγγράμματα. Και φυσικά ο απλός αναγνώστης εντυπωσιάζεται από την πληθώρα των βιβλιογραφικών καταγραφών και ο ειδικότερος στα θέματα αυτά γελάει με την καρδιά του.

Δυστυχώς στη διαδικασία της λογοκλοπής εμπλέκονται και ορισμένοι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι οι οποίοι στην προσπάθειά τους να εμπλουτίσουν τα τυπικά προσόντα ανέλιξης στις πανεπιστημιακές βαθμίδες λεηλατούν ασύστολα τα έργα των επί μέρους ερευνητών της τοπικής ή γενικότερης ιστοριογραφίας καθώς και τις εργασίες σπουδαστών τους, ώστε άκοπα να συγγράψουν το δικό τους έργο.

Στο σημείωμα αυτό που σκοπό είχε να θίξει ακροθιγώς το φαινόμενο της μάστιγας της λογοκλοπής, σκόπιμα απέφυγα να καταγράψω συγκεκριμένες καταστάσεις που περιγράφουν το φαινόμενο αυτό. Αν χρειαστεί θα το πράξω με συγκεκριμένα πλέον στοιχεία, αναμφισβήτητα και πανθομολογούμενα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ»

Σύγχρονη έκφραση και εκδοτική παράδοση

Friedrich Holderlin

Στο χαριτωμένο γαλάζιο...

Μετάφραση: Σπύρος Καρυδάκης

Στο χαριτωμένο γαλάζιο θάλλει με τη μεταλλινή στέγη το καμπαναριό. Το τριγυρνάνε οι κραυγές των χελιδονιών, το κυκλώνει το αισθαντικό γαλάζιο. Ο ήλιος ανεβαίνει ψηλά και βάφει το μολύβι της στέγης, στον αέρα όμως ψηλά κραυγάζει άλαλα η σημαία. Όταν ανέβει κανείς από κείνη τη σκάλα κάτω από την καμπάνα, μια άλαλη ζωή είν' εκεί, γιατί όταν είναι τόσο πολύ αποξενωμένη η Μορφή, τότε το Πρόσωπο ξεπροβάλλει του ανθρώπου. Τα παράθυρα απ' όπου σημαίνουν οι καμπάνες, είναι όπως πύλες προς την ομορφιά. Αυτό δηλώνει πως αφού οι πύλες είναι απέναντι στη φύση, έχουν την ομοιότητα με δέντρα του δάσους. Καθαρότητα όμως είναι επίσης ομορφιά.

Μέσ' από το διαφορετικό εγείρεται ένα σημαίνον Πνεύμα.

Αλλά είναι τόσο απλές οι εικόνες τόσο πανάγιες ώστε πράγματι κανείς φοβάται συχνά να τις περιγράψει. Οι Ουράνιοι όμως που είναι πάντοτε αγαθοί, όλα με μιας, ως όλβιοι τα κατέχουν, αρετή και χαρά. Στον άνθρωπο επιτρέπεται μονάχα να μιμείται. Επιτρέπεται, όταν βαριά κούραση η ζωή, ν' αναβλέψει ένας άνθρωπος και να πει: Κι εγώ έτσι θέλω να 'μαι; Ναι. Όσο η Φιλία ακόμη στην καρδιά, το Καθάριο, διαρκεί, κάποιος θα μπορεί να συγκρίνει όχι άτυχα τον εαυτό του με τη Θεότητα. Είναι άγνωστος ο Θεός; Είναι κατάδηλος όπως ο ουρανός; Τούτο πιστεύω εγώ περισσότερο. Του ανθρώπου το μέτρο είν' αυτό. Όλο φροντίδα, κι όμως ποιητικά, κατοικεί ο άνθρωπος πάνω σ' αυτή τη γη. Κι όμως καθαρότεροι δεν είναι οι ίσκιοι της νύχτας με τ' αστέρια, αν θα μπορούσα να μιλήσω έτσι, παρά ο άνθρωπος που ονομάζεται μια εικόνα της Θεότητας.

***

Υπάρχει πάνω στη γη ένα μέτρο; Δεν υπάρχει κανένα. Δηλαδή, δεν εμποδίζουν ποτέ οι κόσμοι το δρόμο του κεραυνού του Δημιουργού. Κι ένα λουλούδι είν' ωραίο, γιατί ανθεί κάτω από τον ήλιο. Βρίσκει το μάτι συχνά στη ζωή υπάρξεις, που πολύ πιο όμορφα θα 'πρεπε να τις ονομάσεις παρά λουλούδια.

Ω! Το ξέρω αλήθεια! Λοιπόν το να ματώνεις σε μορφή και καρδιά, και πια να μην είσαι, αρέσει αυτό στο Θεό; Οι ψυχές όμως, όπως πιστεύω, πρέπει να μένουν καθαρές, διαφορετικά πλουτίζει το Ισχυρό στις φτερούγες των αετών με θριαμβικό κρώξιμο και στις φωνές τόσο πολλών πουλιών. Αυτό είναι η ύπαρξη, η Μορφή είναι αυτό. Όμορφο ρυάκι, φαίνεσαι αισθαντικό, έτσι που κυλάς τόσο καθαρό, όπως το μάτι της Θεότητας, μέσ' από το Γαλαξία. Σε γνωρίζω καλά, αλλά δάκρυα ξεπηδούν από τα μάτια. Μια χαρούμενη ζωή βλέπω στις μορφές της δημιουργίας που θάλλουν γύρω, διότι όχι άδικα τις παρομοιάζω με τα μοναχικά περιστέρια στην αυλή της εκκλησίας. Το γέλιο των ανθρώπων όμως μου φαίνεται σαν να με κακιώνει, γιατί έχω μια καρδιά. Θα 'θελα να 'μαι ένας κομήτης; Έτσι πιστεύω.

Γιατί αυτοί έχουν τη γρηγοράδα των πουλιών' ανθίζουν φωτιά, και είναι όπως παιδιά μέσα στην Καθαρότητα. Μεγαλύτερο να ευχηθεί δε δύναται ν' αποτολμήσει η φύση του ανθρώπου. Η αιθρία της αρετής αξίζει επίσης να επαινεθεί από το σημαίνον Πνεύμα που πετάει ανάμεσα στους τρεις κίονες του κήπου.

Μια ωραία παρθένα πρέπει να στεφανώνει την κεφαλή με μυρτολούλουδα, απλά γιατί αυτά είναι κατά την ύπαρξη και το αίσθημά της. Μυρτιές όμως υπάρχουν στην Ελλάδα.

***

Όταν ένας κοιτάζει στον καθρέφτη, ένας άντρας, και κοιτάζει εκεί μέσα την εικόνα του, πώς απεικονίζεται' μοιάζει στον άντρα. Μάτια έχει η εικόνα του ανθρώπου, απεναντίας φως το φεγγάρι. Ο βασιλιάς Οιδίπους έχει ένα μάτι παραπάνω, πιθανόν.

Αυτά τα πάθη αυτού του ανδρός, φαίνονται απεριγράπτα, ανέκφραστα, άρρητα. Όταν το θέατρο παρασταίνει κάτι τέτοιο, αυτό από κει κατάγεται. Αλλά πώς σε θυμάμαι τώρα; Όπως χείμαρροι με αρπάζει το τέλος από Κάτι που εκτείνεται όσο η Ασία.

Φυσικά αυτό το πάθος έχει ο Οιδίπους. Φυσικά πρόκειται για τούτο. Έχει ο Ηρακλής πάθη; Βέβαια. Οι Διόσκουροι στη φιλία τους δεν έχουν υποφέρει κι αυτοί πάθη; Δηλαδή όπως ο Ηρακλής να παλεύει με το Θεό, αυτό είναι πάθος. Και η αθανασία στο γέρμα αυτού του βίου, εκείνη να μοιραστείς, είναι ένα πάθος επίσης. Κι όμως είναι ακόμα ένα πάθος, όταν ένας άνθρωπος είναι γεμάτος με φακίδες από τον ήλιο, με τέτοιες φακίδες να 'ναι σκεπασμένος εντελώς. Αυτό κάνει ο ωραίος Ήλιος:

Δηλαδή όλα τα ξεσηκώνει. Η νιότη οδηγεί το άρμα με τα θέλγητρα των αχτίων της όπως με τριαντάφυλλα. Τα πάθη φαίνονται έτσι, όσα υπέφερε ο Οιδίπους, όπως όταν θρηνεί ένας φτωχός άνθρωπος γιατί κάτι του λείπει. Ο γιος του Λάιου, ο φτωχός ξένος στην Ελλάδα! Η ζωή είναι θάνατος, κι ο θάνατος είναι κι αυτός μια ζωή.

Η αυθεντικότητα του κειμένου αυτού είχε αμφισβητηθεί παλιότερα, γι' αυτό παραλείπεται από ορισμένους εκδότες.

Ήταν ενσωματωμένο στο μυθιστόρημα «Φαέθων» (1823) του Βίελμ Βάμπλινγκερ, από το Σβάμπικ. Ο Βάμπλινγκερ υπήρξε θερμός θαυμαστής του Χάιλντερλιν, και τον επισκεπτόταν συχνά κατά τη διάρκεια της τραγικής περιόδου της τρέλας του. Το 1822 ανακοίνωσε ότι κατέχει κάποιο ανέκδοτο έργο του μεγάλου ποιητή, ο οποίος του το είχε χαρίσει σε κάποια από τις επισκέψεις του.

Μάλιστα τόνισε ότι το είχε γράψει μπροστά του. Οι ειδικοί υποθέτουν ότι το κείμενο αυτό ήταν αρχικά γραμμένο σε πινδαρικούς στίχους, και ότι ο Βάμπλινγκερ, ο οποίος, ως σημειωθεί, έγραψε το 1827 μια βιογραφία του ποιητή, το μετέφερε σε πεζό. Σήμερα η γνησιότητα του κειμένου αυτού δεν αμφισβητείται πια. Άλλωστε το προσωπικό ύφος του Χάιλντερλιν είναι εμφανές, και μάλιστα στο τρίτο μέρος φαίνεται να συμπλέκονται με τραγική αρμονία, η μεγαλοφυΐα του και το ψυχικό σκοτάδι των τελευταίων του χρόνων.

Federico García Lorca

Απόδοση: Α. Ι. Λιβέρης

Δέντρα

Δέντρα!
Ποιοι φοβεροί πολεμιστές
τα βέλη-σας
από τον ουρανό το γαλανό
μας ρίζαν;
Μήπως τ' αστέρια;

Κι οι μουσικές-σας μήπως
απ' την ψυχή των αετών μας έρχεται
κι απ' του Θεού τα μάτια;
Μήπως του τέλειου πάθους είναι η ηχώ;

Δέντρα!
Θ' αναγνωρίσουν άραγε
οι απελέκητες-σας ρίζες,
όταν στη γη θα φτάσει,
την πονεμένη-μου καρδιά;

Ύστερα

Λαβύρινθοι του χρόνου
γίνετε καπνός
ξαφανιστήκατε

(Η ερημιά απόμεινε)

Καρδιά, από επιθυμίες πλημμύριζες
μα δε γροικιέσαι πια

(Η ερημιά απόμεινε)

Και συ μαγεία της αυγής
και τα φιλιά
ποτέ-σας δεν υπήρξατε.

(Μόνο η ερημιά απόμεινε
απέραντη, κυματιστή.)

Η μπαλάντα του νερού της θάλασσας

Η θάλασσα,
από μακριά στα γέλια σκάει
και αμέριμνα κυλάει.
Το αφρό έχει για δόντια
και τον ουρανό για χείλη.

— Τι πουλάς ανήσυχή-μου κόρη
και γιατί τα στήθια
τα 'χεις έξω πεταμένα;

— Ω κύριέ-μου, τι πουλώ,
το νερό των θαλασσών πουλώ.

— Και συ μαύρε νεαρέ τι κουβαλάς
με το αίμα-σου το μαύρο ζυμωμένο;

— Ω κύριέ-μου, τι να κουβαλώ,
το νερό των θαλασσών το αγριεμένο.

— Κι αυτά τα δάκρυα, μάνα,
τ' αρμυρά έρχονται πούθε, μάνα;

— Απ' το νερό των θαλασσών παιδί-μου
που η θλίψη τόσων χρόνων μάζεψε, αλί μου!

— Καρδιά-μου πούθε, πώς
γεννιέται αυτή η πικράδα;

— Αχ το νερό των θαλασσών
πίκρανε τη ζωή δεν άφισε γλυκάδα.

Η θάλασσα
από μακριά στα γέλια σκάει
και αμέριμνα κυλάει
Τον αφρό έχει για δόντια
και τον ουρανό για χείλη.

Paul Eluard

Απόδοση: Δημήτρης Π. Μανώλος

Η ερωτευμένη

Είναι ορθή στις βλεφαρίδες μου
Και τα μαλλιά της στα δικά μου
Έχει το σχήμα των χεριών μου
Έχει το χρώμα των ματιών μου
Εξαφανίζεται μες στη σκία μου
Σαν μία πέτρα στον ουρανό.

Έχει τα μάτια πάντα ανοιχτά
Και δεν μ' αφήνει να κοιμηθώ
Τα όνειρά της γεμάτα φως
Εξατμίζουν τους ήλιους
Με κάνουν να γελώ, να κλαίω να γελώ
Και να μιλώ δίχως να έχω τίποτα να πω.

Η γη είναι μπλε

Η γη είναι μπλε σαν ένα πορτοκάλι
Ποτέ ένα λάθος οι λέξεις δεν ψεύδονται
Δεν σου δίνουν το δικαίωμα πλέον να τραγουδάς
Στο γύρο των φιλιών να συμφωνήσεις
Οι τρελοί και οι αγάπες
Εκείνη το στόμα της της συμμαχίας
Όλα τα μυστικά όλα τα χαμόγελα
Και τι ενδύματα απάθειας
Πιστεύοντάς την ολόγυμνη.

Οι σφήκες ανθίζουν πράσινες
Η αυγή περνά γύρω από τον λαιμό
Ένα περιδέραιο από παράθυρα
Φτερά σκεπάζουνε τα φύλλα
Έχεις όλες τις χαρές του ήλιου
Όλο τον ήλιο πάνω στη γη
Στα μονοπάτια της ομορφιάς σου.

Yves Bonnefoy

Απόδοση: Δημήτρης Π. Μανώλος

Μου μιλούσαν

Μου έλεγαν, όχι, μην παίρνεις· όχι, μην αγγίζεις,
αυτό καίει. Όχι, μην προσπαθείς ν' αγγίξεις, να κρατήσεις,
αυτό είναι βαρύ, αυτό πληγώνει.

Μου έλεγαν, διάβασε, γράψε. Και προσπαθούσα, έπαιρνα
μια λέξη, αλλά πάλευε, φώναζε σαν μία κλώσα
τρομαγμένη, πληγωμένη, σ' ένα κλουβί από μαύρο άχυρο
στιγματισμένο από παλαιά σημάδια αίματος.

Η σιδερένια γέφυρα

Υπάρχει δίχως αμφιβολία στην άκρη του μακρόστενου δρόμου
Όπου περπατούσα από παιδί ένα ελώδες τέλμα
να ορθογώνιο θανάτου κάτω από τον μαύρο ουρανό.

Έπειτα η ποίηση
Διαχώρισε τα νερά από τ' άλλα νερά,
Καμιά ομορφιά κανένα χρώμα δεν τη συγκρατούν
Αγωνία για το σίδηρο και τη νύχτα.

Θρέφει
Μια λύπη νεκρής όχθης, μια σιδερένια γέφυρα
Ριγμένη στην άλλη όχθη ακόμη πιο σκοτεινή
Είναι η μοναδική μνήμη και η μοναδική πραγματική της αγάπη.

Jean-Claude Villain

Τα μάτια της θάλασσας

Απόδοση: Ειρήνη Σπανουδάκη

στον Moncef Chachem

Υπάρχουν μερικές φορές πάνω στη θάλασσα μάτια που κοιτάζουν τον ήλιο και τον ουρανό απολαμβάνοντας τον κόσμο — μάτια της Αφροδίτης ίσως — που αναζητούν μιαν ανταύγεια για να καθρεφτιστούν .

Μάτια βουρκωμένα σειρήνων απελπισμένων να καταβροχθίζουν εραστές μαζεμένους πάνω στο αφρισμένο στήθος τους και μάτια Γοργόνων που από το χρώμιο του ξίφους τους εξακοντίζουν μια δέσμη θανατηφόρα.

Ανάμεσα στα ενάλια πλάσματα είναι μυριάδες μάτια χωρίς βλέφαρα, εκατομμύρια μάτια ψαριών που μπορούν να αναγνωρίσουν και την ελάχιστη μάζα φωτός πεσμένη στα πηγάδια της αβύσσου, και γιγαντιαία κητώδη μάτια παραπνευμένα — τρυφερά μάτια δελφινιών, καχύποπτα μάτια χταποδιών, μαύρα μάτια από καρχαρίες δραπέτες κι ακόμα ντελικάτα μάτια από μάργαρο, μικροσκοπικών ψαριών, που το κοπάδι τους με τριγυρίζει καθώς κολυμπάω.

Υπάρχουν κάτω από το νερό μάτια ανθρώπων που ραβδίζουν τα δέντρα του βυθού και τους βράχους για να δρέψουν καρπούς από το περιβόλι της θάλασσας. Διακρίνουν από μακριά το μαύρο κοχύλι, το πράσινο ή το τεφρό, που για να σκορπίσει τον αλμυρό χυμό και να προσφέρει το ιώδιο θ' ανοίξει με αγαλλίση όπως ανοίγει το φύλο της γυναίκας.

Υπάρχουν ακόμα πάνω στο νερό, τεράστια μάτια ναυτικών μεγεθυμένα, με χοντρούς φακούς. Καθλωμένοι στο μεγάλο κατάρτι του караβιού αγναντεύουν την απεραντοσύνη και φωνάζουν καμιά φορά «Στεριά!» ή «Πλοίο στ' αριστερά» ή «Πλοίο στα δεξιά» ανάλογα, όταν, από την ατέλειωτη απλωσιά του ορίζοντα αναδύονται θαύματα για να διασκεδάσουν το κενό.

Σήμερα βλέπεις νέα τέρατα θαλασσινά που φτύνουν φωτιά και βομβούν οι έλικές τους, τα μάτια τους δεν έχουν κόρη ούτε θλίψη, είναι ψυχρά, όμματα ηλεκτρονικά, στριφογυρίζουν συνέχεια από τον όρμο μέχρι το πέλαγος και παρουσιάζουν πάνω στις οθόνες-ραντάρ, μέσα στα έγκατα των πλοίων, τα σπινθηροβόλα σημεία, που άλλα μάτια αποκρυπτογραφούν κάτω από την ίσαλο γραμμή.

Υπάρχουν επίσης χιλιετή μάτια ψαράδων που σιγά απομακρύνονται όπως χάνονται και σβήνουν στις μέρες μας τα πυροφάνια και οι τράτες οριστικά, αραιάζονται στην αποβάθρα. Τους φωνάζουν καπετάνιους, πάτρωνες ή ραίς* ανάλογα με την ακτή. Τα μάτια τους ήξεραν να ξεχωρίζουν από το τρεμούλιασμα του νερού από το χρώμα της θάλασσας, τη δαντέλα της παραλίας ή από τις σπιλιάδες, ποια θαλασσινά θηράματα παγίδεψαν εκείνη τη μέρα με τις πετονιές και με τα δίχτυα τους. Ήξεραν ακόμα τ' άστρα με τα αρχαία τους ονόματα, τα μικροσκοπικά ανώνυμα ακρωτήρια — ασήμαντα για τους σημερινούς — και όλα τα θαλασσοπούλια που παρ' όλα αυτά δεν θα έχαναν μερίδιο από την ψαριά.

Συνέβαινε καμιά φορά μπαλώνοντας το δίχτυ να βρουν ανάμεσα στους πόντους χαμένο και μαζεμένο ένα μικρό ψάρι. Το ακίνητο μάτι του, που δεν είχε

σβήσει ακόμα διασταύρωνε το δικό τους — κι αδύνατο να το αποφύγουν. Το ξανάριχναν λοιπόν στη θάλασσα, λες και μέσα στο νερό, μόνο το μάτι θα μπορούσε στιγμιαία να ξαναβρεί τη ζωή.

Και μάτια ποιητών υπάρχουν πάνω στη θάλασσα. Την κοιτούν ακούραστα ρεμβαστικά με την πίστη των παράφορων εραστών. Δεν αφήνουν το προσκέφαλό της, εκεί εγκαθιστούν τις αγρυπνίες τους, χωρίς να φοβούνται ούτε το αλμυρό έγκαυμα του μεσημεριανού ήλιου ούτε τον εμπρηστικό άνεμο των καταιγίδων ούτε τις χουφτιές της άμμου που θα μπορούσαν να τους τυφλώσουν.

Κάθονται συχνά σ' έναν απόκρημνο βράχο, που κανείς δε θα ριψοκινδύνευε ποτέ να πλησιάσει, ή φωλιάζουν μέσα σε μια θαλασσινή σπηλιά ή ακόμα προχωρούν στις εποχές της μοναξιάς, πάνω στις απέραντες παραλίες χωρίς ποτέ να ξαναγυρίσουν στα βήματά τους.

Ανάμεσα σ' αυτούς τους ποιητές είναι κάποιοι που η θάλασσα τους επιτρέπει να την κοιτάζουν κατάματα στις γαλάζιες της κόρες, ενώ άλλοι περνούν όλη τους τη ζωή ελπίζοντας στο ίδιο προνόμιο.

Μερικοί γεννήθηκαν μέσα στα ευλογημένα αρχιπελάγη, στο ίδιο το λίκνο των θεών, άλλοι εξόριστοι σήμερα και προσηλυτισμένοι είχαν μια μακρινή παιδική ηλικία σε πλατιές πεδιάδες σκοτεινές και υγρές. Τις διέσχιζε, ευτυχώς, ένας ποταμός που θα τους κατέβαζε μέχρι τις εκβολές του.

Άλλοι τέλος κατοικούν πάντα σ' ένα χιλιόχρονο λιμάνι, βρέφη ακόμα από την ηλικία του θηλασμού πήδησαν στη βάρκα και στους ανδρικούς χορούς, κρατημένοι τρυφερά από μπρούτζινα χέρια ναυτικών. Έχουν τα μάτια τους στη γλώσσα ή τη γλώσσα τους στα μάτια, δεν ξέρω αν η θάλασσα μιλά όπως βεβαιώνουν οι θρύλοι, αν από τα νερά της υψώνονται μουσικές ή φωνές όπως νομίζει κανείς πως ακούει καμιά φορά. Ξέρω σήμερα πως αυτοί είναι οι μάγοι-ποιητές που, ρίχνοντας μας μια ματιά, κατορθώνουν να μας πείσουν γι' αυτό. Τόσο η ζωντάνια του βλέμματός τους τονίζει το ανάγλυφο των λέξεών τους.

Εάν εδώ και χρόνια με το κουπί στον ώμο κατέχουν τόσο ωραίους θρύλους, τόσο όμορφα ποιήματα, είναι γιατί τους κρατάει ένα μυστικό με το οποίο μας πλησιάζουν και συγχρόνως μας αποπλανούν. Όχι, δεν κοιτάζουμε ποτέ πραγματικά τη θάλασσα. Αιχμαλωτισμένα τα μάτια μας μάταια προσπαθούν. Το τεράστιο, μοναδικό, κυκλώπειο μάτι της, χωρίς να κινεί τα βλέφαρα, αιωνίως, μας κοιτάζει.

* Ραίς = Πρόεδρος (στην Αίγυπτο).

Ο Jean-Claude Villain γεννήθηκε το 1947 στη Macon του γαλλικού βορρά από χρόνια όμως ζει και εργάζεται στο νότο σ' έναν ελαιώνα κοντά στην Τουλόν. Είναι καθηγητής της φιλοσοφίας σε Λύκειο της Pierrefeche du Vert. Όλο του το έργο είναι εμπνευσμένο από τη Μεσόγειο και τους λαούς της, τους οποίους μελετά και θαυμάζει εμπνεόμενος από αυτούς σ' όλα του τα έργα («Ο τάφος του βασιλιά», «Ο ήλιος κοντά μας», «Βασιλιάς πολεμιστής και ζητιάνος»; «Τόποι», «Ο σχιστόλιθος των ονείρων», «Πρωινά της βροχής», «Θέρος κρύα εποχή» κ.λπ.), συνολικά 16 βιβλία ποίησης και δοκιμίου. Ο Jean-Claude Villain πρωτοστατεί σε κάθε εκδήλωση σχετική με συγγραφείς και ποιητές της Μεσογείου και ταξιδεύει αδιάκοπα σε κάθε της άκρη μελετώντας έθιμα αρχαία τα οποία επιστούν μέχρι σήμερα.

D. H. Lawrence

Μετάφραση: Θάνος Κανδύλας

Gloire de Dijon

Όταν σηκώνεται το πρωί
Αργοπορώ για να τη δω.
Απλώνει το μπουρνούζι στο παράθυρο
Και οι ηλιαχτίδες την αρπάζουν
Σπιθίζοντας άσπρο στους ώμους,
Προς τα πλευρά η απαλότητα
Χρυσή σκιά λάμπει όπως
Σκύβει προς το σφουγγάρι,
Τα αιωρούμενα στήθη της
Πάλλονται σαν σε πλήρη άνθηση κίτρινα
Gloire de Dijon τριαντάφυλλα.

Ραντίζει νερό επάνω της κι οι ώμοι
Λαμπυρίζουν σαν ασήμι, στροβιλίζονται
Σαν βρεγμένα ρόδα που πέφτουν, κι ακούω
Τη ροή των βροχο-αναστατωμένων πετάλων.
Το παράθυρο πλήρες ηλιόφωτος
Συλλέγει τη χρυσή σκιά της
Πτυχή στην πτυχή, έως ότου λάμψει
Τόσο γλυκά όπως τα ένδοξα τριαντάφυλλα.

Παραμονή Πρωτοχρονιάς

Υπάρχουν δυο πράγματα τώρα πια,
Η μεγάλη μαύρη νύχτα που σβήνει
Κι αυτή η λάμπουσα φωτιά.

Η φωτιά, η επικεντρωμένη αναμονή
Κι εμείς δυο έτοιμα σημάδια
Που στέκουν μες στην προσμονή.

Άκου, η σκοτεινιά αντηχεί
Όπως κυκλώνει τη φωτιά μας
Βγάλε τα ρούχα, πες ευχή.

Οι ώμοι σου, στο λαιμό σου σημάδι!
Τα στήθη σου, η γυμνότητά σου!
Στο φλεγόμενο δέρμα το χάδι!

Όπως η σκοτεινιά τρεμοσβήνει και βυθίζεται,
Όπως το φως της φωτιάς πέφτει κι ανακλαδίζεται
Από τα πόδια σου ως τα χείλη λικνίζεται!

Χαμίντ Φουλαντβίντ

Μετάφραση: Έλλη Παιονίδου

Το ελληνικό τετράδιο (απόσπασμα)

Ήπια τη νύχτα, γονατισμένος στην άμμο
Ένωσα να ρέει το κρύο νερό φλυαρώντας
Στην κάμαρη μέσα, στου λευκού κρεβατιού το ναυάγιο,
Το κορμί σου, παφλασμός των κυμάτων.

Τι, λοιπόν, ιστορούσαν τα μάτια σου, οι δίδυμοι εκείνοι καθρέφτες
Που μέσα τους ακόμα ονειρεύομαι εσένα και μένα
Αυτή τη χαμένη στιγμή;
Αυτή τη στιγμή την πιο μακρινή, την πιο βαθιά κι απ' το χρόνο
Αυτή τη στιγμή, σαν παιδί που καίγεται στη φωτιά.

Ιστορούσαν, πιστεύω, ένα μονοπάτι μέσα στα δέντρα,
Την ακρογιαλιά, όπου ο μαύρος ουρανός σκίζεται ξαφνικά
Τον θρύλο των εραστών, στο μάρμαρο χαραγμένο
Και τον άνεμο που θρηνεί και βογκά.

Ιστορούσανε, δίχως λόγια, το περίγραμμα των πραγμάτων
Τη μορφή της αγάπης μου, σχεδιασμένη στα χείλη σου...

Βουβό αγόρι, σαν το χρυσάφι
Χίμαιρα, που ξεπηδά μέσα στη νύχτα
Φωτιά, πάνω στη φωτιά,
κορμί πάνω στο κορμί.

Τίποτα δικό σου δεν καθορίζεται
Ούτε η επιθυμία ούτε ο φόβος
Είναι άραγε η γυναίκα ή ο άντρας
Που αγαπά και που πεθαίνει;

Δεν υπάρχει το πανομοιότυπό σου.
Είσαι το ζώο που κοιμάται μέσα μας...

Αγόρι, σκοτεινή είναι η νύχτα
Που χύνεται από τα δάχτυλά μου.
Πληγή μελανιού, μαύρο... φως
Στο βάθος του μελανοδοχείου
Λικνίζεται το φεγγάρι
Χίλιες φωνές ακούγονται
Χίλια πέπλα χορεύουν.

Αγόρι της αρχαίας νύχτας
Φρούτα και λουλούδια της Κύπρου
Πάνω στα χείλη...

Μπίλλι Οικονόμου-Ρόζεν

Μετάφραση: Διονύσης Βίτσος

Άρον άρον

Πάνω στο κάλυμμα της κόκκινης Toyota σου
Με άρπαξες σαν να με πήγαινες στο σφαγείο
Το πάθος μας χωρίς γλυκύτητα
Μπήκες άρον άρον.
Έτσι, εξαντλήθηκε ο πόθος σε σεξ ανώφελο.
Με κοίταξες μετά με βλέμμα λυπημένο
Και ψιθύρισες «συγγνώμη».

Έρωτας κονσέρβα

Σε κοιτάζω μέσα από την Instamatic μου
– Γκρίζο και στατικό το πλάνο –
Με αγαπής
Έη φτάσαμε στο τέρμα;

Σε στάσεις πέρα για πέρα ερωτικές
Μπορώ να δω το περίγραμμα του χωρισμού
Στο πρόσωπό σου.
Σε λήψεις ηλιόλουστες
Πάνω την αλλαγή σου
Η καλή σου η πλευρά μακριά μου.

Φθινόπωρο κι ο έρωτάς μας σε κώμα.
Όπως τα πεσμένα φύλλα
μπροστά στην πόρτα μου.
Το μέλλον χωρίς παρελθόν
Το παρελθόν χωρίς ανάμνηση
Και το παρόν πηχτό.

Μύκονος

Στη Μύκονο
καμακώνεις τον «Μάνωλο», τον «Άγγελο»,
Τον «Θόδωρο», τον «Νικόλο».
Κι εγώ χαμογελώ όλο ανωτερότητα
Προσφέροντας τα στήθη μου στην Ντόροθου
Από το Περθ.

Αίνιγμα

Στ' αλήθεια φοβόμουν το θάνατο;
Όντως η οσμή του αναδύεται
Μέσα από τους ξεχασμένους τύμβους;

Ή μήπως όλα ήταν της φαντασίας μου;
Μια δικαιολογία – το ξέρω, δεν έστεκε –
Για να σε κρατήσω;
Πάντως, οι προθέσεις μου ήταν αγνές.

Η Μπίλλι Οικονόμου-Ρόζεν είναι μια από τις πιο γνωστές στην Ευρώπη συγγραφείς βιβλίων για παιδιά. Είναι ελληνικής καταγωγής και γράφει στα αγγλικά. Ποίησή της δημοσιεύεται για πρώτη φορά. Μοιράζει το χρόνο της μεταξύ Κέρκυρας και Λονδίνου.

Θέμης Μαυροκέφαλος

Γύριζε τους ορόφους
κουβαλώντας σ' ένα δίσκο
ένα ανέκδοτο

Ανέπνεε επαρκώς με πόθο
σαν κατηθύνετο στο αεριόφως.

Τούτος εστίν ο μέγας
κιβδηλοποιός, ο σαλτιμπάγκος
ερμηνευτής των παθών
και των ονειρών μας.

Εικόνα

Φέγγισε μέσα στο ρουμπίνι κει στα
χυμένα ρύζια
Με πορφυρά χείλια αιχμαλώτισε
την αχτίδα

με κοκκινόξανθους κρυστάλλους
άρπαξε την ελπίδα στ' αλμυρό κύμα.

Δημήτρης Π. Μανώλος

Κόκκινο τριαντάφυλλο

Κόκκινο τριαντάφυλλο
ανάμεσα σ' εμένα και σ' εσένα
ανάμεσα
σε δυο κεριά αναμμένα
ερωτικό προμήνυμα
ενός φιλιού αθώου.

Ανεμώνες

Ανεμώνες κίτρινες, κόκκινες, μαβιές
το βλέμμα τους απλώσανε σ' όλο το χώρο
μύρο εσπείραν ερωφόρο.

Ανεμώνες κίτρινες, κόκκινες, μαβιές
ακόμη ζωντανές στο μελανόμορφο αγγείο
σκύβουν το κουρασμένο τους κρανίο.

Δημήτρης Αλεξίου

Επιστολή με ερωτηματικά

Πού να βρίσκεσαι άραγε;
«Στο Λουτράκι» όπως μου είπαν;
Να πιστέψω τα λόγια τους;

Έκοψες κοντά τα μαλλιά σου;

Ζεις σε μονοκατοικία;
Σε διαμέρισμα με βεράντα και πολλά λουλούδια;
Σε σπίτι που έχει ολόγυρα πεύκα και κυπαρίσσια;

Σε κλείνουν τοίχοι ψηλοί και κάγκελα;

Τα πρωινά βάζεις το τζην που ξέρω;
Βρίσκεις ερημικές αμμουδιές;
Κολυμπάς – ακόμη – χωρίς μαγιό;

Πόσο ελεύθερη είσαι;

Φοράς το μαύρο σου φόρεμα;
Βγαίνεις τα βράδια;
Διαλέγεις ήσυχα μαγαζάκια;

Ακούς «Τα παλιά τραγούδια με τους μελλοντικούς ήχους»;

Έχεις παιδιά;
Είναι ξανθά όπως τα ήθελες;
Χαϊδεύεις το κεφαλάκι τους;

Τα μαθαίνεις να τραγουδάνε;

Το δωμάτιό σου βλέπει θάλασσα ή βουνό;
Σε θέλγει ο Κορινθιακός;
Σε εκστασιάζουν τα Γεράνια;

Εξακολουθείς να διαβάζεις ποιήματα;

Τις νύχτες – εκεί – έχει δροσιά;
Σκεπάζεσαι με το λινό σεντόνι;
Αφήνεις το παράθυρο ανοιχτό;

Έχεις... παράθυρα;

Γιάννης Καραμητσόπουλος

Εν εκστάσει 1

της Βάιας

Χαμηλώνεις
έρχεσαι δροσερή
μεγαλώνεις τη σκία
δυναμώνεις το πάθος
αδειάζεις την αμαρτία στο φως
ομορφαίνεις την περισυλλογή
αντιστέκεσαι
λιγοστεύεις το πένθος
στοχάζεσαι
ερωτεύεσαι τα δέντρα
... γίνεσαι ποίημα!

Εν εκστάσει 2

της Άνας

Στην οδό οφθαλμών
συνάντησα τα μάτια σου.
Γύρευαν όπως πάντα ένα φως.
Δεν ξέρω ποιο
αλλά θαρρώ πως έψαχναν
τα σπλάχνα της αυγής.
Τότε γαλήνεψε το φως
γαλήνεψαν τα μάτια σου,
τα σπλάχνα σου
ερωτεύτηκαν το αίμα,
το αίμα θάμπωσε το φως
κι αντάμωσε η πληγή
με την αρμύρα των χειλιών σου.
Χόρευαν
όλο χόρευαν τα μάτια σου
το χορό του θανάτου
στο ΦΩΣ!

Χρήστος Μπουλώτης

Ανάμεσα σ' ερωτιδείς κι αγγέλους

I

Μειγνύοντας ερωτιδείς με αγγέλους προκύπτει νέα τάξη πτερωτών, κατά πολύ ανώτερη, που ευαγγελίζεται. Σε χαλεπούς καιρούς ευαγγελίζεται ιδεατή αρμονία, την εκεχειρία την ιερή σε ουρανούς και γη και προπαντός το σώμα ενδίδον σε καλέσματα, πλην όμως άμωμο, με άλω απαστράπτουσα. Όχι επίχρυση, όχι! Ολόχρυση η άλως, καθώς ερωτικότεροι οι άγγελοι, αγγελικότεροι οι ερωτιδείς και το αμάλαμά τους κάτι παραπάνω.

Μη νοηθεί βέβηλη η πρόταση, ούτε αιρετική, απλώς ας πούμε ποιητική πως είναι, απότοκη ανάγκης. Και βέβαια θα μείνει στο χαρτί, με τους αγγέλους απ' τη μια να εξοστρακίζουν εσαεί ερωτιδείς, και τους ερωτιδείς να στρέφουν απ' την άλλη αδιάφοροι τα νώτα στους αγγέλους.

II

Σαν τον ανώνυμο βυζαντινό γραφέα-καλλιγράφο, τον φιλοπαίγμονα, που αυθαιρετούσε εις το όνομα του Έρωτος και του Αγίου Νεύματος... Με το πρωτόγραμμα ψαλμών και ύμνων αυθαιρετούσε, επιμελούμενος στο κεφαλαίο Α των Αγγέλων, εν μέσω πλοχμών και άλλων βλαστικών μοτίβων, κατατηξίτεχνων, ερωτιδείς να ζωγραφίζει, ηδυπαθείς και ποθοπλάνταχτους.

Και δεν θα μάθουμε πόθεν και γιατί αυτή του η ανορθόδοξη παρέκκλιση που θα πρέπει σιωπηρόν να ήγειρε θαυμασμόν, ανομολόγητο, συνάμα δε και αγανάκτηση. Κι η σωτηρία της ψυχής που 'ναι πολύ μεγάλο πράγμα καθώς τραγούδησε αγγελικώς η Πρωτοψάλτη;... Να πρέσβευε άραγε ο ανώνυμος, ο αθεόφοβος, ο φιλοπαίγμων πως της ψυχής η σωτηρία περνάει απ' το παλλόμενο κορμί, προϋποθέτει ίμερο και κλινοπάλη;

Το περιστατικό το διάβασα, πάει καιρός. Λέω, όμως, ενδέχεται και να το άκουσα εκ στόματος ειδήμονος περί τα τοιαύτα. Αλήθεια, δεν θυμάμαι. Ίσως κιόλας να το επινόησα. Ποιος ξέρει; Ίσως...

III

Κάτω από τις θάλλουσες νεραντζιές της οδού Τοσίτσα. Με τους επίλεκτους της Σχολής Καλών Τεχνών, μετά το δίωρο περί κυκλαδικών ειδωλίων. Τσιγάρο και συζήτηση. Σαν μάθημα σχεδίου:

Για ένα κορμί δεν φτάνει το μοντέλο. Ασκείσαι πρώτα επί μακρόν μ' ένα πολύχρωμο τόπι σε τοπίο αμετανόητα νυχτερινό. Το τόπι πρέπει να γλιστρήσει κάποτε από μια τρύπα μυστική σε υπόγειους πολύβουους ποταμούς, σε αθέατων καθεδρικών σκιες και στις ουράνιες προβολές τους, πρέπει, ώσπου να μεταρσιωθεί σε πλημμυρίδα φωτός. Κι ύστερα δοκιμάζεις μήπως το αξιωθείς το σώμα, τα πολλά, το ένα μέσα στους λαβυρίνθους του άλλου τέλεια χωνεμένο.

IV

Οι θαυμαστές φίλιες ευδοκιμούν το πλείστον σε άγονους αγρούς, σε περιόδους σιτοδείας. Οι θαυμαστές φίλιες ενδύονται χιτώνα πορφυρό, και κατά τούτο ομοιάζουν με τον Έρωτα, με τον οποίο έχουν εξάλλου κοινούς ένα σωρό κανόνες. Μόνο που ο χιτώνας τους είναι ανεξίτηλος, ανάλαφρος και, κατά γενική ομολογία, περισσότερο ανθεκτικός. Οι θαυμαστές φίλιες προσφέρονται ιδεωδώς για αετωματικές συνθέσεις κι αγάλματα λατρευτικά. Και ταξιδεύουν εύπλοες με απαλό αεράκι στα πάνω και τα κάτω, στα μέσα και τα έξω. Και μεθούν. Και αντιστέκονται. Και όταν πλήρεις ημερών αναλαμβάνονται εις ουρανούς, αφήνουν πίσω τις φωτεινές σκιες τους να πλανώνται.

V

Στα όνειρα κατέρχεσαι με ανεμόσκαλα ή ανέρχεσαι. Τυχαίνει και με αερόστατο. Ανεμίζοντας πάλλευκο μαντίλι στα πλήθη φίλων, συγγενών κι αγνώστων που σε υποδέχονται ή υποδέχεσαι – αδιάγνωστο. Σε πλατεία, κατά το ήμισυ η Alexanderplatz του Βερολίνου, το άλλο μισό η πλατειούλα Fürstenberg του Παρισιού και μέσα της εν μικρογραφία η πλατεία Αγίας Αναστασίας, στον Περισσό αυτή. Να παιανίζει η μπάντα του δήμου Μυριναίων, μαέστρος ο παππούς ο Δημητράκης ή ο γιος του, ο κυρ Φώτης, αμφότεροι στη Μάδυτο του Ελλησπόντου γεννηθέντες. Κι επτά παιδιά κατάχαμα σε μια γωνιά να παίζουν παζλ, ανάμεσα σ' ερωτιδέες κι αγγέλους να παίζουν. Ενδίδεις στον μέγα πειρασμό να παίξεις. Κι εσύ. Και ότι αρχινάς, εξαφανίζονται με μιας όλα, για την ακρίβεια μεταμορφώνονται σε βότσαλα ιριδίζοντα, πολύχρωμα. Γεμίζεις τις τσέπες σου με όσα μπορείς. Κάνεις μετά να φύγεις. Να πας πού;

Μ' ένα κλικ, Βιέννη, σιδηροδρομικός σταθμός. Εκεί στο μπαρ, πριν επιβιβαστείς στο τρένο για Παρίσι, ρουφάς στα γρήγορα ένα βαρύγλυκο καφεδάκι παρέα με τον Freud, τη Lou Andreas-Solomé και τον Ferenczi. Διαβολεμένο κρύο. Καταχείμωνο. Από κάπου μπάζει...

VI

Μες στη ζωγραφική τους ταξιδεύουν οι ζωγράφοι ή ταξιδεύουν τη ζωγραφική τους όποτε κι όπου το απαιτήσει η χρεία. Με όλα τα σύνεργα, της τέχνης τους τα μυστικά, όνειρα και τοπία, κορμιά ημιτελή, φόντα, προσχέδια, κι ένα καλάμι στο χέρι, κατά κανόνα ένα καλάμι, να διώχνουν τους τυφλούς ερωδιούς της νοσταλγίας απ' τη στράτα τους.

Και πάνε από Κνωσό Μυκήνες. Από Κωνσταντινούπολη στο Κίεβο πηγαίνουν, ή από Χάνδακα στη Βενετία και από εκεί Τολέδο. Όμως και σε ταξίδια μακρινότερα επιδίδονται οι ζωγράφοι. Σαν τον Κινέζο Τσεν Λι Τσι απ' την Καντόνα, όστις μετά τα αιματηρά επεισόδια της πλατείας Τιεν-αν-μεν, εκών άκων, παραδόθηκε στον πλάνητα βίο. Στην Αυστραλία πρώτα. Κι από το νότιο ημισφαίριο – πετών, κολυμβών, συχνότερα δε ιππεύων – κατέληξε ο Τσεν Λι Τσι Ευρώπη, όπου τον βρίσκουμε να θεραπεύει την τέχνη του ποικιλοτρόπως. Με επιμέλεια περισσή και θεική μανία. Τελικά, εν έτει σωτηριώ 1990, εγκαθίσταται ονειράρπαστος στο κλεινόν άστυ της Αθήνας, μαθαίνει τάχιστα την ελληνικήν, αγόγγυστα εισπνέει νέφος, και μες στην πολυπραγμοσύνη του βρίσκει καιρό να εικονογραφήσει εν

μια νυκτί κινέζικα τραγούδια, σε απόδοση του Βάρναλη, και να συμβάλει στην ιστόρηση βυζαντινού ναού, στο Αιγάλεω. Εκεί, σ' έναν κισσοπλοχμό, αφού έκανε τρις τον σταυρό του με κατάνυξη ειλικρινή, ζωγράφισε, θαρρώ, μικρό σαν το μικρό του νύχι δράκοντα φοβερό. Κινέζικο.

Αυτά για τον ζωγράφο Τσεν Λι Τσι απ' την Καντόνα...

VII

Με θέλγει τελευταίως η ιδέα μιας φανταστικής Ερωτικής Βιβλιοθήκης που θα 'χε να επιδείξει μυριάδες τόμους, χρυσόδετους όπως τα εξόχως βαρύτιμα των Ευαγγελίων, πεποικιλμένους με αμέθυστους λίθους κι αιματίτες, ορεία κρύσταλλο και φλεβωτόν αχάτη. Να παραθέσω ίδια χειρί σαν προικισμένος καλλιγράφος άλλων εποχών με κόκκινη και μαύρη μελάνη – ανάλογα με την περίσταση – ονόματα, λέξεις, στίχους, σύμβολα και αριθμούς, δάνειες φράσεις, ημερομηνίες, όλα του Έρωτα αιώνων... Γιατί λαλίστατος και αθεράπευτα ευφραδής. Ο Έρωτς!

Σε είκοσι και πλέον τόμους – σε πρόχειρη εκτίμηση – θα σταχυολογούσα χωριστά τη χρόνια αγωνία του χρόνου, της διάρκειας. Ως πότε; Πάντα, αγάπη μου, για πάντα! Και θα έβαζα προμετωπίδα..., στον πρώτο τόμο, λέω, θα έβαζα προμετωπίδα «*Le désir dur de durer*», τον στίχο του Eluard με την τυμπανόκρουστη εκείνη παρήχηση του d, που κάνει να ηχεί ακόμη πιο αγωνιώδης ο σκληρός πόθος του διαρκείν. Κι ύστερα από πυρακτωμένους όρκους, δακρύων ποταμούς, λευκές νύχτες και τα παρόμοια, θα έκλεινα τον τελευταίο τόμο με τον δικό μας Κωστή Παπαγιώργη που λίαν υπολήπτομαι για τα γραπτά του. Σαν κυνική αντίστιξη στον στίχο του Eluard, η φράση του: «*Εφόσον επιβιώνει άφθαρτος όλων των εραστών, ο έρωτας*».

VIII

Αυγούστου μεσουντος αίρεται η μυστική αυλαία. Πορφυρή. Στο δρόμο για την Παναγία των Βράχων, την επονομαζόμενη Κακαβιώτισσα. Κι Άγγελος, αίφνης, ηδυπαθής, κάθιδρος, επιφαίνεται στην πυρωμένη πέτρα. Ορθός, ευθυτενής σαν τη χορδή ετοιμόβολου τόξου. Μέντα ο ιδρώτας του και ρίγανη. Ο Άγγελος... πανσέληνος του μεσημεριού. Κι ένα καλάθι σύκα στο δεξί. Μισάνοιχτα σύκα, μελωμένα, μαύρα. Και μια θαλάσσια αύρα. Να λέει ο Άγγελος στους τρεις οδίτες – δυο άντρες, μια γυναίκα. Να λέει, λέω, δείχνοντας τζιτζίκι, ετοιμοθάνατο απ' τους αρχαίους καιρούς:

«με δέος δεσ Ερωτιδέως δέμας...»

Κι άλλα πολλά να λέει στους άλαλους οδίτες. Ο Άγγελος... πανσέληνος του μεσημεριού. Εν μέρει ακατανόητα, ακατονόμαστα εν μέρει, όλα τους πάντως θαυμαστά.

Το σκηνικό Λήμνος φιλτάτη. Παλίμψηστο ως έδει.

IX

Το ερωτευμένο κορμί – μιλάω για τον Έρωτα με κεφαλαίο έψιλον – δεν βολεύεται σε ορθογώνια κρεβάτια. Κατά κανόνα αγνοεί τους νόμους της βαρύτητας, κι είναι φορές που το χωρίζουν απ' τον διπλανό συνεπιβάτη στο λεωφορείο ή ακόμη απ' τους παλιούς καλούς του φίλους εκατομμύρια έτη φωτός, πηχτά και άφωτα. Συχνά μπερδεύει μάλιστα τ' αλμυρό με το γλυκό, τ' αρσενικό με το θηλυκό, το κουτάλι με το πιρούνι. Τις λίγες δε στιγμές που σκέφτεται, πασχίζει να μαστορέψει τη Μυθολογία του που τάχατες δεν θα μοιάζει με καμία. Στεγανή και απροσπέλαστη γύρω του τη μαστορεύει σαν τις αιγυπτιακές τις σαρκοφάγους στο σχήμα του κορμιού μ' εκείνες τις ακατάληπτες για τους αμήτους επιγραφές σε ιερογλυφικά. Και απεγνωσμένα διαλέγει, ή μάλλον επινοεί, σύμβολα.

Σύμβολα κι άλλα σύμβολα, γιατί τα σύμβολα – τι να τα λέμε τώρα, γνωστό – χωράνε πιο πολλά απ' τις λέξεις.

X

Με τίναγμα χορευτικό εξήλθε η γλώσσα μας του σκότους: «*Ος νυν ορχεστών πάντων αταλότατα παίζει, τότο δεκάν μιν*».

Αυτή η αρχαιότερη καταγραφή ελληνικής λαλιάς σε αλφάβητο φοινικικό. Κι όχι επί μαρμάρου, χρυσού ή αργύρου κι ούτε για να παινέψει ήρωες, θεούς ή βασιλείς. Απλώς πρόχειρο χάραγμα σε πήλινο αγγείο λίαν ευτελές. Μια οινοχόη απ' τον Κεραμεικό, απ' το Δίπυλο, που λέει για χορό, χορευτικόν αγώνα, κι όποιος χορέψει απ' τους χορευτές *αταλότατα*, όπερ σημαίνει τρυφερά, ανάλαφρα κι ίσως ίσως ηδονικά ακόμη, σ' αυτόν και το αγγείο έπαθλο.

Ο αγώνας έγινε, να υποθέσουμε άνοιξη ή θέρος, εκεί κάπου εκπνέοντος του όγδοου αιώνας, με μια θαλάσσια αύρα απ' τη μεριά του Σαρωνικού να αναδύει τους άτίθασους βοστρύχους του πρώτου χορευτή την ώρα που έφερνε στα χείλη το έπαθλο γεμάτο οίνο μελίκρατο.

Ή μήπως η επιγραφή το έπαθλο;

Η επιγραφή το έπαθλο! Που κράτησε η επιγραφή μέσα στις λέξεις τη χαρίεσσα νίκη και τον πρώτο χορευτή εις τους αιώνας των αιώνων πρώτον, άνθρωπο της Αθήνας, άνθρωπο δικό μας δηλαδή, της πλαϊνής μας πόρτας ίσως. Και λίγο πειράζει που αγνοούμε τ' όνομά του, των ματιών του το χρώμα, τους τρόπους που αγάπησε και αγαπήθηκε.

Τα δέκα κείμενα επιλέχθηκαν από πολυάριθμα άλλα της συλλογής *Ανάμεσα σ' ερωτιδείς κι αγγέλους*, για να προδημοσιευθούν εδώ. Γράφτηκαν κατά διαστήματα στη δεκαετία 1985-1994.

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΝΤΕΛΩΣ ΤΥΧΑΙΑ ΔΥΟ απολύτως άγνωστοι άνθρωποι συναντήθηκαν ακριβώς τη στιγμή που ήταν έτοιμοι να πηδήξουν από την κορυφή του πιο ψηλού ουρανοξύστη στο κέντρο του Σάο Πάολο.

– Γεια, είπε ο πρώτος γελαστός, τη στιγμή που ξεκινούσε την πτώση του, με λένε Ζουάο, εσένα;

– Αντόνιο, φώναξε ο δεύτερος, πηδώντας κι αυτός με φόρα στο κενό.

Έτσι για να σκοτώσουν την ώρα τους συνέχισαν να κουβεντιάζουν όσο κρατούσε η πτώση.

– Τι κάνεις εδώ; ρώτησε ο Αντόνιο.

– Αυτοκτονώ, απάντησε ο Ζουάο. Εσύ;

– Κοίτα να δεις σύμπτωση! Το ίδιο κάνω κι εγώ! Ελπίζω αυτή τη φορά να πάνε όλα καλά, γιατί αυτή είναι η δέκατη προσπάθειά μου. Χρόνια προσπάθω αλλά δεν ξέρω πώς γίνεται και πάντοτε βρίσκεται κάποιος, μα φίλος, μα άγνωστος, μα πυροσβέστης και μου το χαλάει. Εσύ γιατί αυτοκτονείς;

– Από αγάπη, απάντησε ο Ζουάο, με την αίσθηση του παγωμένου αέρα χαραγμένη στο πρόσωπό του. Εγώ που αγάπησα τόσο πολύ πετάχτηκα στην άκρη για κάποιον άλλον με γαλάζια μάτια. Βλέπεις εγώ, δυστυχώς, είχα από αυτά τα συνηθισμένα καστανά.

– Μα καλά, δεν είναι τρελό να θυσιάζεις τη ζωή σου για κάτι τόσο εφήμερο όσο ο έρωτας; απόρησε ο Αντόνιο.

– Όπως ακριβώς το λες. Η τρέλα εκδικείται τη λογική!, φώναξε ο Ζουάο σχεδόν θριαμβευτικά. Κατά κανόνα η πορεία της ζωής σκοτώνει τον έρωτα. Εγώ αποφάσισα ο έρωτας, για χάρη μου, να σκοτώσει τη ζωή.

– Θεέ μου, ξεφώνισε ο Αντόνιο. Δεν είναι δα και πανάκεια ο έρωτας!

– Σωστά, απάντησε ο Ζουάο. Πόσο μάλλον που δεν είναι καθόλου σίγουρο πως αυτό τον τρομερό πόνο μού τον προκάλεσε ο έρωτας, αφού ποτέ δεν ξέρεις αν αυτό που λέμε έρωτα είναι αγωνία κι άγχος, αποδιοργάνωση και λύπη ή ανεξέλεγκτη επιθυμία για κυριαρχία. Όμως αυτό που είναι στον έρωτα συναρπαστικό είναι ότι ανατρέπει τη σιγουριά με τον ίδιο απόλυτο τρόπο που το απόλυτο χάος χλευάζει οποιοδήποτε «πρέπει» και το κάνει ασήμαντο. Όχι, ο έρωτας δεν είναι η διέξοδος στη ζωή, είναι ο κολοφώνας της. Το να πεθάνω λοιπόν από αγάπη με κάνει να αισθάνομαι εξαιρετικά ήρεμος.

Σ' αυτή την ιλιγγιώδη συζήτηση και οι δύο προσπαθούσαν να χαμογελάσουν αντιστεκόμενοι στη βαρύτητα.

– Και πώς αισθάνεσαι; ρωτά ο Ζουάο τον Αντόνιο.

– Α, μέσα μου είμαι τώρα απόλυτα ικανοποιημένος.

– Τότε γιατί επιδιώκεις το θάνατο;

– Με φοβίζει να ψάξω την αιτία του, επειδή είμαι σίγουρος πως θα ανακαλύψω μια μυστηριώδη κατάσταση. Μήπως και η ίδια η αιτία ξέρει τις αιτίες της; Προτιμώ λοιπόν να κάνω μια βουτιά και να τελειώνω.

– Κι εγώ απεχθάνομαι τις αιτιολογήσεις, αλλά ποιο μυστήριο είναι τόσο σημαντικό ώστε να δικαιούται την ίδια τη ζωή σου;

– Δεν μπορώ να ξέρω, απάντησε ο Αντόνιο. Το μυστήριο είναι μυστήριο.

– Όμως νεκρός δεν υπάρχει περίπτωση να είσαι σε θέση να ξεδιαλύνεις αυτό το μυστήριο, απάντησε ο Ζουάο.

– Μα ακριβώς γι' αυτό αυτοκτονώ. Η αξία ενός μυστηρίου είναι να γίνεται όλο και πιο σκοτεινό κι όχι όλο και πιο ξεκάθαρο. Το ότι αυτοκτονώ, για παράδειγμα, είναι ωραίο, γιατί αυτό με κάνει μέρος του μυστηρίου και κατά κάποιον τρόπο έτσι γίνεται ακόμη πιο βαθύ. Αναμειγνύεται με το μεγάλο μυστήριο της ύπαρξης και της ζωής ή, αν θες, και με την ιστορία την ίδια. Ποιος ξέρει;

– Αυτό είναι κι εκείνο που έχασα κι εγώ την ελπίδα της πίστης. Ο Θεός για μένα... Και ο Ζουάο σταμάτησε από ένα λυγμό.

– Λοιπόν, άκου, αποκρίθηκε θυμωμένος ο Αντόνιο, η ελπίδα δεν έχει σχέση με το Θεό, που δεν έκανε τίποτε άλλο παρά συρρικνώθηκε σ' ένα φτωχό μικρούτσικο αστεράκι με ανυπολόγιστη συμπτικνωμένη ενέργεια και έμεινε εκεί στην ίδια θέση για πάντα. Ο Θεός έπαψε να δείχνει κατανόηση για το ανθρώπινο είδος και μετατράπηκε σε ανακριτή του. Χωρίς το Θεό ή τέλος πάντων την αιτία της ύπαρξης, η μόνη διέξοδος είναι να βυθιστεί κανείς στην άβυσσο του πλήρους μυστηρίου.

– Ναι, αλλά τουλάχιστον θα πρέπει να ξέρεις πού βρίσκεται το μυστήριο, επέμνε ο Ζουάο με τα μαλλιά του να τα ανεμίζει ο αέρας.

– Άκου λοιπόν! Βρίσκεται σε μένα τον ίδιο το μυστήριο, που σκοτώνω τον εαυτό μου σαν μια έσχατη αναμέτρηση μαζί του. Αλλά βρίσκεται επίσης και σε σένα. Πεθαίνεις για την αγάπη κι αυτή είναι η πιο απίθανη έκφραση της ελπίδας. Έτσι παίρνεις κι εσύ μέρος στο μεγάλο μυστήριο. Επειδή έτσι ερωτεύεσαι την άβυσσο.

Ο Ζουάο κατάλαβε και τον κοίταξε με μάτια ορθάνοιχτα. Και ο Αντόνιο, που ήδη βρισκόταν μέσα στην μισοτραγική-μισοπαραισθητική αίσθηση του ιλίγγου, φώναξε με όλη του τη δύναμη:

– Και πάνω απ' όλα είναι το μεγάλο μυστήριο που επιχειρούμε το ίδιο απονενοημένο διάβημα την ίδια στιγμή και στο ίδιο μέρος καθώς και το ότι βουτάμε αυτή τη στιγμή για τον ίδιο ασαφή λόγο. Κι όλα αυτά κατά τύχη. Κι ακόμα ότι η συγκίνηση αυτή της βουτιάς μάς έκανε από συνένοχους, οραματιστές. Μη μου πεις πως δε βλέπεις το μυστήριο μπροστά σου; Είναι αυτό στου οποίου το σκοτάδι βυθιζόμαστε ολοένα.

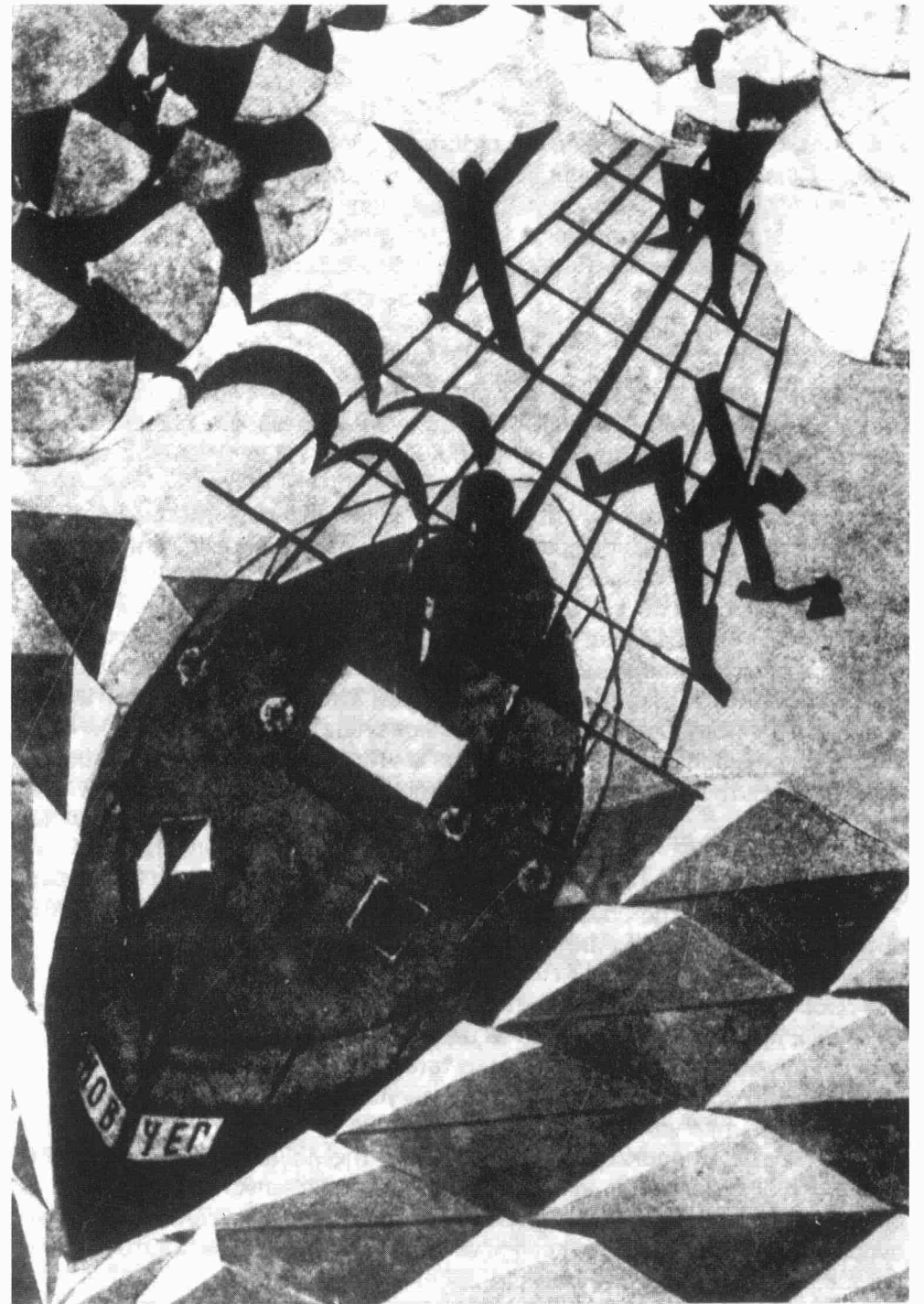
Και καθώς όλα άρχισαν πραγματικά να λάμπουν, ο Ζουάο φώναξε επίσης:

– Ναι, ναι. Η λάμψη του παραλογισμού αρχίζει να αχνοφαίνεται.

– Και τώρα, είτε ο Αντόνιο, πολύ κοντά στο πρόσωπο του Ζουάο, ας μιλήσουμε λιγάκι για το παρόν. Πώς βρίσκεις τα γαλανά μου μάτια;

Ήταν ακριβώς η στιγμή που τα δύο κορμιά έσκαγαν πάνω στη μεγάλη λεωφόρο.

João Silvério Trevisan: Βραζιλιάνος συγγραφέας, γεννημένος το 1955· Βραβευμένος και μεταφρασμένος σε Ευρώπη και Αμερική, έχει γράψει οκτώ βιβλία· Αγαπημένοι του συγγραφείς ο Τόμας Μαν και ο Χόρχε Λουίς Μπόρχες.

ΑΥΤΟΝ ΜΟΥ ΤΟΝ ΘΕΙΟ τον ήξερα από μια «στιγμαία» φωτογραφία του '35, άτεχνα μεγεθυμένη, όπως συνηθιζόταν τότε, γύρω στο '50, από πλανόδιους φωτογράφους που υπόσχονταν να «φτιάσουν ζωντανό» τον άνθρωπό σου, τον ξεβιτεμένο ή τον νεκρό.

Δέσποζε στο σπίτι της γιαγιάς μου, στο τζάκι. Γύρω γύρω μελανιά κορδέλα που πλενόταν ταχτικά και σιδερωνόταν — μαύρη δεν του 'πρεπε, γιατί τον πήρε ο Χάρος στα πρώτα του νιάτα.

Τον παρατηρούσα συχνά. Ένα νεαρό παιδί... Θαμπή η φωτογραφία, τα μάτια όμως ξάστερα ξεχώριζαν και το μέτωπο ευρύ και κάπως συνοφρυωμένο. Στεκόταν άχαρα μαζί με κάποιον άλλο, που στη μεγέθυνση της φωτογραφίας κόπηκε, διακρινόταν μόνο το χέρι του, που ήταν αγκαζέ. Ήταν ο θεός μου ετών 19 εδών, ετών 25 στην ταφόπλακα των 120 εκτελεσθέντων στην Αγια-Τριάδα. «Τάκης Βλάχος, φραγκοράφτης — εκτελέστηκε Μ. Παρασκευή 1944» καλλιγραφικά στοιχεία στο κάτω πλαίσιο της φωτογραφίας.

***

Πρωτοξάδερφος της μάνας μου αγαπημένος, δεν έλειπε από το στόμα της ούτε από της θείας μου κι απ' της γιαγιάς τις διηγήσεις, αλλά ποτέ με τ' όνομά του.

— Θυμάσαι, τότε, με το μακαρίτικο;... ή

— Εγώ, πρώτη φορά σινεμά, με το μακαρίτικο πήγα... Το μακαρίτικο πάν' στ' άλογο... άγγελος μελαχρινός!... κι άλλα τέτοια.

Στα παιδικά μου μάτια έπαιρνε διαστάσεις μυθικές, μ' ένα μυστήριο σκοτεινό όσο και γοητευτικό να συνοδεύει τις σιωπές.

Κάθε Μεγάλη Παρασκευή στα τρία σπίτια — της γιαγιάς το μικρούλι, της θείας και στο δικό μας — δίπλα δίπλα, αδελφομοιρασιά, επικρατούσε πένθος και σιωπή. Καμιά δουλειά εκείνη τη μέρα. Ούτε και γέλια ή πειράγματα. Το καντήλι αναμμένο στον Εσταυρωμένο και η πένθιμη καμπάνα του Αγίου Χριστόφορου να μετράει τις αργές ώρες της θλίψης.

Η γιαγιά μας έψελνε κι εμείς τα εγγόνια από κοντά «... Σήμερα μαύρος ουρα-

νός, σήμερα μαύρη μέρα. Σήμερα βουληθήκανε οι άνομοι Εβραίοι για να σταυρώσουν το Χριστό, τον πάντων βασιλέα...». Σ' αυτό το σημείο σηκωνόταν κι έβαζε ανθισμένο κλωνάρι απ' την πασχαλιά μας στη φωτογραφία.

Αναστέναζε, έκανε τρεις σταυρούς και συνέχιζε το μοιρολόι...

***

Όταν πάτησα τα 15, αξιώθηκα μια τέτοια μέρα να μάθω την ιστορία του θείου. Μου τη διηγήθηκε η μάνα μου κι ακόμα θυμάμαι τη φωνή της και τα χέρια της που μ' ακουμπούσαν σαν να μου μετάγγιζαν πολύτιμο αίμα: ο θεός μου λοιπόν αυτός ήταν ένα μικρό παλικαράκι. Απλό παιδί, ράφτης. Του άρεσε να στήνει ξόβεργες, να πιάνει γαρδέλια κι ατσάραντους. Τα 'φερνε στα κλουβιά και τα χάριζε σ' όποιον ήξερε να τα περιποιηθεί.

***

Στην Κατοχή χανόταν ώρες, πολλές φορές δεν γύριζε τη νύχτα στο σπίτι. Παρηγορούσε τη μάνα του.

— Άσε, μάνα, δεν παθαίνω τίποτα εγώ... έμπλεξα με παρέα, γλεντήσαμε, μας έπιασε η «κυκλοφορία», κοιμήθηκα σε φίλο. Ησύχασε!

Τι να ησυχάσει η μαυροθεία Σταυρούλα. Πήγε μια μέρα, λιακάδα, ν' αερίσει τα προικιά των κοριτσιών και σκόρπισαν στο πάτωμα χαρτιά, χαρτιά άσπρα, κιτρινωπά. Συλλάβισε με δυσκολία: «Έλληνες! Αντισταθείτε! Ο αγώνας συνεχίζεται! Ζήτω η Λευτεριά!». Δεν λιγοθύμησε. Τα 'κρυψε στην γκλαβανή κι από τότε το βράδυ περίμενε βαστώντας με τα χέρια το μέρος της καρδιάς σφιχτά και οικονομώντας το λάδι απ' τις λαχανίδες για ν' ανάβει καντήλι στην Παναγιά!

Κάθε άνοιξη, κι εκείνη τη «μαύρη άνοιξη του '44», κατά την έκφραση της μάνας μου, οι γυναίκες κινούσαν να πλύνουν τα ρούχα στις «Μούρες», ένα από τα ρέματα της πόλης, ολοκάθαρο και πλούσιο τότε, στο ύψος της περιοχής «Μαντέμια», στο σημερινό νοσοκομείο.

Σε λιγότερο από μήνα περίμεναν το Πάσχα. Σαρακοστή. Έπλεναν και τραγουδούσαν. Γέλια, πειράγματα, κάποιες είχαν οικονομήσει λίγες ελιές και ψωμί, γιορτή για κείνες τις μέρες της Κατοχής.

«... όταν άρχισε να πέφτει το βραδάκι, ακόμα θαμπόφεγγε, ξεκάμπισαν, κορίτσι μου, από μακριά μια παρέα γυναίκες, μα τι γυναίκες! Ψηλές, λυγρές. Στο κεφάλι μαντίλες και κανίστρες με πλυμένα ρούχα. Πλησίασαν με βήμα δεύτερο, αλλά αργά και προσεκτικά. Μας έφτασαν, αλλά δεν κοίταζε καμία. Εγώ παράμερα, μάζευα τα ρούχα τα τελευταία.

— Γεια σας, φούλες μ'! είπε η θεία σου η Μαρία και τις καλοκοίταξε.

Αυτές κούνησαν το κεφάλι και προσπέρασαν. Και τότε, παιδί μ', πάγωσα. Η τρίτη «γυναίκα» με κοίταξε. Την κοίταζα κι εγώ.

— Τάκη μ', φούλη μ', είπα πνιχτά.

Πλησίασε σβέλτα. Έβαλε το χέρι του στο στόμα.

— Σσστ! Τσιμουδιά, ξαδέρφη μ'. Δεν μ' είδες, δεν σ' είδα. Τσιμουδιά!

Ήταν αυτός, κορίτσι μ'. Κουβάλαγε με την ομάδα του όπλα για τ' αντάρτικο. Από πάνω είχαν τα πλυμένα, να ξεγελάνε. Κατάπια τη γλώσσα μου και πήγα με

τις άλλες. Δεν το 'πα πουθενά τόσα χρόνια. Το λέω τώρα σε σένα, γιατί πολύ ρωτάς και θέλεις να μαθαίνεις...».

Αχ μάνα, με τα ωραία σου μυστικά, πότε συνταγή, πότε παραμύθι, πότε ζωτανή μνήμη σαν κι ετούτη... Τριάντα χρόνια πεθαμένη στα νιάτα σου κι εσύ, και με κρατάς ακόμα γλυκά φυλακισμένη στα δεσμά της αγάπης σου και στη μαγεία των απλών πραγμάτων!

***

Τον θείο μου τον έπιασαν λίγες μέρες αργότερα με προδοσία. Δεν ήθελε να πεθάνει. Ήταν χαροκόπος κι αγαπιάρης. Στη μάνα του και την αδερφή της, τη γιαγιά μου, που πήγαν μες στο κλάμα στη φυλακή να τον ιδούν, είπε πως όχι, λάθος έκαναν, δεν έπρεπε να τον πιάσουν. Θα δουν αυτές, σε κάνα δυο μέρες θα τον αφήσουν. Αύριο, μεθαύριο...

Κάποιος είπε της καψομάνας του να πάει να παρακαλέσει αν έχει λίρες — αλλιώς τον κόπο να μην κάνει. Αυτός που «κάτι θα κατάφερνε» ήταν γνωστός της, κουμπαραπιάνονταν κιόλας, κάτι μακρινά σόγια...

— Κουμπάρε, ό,τι έχω, εδώ στο μαντίλι μ'. Πάρ' τα και σώσε το παιδί μ'.

— Εντάξει, της λέει. Θα ιδώ τι μπορώ να κάνω. Αύριο θα συνφάγωμεν...

— Τι είπες, κουμπάρε μ'; Με ποιους θα συνφάγετε; Κάθεσαι, κουμπάρε, στο τραπέζι με τς αντίχριστους; Ντροπή σ'!

Δεν κατάλαβε πότε την έδιωξαν σπρώχνοντάς την απ' τις σκάλες. Μέχρι που πέθανε το 'χε καημό πως δεν συγκρατήθηκε και το 'καψε το παιδί. Πού να ξέρει η μαύρη ότι αν δεν «συνφάγεις» κι αν δεν «συνάδεις»...

***

Όταν τον έστησαν στον τοίχο, είπαν πως έβγαλε την τραγιάσκα του, πριν τον γαζώσουν, και χαιρέτησε πλατύ χαιρετισμό. Να 'λεγε «γεια» στη μάνα του, τη θεία τη Σταυρούλα, τάχα ή να 'στελνε το τελευταίο αντίο στην ντροπαλή γειτονοπούλα του που θα της πέρναγε αρραβώνα σε λίγο, όταν θα ξημέρωνε ηλευτεριά;

Ποιος ξέρει;

Αυτός ήταν ο θείος μου, ένα απλό παιδί σαν τόσα άλλα, «το μακαρίτικο».

ΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΥΨΩΝΕΤΑΙ εστία πολύβουης κίνησης, αγκομαχητό αδιάκοπης προσπάθειας με σφυρίγματα στους γεμάτους αέρια χώρους, περίεργες οσμές στους διαδρόμους, ζωντανός οργανισμός με πολύμορφα κύτταρα να παλινδρομούν στη φιλοξενία των σωθικών του. Εγκαταλείπομαι στην ένταση των άκρων, στο διεγερμένο σφυγμό, μπροστά μου απλώνονται παράλληλες ιδεατές ευθείες ατσάλι, και διασταυρούμενα οχήματα αντανakλούν τεχνητούς φωτισμούς, θα πρέπει λοιπόν να διαλέξω τη γραμμή και το προκαθορισμένο όχημα, υπάρχει πάντα φόβος για ένα σφάλμα, για μια τυχαία αλλαγή προορισμού, από τα χείλη μου κρέμονται οι λέξεις που θα σου πω, τις επέλεγα προσεκτικά την προηγούμενη νύχτα, τώρα σουρουπώνει ξανά οι φωτεινές επιγραφές στέλνουν σταθερά μηνύματα, οι λέξεις που θα σου πω έχουν γίνει τσαμπί συμμένες ρόγες.

Ήταν υποχρεωμένος να περιμένει. Υπάρχει πάντα ένα στάδιο αναμονής, η γραμμή είναι ακόμη άδεια, συνέχεια αγγέλλονται αφίξεις και αναχωρήσεις, θα ήταν υποχρεωμένος να περιμένει, δεν έχει φτάσει η στιγμή, περιβάλλεται από άγνωστους ανθρώπους που κινούνται βιαστικά στο μήκος των διαδρόμων σέρνοντας αναμνήσεις η προσμονές, άλλοι για πόλεις που ονειρεύτηκαν και άλλοι για πόλεις φαντάσματα που αφανίζουν την ψυχή. Κάθεται στον πάγκο, νιώθει το παγωμένο μάρμαρο να στραγγίζει σκέψεις, ο γερασμένος άνδρας αναζητά με αγωνία το εισιτήριο δεν έχει περιθώρια αναμονής, έχει αναγγελθεί η αναχώρηση, θα φύγει έτσι κι αλλιώς, το εισιτήριο δεν μπορεί να σταθεί εμπόδιο στο ταξίδι του, είναι υπερβολικά ανήμπορος, θέλει να τον βοηθήσει όμως μια περίεργη εγκατάλειψη τον κρατά ακίνητο στο μάρμαρο, έχει γίνει ένα μ' αυτό σε μια θλιβερή σύνθεση, η αίθουσα έχει αποκτήσει ήδη τη θαμπάδα της ανάμνησης.

«Κάποτε θα ξαναβρεθούμε», είχες φωνάξει και ο ήχος από τα λόγια σου είχε μπερδευτεί με τις φωνές των μικροπωλητών, τα έντονα σφυρίγματα των συνεχών προειδοποιήσεων, και το θόρυβο από το αδιάκοπο σύρσιμο των αποσκευών. Αγνοούσες την τεθλασμένη του πόνου, γλιστρούσες σε γραμμές που το έβλεπα εξέρχονταν του χώρου για να χαθούν στο νυχτερινό σκοτάδι. Ευρισκόμουν σ' εκείνο τον κομβικό σταθμό, αδύναμος να σταματήσω την προγραμματισμένη με τόση ακρίβεια αναχώρηση που θα μετασχημάτιζε το τοπίο της πολύβουης αίθουσας και θα εγκατέλειπε το διάδρομο της κενό.

Το μεγάλο ρολόι του σταθμού κτυπά ρυθμικά, καινούριες αφίξεις γεμίζουν τα κενά κι έπειτα πάλι αναχωρήσεις σε αδιάκοπη ροή και με συνεχείς διασταυρώσεις. Η λευκότητα που ντύνει βιαστικά το τοπίο οφείλεται ίσως στον αμφιβληστροειδή, το φως διαθλάται διαπερνώντας σταγόνες υγρασίας που βαραίνουν.

Με τέλεια κυκλικότητα μετρώ τα χρόνια γλιστρώ στα ποτάμια των συνεχών μεταλλάξεων, συναντώ τα ρευστά πρόσωπά σου, προσπαθώ να παγώσω μια εικόνα που μου διαφεύγει.

Στην αρχή μετρούσε τους σφυγμούς του κανονικούς, αργότερα ασθενικούς κι έπειτα πάλι δυνατούς, όμως ακανόνιστους. Αισθάνονταν σωληνωμένος σ' έναν τεράστιο όγκο που δε φαινόταν και που όμως πλησίαζε κουβαλώντας πλήθος τ' ασαφή ενδεχόμενα μιας συνάντησης τόσο καλά προετοιμασμένης και που εντούτοις δημιουργούσε πολλά ερωτηματικά. Με τη σκέψη στους τεράστιους τροχούς που έφταναν σε τρομακτικό ύψος, με την περιφέρειά τους γεμάτη μάτια σπινθηροβόλα και με θόρυβο θάλασσας που βρυχάται αφέθηκε σε μια διάθεση υπνηλίας που θεώρησε φυσικό επακόλουθο της υπερέντασης τόσης ώρας αναμονής. Χάθηκε το βουητό και αισθάνθηκε τις παρουσίες γύρω του να κινούνται οπτασίες σε χρώμα ώχρας, και ήταν...

*Τεράστιος ο κύλινδρος που ξεφυσά,
Σιγή και πάλι
Πάταγος.
Πόρτες που ανοίγουν.
Φορτωμένη την απουσία,
Εκείνη
Χερουβίμ με στραμμένη την κεφαλή,
Με χέρια υψωμένες φτερούγες,
Κατευθύνεται εμπρός,
Ευθύβολη αγαλλίαση,
Ένωση και γαλήνη.*

Η συνάντηση. Ταλάντωση στην ατμόσφαιρα. Εκφράσεις των σκυφτών προσώπων. Παγωμένες. Χαμηλόφωνες συζητήσεις για την κακή συντήρηση των δημόσιων χώρων. Βρόμικες τουαλέτες. Μια σειρήνα ουρλιάζει, ο Άγιος Σάββας εφημερεύει.

Το γκρίζο χρωματίζει. Τα λασπόνερα λεκιάζουν τα μάρμαρα, οι σκιες γίνονται πιο έντονες, η ατμόσφαιρα βαραίνει, έχεις την αίσθηση ότι το τεράστιο τούνελ, που ξεκινά στην άκρη της πλατφόρμας και χάνεται στο σκοτάδι της γης, είναι μια ρουφήχτρα που χωνεύει ό,τι βρεθεί στο στόμιό της, μια υπερφυσική μήτρα που θα ξαναγεννήσει κάπου άλλού ότι εξαφανίστηκε μέσα της.

Στα φωτισμένα σαλόνια, με τις φωτογραφίες των αγαπημένων κρεμασμένες στους τοίχους ή τοποθετημένες στα τραπεζάκια, οι ένοικοι κουρασμένοι ήδη κάθουν νοερούς απολογισμούς, ενώ από καιρού εις καιρόν ένα δυνατό σφύριγμα τους θυμίζει ότι ο σταθμός είναι εκεί.

ΘΕΑΤΡΟ

Τα πρόσωπα

Γέρος: Γύρω στα 75

Γρια: Γύρω στα 70

Νεαρός: Γύρω στα 30

Καλοκαίρι. Στο καθιστικό του διαμερίσματος. Ο γέρος διαβάζει εφημερίδα. Η γρια πλέκει. Κάποια στιγμή η γρια σηκώνεται και κλείνει τον ανεμιστήρα.

ΓΕΡΟΣ: Γιατί τον έκλεισες;

ΓΡΙΑ: Με ενοχλεί.

ΓΕΡΟΣ: Θα σκάσουμε με τέτοια ζέστη.

ΓΡΙΑ: Δεν παθαίνεις τίποτα! Βουρ βουρ τόση ώρα, το σκατομηχάνημα μου πήρε το μυαλό...

ΓΕΡΟΣ: Ναι, ο ανεμιστήρας σου πήρε το μυαλό...

ΓΡΙΑ: Άρχισες πάλι;

ΓΕΡΟΣ: Εγώ άρχισα ή εσύ που πήγες κι έκλεισες τον ανεμιστήρα στα καλά καθούμενα;

ΓΡΙΑ: Δεν τον έκλεισα στα καλά καθούμενα, μ' ενοχλεί ο θόρυβος που κάνει.

ΓΕΡΟΣ: Σ' ενοχλεί ο θόρυβος που κάνει... Αν τον είχες ανοίξει εσύ, δε θα έλεγες τίποτα. Τώρα που τον άνοιξα εγώ σ' ενοχλεί.

ΓΡΙΑ: Δηλαδή νομίζεις ότι το έκανα επίτηδες;

ΓΕΡΟΣ: Δε νομίζω — είμαι σίγουρος!

ΓΡΙΑ: Βρε, άντε από δω!

ΓΕΡΟΣ: Α έτσι! Πας να βγεις κι από πάνω τώρα ε; Μπράβο!

ΓΡΙΑ: Ε, άει παράτα με επιτέλους! (Πετάει το πλέξιμο στην πολυθρόνα και φεύγει από τη σκηνή).

ΓΕΡΟΣ: Αυτό είναι που λένε «φωνάζει ο κλέφτης»...

...

Χτυπάει το τηλέφωνο.

ΓΕΡΟΣ: (Σηκώνει το ακουστικό) Ναι; Μαρία; Έλα παιδί μου! Τι κάνεις; Δε σ' ακούω καλά...

ΦΩΝΗ ΓΡΙΑΣ: Το παιδί είναι; Μην το κλείσεις, έρχομαι.

ΓΕΡΟΣ: Τώρα είναι καλύτερα... Ναι. Καλά είμαστε, κορίτσι μου, όπως τα ξέρεις... Εσείς; ... Α, εκδρομούλα! Όλοι μαζί; ... Α, πολύ ωραία! Το χέρι του Βαγγέλη πώς πάει; ... Μπράβο, μπράβο! Ε, αρκετά ταλαιπωρήθηκε ο καμένος... Η μητέρα σου; Έξω είναι!

ΦΩΝΗ ΓΡΙΑΣ: Τι λες, βρε; Έρχομαι σου λέω!

Ακούγεται καζανάκι τουαλέτας.

ΓΕΡΟΣ: Θα της το πω, ναι... Λοιπόν, κορίτσι μου, χάρηκα που σ' άκουσα, φιλιά σε όλους. Έτσι;

ΓΡΙΑ: Μην κλείνεις, βρε, έρχομαι!

ΓΕΡΟΣ: Εντάξει, κορίτσι μου, καλό βράδυ. Γεια σου.

ΓΡΙΑ: *(Μπαίνει τρέχοντας μέσα. Ο Γέρος κατεβάζει το ακουστικό)* Μη!!!
 ΓΕΡΟΣ: Πάει τώρα!
 ΓΡΙΑ: Γιατί, βρε αναθεματισμένε, το έκλεισες; Δε σου είπα να περιμένεις;
 ΓΕΡΟΣ: Ναι, κάτσε εσύ δέκα ώρες στην τουαλέτα και το τηλέφωνο να μένει ανοιχτό. Απ' την Αμερική έπαιρνε το κορίτσι, δεν έπαιρνε απ' το Παγκράτι!
 ΓΡΙΑ: Ήθελα να της μιλήσω, βρε!
 Ο Γέρος κάθεται ξανά στην πολυθρόνα και ανοίγει την εφημερίδα.
 ΓΕΡΟΣ: Την άλλη φορά που θα πάρει.
 ΓΡΙΑ: Ηλίθιε άντρα!
 ΓΕΡΟΣ: «Το πρόβλημα της τριχόπτωσης ταλαιπωρεί αδιακρίτως άντρες και γυναίκες»...
 ΓΡΙΑ: Ανόητε, βλαξ, σιχαμένε!
 ΓΕΡΟΣ: «... ενώ έχουν προταθεί πολλές θεραπευτικές επεμβάσεις, παραμένει δυσεπίλυτο...»
 ΓΡΙΑ: *(Έχει γίνει πια εκτός εαυτού)* Αααα!!!
 ΓΕΡΟΣ: *(Απαθής)* Πιο σιγά, οι αποκάτω θα φωνάξουν την αστυνομία πάλι.
 ΓΡΙΑ: Αααα!!!
 ΓΕΡΟΣ: Αλλά εσύ δε χρειάζεσαι αστυνομία, ψυχίατρο χρειάζεσαι, τρελόγρια.
 ΓΡΙΑ: Δε σε αντέχω πια, βρε ηλίθιε. Δε σε αντέχω!
 ΓΕΡΟΣ: Και τι κάθεται; Να η πόρτα! Βάλε σε μια βαλίτσα τα πράγματά σου και σήκω φύγε!
 ΓΡΙΑ: Θα φύγω!
 ΓΕΡΟΣ: Αμήν και πότε! Αν γίνει κάτι τέτοιο, θα πάω ν' ανάψω λαμπάδα στον Άγιο Διονύσιο.
 ΓΡΙΑ: Θα σηκωθώ να φύγω...
 ΓΕΡΟΣ: Και τι λαμπάδα: δυο φορές σαν το μπόι σου. Θα την κάνω ειδική παραγγελία.
 ΓΡΙΑ: Μου 'χεις φάει τη ζωή...
 ΓΕΡΟΣ: *(Απαθής)* Εγώ;
 ΓΡΙΑ: Μου 'φαγες την ψυχή... με τσάκισες... μ' έκανες κουρέλι...
 ΓΕΡΟΣ: *(Το ίδιο)* Όλ' αυτά εγώ;
 ΓΡΙΑ: Με κατέστρεψες... με αποτελειώσες...
 ΓΕΡΟΣ: Ε, δεν είμαστε καλά, μου φαίνεται! Σου 'κανα αυτό και σου 'κανα το άλλο και σου 'κανα και το παράλλο... Άει στο διάολο δηλαδή!
 ΓΡΙΑ: Σκύλε!
 ΓΕΡΟΣ: Αν χρησιμοποιήσω το ίδιο ουσιαστικό και για σένα, η κουβέντα θα πάει αλλού και δεν το θέλω...
 ΓΡΙΑ: Ηλίθιε!
 ΓΕΡΟΣ: Αυτό το ξαναείπες.
 ΓΡΙΑ: *(Βράζει)* ...
 ΓΕΡΟΣ: Τι έγινε, σταμάτησε η έμπνευσή σου;
 ΓΡΙΑ: *(Αρχίζει να χτυπιέται)* ... Μαλάκα! μαλάκα! μαλάκα!
 ΓΕΡΟΣ: Το ντο το έχεις λίγο κατεβασμένο.
 ΓΡΙΑ: *(Πιο έντονα)* ... Μαλάκα! μαλάκα! μαλάκα!
 ΓΕΡΟΣ: Το ίδιο και το φα.

ΓΡΙΑ: Μαλάκα! μαλάκα! μαλάκα!
 ΓΕΡΟΣ: Ωραία. Πάμε στο επόμενο.
 ΓΡΙΑ: *(Ξεσπάει σε λυγμούς)* Αααα.
 ΓΕΡΟΣ: ...
 ...
 ΓΡΙΑ: *(Συνεχίζει να κλαίει)* Αααα.
 ΓΕΡΟΣ: *(Σηκώνεται, φοράει το σακάκι του και το καπέλο του)* Φεύγω! Δε σ' αντέχω άλλο. Φεύγω!

Ο Γέρος ανοίγει την πόρτα.

ΓΡΙΑ: Πού πας;
 ΓΕΡΟΣ: Δεν ξέρω.
 ΓΡΙΑ: Μήπως θα πας πάλι σ' εκείνο το βρομερό ξενοδοχείο με τους Αλβανούς και τις πόρνες;
 ΓΕΡΟΣ: Όπου θέλω θα πάω.
 ΓΡΙΑ: Εκεί να πας, εκεί. Στο γνώριμο μέρος. Εκεί βρίσκεται εσένα η θέση σου, μαζί μ' όλα τ' αποβράσματα.
 ΓΕΡΟΣ: Θα σκάσεις;
 ΓΡΙΑ: ... εκεί, μαζί με τους σωματέμπορους...
 ΓΕΡΟΣ: Θα το βουλώσεις;
 ΓΡΙΑ: ... τους απατεώνες πάσης φύσεως...
 ΓΕΡΟΣ: *(Έχει γίνει έξω φρενών. Αρπάζει ξαφνικά απ' το τραπεζάκι ένα βάζο και το σπάει)*. Γρρρ.
 ΓΡΙΑ: Αχ, αχ, το βάζο μου, το βάζο μου! Το τελευταίο δώρο του συχωρεμένου του πατέρα μου! Επίτηδες το έκανες γουρούνι! γουρούνι! γουρούνι!
 ΓΕΡΟΣ: *(Την πιάνει απ' το λαμό με λύσσα και προσπαθεί να την πνίξει)* Γρρρ.
 ΓΡΙΑ: Βοή... θεια... Με πνί... γει! Βοή... θεια!
 ΓΕΡΟΣ: Θα σε αποτελειώσω, μέγαιρα, θα σε αποτελειώσω!
 ΓΡΙΑ: Σε πα... ρα... κα... λώ...
 ΓΕΡΟΣ: Τέρμα τ' αστεία, θα σε αποτελειώσω!

Ξαφνικά από την ανοιχτή πόρτα ορμάει ένας νεαρός 30 χρονών.

ΝΕΑΡΟΣ: Μα τι κάνετε εκεί; *(Ορμάει να σώσει τη γρια)*.
 ΓΕΡΟΣ: *(Έξω φρενών)* Ποιος είσ' εσύ; Τι θέλεις εδώ εσύ;
 ΓΡΙΑ: *(Με γουρλωμένα ακόμη μάτια, αναπνέει με δυσκολία)* Πώς μπή... κες στο σπίτι μας!
 ΝΕΑΡΟΣ: *(Αναυδος)* Εγώ...
 ΓΕΡΟΣ: Κλέφτης είσαι, ε;
 ΝΕΑΡΟΣ: Μα τι λέτε, εγώ...
 ΓΡΙΑ: *(Που ακόμη προσπαθεί να συνέλθει)* Δεν τον βλέπεις, καλέ; Έχει χάσει και το χρώμα και τα λόγια του... Κλέφτης είναι που τον πιάσαμε στα πράσα... Φώναξε την αστυνομία!
 ΝΕΑΡΟΣ: Μα...
 ΓΕΡΟΣ: Δεν έχεις άδικο! *(Κατευθύνεται προς το τηλέφωνο)*.
 ΝΕΑΡΟΣ: Α..., α... αυτό είναι ανήκουστο! Τι κλέφτης και πράσιν' άλογα! Ο καινούριος ένοικος είμαι. Άκουσα...

ΓΕΡΟΣ: Του διαμερίσματος στον τρίτο;
 ΝΕΑΡΟΣ: Στον δεύτερο. Σήμερα το πρωί κάναμε τη μετακόμιση.
 ΓΡΙΑ: *(Δύσπιστα)* Και μας άκουσες απ' το δεύτερο;
 ΝΕΑΡΟΣ: Και στο υπόγειο να 'μουνα θα σας άκουγα. Φωνάζατε πάρα πολύ...
 ΓΕΡΟΣ: *(Στη Γρια)* Είδες με τις βλακειές σου;
 ΓΡΙΑ: Τις δικές μου τις βλακειές!
 ΝΕΑΡΟΣ: ... κι έτρεξα να βοηθήσω.
 ΓΕΡΟΣ: Να βοηθήσεις;
 ΓΡΙΑ: Και ποιος σου ζήτησε βοήθεια, νεαρέ μου;
 ΝΕΑΡΟΣ: *(Αναυδος)* Μα εσείς λέγατε..., φωνάζατε...
 ΓΡΙΑ: Τι φώναζα;
 ΝΕΑΡΟΣ: «Βοήθεια!».
 ΓΡΙΑ: Πώς είναι τ' όνομά σου;
 ΝΕΑΡΟΣ: Κωνσταντινίδης.
 ΓΡΙΑ: Μάλιστα! Φώναξα, λοιπόν, «βοήθεια, κύριε Κωνσταντινίδη»;
 ΝΕΑΡΟΣ: Όχι βέβαια!
 ΓΕΡΟΣ: Τότε τι μας ήρθες στα καλά καθούμενα αλλόφρων και φωνασκών;
 ΝΕΑΡΟΣ: Μα...
 ΓΡΙΑ: Από πού κι ως πού;
 ΓΕΡΟΣ: Με ποιο δικαίωμα;
 ΝΕΑΡΟΣ: ...
 ΓΡΙΑ: Έτσι μπαίνεις εσύ στα ξένα σπίτια;
 ΓΕΡΟΣ: Μ' ένα τηλέφωνο θα 'ρθουν να σε μπαγλαρώσουν.
 ΝΕΑΡΟΣ: Μα εγώ...
 ΓΡΙΑ: Και πώς μπήκες; *(Πανικόβλητη)* Έσπασες την πόρτα! *(Τρέχει να δει)*.
 ΝΕΑΡΟΣ: Ήταν ανοιχτή!
 ΓΡΙΑ: *(Στον άντρα της)* Εντάξει είναι... Εσύ την άνοιξες;
 ΓΕΡΟΣ: Δε θυμάμαι... Ίσως...
 ΝΕΑΡΟΣ: *(Στο Γέρο)* Εσείς πρέπει να την ανοίξατε γιατί είχατε πει «φεύγω! δε σ' αντέχω άλλο. Φεύγω!».
 ΓΕΡΟΣ: Μας παρακολουθούσε κιόλας!
 ΓΡΙΑ: Λέξη δεν του ξέφυγε!
 ΝΕΑΡΟΣ: Δεν το πιστεύω!
 ΓΕΡΟΣ: *(Στο Νεαρό)* Δεν ντρέπεσαι; Δεν ντρέπεσαι καθόλου;
 ΓΡΙΑ: Δεν κάνεις τίποτε καλύτερο απ' το να κατασκοπεύεις τον κόσμο;
 ΝΕΑΡΟΣ: Είστε... είστε... για δέσιμο! *(Φεύγει τρέχοντας)*.
 ΓΕΡΟΣ: Βρε, άιντε μου στο διάολο.
 ΓΡΙΑ: Που θα μας πεις ότι είμαστε για δέσιμο... Ηλίθιε!
 ΓΕΡΟΣ: *(Τακτοποιεί τα ρούχα του, ετοιμάζεται να βγει)* Καρυδόπιτα;
 ΓΡΙΑ: Με μπόλικο σιρόπι να του πεις. Όχι σαν τη χθεσινή που ήταν θεόστεγνη...
 Αλλιώς, πάρε ένα κανταΐφι.
 ΓΕΡΟΣ: Κι εγώ κανταΐφι θα πάρω.
 ΓΡΙΑ: Καφέ;
 ΓΕΡΟΣ: Φτιάξε. Και να 'χει και μπόλικο καϊμάκι.
 ΓΡΙΑ: Ξέρω, πασά μου, ξέρω!

Σκοτάδι

ΤΡΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΑΝΤΑ κανείς κατά τη μελέτη της δραματουργίας του Κ. Μουρσελά είναι ο ρεαλισμός, η ειρωνία και ο ερωτισμός. Ο πρώτος ως τεχνολογία, η δεύτερη ως στάση απέναντι στις συνθήκες και ο τρίτος ως διάθεση απέναντι στο άλλο φύλο, συμπαρομαρούν σχεδόν πάντα στα έργα του συγγραφέα. Η ειρωνεία χρειάζεται ιδιαίτερη μελέτη, γι' αυτό εδώ θα εστιάσουμε την προσοχή στα άλλα δύο θέματα, το ρεαλισμό και τον ερωτισμό, σε συνάφεια με τη σύγκρουση του πόθου, που νιώθουν τα δραματικά πρόσωπα, με την εκλογίκευση της συμπεριφοράς τους, που επιβάλλεται από τον κοινωνικό περίγυρο.

Η εκλογίκευση είναι μια νοητική και, ταυτόχρονα, μια πρακτική-κοινωνική διαδικασία, κατά την οποία βεβαιώνεται πρακτικά και θεωρητικά ότι κάθε ον, κάθε έννοια, κάθε πράξη και σκέψη, υπάγονται σε ένα εννοιολογικό σχήμα, σε μία ενιαία αντίληψη, κοντολογίς σε ένα σύστημα αξιών και ότι πρέπει σε αυτό το σύστημα να λειτουργούν και να υπακούουν, διότι απλούστατα είναι το ισχύον. Έτσι η εκλογίκευση προτάσσει τη δεσπόζουσα συμβατικότητα και καταλήγει στη διατύπωση δεσμευτικών αρχών, υπό το άλλοθι πάντα μιας λειτουργικότητας και ενός ωφελιμισμού. Τα πρόσωπα του Μουρσελά αντιμετωπίζουν πολύ συχνά διλήμματα που προκύπτουν από την εκλογίκευση αυτή. Αλλά τα διλήμματα αποκτούν θεατρική υπόσταση όταν αναφύονται μέσα από την πίεση αντίθετων δυνάμεων· εν προκειμένω: των προσώπων εκείνων που έχουν ενστερνηθεί την εκλογικευτική σκέψη και αποδεχτεί τις συμβατικότητές της. Ο Απόστολος και ο Δήμαρχος από το *Οι άνθρωποι και τ' άλογα*, ο Ηλίας, ο Χριστόφορος και ο Διευθυντής από το *Επικίνδυνο Φορτίο*, ο Αντώνης από το *Η κυρία δεν πενθεί*, η Ασπασία και ο Αριστέιδης από το *Αυτί του Αλέξανδρου*, η Γεωργία από τους *Φίλους*, η Μάρθα του *Ενυδρείου*, είναι τυπικοί εκπρόσωποι εκείνου του ανθρώπινου είδους που δε διστάζουν να μετατρέψουν μία αυτόβουλη συνείδηση σε ασήμαντο πειθήνιο, πειθαρχημένο και ευθιγραμμισμένο στις επιταγές της εξουσίας και της δεσπόζουσας ηθικής.

Η μετατροπή αυτή επιχειρείται με τη χρήση μιας εύλογης επιχειρηματολογίας και μιας εκλογικευτικής παρότρυνσης:

Γεωργία: Εσύ να τα βλέπεις. Όλοι το κακό σου θέλουν. Μόνο όταν σε βλέπουν υπάνθρωπο σου κάνουν το φίλο. Να μη δεις και συ μian άσπρη μέρα.

Γεωργία: (Επιθετική, παίρνοντας πάλι τη ρεβάνς). Μια ζωή σ' έφαγε το λεβέντικο. Πάνε, βρε κόπανε, κόντρα στο ψωμί τους, στο μέλλον τους, έτσι απερίσκεπτα, πάνε;

Ηλίας: Τι θες τώρα; Παύεις;

Γεωργία: Τι θα κέρδιζες, βλάκα, εσύ; Ο Βασίλης θα τα σέπωνε όλα.

(Οι φίλοι! σσ. 73-74)

Δημήτρης: Στο σπίτι σου! Δε θα ξαναφήσεις να μπει ποτέ κανένας Μπάμπης, κανένας Ανέστης. Δε θέλεις τον κόσμο μου, δε θέλεις τους φίλους μου. Έτσι;

Μάρθα: Είναι φθορά σκέτη ο κόσμος σου, αγάπη μου. Μια νούλα! Τους είδες. Κοντεύουν

να σε τρελάνουν. [...] Τι θες για να μη σε βλέπω έτσι μουτρωμένο, έ; Μήπως θες να σου δώσω και σένα ένα ποσοστό; Το μισό βενζινάδικο, θέλεις;

.....
 Μάρθα: (χαμογελώντας). Το βλέπεις; Άλλα είναι λοιπόν τα αίτια. Έχεις φαίνεται φανταστικές τύψεις, φανταστικούς εφιάλτες, χωρίς λόγο. Και στο κάτω κάτω, ό,τι και να γίνει, εσύ ποτέ δε θα μοιάσεις, ούτε του Μηνά, ούτε του Νέστορα, ούτε του Θέμου. Κανένας δε θα πει εσένα αριβίστα ή κάθαρμα. Ό,τι και να γίνει, εσύ πάντα θα διαφέρεις απ' όλους αυτούς... Τώρα, αν λίγο τους ανέχεσαι, αν τρως και πίνεις από τα βρώμικα λεφτά τους, αυτό πια δεν είναι και τόσο τεράστιο έγκλημα. Έτσι κι αλλιώς, όλα τα συνηθίζει κανείς.

(Ενυδρείο² σελ. 85)

Μερικές φορές όμως γίνεται χρήση ενός ιστοπεδωτικού και παράλογου λόγου. Διευθυντής: Όρθιος, ψηλά το κεφάλι, να βλέπω τα χέρια σου. Τι κρύβεις;

.....
 Διευθυντής: [...] επί έτη τ' όνομά σας δεν αναφέρεται, ούτε στους παρόντας, ούτε στους απόντας.

.....
 Αλέξης: Μα πώς, αφού υπάρχω, να 'μαι. Εργάζομαι, πληρώνω φόρους, εισφορές, προσεύχομαι. Ρωτήστε το Θεό, την εφορία. [...]

Διευθυντής: Ανοήσιες. Τυπικώς δεν υπάρχουνε για μας. Και ακριβώς από δω αρχίζει η ενοχή σας. [...]

.....
 Διευθυντής: Πρώτον: Άμεση κατάσχεση όλων των μισθών που έχει λάβει αχρεωστήτως μέχρι τώρα.

Αλέξης: Αδύνατον! Μισθούς πέντε ετών; Τους έχω φάει.

Κυρία: Λαίμαργε!

Διευθυντής: Ή προσωπική κράτηση. [...] (Επικίνδυνο φορτίο³ σσ. 32-33)

Και στις δύο περιπτώσεις, ο λόγος με τον οποίο δηλώνεται η σχέση του προσώπου με τις κοινωνικές συμβάσεις είναι, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, λόγος εργαλειακός, ο οποίος δεν εκφράζει μόνο μια στάση ή ένα συναίσθημα, αλλά επιπλέον, και άθελά του, προδίδει την παρουσία μιας εκλογικευμένης θεώρησης των διαπροσωπικών σχέσεων και γενικότερα του κοινωνικού βίου. Η εκλογικευση αυτή δεν απορρέει από μια ορθολογική εκτίμηση των συγκεκριμένων καταστάσεων ή από μια συντεταγμένη θεσμική πραγματικότητα· γιατί ακριβώς η απουσία μιας τέτοιας πραγματικότητας είναι που στηλιτεύεται στα έργα του Μουρσελά και που, εν πολλοίς, προκαλεί μια λογική ασυνεπή, δόλια και καταχρηστική. Είναι η λογική του Προέδρου από το *Μαχαίρι στο κόκκαλο*, που επιθυμεί από τους υφισταμένους του όχι μόνο μια δουλική υποταγή, αλλά και την προσφορά και του ερωτικού τους συντρόφου· είναι η λογική του Αντώνη από το *Η κυρία δεν πενθεί*, που θέλει τη γυναίκα του ευθυγραμμισμένη στην πουριτανική ηθική και στην υποκρισία ενός κατεστραμμένου γάμου· αλλά είναι και η λογική της Κοντέσσας από το *Οι άνθρωποι και τ' άλογα*, που δεν μπορεί να ξεχωρίσει τη διαφορά ενός αλόγου από έναν άνθρωπο.

Σε παρόμοιες σχέσεις, αυτός που επιβάλλει την εκλογικευμένη συμπεριφορά δεν είναι περισσότερο ένοχος από εκείνον που τη δέχεται και την υιοθετεί. Ο Μουρσελάς το τονίζει αυτό, αποφεύγοντας έτσι την ασπρόμαυρη φωτογραφία

και τη μονομέρεια της ιδεολογικής θέσης. Αυτή η λογική του συμφέροντος και της διαρπαγής, της εσκεμμένης λήθης και της υστερόβουλης υποταγής, προβάλλει σχεδόν ως ο αποχρών λόγος της ατομικής συμπεριφοράς και παίρνει συνηθέστερα τη μορφή μιας ακλόνητης συμβατικότητας. Ο συγγραφέας την αντιμετωπίζει πάντα ψύχραιμα ή περίπου ψύχραιμα, με τη βοήθεια της ειρωνίας, αλλά και του συγκρατημένου σαρκασμού. Φαινόμενα όπως ο αποπολιτικοποιημένος ατομικισμός και η ιδιώτευση, εκτίθενται και περιγράφονται με νηφαλιότητα και κριτική ακρίβεια, ενώ οι αποστάσεις διατηρούνται εξίσου από όλα τα πρόσωπα.

Στο σημείο αυτό είναι που πρέπει να αναζητήσουμε τις ρίζες του ρεαλισμού στον Μουρσελά. Ο ρεαλισμός προσφέρει στον συγγραφέα το κατάλληλο πλαίσιο ερμηνείας των κοινωνικών φαινομένων, μέσω μίας άμεσης πρόσβασης στα αίτια και στα κίνητρα, στις διαδικασίες εξέλιξης των προσώπων και μετασχηματισμού των καταστάσεων. Ο ρεαλισμός προσφέρει επίσης την οικεία γλωσσική σκευή, τη ζωντανή γλώσσα, που προσδιορίζει ευχερέστερα την κοινωνική ταυτότητα και την ατομική σύσταση των προσώπων — και μάλιστα αρκετά νωρίς κατά τη διάρκεια του κειμένου. Όμως δεν αποτελεί απλώς μια αισθητική επιλογή· πολύ περισσότερο αποτελεί μια δραματουργική συνθήκη που υπαγορεύεται από την πρόθεση του συγγραφέα να ανατάμει την εκλογικευμένη σκέψη και συμπεριφορά των προσώπων του. Υπό το πρίσμα αυτό, βεβαίως, ο ρεαλισμός, ως τεχνοτροπία είναι μια συνάρτηση του συμβατικού, το οποίο τίθεται υπό κρίση. Γιατί, εφ' όσον εξυπηρετεί τον συγγραφέα στην ανατομία των συμβατικότητων και εφ' όσον οι συμβατικότητες υπονομεύονται καθ' οδόν από μία δύναμη που θα αναλύσουμε ευθύς αμέσως, είναι επόμενο να υποχωρεί και η ρεαλιστική διάθεση που περιέγραψε τις συμβατικότητες αυτές, αφήνοντας πίσω της έναν τόνο παραλόγου, γκροτέσκου ή καταλυτικής ειρωνίας⁴. Ίσως γι' αυτό, άλλωστε, οι αστικές προσωπογραφίες του Μουρσελά θυμίζουν τους αστούς του Gross.

Προκειμένου, τώρα, να καταλάβουμε τη δύναμη από την οποία υπονομεύονται οι συμβατικότητες, θα πρέπει να ανατρέξουμε στην έννοια της νομής και να συμπεριλάβουμε σε αυτήν τρεις υπο-έννοιες: την ομάδα που διατηρεί τους εσωτερικούς της δεσμούς χάρη σε κοινά συμφέροντα και σε κοινές δραστηριότητες· το προϊόν που παράγεται από τις δραστηριότητες αυτές και που η ομάδα νέμει στα μέλη της ως επιβεβαίωση και κατοχύρωση του κοινού συμφέροντος· τέλος, τους κανονισμούς, ρητούς και υπόρρητους, χάρη στους οποίους διατηρείται η συνοχή της ομάδας, καθώς και η παραγωγή και η νομή του προϊόντος. Είναι ευνόητο πως η νομή, και στις τρεις σημασίες της, παράγει μια σειρά από συμβατικότητες που αποκρυσταλλώνουν τις σχέσεις των μελών της ομάδας και καθιερώνουν, τρόπον τινά, τις διαμορφούμενες ιεραρχίες.

Σε μια εξελιγμένη φάση της παραπάνω διαδικασίας, οι συμβατικότητες αυτές δημιουργούνται και θεμελιώνονται μέσα από μια εκλογικευτική σκέψη, αυτήν που κατά τον Μουρσελά διέπει τη μεγαλοαστική τάξη και όσους τη συναναστρέφονται. Σε αυτήν τη φάση, η ομάδα μπορεί να είναι ένα σόι, μια οικογένεια, μια κοινωνική τάξη ή μια επαγγελματική κατηγορία. Οι άνθρωποι που ανήκουν σε αυτήν, νέμονται τα κοινά οφέλη και υπακούουν στους κανόνες. Όσοι δεν υπα-

κούουν, όσοι παρουσιάζουν τάσεις απόκλισης από τις συμβατικότητες είναι ύποπτοι και επίφοβοι για την ομάδα, γι' αυτό, είτε προσελκύονται πάλι με την προβολή ιδιαίτερων κινήτρων είτε αποπέμπονται. Στην πρώτη περίπτωση ενεργοποιούνται οι μηχανισμοί εξομάλυνσης των διαφορών και επανένταξης στους κόλπους της ομάδας και στη νοοτροπίας της. Είναι αυτό που ονομάζουμε εκλογίκευση της συμβατικότητας. Ο Μουρσελάς την παρουσιάζει με ρεαλιστική ευθύτητα, εστιάζοντας την προσοχή κυρίως στις οικονομικές απολαβές, στην κοινωνική αποδοχή και στην κατοχή ενός βαθμού εξουσίας επιβολής και προβολής· με άλλους λόγους: σε έναν ευρύτερο εκσυγχρονισμένο ωφελιμισμό. Είναι ένδειξη μεγάλης δεξιοτεχνίας και βαθιάς ψυχολογικής γνώσης το γεγονός ότι ο συγγραφέας επιμένει στις διακυμάνσεις της συνείδησης, όταν υφίσταται την ενέργεια των μηχανισμών αυτών: σαφέστατα παραδείγματα ο Ηλίας και ο Φίλιππος στο δεύτερο μέρος από τους Φίλους ή ο Δημήτρης και ο Ανέστης στην τελευταία σκηνή από το *Ενυδρείο*, σε μια αντίστροφη κίνηση: στο πρώτο έργο τα πρόσωπα βρίσκονται εκτός κυρίαρχου μηχανισμού και τείνουν προοδευτικά να αφομοιωθούν από αυτόν, ενώ στο δεύτερο έργο, το κεντρικό πρόσωπο, ο Δημήτρης, τείνει να απεξαρτηθεί από τον μηχανισμό αυτόν.

Ηλίας: «Θα σας εκτελέσουν», μας φώναζε η γρια σου, «θα σας ρίξουν!». Και μεις ατρόμητοι, εκεί. Δε λογαριάζαμε ούτε ζωή, ούτε... Θυμάσαι, ρε;...

Φίλιππος: Τα πολυβόλα στημένα και μεις!...

.....
Ηλίας: Μια ζωή τζουτζές του Χριστόφορου, το αντέχεις; Λέγε.

Φίλιππος: Ποτέ, φώναξ' τον!

Ηλίας: Να πιούμε πρώτα δυο μέχρι πάτο και ύστερα;

Φίλιππος: Και ύστερα.

.....
Ηλίας: [...] Και σήμερα να μην... Ε; Αύριο μια φορά θα την βρει άσχημα. [...] Πιο καλά αύριο με καθαρό κεφάλι.

(Οι φίλοι, σσ. 111-115)

Ανέστης: [...] Έλα. Έλα ρε. Σε κάνω και συνεταίρο μου, Θέλεις; [...]

Δημήτρης: [...] Πού;

Ανέστης: [...] Παντού, σε όλα. Ταξίδια να δουν τα μάτια σου! [...] Παράτα τη κι έλα. Μπορείς; Λέγε.

Δημήτρης: (σαν κάτι ν' αρχίζει ν' ανασταίνεται μέσα του). Σοβαρά;... Το λες σοβαρά, ρε, με παίρνεις;

Ανέστης: [...] Έτσι και δεν έχεις πολλές απαιτήσεις!

Δημήτρης: [...] Της τα χαρίζω όλα. [...] Άσχημα θα 'ταν; Ε;

Ανέστης: Έλα! Της το λες, έχεις τη δύναμη;

Δημήτρης: [...] Δύσκολο είναι; Ένα τσακ είναι! [...] Δε θα με αφήσει σε χλωρό κλαρί ύστερα, το ξέρω.

Ανέστης: Και;... Αντε, ντε! Πάρε μια βαθιά ανάσα και σκάστ' το! Δίνε του!...

.....
Δημήτρης: [...] Πού θα μου πάει; Θα τη βρω τη δύναμη. Δεν θα τη βρω;

(Ενυδρείο, σσ. 109-110)

Στη δεύτερη περίπτωση, όπου το αποκλίνον άτομο εμφανίζει εντονότερες διαφοροποιητικές τάσεις, απομονώνεται από την ομάδα ή αποπέμπεται με εύσχημο τρόπο. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα εδώ είναι ο Λουδοβίκος από το *Οι Άνθρωποι και τ' Άλογα* και ο Αλέξης από το *Επικίνδυνο φορτίο*. Ο πρώτος εκδιώκεται συμβολικά από την τάξη των ανθρώπων και καταφεύγει στη μάσκα της αλογοκεφαλής, προκειμένου να διασώσει ακόμα και έναν στάυλο για να επιβιώσει, ενώ ο δεύτερος απομονώνεται από τους συναδέλφους του και, στο τέλος, συλλαμβάνεται ως επικίνδυνος. Τα τελευταία λόγια του Αλέξη μιλούν για την ελπίδα και για την ουσιαστική ανθρώπινη επαφή.

Αλέξης: Όχι, δεν μπορώ... δεν μπορώ. Πρέπει να πιστεύω σε κάποιους. Στους φίλους μου, στη γυναίκα μου, στο παιδί μου που πέθανε, στο παιδί που θα κάνω. [...] Και στους τρεις χιλιάδες υπαλλήλους και των πέντε ορόφων αυτού του στρατοπέδου... Όχι, αισθάνομαι την ανάγκη ότι πρέπει να πιστεύω στους ανθρώπους... (Επικίνδυνο φορτίο, σελ. 89)

Αυτό που κινεί τα πρόσωπα να διαφοροποιήσουν τη θέση τους απέναντι στις νόρμες και τις συμβατικότητες, να θέσουν τους εαυτούς τους εκτός νομής, είναι η τάση τους προς την *α-νομία*, προς την υπονόμηση της εκλογικευμένης τάξης, προς την έξοδο από τους φαύλους θεσμούς και από την υποκριτική ηθική. Η εκδήλωση της τάσης αυτής αποτελεί τον καταλύτη στα έργα του Μουρσελά, αφού ξεκλειδώνει όλα εκείνα τα στοιχεία που οδηγούν στη δραματική σύγκρουση. Έξω από το σόι και τα πλέγματα των συγγενικών συμφερόντων, έξω από τη νομή δεν υπάρχει καμία εγγύηση, καμία ασφάλεια και καμία «τάξη»· όμως μέσα στην εκλογικευμένη τάξη του ίδιου συμφέροντος και των σκοπιμοτήτων λειτουργεί ακατάπαυστα ένα ολόκληρο σύστημα εξαρτήσεων και αμοιβαίων «εξυπηρετήσεων», που παρέχει στα εξαρτώμενα μέλη προστασία, δηλαδή κοινωνική και οικονομική επιφάνεια και αυτοπεποίθηση, δηλαδή αρκούντως αυξημένο εγωισμό. Όλα αυτά βέβαια κερδίζονται με το ανάλογο νόμισμα, γιατί στον κόσμο του Μουρσελά όλα μα όλα έχουν το αντίτιμό τους. Ο Λεωνίδας, από το *Μαχαίρι στο κόκκαλο*, κερδίζει τη διατήρηση της δουλειάς του εις αντάλλαγμα των πολλών και ποικίλων εξυπηρετήσεων που προσφέρει στο αφεντικό του, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η «συντροφιά» που προσφέρει η γυναίκα του. Ο Μηνάς από το *Ενυδρείο*, προκειμένου να διατηρήσει τις ελπίδες του για κοινωνική άνοδο, δε διστάζει να στρέψει αλλού τα μάτια της συζυγικής του τιμής, όπως και ο Ανέστης από τη *Μεγάλη κομπίνια*⁵, όπως και ο Λεφτέρης από τη *Διακοπή ρεύματος*⁶, ακόμα και ο Φίλιππος από τους Φίλους.

Ένα άλλο πολύ σοβαρό σύμπτωμα, για τον Μουρσελά, είναι η αδυνατότητα διατήρησης μιας πραγματικής φιλίας στα πλαίσια των συμβατικοτήτων. Υπάρχει μια πληθώρα φιλικών, άλλωστε, προσώπων που απομακρύνονται, τότε λίγο-πολύ, από το κεντρικό πρόσωπο, προκειμένου να διατηρηθεί η ισορροπία των συμφερόντων: ο Βασίλης από τον Ηλία στους Φίλους, ο Μπάμπης και εν μέρει ο Ανέστης από τον Δημήτρη στο *Ενυδρείο*, ο Πελοπίδας από τον Άντρα στη *Μπουχάρα*, ο Αλέξης από τον Ηλία στο *Επικίνδυνο φορτίο*, ο Αλέξης από τον απόστολο στους *Παίκτες*, αν και η απομάκρυνση εδώ παίρνει τη μορφή της καταστροφικής γειννίαςσης. Η απεμπόληση της πραγματικής φιλίας, από τη μια μεριά, όταν το άτομο ενσωματώνεται στα αστικά πλαίσια του επαγγέλματος, του γάμου και της υπαλληλικής αναρρίχησης, όπως και ο εξευτελισμός του έρωτα

από την άλλη, καταλήγουν σε ένα τρίτο σύμπωμα, που πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα. Πρόκειται για τον ερωτισμό. Είναι σκόπιμο να υπογραμμιστεί εξαρχής ότι ο συγγραφέας δεν ασχολείται ούτε με τις τρέχουσες σεξουαλικές αναφορές, ούτε με τις αναπληρώσεις και τα υποκατάστατα που δημιουργεί το ασυνείδητο: ούτε το άλας της γης, ούτε η ψυχαναλυτική κλίση μπορούν να ερμηνεύσουν αυτή τη βαθύτερη τάση του προσώπου να βρει και να ανακτήσει, έστω και για λίγο, το αληθινό του πρόσωπο. Γιατί αυτό είναι που ενδιαφέρει πρωτίστως τον συγγραφέα: μέσα από τις πολλαπλές εκδοχές ενός ερωτικού εγώ, να προσεγγίσει την ανάγκη της συνειδησης να κερδίσει εκ νέου περιοχές που έχει χάσει από παλιά και να συμφιλιωθεί έτσι με τον εαυτό της. Στην προσπάθεια αυτή, ο έρωτας είναι ένα αναπόσπαστο στοιχείο.

Με την έννοια αυτή, τα ερωτικά τρίγωνα που χαράσσει ο συγγραφέας αποτελούν κατά κύριο λόγο πεδία συνειδησιακών συγκρούσεων. Η ερωτική του τριγωνομετρία είναι μια μεθοδική προσπάθεια χαρτογράφησης, με τρόπο γεωμετρικό και ευσύνοπτο, ενός συνειδησιακού χώρου που, με διαφορετικούς τόνους και χειρισμούς, θα μπορούσε να οδηγήσει σε υπαρξιακή απόγνωση. Διαλέγοντας δώδεκα από τα έργα του συγγραφέα, μπορούμε να εντοπίσουμε τα ακόλουθα τρίγωνα:

Μαχαίρι στο κόκκαλο:	1) Λεωνίδα-Ελένη-Πρόεδρος ⁷ .
Οι φίλοι:	2) Φίλιππος-Μάρθα-Χριστόφορος.
Ενυδρείο:	3) Δημήτρης-Μάρθα-Οδηγός φορτηγού, 4) Δημήτρης-Αλεξάνδρα-Ανέστης, 5) Πρώην σύζυγος Μάρθας-Μάρθα-Δημήτρης, 6) Μάρθα-Δημήτρης-Αλεξάνδρα, 7) Μηνάς-Μαργαρίτα-Ανέστης, 8) Μηνάς-Μαργαρίτα-Νέστωρ, 9) Μηνάς-Μαργαρίτα-Δημήτρης, 10) Νέστωρ-Έρση-Ανέστης.
Η κυρία δεν πενθεί:	11) Αντώνης-Κλεοπάτρα-Τρίτος ⁸ .
Το αυτί του Αλέξανδρου:	12) Αλέξανδρος-Ασπασία-Αριστείδης.
Το ρολόι:	13) Η σύζυγος του άντρα-Άντρας-Γυναίκα.
Η μεγάλη κομπίνα:	14) Ανέστης-Μάκης-Μαρίκα.
Οι παίκτες:	15) Απόστολος-Άννα-Αλέξης, 16) Αλέξης-Γυναίκα του-Απόστολος, 17) Αλέξης-Γυναίκα του-γαλατάς.
Η απαρηγόρητη χήρα:	18) Νικήτας-Μαρίτσα-προσωπάρχης, 19) Νικήτας-Μαρίτσα-κος Κανδήλας, 20) Νικήτας-Μαρίτσα-υπεύθυνος μεταθέσεων, 21) Νικήτας-Μαρίτσα-εξεταστής οδήγησης, 22) Νικήτας-Μαρίτσα-θείος Στέφανος, 23) Νικήτας-Μαρίτσα-επίτροπος της εκκλησίας, 24) Νικήτας-Μαρίτσα-εφέτης
Διακοπή ρεύματος:	25) Λεφτέρης-Μαρία-Αντώνης.
Ημιτελής συνουσία:	26) Η σύζυγος-Ο κύριος-Ορνέλλα.
Μπιντές:	27) και 28) η αμοιβαία απιστία Άντρα και γυναίκας.

Από τα έργα αυτά, εκείνο που περιέχει τα περισσότερα ερωτικά τρίγωνα, άρα και την πιο σύνθετη πλοκή, από την άποψη αυτή τουλάχιστον, είναι σαφώς το *Ενυδρείο* (με δέκα τρίγωνα) και ακολουθεί το σατιρικό μονόπρακτο *Η απαρηγόρητη χήρα* (με επτά). Από τα εικοσιοκτώ συνολικά τρίγωνα, άλλα αντιπροσωπεύουν υπαρκτές ερωτικές σχέσεις (3, 5, 10, 13, 16, 17, 18-24, 26), άλλα υποθετικές (1, 4, 7, 8, 9, 25, 27, 28) και άλλα απλώς δυνητικές (2, 6, 11, 12, 14, 15). Εκείνα όμως τα τρίγωνα που έχουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για το θέμα μας είναι όσα διαμορφώνονται εξαιτίας της τάσης προς την ανομία εκ μέρους των απιστών προσώπων. Στις οκτώ αυτές περιπτώσεις (4, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 15), η ερωτική παρέκκλιση των προσώπων δεν είναι απιστία, με την τρέχουσα σημασία, αλλά πίστη στη δυνατότητα αλλαγής της απονευρωμένης ζωής των ανθρώπων ή στη δυνατότητα επανάκτησης του χαμένου εαυτού. Τα υπόλοιπα τρίγωνα είτε εξυπηρετούν τους στόχους μιας αιχμηρής σάτιρας (λ.χ. *Η απαρηγόρητη χήρα*) είτε προκαλείται από την ψυχική κούραση και την αηδία ορισμένων προσώπων (όπως η Μάρθα στους *Φίλους*, η Ελένη στο *Μαχαίρι στο κόκκαλο*) είτε, τέλος, όταν διαμορφώνονται στο περιθώριο ενός άλλου τριγώνου που ανήκει στην τάση της ανομίας, επιτείνουν αντιθετικά το τρίγωνο αυτό.

Η παρέκκλιση από τις συμβατικότητες και τις νομότυπες συνήθειες ισοδυναμεί εδώ με την άρνηση της εκλογικευμένης ηθικής και του επιβεβλημένου καθωσπρεπισμού. Ο Δημήτρης στο *Ενυδρείο* πνίγεται από τον ασφικτικό κύκλο που του έχει επιβάλει η Μάρθα. Ο φευγαλέος έρωτας που νοιώθει για την αδελφή της, την Αλεξάνδρα συμπυκνώνει όλη τη μικρή του αντίσταση στους καταναγκασμούς που έχει δεχτεί και εσωτερικεύσει. Το ότι η Αλεξάνδρα φεύγει στο τέλος με τον Ανέστη και η Έρση νοιώθει συνεχώς μίαν έλξη προς τον Δημήτρη, ερμηνεύεται μέσα στο ίδιο πλαίσιο. Αρκετά διαφορετική είναι η περίπτωση του Αλέξη στους *Παίκτες*, ο οποίος, εγκλωβισμένος σε μία αυτοκαταστροφική σχέση με τον Απόστολο, βρίσκει στο πρόσωπο της Άννας το φάντασμα της ελευθερίας του και καταφέρνει έτσι να φτάσει στον φόνο.

Η διατήρηση της αληθινής φιλίας, η αναζήτηση του αληθινού έρωτα, η απαίτηση για σεβασμό και αξιοπρέπεια, η μη εκλογικεύσιμη επιλογή είναι οι μορφές της δύναμης αυτής που υποκινεί τα πρόσωπα του Μουρσελά να αντιβαίνουν στις συμβατικότητες του αστικού ωφελιμισμού. Τη δύναμη αυτή μπορούμε να την αποκαλέσουμε πόθο, ώστε να συμπεριλάβουμε όλες τις μορφές και τις βαθμίδες της. Ο πόθος αυτός δεν μπορεί να ειπωθεί ως μια ουτοπική παράκαμψη της πραγματικότητας· δεν είναι ουτοπικός, μολονότι διαθέτει στοιχεία ουτοπικά. Επίσης δεν εκπροσωπεί μια τάση φυγής, αν και τείνει να απεξαρτήσει το άτομο από δεδομένες προσωπικές και κοινωνικές σχέσεις· κατ' ουσίαν ο πόθος είναι μια συνειδηση που επιζητεί την ανάκτηση του εαυτού της, εν όψει ενός μετασχηματισμού της πραγματικότητας.

Όμως, ο πόθος δεν ικανοποιείται πάντα· ακριβέστερα: σχεδόν πάντα ματαιώνεται, αφού, όπως είπαμε, τα αποκλίνοντα άτομα ή επανενσωματώνονται ή απομονώνονται. Η διαπίστωση αυτή, καθώς επαληθεύεται από τα κείμενα, αφήνει ίσως ανοιχτό το ερώτημα για την απαισιόδοξη οπτική του συγγραφέα εν σχέσει προς την αυτοβουλία και την αυτενέργεια του ατόμου στις σύγχρονες κοινωνίες. Όμως ο άνθρωπος του Μουρσελά δεν τοποθετείται σε μια μελλοντική προ-

οπτική, αλλά εν τω μέσω της ατομικής του ταλάντευσης⁹ και της υπαρξιακής του κρίσης. Τα δραματικά του πρόσωπα μάς ενδιαφέρουν ακριβώς πάνω σε αυτό το μεταίχμιο. Άλλωστε, ας μην ξεχνούμε ότι αρκετά πρόσωπα καταφέρνουν όχι μόνο να συνειδητοποιήσουν την κατάστασή τους — κάτι που είναι ένα αναμφισβήτητο κέρδος — αλλά και να απεγκλωβιστούν από τις συμβατικότητες και τις περιστολές. Η Αλεξάνδρα του *Ενυδρείου* είναι ένα πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα, όπως και ο Αλέξης των *Παικτών*.

Σημειώσεις:

1. *Οι φίλοι*, «Κέδρος», Αθήνα 1981.
2. *Ενυδρείο*, «Κέδρος», Αθήνα 1981.
3. *Επικίνδυνο φορτίο*, «Κέδρος», Αθήνα 1971.
4. Πρβλ. εδώ, Αφροδίτη Σιβετιδίου: «Περί γενεαλογίας του νεοελληνικού δράματος. Αντιγόνη, Φορτίο και Ευγένιος Ιονέσκο», *Εκκύκλημα* 26, 27, 1990, σσ. 31-35, 37-40.
5. *Η μεγάλη κομπίνα*, στον τόμο: Η κυρία δεν πενθεί και άλλες επτά κωμωδίες, «Εστία», Αθήνα 1984, σσ. 119-128· τώρα και στον εμπλουτισμένο τόμο: Η κυρία δεν πενθεί και άλλες 11 κωμωδίες, «Κέδρος», Αθήνα 1997, σσ. 135-145.
6. *Διακοπή ρεύματος*, ό.π. σσ. 117-134.
7. Πρώτος σημειώνεται πάντα ο «απατημένος» ερωτικός σύντροφος.
8. Αναλυτικότερα για το τρίγωνο αυτό βλέπε στο κεφάλαιο που αναφέρεται στο συγκεκριμένο έργο.
9. Απαιτείται, νομίζω, ένας λεπτός διαχωρισμός μεταξύ της ατομικής ταλάντευσης των προσώπων και αμφιταλάντευσης των ρόλων τους· βλ. Χαρ. Δερμιτζάκης: *Τεχνικές, όρια και δυνατότητες στον αφηγηματικό και δραματικό λόγο*. Η έκφρασή τους στη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία, Διδ. Διατριβή, Παν/μιο Αθηνών 1996, σελ. 121 κ.εξ.: η πρώτη παραπέμπει σε ένα υπαρξιακό περιεχόμενο και υπερβαίνει συνήθως την απλή ψυχολογική σήμανση, ενώ η δεύτερη είναι ένα δομιστικό μοντέλο ανάλυσης, που παραπέμπει σε λειτουργικές θέσεις και απρόσωπες δυνάμεις, παρόμοιες με αυτές που περιέγραψαν παλαιότεροι μελετητές. Βλ. G. Polti: *Les trente-six situations dramatiques*, «Mercure de France», Paris 1899, του ιδίου: *L'art d'inventer les personnages*, «Mercure de France», Paris 1930, Wl. Propp: *Μορφολογία του παραμυθιού*, «Καρδαμίτσα», Αθήνα 1991, Et. Souriau: *Les deux cent mille situations dramatiques*, «Flammarion», Paris 1970, A.J. Greimas: *Du sens*, «Seuil», Paris 1970, κυρίως σσ. 249-270, του ιδίου: *Du sens II*, «Seuil», Paris 1983, σσ. 49-66. Για μια κριτική θεώρηση των θεωριών αυτών βλ. Πεφάνης [1995], κεφ. 6 και για αναλυτικότερη βιβλιογραφία επί του θέματος, βλ. σημ. 52 του ίδιου κεφαλαίου. Για το θέμα, πάντως που μας ενδιαφέρει, πρέπει να σημειωθεί το εξής: ενδέχεται ο Δημήτρης λ.χ. του *Ενυδρείου*, να τοποθετείται λειτουργικά ανάμεσα στη Μάρθα και στον Ανέστη, ως ένας «middle of the road hero» (ο εν μέση οδώ ήρωας: όρος που οφείλεται στον G. Lukacs: *The Historical Novel*, «Penguin», London 1976, κυρίως σσ. 58-59, τον οποίο υιοθετεί και ο Δερμιτζάκης ό.π. για τον ήρωα του Μουρσελά), αλλά αυτό ισχύει σε μια οριζόντια θεώρηση του έργου. Αν όμως θελήσουμε να σκύψουμε πιο βαθιά στα πρόσωπα του Μουρσελά, είμαστε υποχρεωμένοι να βιώσουμε το δικό τους αποκλειστικά δράμα, την περιπέτεια της ύπαρξής τους.

Εισαγωγικά

ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ τα σχήματα λόγου (π.χ. η μεταφορά, η υπερβολή, η ειρωνεία) θεωρήθηκαν απλά στολίδια που προστίθενται στο κείμενο καθιστώντας το έτσι πιο ευχάριστο, χωρίς, όμως, να αλλάζουν το περιεχόμενό του το οποίο σε κάθε περίπτωση είναι παραφράσιμο. Οι Ρομαντικοί ήρθαν σε αντίθεση με την άποψη αυτή Υποστήριξαν ότι τα σχήματα λόγου είναι από τα πιο βασικά συστατικά της ομιλίας και ότι η επιτυχής χρήση τους δεν μπορεί να είναι παραφράσιμη. Έφτασαν μάλιστα στο σημείο να απορρίψουν εντελώς την έννοια της κυριολεκτικής σημασίας, «τη δεισιδαιμονία της σωστής σημασίας», όπως υποστήριξε ο Richards. Έτσι, λοιπόν, από τη μια μεριά έχουμε την άποψη ότι ένα εκφώνημα ή ένα κείμενο έχει μία κυριολεκτική σημασία την οποία μεταδίδει, εκτός κι αν υπάρχουν ενδείξεις για το αντίθετο. Η άποψη αυτή μας επιτρέπει να ορίσουμε τη σημασιολογία ως τη μελέτη των κυριολεκτικών σημασιών, ενώ τα σχήματα λόγου ως την απόκλιση από τις κυριολεκτικές σημασίες. Από την άλλη έχουμε την άποψη ότι η σημασία είναι ένα «συνονθύλευμα σε κίνηση», όπως ίσως θα έλεγαν — μεταφορικά — οι Ρομαντικοί. Η άποψη αυτή φαίνεται αναλυτικά να μην είναι ιδιαίτερα ερεθιστική, αλλά, κατά τους υποστηρικτές της, είναι πραγματική.

Σύμφωνα με τους Sperber/Wilson (1985, 1986, 1990 κ.α.) — στο εξής S/W —, οι απόψεις των οποίων βρίσκονται στο επίκεντρο αυτού του άρθρου, το δίλημμα ανάμεσα στην άποψη της Κλασικής Ρητορικής και σ' αυτή των Ρομαντικών είναι μία ειδική περίπτωση ενός θεμελιώδους προβλήματος στην ανθρώπινη επικοινωνία. Παραδοσιακά, η επικοινωνία έχει θεωρηθεί μια διαδικασία κωδικοποίησης από τη μεριά του ομιλητή και αποκωδικοποίησης από τη μεριά του ακροατή. Η ύπαρξη ενός κοινού κώδικα είναι η αναγκαία και επαρκής συνθήκη για την επικοινωνία. Ο ομιλητής, δηλαδή, κωδικοποιεί τις σκέψεις του σ' ένα εκφώνημα, οι οποίες αναπαράγονται στο μυαλό του ακροατή μέσω της αποκωδικοποίησης. Η διαδικασία αυτή οδηγεί αναγκαστικά σε μία σωστή ερμηνεία του προσλαμβανόμενου εκφωνήματος. Υπάρχουν όμως πολλές περιπτώσεις απροσδιοριστίας στην ερμηνεία ενός εκφωνήματος, όταν ο ομιλητής έχει την πρόθεση να μεταφέρει περισσότερες ή εντελώς διαφορετικές πληροφορίες από τις κωδικοποιημένες, όπως στην περίπτωση χρήσης πλάγιων γλωσσικών μέσων ή σχημάτων λόγου. Η σύγχρονη πραγματολογία, στο πλαίσιο της παράδοσης του Grice, θεωρεί ότι η επικοινωνία δεν επιτυγχάνεται μόνο μέσω της κωδικοποίησης και αποκωδικοποίησης των εκφωνημάτων. Ένα εκφώνημα παρέχει μαρτυρίες (ενδείξεις) ώστε να διαμορφώσει ο αποδέκτης του μια υπόθεση σχετικά με τις σκέψεις που έχει την πρόθεση να μεταδώσει ο ομιλητής. Η επικοινωνία, σύμφωνα μ' αυτή την προσέγγιση, είναι συναγωγική (inferential). Δεν είναι μια αυτοματική διαδικασία που οδηγεί σε μία αναγκαστική ερμηνεία του προσλαμβανόμενου

μηνύματος. Ενέχει πάντα τον κίνδυνο της αποτυχίας, καθώς μία μαρτυρία (ένδειξη) μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικές και μη προτιθέμενες, από τη μεριά του ομιλητή, υποθέσεις. Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης, τα σχήματα λόγου θεωρούνται ως μία μορφή υπονοημάτων, πληροφοριών, δηλαδή, που συνάγονται από τον ακροατή με βάση τη μαρτυρία (ένδειξη) του αποκωδικοποιημένου εκφωνήματος και τις γενικότερες προσδοκίες σχετικά με την επικοινωνιακή συμπεριφορά του ομιλητή. Στα σχήματα λόγου, το αποκωδικοποιημένο εκφώνημα παραβιάζει την αρχή της αληθούς αναπαράστασης της πραγματικότητας και με τον τρόπο αυτό κατευθύνει τον ακροατή να συναγάγει ως υπονόημα την πληροφορία που θέλει να μεταφέρει ο ομιλητής (πρβ. Grice 1975). Αν θυμηθούμε στο σημείο αυτό τις απόψεις της Κλασικής Ρητορικής θα δούμε ότι δεν διαφέρουν από αυτές του . Και εκεί τα σχήματα του λόγου αντιμετωπίζονται ως απόκλιση από την κυριολεκτική σημασία. Και στις δύο περιπτώσεις, δηλαδή, όταν η κυριολεκτική ερμηνεία είναι ακατάλληλη, με κάποιο τρόπο η σχηματική ερμηνεία εμφανίζεται στο μυαλό του ακροατή. Ο Grice, βεβαίως, πρόσθεσε ένα συναγωγικό βήμα στη διαδικασία πρόσκτησης αυτής της σχηματικής ερμηνείας.

Η θεωρία της συνάφειας (relevance theory) των εντάσσεται στο πλαίσιο της πραγματολογικής παράδοσης του και του συναγωγικού μοντέλου της επικοινωνίας. Δεν βασίζεται όμως στην παραδοχή της κυριολεκτικότητας (presumption of literalness) του μεταδιδόμενου εκφωνήματος. Δεν δέχεται ότι κάθε εκφώνημα μεταφέρει την παραδοχή της κυριολεκτικότητάς του και ότι με βάση αυτή την παραδοχή εντοπίζονται και προσδιορίζονται οι αποκλίσεις των σχημάτων του λόγου. Στο πλαίσιο της θεωρίας αυτής η κυριολεκτικότητα είναι ένα θεωρητικό όριο που σπάνια επιτυγχάνεται. Η παραδοχή που μεταφέρει κάθε εκφώνημα είναι, σύμφωνα με τους S/W, αυτή της συνάφειας (presumption of relevance). Στη συνέχεια θα δούμε κάποιες γενικές έννοιες της θεωρίας των S/W, χρήσιμες για τη συζήτηση της μεταφοράς στο πλαίσιο της πραγματολογικής αυτής θεωρίας.

Συνάφεια

Σύμφωνα με τους η επικοινωνία δεν είναι μια διαδικασία κατά την οποία μια σκέψη που έχει εμφανιστεί στο κεφάλι του ομιλητή εμφανίζεται μέσω της αποκωδικοποίησης και στο κεφάλι του ακροατή. Αυτό που συντελείται κατά την επικοινωνία είναι η τροποποίηση του γνωστικού περιβάλλοντος (cognitive environment) του ακροατή, του συνόλου, δηλαδή, των υποθέσεων/παραδοχών (assumptions) του οι οποίες αφορούν τον κόσμο, στην κοινωνία, στον εαυτό του κ.λπ. Η τροποποίηση αυτή συντελείται όταν μια νέα πληροφορία έρχεται σε επαφή με το γνωστικό περιβάλλον. Από την επαφή αυτή προκύπτουν με συναγωγικό τρόπο γνωστικά αποτελέσματα (cognitive effects). Οι αποκωδικοποιημένες σημασίες, δηλαδή, δεν εκλαμβάνονται από τον ακροατή ως οι προτιθέμενες πληροφορίες, αλλά χρησιμοποιούνται ως μαρτυρίες που, μέσω συναγωγικών διαδικασιών, οδηγούν στα προτιθέμενα από τη μεριά του ομιλητή γνωστικά αποτελέσματα. Ο τρόπος, τώρα, που λειτουργούν οι συναγωγές για την αξιοποίηση των πληροφοριών που προσλαμβάνονται, ο τρόπος, δηλαδή, που επιλέγονται τα κατάλληλα συμπραζόμενα σε σχέση με τα οποία «αντιδρούν» οι νέες πληροφορίες, προσδιορίζεται από την Αρχή της Συνάφειας.

Η ανθρώπινη επεξεργασία πληροφοριών απαιτεί νοητική προσπάθεια (mental effort) για να επιτύχει γνωστικά αποτελέσματα. Η νοητική προσπάθεια συνεπάγεται την ενεργοποίηση, μεταξύ άλλων, της προσοχής, της μνήμης, των συλλογιστικών ικανοτήτων. Τα αποτελέσματα, όπως είδαμε ήδη, αφορούν στις τροποποιήσεις του γνωστικού περιβάλλοντος: στην προσθήκη νέων παραδοχών, στην ακύρωση ή στην ενίσχυση παλιών. Η έννοια της συνάφειας ορίζεται με βάση τις παραπάνω έννοιες της προσπάθειας (: όσο μικρότερη η προσπάθεια, τόσο μεγαλύτερη είναι η συνάφεια) και των αποτελεσμάτων (: όσο μεγαλύτερα τα αποτελέσματα, τόσο μεγαλύτερη είναι η συνάφεια). Σύμφωνα με τους S/W η συνάφεια είναι θεμελιώδης έννοια στην οργάνωση της ανθρώπινης νόησης.

Το να επικοινωνείς σημαίνει, ανάμεσα σε άλλα, να απαιτείς την προσοχή του συνομιλητή σου και άρα την ενεργοποίηση κάποιας προσπάθειας εκ μέρους του. Οι άνθρωποι δεν δίνουν προσοχή αν δεν αναμένουν ότι η πληροφορία που προσλαμβάνουν επιφέρει, με τη μικρότερη δυνατή προσπάθεια, επαρκή γνωστικά αποτελέσματα — η επάρκεια ποικίλλει από άτομο σε άτομο και από περίπτωση σε περίπτωση. Αναμένουν, δηλαδή, την ιδανική συνάφεια (optimal relevance) των πληροφοριών που προσλαμβάνουν. Έτσι, λοιπόν, κάθε εκφώνημα που απευθύνεται σε κάποιον, μεταφέρει την παραδοχή της ιδανικής του συνάφειας. Το γεγονός αυτό συνιστά, κατά τους S/W, την Αρχή της Συνάφειας. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι είναι αδιάφορο το ότι κάποιος ομιλητής προσπαθούν, ενώ άλλοι δεν προσπαθούν, και ότι κάποιος επιτυγχάνουν, ενώ άλλοι αποτυγχάνουν να κάνουν τα εκφωνήματά τους συναφή. Όλα μεταφέρουν την παραδοχή της ιδανικής τους συνάφειας του. Και στην περίπτωση που ένα εκφώνημα αποδεικνύεται μη συναφές (irrelevant), γιατί αποδίδει γνωστικά αποτελέσματα που ο ακροατής έχει ή δη συναγάγει, τότε το εκφώνημα αυτό γίνεται κατανοητό ως συνεπές (consistent) με την Αρχή της Συνάφειας. Ο ακροατής, δηλαδή, υποθέτει ότι ο ομιλητής λογικά ανέμενε ότι το εκφώνημά του θα ήταν ιδανικά συναφές. Προκύπτει, όμως, ότι οι υποθέσεις του ομιλητή για το γνωστικό περιβάλλον του ακροατή είναι ανεπιτυχείς.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τη θεωρία των S/W η επικοινωνία δεν βασίζεται στην παραδοχή της κυριολεκτικότητας του μεταδιδόμενου εκφωνήματος, αλλά στην παραδοχή της συνάφειας, στο ότι κάθε ακροατής αναμένει το εκφώνημα που προσλαμβάνει να του επιφέρει, με τη μικρότερη προσπάθεια, επαρκή γνωστικά αποτελέσματα. Αν ίσχυε η παραδοχή της κυριολεκτικότητας, τότε, όπως παρατηρούν οι S/W, κάθε δεύτερο εκφώνημα θα έπρεπε να είναι εξαίρεση, καθώς ο λόγος μας είναι γεμάτος από μη κυριολεκτικές χρήσεις. Αυτές, όμως, οι χρήσεις είναι συναφείς, επιτυγχάνουν, δηλαδή, επαρκή γνωστικά αποτελέσματα με το μικρότερο κόστος. Το ίδιο συμβαίνει και με τα σχήματα λόγου, τα οποία επιπρόσθετα αξιοποιούν την έννοια της ομοιότητας που θα εξετάσουμε στη συνέχεια.

Ομοιότητα

Η σχέση ανάμεσα σε μια αναπαράσταση (representation) και στο αντικείμενο (object) που αναπαριστά μπορεί να είναι δύο ειδών: μπορεί να βασίζεται στην ομοιότητα (resemblance) ή στην αλήθεια (truth). Κάθε αντικείμενο μπορεί, σε κατάλληλες συνθήκες, να χρησιμοποιηθεί ως αναπαράσταση κάποιου άλλου

αντικείμενου στο οποίο (προσο)μοιάζει. (Πρβ., λ.χ., την ομοιότητα μιας μπότας με την Ιταλία).

Ένα αντικείμενο με λογικοπροτασιακό περιεχόμενο (propositional content) — ένα εκφώνημα για παράδειγμα — μπορεί, κατά αναλογία, να χρησιμοποιηθεί με δύο διαφορετικούς τρόπους σε αναπαραστάσεις. Μπορεί, πρώτον, να αναπαριστά την κατάσταση πραγμάτων που πρέπει να ισχύει ώστε να είναι αληθές. Στην περίπτωση αυτή η αναπαράσταση είναι περιγραφική. Ή, δεύτερον, μπορεί να αναπαριστά, όπως κάθε άλλο αντικείμενο, κάτι με το οποίο μοιάζει και συγκεκριμένα κάποια άλλη αναπαράσταση με παρόμοιο λογικοπροτασιακό περιεχόμενο. Στην περίπτωση αυτή η πρώτη αναπαράσταση αποτελεί ερμηνεία (interpretation) της δεύτερης. Δύο αναπαραστάσεις μοιάζουν η μία στην άλλη όταν μοιράζονται, έχουν κοινά κάποια αναλυτικά (analytic) και συμφραστικά (contextual) συνεπαγόμενα (implications).

Μία λογική πρόταση (proposition) P (και κατά προέκταση, μία αναπαράσταση με την P ως περιεχόμενό της) έχει έναν αριθμό αναλυτικών συνεπαγομένων, δηλαδή συνεπαγομένων που αποτελούν μέρος της P και όταν αληθεύει η P αναγκαστικά αληθεύουν και αυτά. Οι λογικές προτάσεις, όμως, όταν προσλαμβάνονται από τον ακροατή, δεν διατηρούνται απομονωμένες, αλλά έρχονται σε επαφή με τα συμφραζόμενα του γνωστικού του περιβάλλοντος. Σε ένα πλαίσιο συμφραζομένων { C } μία λογική πρόταση P μπορεί να παραγάγει συμφραστικά συνεπαγόμενα. Ένα συμφραστικό συνεπαγόμενο της P σε ένα πλαίσιο συμφραζομένων { C } είναι μία λογική πρόταση που δεν συνάγεται ούτε από το { C } μόνο του, ούτε από την P μόνη της, αλλά από την ένωση των δύο. Δύο λογικές προτάσεις P και Q μοιάζουν ερμηνευτικά (interpretively) η μία στην άλλη, σε ένα πλαίσιο συμφραζομένων { C }, στο βαθμό που έχουν κοινά κάποια από τα αναλυτικά και συμφραστικά τους συνεπαγόμενα στο συγκεκριμένο πλαίσιο συμφραζομένων { C }.

Η ερμηνευτική ομοιότητα (interpretive resemblance) αποτελεί, κατά συνέπεια, μια έννοια συμφραστικά εξαρτημένη: δύο λογικές προτάσεις P και Q μπορεί να μοιάζουν πολύ η μία στην άλλη σ' ένα πλαίσιο συμφραζομένων και λιγότερο ή καθόλου σ' ένα άλλο. Η ερμηνευτική ομοιότητα αποτελεί επίσης μια συγκριτική έννοια με δύο πόλους: στον ένα πόλο δεν υπάρχει καμία ομοιότητα (κανένα κοινό συνεπαγόμενο), ενώ στον άλλο υπάρχει πλήρης λογικοπροτασιακή ταύτιση. Αν δύο αναπαραστάσεις έχουν το ίδιο λογικοπροτασιακό περιεχόμενο και, επομένως, μοιράζονται όλα τα αναλυτικά τους συνεπαγόμενα, μοιράζονται επίσης και τα συμφραστικά τους συνεπαγόμενα σε κάθε πλαίσιο συμφραζομένων. Όταν μία αναπαράσταση χρησιμοποιείται ερμηνευτικά για να αναπαριστήσει μια άλλη με την οποία μοιράζεται όλα της τα συνεπαγόμενα, τότε αποτελεί μία κυριολεκτική ερμηνεία (literal interpretation) της αναπαράστασης αυτής.

Κάθε εκφώνημα που χρησιμοποιείται στην επικοινωνία ερμηνευτικά αναπαριστά τη σκέψη που θέλει ο ομιλητής να μεταδώσει. Πρέπει, όμως, να υπογραμμιστεί ότι ο ακροατής συνήθως δεν αναμένει μία κυριολεκτική ερμηνεία της σκέψης του ομιλητή (βλ. και παρακάτω). Αυτό που αναμένει είναι ότι τουλάχιστον κάποιο υποσύνολο των συνεπαγομένων του εκφωνήματος που προσλαμβάνει είναι επίσης συνεπαγόμενα της μεταδιδόμενης σκέψης του ακροατή και προσπαθεί να τα εντοπίσει.

Χαλαρός λόγος (Loose talk)

Μία μη κυριολεκτική, ή μία λιγότερο κυριολεκτική ερμηνεία της σκέψης του ομιλητή πολλές φορές είναι προτιμότερη. Ο χαλαρός λόγος, δηλαδή, είναι κατάλληλος σε πολλές περιστάσεις. Λ.χ. ένας ο ομιλητής θέλει να μεταφέρει στον ακροατή του ένα σύνολο πληροφοριών. Όλες μπορεί εύκολα να συναχθούν ως αναλυτικά ή συμφραστικά συνεπαγόμενα μιας λογικής πρότασης Q. Ο ομιλητής, όμως, δεν πιστεύει στην αλήθεια της Q και δεν θέλει βέβαια να την εγγυηθεί. Ο καλύτερος τρόπος, παρ' όλα αυτά, για να μεταφερθούν οι πληροφορίες αυτές είναι μόνο μέσω της Q, στο βαθμό που ο ακροατής, βασιζόμενος στην Αρχή της Συνάφειας, μπορεί με τη μικρότερη προσπάθεια να καταλήξει σ' εκείνα τα αναλυτικά και συμφραστικά της συνεπαγόμενα τα οποία ο ομιλητής έχει την πρόθεση να μεταφέρει και να αγνοήσει τα άλλα.

Ας εξετάσουμε τα ακόλουθα παραδείγματα:

- (1) α. Παίρνω 150.000 δρχ. το μήνα.
β. Παίρνω 149.700 δρχ. το μήνα.

Ας υποθέσουμε ότι παίρνω το μήνα όσα δηλώνει το εκφώνημα (1β). Ας υποθέσουμε, επίσης, ότι ένας γνωστός μου με ρωτάει πόσα χρήματα κερδίζω από τη δουλειά μου. Μπορώ να επιλέξω ανάμεσα στην αυστηρά ακριβή και κυριολεκτική απάντησή του (1β) και τη λιγότερο κυριολεκτική του (1α) η οποία τυπικά είναι ψευδής. Σύμφωνα με τους S/W, δεν θα επιλέξω το εκφώνημα με τον ακριβή αριθμό της αμοιβής μου. Τόσο η μια όσο και η άλλη επιλογή θα οδηγήσουν τον ακροατή μου στα ίδια συνεπαγόμενα σχετικά με τη θέση μου, την οικονομική μου επάρκεια, τον τρόπο της ζωής μου και γενικά σε ότι άλλο παραπέμπει ένας μισθός. Επειδή, όμως, ενδιαφέρομαι να είναι το εκφώνημά μου ιδανικά συναφές, θα πρέπει να επιλέξω εκείνο το εκφώνημα που μεταφέρει τα παραπάνω συνεπαγόμενα με το λιγότερο περιπλεγμένο τρόπο, ώστε να διευκολύνω τον ακροατή μου στην προσπάθεια επεξεργασίας που θα καταβάλει. Θα επιλέξω έτσι το ψευδές (1α). Με άλλα λόγια, μέσα από την οπτική της θεωρίας της συνάφειας, ο ομιλητής δεν ενδιαφέρεται για την εγγύηση της αλήθειας, αλλά της ιδανικής συνάφειας του εκφωνήματός του. Πρέπει, βέβαια, να σημειωθεί ότι η επιλογή του (1α) δεν είναι πάντοτε η ιδανικά συναφής. Στη συμπλήρωση, για παράδειγμα, της φορολογικής μου δήλωσης είναι προφανώς ιδανικά συναφές να επιλέξω το (1β). Ανάλογα λειτουργούν τα ακόλουθα παραδείγματα:

- (2) Έχω σπίτι 15 χιλιόμετρα (όχι 14.459) έξω από τη Θεσσαλονίκη.
(3) Η Γαλλία είναι εξαγωγική.

Μεταφορά

Στο πλαίσιο της γκραισιανής παράδοσης οι μεταφορές θεωρείται ότι δεν αναπαριστούν την κατάσταση πραγμάτων που περιγράφουν. Το γεγονός αυτό αποτελεί το κριτήριο για να οδηγηθεί ο ακροατής στο συμπέρασμα ότι ο ομιλητής εννοεί κάτι άλλο από την κυριολεκτική σημασία του εκφωνήματός του. Οι S/W δεν δέχονται αυτή την προσέγγιση. Θεωρούν ότι υπάρχουν πολλά άλλα μη μεταφορικά εκφωνήματα, όπως στις χαλαρές χρήσεις της γλώσσας, τα οποία επίσης δεν αναπαριστούν την κατάσταση πραγμάτων που περιγράφουν. Θεωρούν,

μάλιστα, ότι δεν παρατηρείται ασυνέχεια ανάμεσα στις χαλαρές χρήσεις της γλώσσας και στις χαρακτηριστικότερες ποιητικές μεταφορές. Και στις δυο περιπτώσεις η λογική πρόταση που εκφράζει το εκφώνημα είναι μία ερμηνευτική, μη κυριολεκτική αναπαράσταση της σκέψης του ομιλητή.

Για την ανάλυση, τώρα, των αποτελεσμάτων που προκαλεί η μεταφορά στο γνωστικό περιβάλλον του ακροατή, οι S/W βασίζονται στις έννοιες του ισχυρού και ασθενούς υπονοήματος. Ορισμένοι ομιλητές παράγουν εκφωνήματα με την προσδοκία ότι ο ακροατής θα συναγάγει ένα πολύ συγκεκριμένο σύνολο συνεπαγομένων, ενώ άλλοι δεν έχουν καμία προσδοκία για τον τρόπο που θα ερμηνευτεί το εκφώνημά τους. Ανάμεσα στις δύο ακραίες αυτές περιπτώσεις υπάρχουν ενδιάμεσες όπου ο ομιλητής ενθαρρύνει τον ακροατή προς ένα γενικό είδος συμφραστικών παραδοχών επιδιώκοντας την εξαγωγή ενός γενικού είδους συνεπαγομένων. Δεν έχει, δηλαδή, ειδικές και συγκεκριμένες απαιτήσεις για την ερμηνεία του εκφωνήματός του και ο ακροατής μπορεί να διαλέξει από μία ευρεία έκταση συμφραζομένων και συνεπαγομένων. Η ερμηνευτική αυτή έκταση ενός εκφωνήματος προσδιορίζεται από περιορισμούς που θέτει το ίδιο το εκφώνημα. Ένας ομιλητής μπορεί να περιορίσει και να προσδιορίσει την προτιθέμενη ερμηνεία του εκφωνήματός του με την επιλογή των κατάλληλων γλωσσικών μέσων. Όσο περισσότερο κατευθύνει ο ομιλητής την ερμηνεία του εκφωνήματός του αφήνοντας λιγότερη ευθύνη στον ακροατή, τόσο ισχυρότερα είναι τα υπονοήματα του εκφωνήματός του. Όσο λιγότεροι περιορισμοί τίθενται σε ένα εκφώνημα και όσο μεγαλύτερη είναι η ευθύνη του ακροατή στην ερμηνεία, τόσο ασθενέστερα είναι τα υπονοήματα του εκφωνήματος. Σύμφωνα με τους S/W τα γνωστικά αποτελέσματα ενός εκφωνήματος που επιτυγχάνει τη συνάφειά του μέσω μιας έκτασης ασθενών υπονοημάτων, μπορούν να χαρακτηρισθούν ποιητικά αποτελέσματα (poetic effects).

Οι μεταφορές ποικίλλουν ως προς το βαθμό της δημιουργικότητάς τους. Στο ένα άκρο βρίσκονται οι τυποποιημένες (standardised) μεταφορές, όπως στο ακόλουθο παράδειγμα: (4) Ο Γιάννης είναι λιοντάρι.

Συνήθως τέτοια παραδείγματα έχουν ένα πολύ ισχυρό υπονόημα. Το ισχυρό, το προεξέχον (salient) υπονόημα του (4), σ' ένα πλαίσιο συμφραζομένων από στερεοτυπικές παραδοχές, είναι ότι ο Γιάννης είναι γενναίος. Η σχετική ευκολία στην επεξεργασία αυτών των μεταφορών δικαιολογεί το «φτωχό» τους περιεχόμενο σε σχέση με αυτό των αυθεντικά δημιουργικών μεταφορών. Το γεγονός, όμως, ότι ο ομιλητής δεν λέει ευθέως «Ο Γιάννης είναι γενναίος», αλλά επιλέγει έναν πλάγιο τρόπο έκφρασης και έτσι βάζει τον ακροατή σε πρόσθετη προσπάθεια επεξεργασίας δεν είναι συμβατό με την Αρχή της Συνάφειας. Ο ομιλητής θα πρέπει, επομένως, να είχε κάτι επιπλέον, έστω θολό, στο μυαλό του. Ο ακροατής, λοιπόν, παροτρύνεται να διερευνήσει κι άλλα συμφραστικά συνεπαγόμενα του (4) που αφορούν, ας πούμε, στο είδος της γενναιότητας, στη φυσική εμφάνιση κ.λπ. Τα συνεπαγόμενα αυτά στα οποία παροτρύνεται, αλλά με δική του ευθύνη εξάγει ο ακροατής, είναι τα ασθενή υπονοήματά του (4). Τα ασθενή αυτά υπονοήματα εξηγούν γιατί και τυποποιημένα παραδείγματα όπως το (4) δεν μπορούν να παραφραστούν χωρίς απώλειες.

Στις πιο δημιουργικές μεταφορές ο ομιλητής, επιδιώκοντας την ιδανική συνάφεια του εκφωνήματός του, οδηγείται επίσης σε μία μη κυριολεκτική ερμηνευ-

τική αναπαράσταση της σκέψης του. Τα συνεπαγόμενα του μεταφορικού εκφωνήματός του είναι κυρίως μια δέσμη ασθενών υπονοημάτων. Μια δέσμη, δηλαδή, παραδοχών προς τις οποίες ο ομιλητής έχει την πρόθεση να στρέψει την προσοχή του ακροατή — κι όχι αναγκαστικά να τον οδηγήσει να τις συναγάγει, όπως στα ισχυρά υπονοήματα. Οι παραδοχές αυτές αποτελούν μέρος της σκέψης του ομιλητή. Σκοπός του, όμως, δεν είναι να «ντουμπλάρει» τη σκέψη του στο μυαλό του ακροατή. Αυτό που κάνει είναι να δίνει κατευθυντήριες νύξεις. Ο ακροατής, από τη μεριά του, εφαρμόζει συναγωγικές διαδικασίες και προσπαθεί να ανακαλύψει κάποια από τα ασθενή υπονοήματα προς τα οποία τον κατηύθυνε ο ακροατής με το εκφώνημά του. Οι δημιουργικές μεταφορές απαιτούν από τον ακροατή μεγαλύτερη προσπάθεια. Την επιλογή, δηλαδή, μη προφανών και άμεσα διαθέσιμων συμφραζομένων για την εξαγωγή των ασθενών υπονοημάτων. Γενικεύοντας, όσο ευρύτερη είναι η έκταση των δυνατών συνεπαγομένων και όσο μεγαλύτερη η ευθύνη του ακροατή στην εξαγωγή τους, τόσο περισσότερο δημιουργική είναι η μεταφορά. Στις πιο «πλουσιες» μεταφορές, ο ακροατής συνήθως προχωρεί πέρα από τη διερεύνηση των άμεσα διαθέσιμων συμφραζομένων και κινείται σε μια ευρύτερη γνωστική περιοχή, δέχεται ο παραδοχές, οι οποίες μπορεί επίσης να είναι μεταφορικές, και εξάγει έτσι όλο και περισσότερα ασθενή υπονοήματα. Η έκπληξη και η αίσθηση που προκαλεί μια επιτυχημένη δημιουργική μεταφορά οφείλεται σ' αυτή την έντονη συμπίκνωση, στο γεγονός ότι μια έκφραση που έχει χρησιμοποιηθεί χαλαρά, προσανατολίζει σε μια απροσδιόριστη δέσμη ασθενών υπονοημάτων. Γι' αυτό, όπως λένε και οι θεωρητικοί της λογοτεχνίας, στις αυθεντικές μεταφορές δεν υπάρχει οριστική ανάγνωση ή ερμηνευτικό τέλος. Τα ασθενή υπονοήματα, κατά τους S/W, δεν συνεισφέρουν τόσο νέες πληροφορίες στο γνωστικό περιβάλλον του ακροατή, όσο κυρίως ενισχύουν, ενδυναμώνουν υπάρχουσες παραδοχές. Τα αποτελέσματα αυτά, που επιτυγχάνονται μέσω των ασθενών υπονοημάτων, χαρακτηρίζονται ποιητικά γιατί ακριβώς δεν είναι πληροφοριακά, αλλά εμφατικά. Η μη παραφρασιμότητα ενός μεταφορικού εκφωνήματος έγκειται στο ότι μεταδίδει μια απροσδιόριστη δέσμη ασθενών υπονοημάτων με εμφατικό και όχι πληροφοριακό σκοπό.

Επιλογικά

Οι S/W θεωρούν την προσέγγισή τους πιο κοντά στους Ρομαντικούς, ενώ απορρίπτουν την προσέγγιση της Κλασικής Ρητορικής. Γι' αυτούς οι μεταφορές δεν αποτελούν απόκλιση από καμία επικοινωνιακή αρχή. Είναι το αποτέλεσμα της δημιουργικής εκμετάλλευσης ενός βασικού στοιχείου της επικοινωνίας: του γεγονότος ότι το περιεχόμενο κάθε εκφωνήματος μοιάζει, λιγότερο ή περισσότερο, σε μια σκέψη του ομιλητή. Περιεχόμενο, δηλαδή, και σκέψη δεν ταυτίζονται, αλλά μοιράζονται κοινά συνεπαγόμενα. Σύμφωνα με τους S/W οι ακροατές προσλαμβάνουν τα εκφωνήματα χωρίς καθορισμένες προσδοκίες για την κυριολεκτικότητα, τη χαλαρότητα ή τη μεταφορικότητά τους. Αυτό που αναμένουν είναι να υπάρχει μια ερμηνευτική ομοιότητα ανάμεσα στο περιεχόμενο των εκφωνημάτων και τη σκέψη που έχει την πρόθεση να μεταφέρει ο ομιλητής. Ο βαθμός της ομοιότητας και το ποια συνεπαγόμενα μοιράζονται, καθορίζονται από

τον ακροατή με βάση την Αρχή της Συνάφειας. Αντίθετα με τις απόψεις της Κλασικής Ρητορικής για την καθαρά διακοσμητική λειτουργία της μεταφοράς, οι S/W θεωρούν ότι η μεταφορά έχει ένα γνήσια γνωστικό περιεχόμενο που δεν είναι παραφράσιμο χωρίς απώλειες. Αναλύουν το περιεχόμενο αυτό της μεταφοράς ως μια απροσδιόριστη δέσμη ασθενών υπονοημάτων με emphatic στόχο, η οποία κινητοποιείται μεν από το εκφώνημα του ομιλητή, την ευθύνη όμως για τη συναγωγή της έχει ο ακροατής. Οι S/W διαφωνούν με τους Ρομαντικούς ως προς την απόρριψη της έννοιας της κυριολεκτικής σημασίας. Η ύπαρξη χαλαρών χρήσεων δεν σημαίνει ότι η γλώσσα είναι απολύτως ασαφής (vague). Το ότι ο λόγος μας διαποτίζεται από τη μεταφορά δεν σημαίνει ότι η μεταφορά αποτελεί όψη της λεξικής και προτασιακής σημασίας. Το ότι οι ακροατές προσλαμβάνουν τα εκφωνήματα χωρίς καθορισμένες προσδοκίες για την κυριολεκτικότητα, τη χαλαρότητα και τη μεταφορικότητά τους δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ των τριών αυτών διαστάσεων. Η διάκριση, όμως, είναι βαθμού και όχι είδους. Οι λέξεις και οι προτάσεις έχουν μία κυριολεκτική σημασία, αλλά η σημασία αυτή είναι μέσον για την επικοινωνία και όχι το περιεχόμενό της.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Grice H. P. (1975), *Logic and Conversation*. Cole & Morgan (eds), *Syntax and Semantics*, New York: Academic Press.
 Sperber D. / Wilson D. (1985), *Loose Talk*. Proceedings of the Aristotelian Society. Aristotelian Society 1985/1986.
 Sperber D. / Wilson D. (1986), *Relevance, Communication and Cognition*. Blackwell: Oxford.
 Sperber D. / Wilson D. (1990), *Rhetoric and Relevance*. J. Bender & D. Wellbery (eds), *The ends of Rhetoric: History, Theory, Practice*. Stanford UP, Stanford, CA.

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΟΤΙ Ο εξάιρετος αυτός συγγραφέας, που τόσο ξαφνικά, σε ηλικία 53 χρόνων άφησε τα εγκόσμια, αλλά παράλληλα και το έργο του σε μας τους μεταγενέστερους για να το αναδείξουμε και να το μεταλαμπαδεύσουμε, είναι από μόνο του μια βαριά κατάρα και κληρονομιά για τα γράμματα και τη λογοτεχνία αλλά και για τα πολλά ξεραμένα αναγνωστικά πηγάδια, που δυστυχώς σήμερα δροσίζονται με υποψίες πεζογραφικού μόχθου και αποτελέσματος.

Αν ο Τόλης Καζαντζής προχώραγε το βίο του μέχρι τα βαθιά του γεράματα, παρά το μέτρο του «κλειστού» και γι' αυτό απαραβίαστου χαρακτήρα του που τον κρατούσε προφυλαγμένο από τα αλλεπάλληλα πυρά κάθε λογής δημοσιογραφίσκου και «κριτικού», τότε η πανελλήνια αναγνώρισή του θα ήταν όχι απλώς δεδομένη και σίγουρη αλλά επιπλέον κοινωνικά προδιαγεγραμμένη και αισθητικά νομοτελειακή.

Δυστυχώς, όμως, ο θάνατος έκοψε στη μέση μια διαδρομή, η οποία όσο μάκραινε τόσο περισσότερο ωρίμαζε, καυτηρίαζε και ισοπέδωνε κρατικές, νομαρχιακές, δημοτικές, στρατιωτικές και ιδιωτικές αρρυθμίες και παρατυπίες, παρανομίες και σκανδαλώδεις εκδηλώσεις, ευτέλειες και ανεπίτρεπτες συμπεριφορές, ρεκλάμες και πολιτικές συναλλαγές. Ο Καζαντζής, πορευόμενος μοναχικά στο στίβο της λογοτεχνίας, είχε και το θάρρος, μέσα από τις ιστορίες του, να καταγγείλει πρόσωπα και καταστάσεις, είχε όμως και τη μόρφωση και τον οπλισμό να πολεμήσει με την πένα ό,τι του αναδεικνυόταν άτοπο και άτυπο, ό,τι του παρουσιαζόταν χοντροκομμένο και ανώμαλο, ό,τι από την άλλη του ποδοπατούσε την ευαισθησία και τον αυθορμητισμό.

Και πάλι δυστυχώς ο γράφων δε γνώρισε από κοντά αυτόν τον — όπως τον περιγράφουν οι φίλοι του — θαυμάσιο άνθρωπο· γι' αυτό περιορίζεται σε μια συνομιλία μαζί του μετά θάνατον μέσω του έργου του, το οποίο τον συγκλόνισε και τον προβλημάτισε με τις σχεδόν ανθρώπινες και ρεαλιστικές αλλά θεϊκές αποκαλύψεις του.

Ξαναδιαβάζοντας ολοκληρωμένη πια την πεζογραφική παρακαταθήκη του Τόλη Καζαντζή, η οποία αποτελείται από τις νουβέλες: *Η κυρά-Λισάβετ* (1975) και *Οι πρωταγωνιστές* (1983). Τις συλλογές διηγημάτων και πεζών κειμένων: *Η παρέλαση* (1976), *Ενηλικίωση* (1980), *Καταστροφές* (1987), *Το τελευταίο καταφύγιο* (1989) και *Ματαιότητα ματαιοτήτων* (1994) καθώς και τη βραβευμένη μυθιστορηματική βιογραφία *Μια μέρα με τον Σκαρίμπα* (1986), έχουμε την αίσθηση πως κυριαρχούν πολλές και διαφορετικές νοητικές και τεχνικές διεργασίες, οι σπουδαιότερες όμως είναι δύο: Η μνήμη και η θεμελίωση του ορισμού του «πεζού κειμένου». Ας τα δούμε πιο αναλυτικά.

α) Πράγματι, ο Καζαντζής απ' την αρχή της καριέρας του μέχρι την «ενηλικίωση» και σε οποιαδήποτε κατοπινά του κομμάτια θυμάται: Τους Γερμανούς, την Κατοχή, την πείνα, τους μαυραγορίτες, την εξαθλίωση, την Απελευθέρωση, τους αντάρτες, τον Εμφύλιο, τους αιματοβαμμένους νικητές, τις εξορίες· την παιδική ηλικία, τα Χριστούγεννα, το σχολειό και τους πρώτους δασκάλους, τη

ζωή στο σπίτι, τ' αδέρφια και τους πρώτους έρωτες· την πόλη, τη γειτονιά, τα κτίρια, τους ανθρώπους, τις παράξενες φιγούρες.

Θυμάται, αναπολεί, μνημονεύει και καθοδηγεί τη γραφίδα του εκεί με στόχο να ξαναζήσει, μέσω της γλώσσας και των συνειρμών, το μεδούλι εκείνων των περιόδων που καταγράφηκαν στο παιδικό και εφηβικό του μυαλό ως κάτι που πραγματικά ήταν, δηλαδή συνταρακτικές. Ο Καζαντζής σχεδόν θέτει τις βάσεις, μαζί με πολλούς άλλους συμπολίτες του προοδευτικούς συγγραφείς και διανοούμενους, ώστε αυτά τα πράγματα — όχι εντελώς στεγνά αλλά συγκινησιακά — να κλειδαμπαρωθούν στις καρδιές όλων όσοι τα έζησαν και να γίνουν κτήμα όλων όσοι θα τα διάβαζαν μέσα απ' τα βιβλία τους. Η πρωτοπορία του Καζαντζή στο να διαχειριστεί ένα τέτοιο υλικό, που προέρχεται κατ' ευθείαν από την προσωπική πρόσληψη και τις εγκεφαλικές και ψυχολογικές παραμέτρους, γίνεται εμφανής έτι περαιτέρω στη δουλειά των μετέπειτα αξιόλογων συναδέλφων του· οι οποίοι με τη σειρά τους προσπαθούν να διατηρήσουν αναλλοίωτες αυτές τις μνήμες, για να μη χάσει ο λαός την ταυτότητά του, την αγωνιστικότητά του, και τη διεκδικητικότητά του και τα μεγάλα του οράματα, που για χρόνια τον φέρνουν σε δημοκρατικές και πολιτισμικές νίκες και επάλξεις. Και είναι μια πρωτοπορία που ουδέποτε ο ίδιος σφετερίστηκε ή θέλησε να την ανταλλάξει με άλλου είδους κοινωνικά υλικά και παροχές.

β) Το προσωπικό στυλ και η αφηγηματική ικανότητα του Τόλη Καζαντζή είναι σχεδόν αξεπέραστα. Είναι βέβαιο πως δάσκαλοί του υπήρξαν πολλοί και σημαντικοί λογοτέχνες, ο Γιώργος Ιωάννου όμως ήταν σίγουρα το στίγμα στη δική του δημιουργία. Κι αυτό γιατί μαζί μ' εκείνον ο Καζαντζής όρισε το «πεζό κείμενο». Έδωσε τα εναύσματα αλλά και τις καταχωρήσεις, για να εξηγηθεί αργότερα από την επαρκή κριτική, τι σημαίνει να διηγείσαι, μέσα σε μια περιορισμένη πεζογραφική φόρμα, πράγματα που θα απαιτούσαν μυθιστορηματικές διαστάσεις ή έστω χροιά διηγηματογραφικού στόχου με φαντασιακό μανδύα. Καθώς η γλώσσα γίνεται ένα είδος πρώτης ύλης σ' έναν καλοδουλεμένο, με την πραγματική έννοια του όρου, μύθο, ο οποίος πολλακώς περιστρέφεται γύρω απ' τον πυρήνα του ή άλλοτε αποκλίνοντας εντελώς απ' αυτόν, εμφανίζοντας δηλαδή ένα φαινόμενο φυγόκεντρης δύναμης, που απαγκιστρώνεται από το δευτερεύον για να πλησιάσει το πρωταρχικό και σημαντικό. Ο Καζαντζής δούλεψε, κουράστηκε, ταλαιπωρήθηκε πολύ ώστε απ' την Κυρα-Λισάβετ να φθάσει στον Σκαρίμπα, η ουσία όμως είναι πως τόσο η τεχνική του, όσο και το ρεαλιστικό υπόβαθρο των ιστοριών του, τον οδήγησαν σε μιαν ένταση πεζογραφική, αφ' ενός έντιμη και ειλικρινή, αφ' ετέρου γόνιμη και καλλιεργημένη. Τα δυσδιάκριτα δε όρια ανάμεσα σε νουβέλα, διήγημα και μικρό ή μεγάλο πεζό, στον ίδιο, αναπτερώνουν το ενδιαφέρον των θεωρητικών, γιατί, είναι αδιαμφισβήτητο, ο Καζαντζής περιέπλεξε τις τεχνικές των συγκεκριμένων μορφών με τρόπο που η εκπληκτική του πεζογραφική κατάληξη να προσομοιάζει και με τα τρία. Η πεζή αναπαράσταση όμως των καταστάσεων και των εμπειριών ήταν εκείνη που τον ανέδειξε σε πρωταγωνιστική φυσιογνωμία της σύγχρονης και μεταπολιτευτικής λογοτεχνίας στον τόπο μας· και σ' αυτόν οφείλουμε, όπως παραπάνω τονίστηκε, τον ορισμό της, μέσα φυσικά από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Στο έργο του Καζαντζή όμως συναντάμε και άλλες συνιστώσες που όχι απλώς το σηματοδοτούν αλλά παραπέρα του δίνουν γοητεία και αποπλιστικό-

τητα. Όπως η πολιτική ιδεολογία, οι προσωπικές ιδιορρυθμίες, η ανάδειξη των θλιβερών ελαττωμάτων της φυλής μας, η γνώμη για το σινάφι του, η κριτική του σκέψη, η ειρωνεία και η περιπαικτική του διάθεση, ο οξύθυμος και οργίλος χαρακτήρας του. Ας τις δούμε όσο το δυνατόν πιο περιεκτικά.

Ο Τόλης Καζαντζής ήταν ένας αληθινός αριστερός, μάχιμος δικηγόρος, πολιτικής και συγγραφέας. Ασυμβίβαστος σχεδόν σε κάθε του εκδήλωση όπου το προσωπικό στοιχείο δονούσε τις φλέβες του για την όποια αδικία ή συναλλαγή, διέθετε εκείνη τη διαφορετική σκέψη που τον έκανε μοναδικό, σε καμιά περίπτωση γραφικό, το αντίθετο· δυναμικό μέλος της κοινωνίας καθώς αγωνιζόταν για να αποδείξει την ελαχιστότητα των προτερημάτων όσων βρίσκονται σε θέσεις τις οποίες κέρδισαν με άνομα μέσα ή τους τις εμπιστεύτηκαν «ελπίζοντας» πράγματι στην έλλειψη κάθε ταλέντου αλλά και ικανότητας στο ν' ανταποκριθούν στα καθήκοντά τους (*Οι πρωταγωνιστές*). Ο Καζαντζής, μέσα από το έργο του, τα έβαλε με όλους, όχι από αντιπολιτευτική διάθεση που στόχο έχει την εξουσία στο μέλλον αλλά με τις βαθιές μαρξιστικές και φιλοσοφικές του απόψεις, που βρήκαν — με τέτοια ανικανότητα που βοά δίπλα μας — πρόσφορο έδαφος και να φυτρώσουν και να καρπίσουν.

Άλλοτε με ύφος οργίλο και θυμωμένο και άλλοτε με περιπαικτική ειρωνική διάθεση αποκάλυπτε τη μέθοδο ώστε οι ήρωές του, πραγματικοί ή φανταστικοί, να μοιάζουν με ομοιώματα κατηγοριών ανθρώπινης υφής, που κυριολεκτικά ευδοκιμούν μόνο στη χώρα μας, στις δεκαετίες μετά τον πόλεμο. Κι εκεί που επιδοκιμαστικά έδωσε τα εύσημά του ήξερε να διατηρεί τις ισορροπίες για να μη γίνει «συμπολίτευση», αφού συνήθως αυτοί οι αντιήρωες ήταν ό,τι πιο ελπιδοφόρο διέθετε μια γειτονιά, μια πόλη, ένας τόπος· ήξερε να μη γίνεται μελοδραματικός· ήξερε ότι όλοι αυτοί οι δυστυχισμένοι, φαινομενικά, στη ζωή είχαν ψυχικό πλούτο και συναισθήματα (*Παρέλαση, Ενηλικίωση, Μια μέρα με τον Σκαρίμπα*). Η κριτική διορατικότητά του δε, που γίνεται φανερή όταν έχει να κάνει μ' εκείνους που ασκούν το ίδιο επάγγελμα ή λειτουργήμα (*Καταστροφές*), είναι πολλές φορές αδιάκριτα ισοπεδωτική, έτσι που ασφαλώς επισημαίνει στον αναγνώστη άλλη του μια παραξενιά: εκείνη του ανθρώπου που έλεγε τα πράγματα όπως τα πίστευε, δηλαδή με τ' όνομά τους και όχι κρυπτόμενος πίσω από τις λέξεις. Σχεδόν διαισθανόμενος το θάνατό του (*Ματαιότης ματαιοτήτων*), ο Καζαντζής τράβηξε στη ζωή του μιαν ευθεία και προσδιοριστική, ίσως γεμάτη εμπόδια και προβλήματα, γραμμή η οποία φυσικά δεν τον πρόδωσε. Τέλος, ακόμη και όταν μόνον η μεταφορά ή η μετατροπή μπορούσαν ν' αποτυπώσουν τα αληθινά εσώτερα του ερωτηματικά (*Τελευταίο καταφύγιο*), η αξία του, όχι μόνον επαρκής αλλά εντονότατα φορτισμένη, τον βοηθούσε να ξεπερνά μεσα από σκοτεινές διαβάσεις το ύψωμα και να προχωρά προς κάτι το άπιαστο, όπως είναι όλη η διαδικασία της γραφής και των συναισθημάτων που εκλύονται. Ίσως και όταν, εντελώς απογοητευμένος, έβλεπε την παραίτηση ως μέσον μόνον αποστασιοποίησης.

Η μεγάλη μορφή της πεζογραφίας μας, ο Τόλης Καζαντζής, ασφαλώς και θα μας συντροφεύει όσος καιρός κι αν περάσει από το θάνατό του. Η συμβολή του γράφοντος δε θέλει να έχει την εικόνα φιλολογικού μνημοσύνου, αλλά αναγνωστικού ερείσματος, κριτικής αποτίμησης και εκτίμησης, όσο και αποδοχής του λογοτεχνικού του μεγέθους.

ΕΧΕΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΘΕΙ ΑΠΟ ΑΡΚΕΤΟΥΣ μελετητές ότι η μεταπολεμική γενιά και ιδιαίτερα η πρώτη, είχε αποσιωπηθεί για ολόκληρες δεκαετίες μέχρι το 1974. Τα αίτια αφορούσαν τα ίδια τα έργα των συγγραφέων, λόγω του ιδεολογικού τους προσανατολισμού και του πολιτικού τους περιεχομένου. Την απουσία μιας συγκροτημένης γραμματολογικής-αισθητικής θεωρίας για τη λογοτεχνία της Αντίστασης από την πρώτη μεταπολεμική γενιά είχε ήδη επισημάνει ο Γιώργος Βελουδής, ο οποίος δηλώνει χαρακτηριστικά:

Οι λόγοι της ελληνικής αυτής θεωρητικής έλλειψης πρέπει να ζητηθούν στη σχετική παράδοση της νεοελληνικής λογοτεχνίας, ειδικότερα στη θεωρητική ένδεια της λεγόμενης Γενιάς του '30, στη θεωρητική ανωριμότητα του ελληνικού προοδευτικού-εργατικού κινήματος, στην αποπνικτική επενέργεια της Δικτατορίας του Μεταξά εναντίον κάθε κριτικής-θεωρητικής διάθεσης, ίσως όμως και στον αυθόρμητο χαρακτήρα των πρώτων εκδηλώσεων της Αντίστασης. Αρκετά καθυστερημένα από το 1943 και ύστερα, παρουσιάζεται και η θεωρητική οργάνωση της λογοτεχνικής και καλλιτεχνικής έκφρασης της Αντίστασης. (Γ. Βελουδής: 1992).

Είναι γεγονός ότι μέσα στην Κατοχή και τα πρώτα χρόνια μετά την απελευθέρωση το θέμα για το ρόλο της τέχνης και της Λογοτεχνίας είχε τεθεί δυναμικά από του πνευματικούς, νέους κυρίως ανθρώπους. Ως κύριοι εκπρόσωποι της λογοτεχνικής θεωρίας της Αντίστασης προβάλλονται ο Μ. Αυγέρης, ο Κ. Βάρναλης και ο Ν. Καρβούνης, πιθανότατοι δάσκαλοι των οποίων ήταν ο Marx, ο Lenin, ο Plechanov και ο Belinskij. Το θέμα αυτό ερευνά η Δώρα Μέντη, η οποία επικέντρωσε την έρευνά της στα λογοτεχνικά περιοδικά και κατέγραψε το κλίμα και την περιρρέουσα ατμόσφαιρα της εποχής. Στη μελέτη της διαφαίνεται καθαρά ο αγώνας που διεξάγεται μεταξύ των λογοτεχνών για την αναγνώριση

της ποιητικής τους συνεισφοράς, αλλά και οι δισταγμένες απόψεις τους. Η Δώρα Μέντη διατυπώνει: «Η διαχωριστική γραμμή στη μεταπολεμική λογοτεχνική παραγωγή αναφέρεται στην ύπαρξη δύο πόλων, α) της πολιτικής ένταξης, που αφορμάται από το ιστορικό γεγονός της αντίστασης και λειτουργεί επικαιρικά προς τις ιδεολογικές κατευθύνσεις της αντιστασιακής λογοτεχνίας και β) της δόκιμης λογοτεχνικής ανασύνθεσης της αντίστασης που ωριμάζει με την πάροδο του χρόνου για να δώσει την καλλιτεχνική της έκφραση» (Δ. Μέντη: 1995). Την ίδια στιγμή η «αστική «κριτική θεωρεί τη λογοτεχνική παραγωγή που αναφέρεται στην Αντίσταση, παραγωγή, «χρονολογούμενη» και «προπαγάνδα της κακιάς ώρας». Είναι εύκολο να αντιληφτεί κανείς ότι οι συζητήσεις για τη λογοτεχνία αυτή την εποχή διεξάγονται μέσα από συγκεκριμένες ιδεολογικές οπτικές γωνίες ενώ δεν τίθενται σχεδόν καθόλου θέμα διαλεκτικής αντιμετώπισης του ζητήματος, υπό την έννοια βέβαια των σφαιρικών συσχετισμών.

Άλλες μελέτες για τη μεταπολεμική ποίηση επισημαίνουν τον έντονο πνευματικό διαχωρισμό της γενιάς αυτής από τη γενιά του '30. Είναι ολοφάνερο ότι μετά το πόλεμο συντίθενται ένα εντελώς νέο και διαφορετικό λογοτεχνικό «παράδειγμα» από τη μεταπολεμική γενιά, το οποίο χαρακτηρίζεται από νέες εκφράσεις και αντιλήψεις και εκφράζεται με μια ανανεωμένη ποιητική γλώσσα, αποκομμένη από το λυρισμό της προηγούμενης. Η μεταπολεμική γενιά εξέφρασε την πνευματική της ενδοχώρα αποδίδοντας την ατμόσφαιρα της δικής της εποχής: «εκφράστηκε με το πνεύμα μιας γενιάς που είχε τη δική της υπόσταση» λέει χαρακτηριστικά ο Δ. Μαρωνίτης (Δ. Μαρωνίτης: 1976). Οι μεταπολεμικοί ποιητές είχαν εμπλακεί, οι περισσότεροι, στην πολιτική του τόπου και είχαν συμμετάσχει στις περιπέτειες της εποχής. αναγκάστηκαν, λοιπόν, εκ των πραγμάτων να συσχετίσουν την προσωπική, πολιτική ευαισθησία τους με την ιδεολογική συνοχή και κομματική ορθοδοξία του χώρου που υπερασπιζόνταν. Μέσα σε αυτό το συνειδησιακό συσχετισμό, ο Δ. Μαρωνίτης αναγνωρίζει, ωστόσο, ένα βαθύτερο και ουσιαστικότερο στοιχείο στη μεταπολεμική ποίηση: «την ιδιάζουσα, όπως λέει, ποιητική και πολιτική ηθική της». Το στοιχείο αυτό της πολιτικής ηθικής στην ποίηση των μεταπολεμικών ποιητών μπορεί να τεθεί σύμφωνα με άλλους μελετητές όπως ο Ερατοσθένης Καψωμένος ως απάντηση, «στην ιστορική πρόκληση της παγκόσμιας και εμφύλιας σύρραξης, στην ιδεολογική πρόκληση της κοινωνικής κρίσης, στην αισθητική πρόκληση του παραδοσιακού λυρισμού, αλλά και στη γενιά του '30» (Ε. Καψωμένος: 1990). Είναι βέβαια φανερό ότι αρκετοί μείζονες ποιητές της γενιάς του '30 δεν συμφωνούσαν με την ποίηση που αναφερόταν στην επίκαιρη θεματολογία, ούτε με τον τρόπο που οι νέοι ποιητές κατέγραφαν τις προσωπικές κοινωνικοπολιτικές εμπειρίες τους. Ο Κώστας Παπάς στην πρόσφατη μελέτη του για την ποίηση του Τίτου Πατρίκιου, αναφέρει πως, οι μεταπολεμικοί ποιητές βρήκαν πολλά εμπόδια στον καθαρά ποιητικό τους δρόμο και «αντιμετωπίστηκαν από τους πρεσβύτερους ποιητές και κριτικούς, κυρίως, της γενιάς του '30 με μια στάση που πήγαινε από την αδιαφορία ως την ανοιχτή εχθρότητα» (Κ. Παπάς: 1990). Η απουσία, εξάλλου, του Οδυσσέα Ελύτη από την Ελλάδα και η διαμονή του στο εξωτερικό, ίσως, να δηλώνει αυτή ακριβώς την αποδοκιμασία για την κατάσταση που διαδραματιζόταν στον ελληνικό πνευματικό χώρο αυτή την εποχή. Μια κατάσταση που εκφράζεται υπαινικτικά στην ποίηση του Μανόλη Αναγνωστάκη:

Φτάνει πια η γαλάζια αιθρία του Αιγαίου με τα ποιήματα που ταξιδεύουν σ' ασήμαντα νησιά για να ξυπνήσουν την ευαισθησία μας Τα κορίτσια που ερωτεύονται την ίδια τους μορφή στον καθρέφτη και προσμένουν να λικνίσουν τ' αβρά όνειρά τους.

Μέσα σε αυτό το κλίμα, η διαφορετική φωνή και φυσιογνωμία του Νίκου Εγγονόπουλου ταραίζει ποικιλότροπα το χώρο με τη ρηξικέλευθη υπερρεαλιστική ποιητική υφή της. Για έναν άνθρωπο, του οποίου το πνεύμα της καθολικής εποπτείας, γύρω από τα κοινωνικά, πνευματικά, ιστορικά και λογοτεχνικά δρώμενα ήταν στάση και αντίληψη ζωής, η αναφορά και η γνώμη του για τα εκτυλισσόμενα γεγονότα γύρω του αποκτούσε ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Είναι γεγονός ότι η μεγάλη μεταβατική περίοδος, που διήνυε η ανθρωπότητα σταθερά από τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, είχε ήδη αρχίσει να πραγματοποιείται σταδιακά πριν το πόλεμο, στοιχείο που διαφαίνεται καθαρά στην ποίηση του Νίκου Εγγονόπουλου, από τις πρώτες ποιητικές του συλλογές, όπου το ανατρεπτικό πνεύμα και το απaráμιλλο ύφος διακατέχει το έργο του μέσα στην εποχή της μεταξικής δικτατορίας. Το ποίημα «Μπολιβάρ», γράφεται υπό διαφορετικές ιστορικές συγκυρίες και αντιπροσωπεύει ως σήμερα την πεμπτούσια της ποιητικής του γραφής. Ο Εγγονόπουλος διαπλάθει εκεί έναν νέο ύμνο για την ελευθερία και επικολυρικό κυρίως ύφος υμνεί το πνεύμα της συνειδησιακής ελευθερίας και της αντίστασης, ενώ θέτει ερωτήματα για την καθολικότερη μοίρα της ανθρωπότητας. Μετά το «Μπολιβάρ» ο ποιητής συνέχισε το έργο του με το ίδιο πνεύμα ανατρεπτικότητας, η οποία διαποτιζόταν, ωστόσο, από το όραμα ενός ευαίσθητου στοχασμού που εκφράστηκε στη γλώσσα του υπερρεαλισμού. Η γλώσσα του υπερρεαλισμού είναι από τη φύση της ανατρεπτική και επαναστατική, δηλώνει την αέναη επανάσταση και ενεργεί ώστε να επιφέρει μια «κρίση συνείδησης». Έτσι την εποχή αυτή η υπερρεαλιστική γραφή του Εγγονόπουλου δίνει έκφραση στον αγώνα εναντίον της επιβολής κάθε καταπίεσης και επιστρέφει, μετά τον «Μπολιβάρ», στο πρώιμο υπερρεαλιστικό του ύφος με σκοπό να δηλώσει με τρόπο κωδικοποιημένο για τα πολιτικά τεκταινόμενα της εποχής. Η γραφή αυτή θεωρήθηκε απαραίτητη τη μεταπολεμική και μετεμφυλιακή εποχή, όχι μόνο για να σκιαγραφήσει το περιβάλλον, τις ιστορικές συνθήκες και την κοινωνική, τραγική πραγματικότητα, αλλά για να δηλώσει το χάος και τον κατακερματισμό των συνειδήσεων, όπως αυτές διαμορφώθηκαν τη συγκεκριμένη αυτή εποχή.

Το υπερρεαλιστικό ύφος, ωστόσο, οικειοποιήθηκαν και οι ποιητές της μεταπολεμικής περιόδου για να εκφράσουν, κάτω από το βάρος των ειδικών περιστάσεων, καλυμμένα, τα γεγονότα της ιστορικής συγκυρίας. Ο αναθεωρημένος υπερρεαλισμός η «νεοϋπερρεαλισμός», όπως ονομάστηκε αργότερα χαρακτηρίζεται από «περισσότερη ευκρίνεια» διευκολύνοντας τις περιπλανήσεις του αναγνώστη στο λαβύρινθο του ασυνείδητου (Μ. Μερακλής: 1974). Δεν είναι τυχαίο λοιπόν ότι ο αναβιωμένος υπερρεαλισμός συνέπιπτε με τα σκληρά κατοχικά χρόνια της βίας, της καταδίωξης, της λογοκρισίας και του φόβου. Η κατάσταση αυτή προωθούσε μια «κρυπτική και υπαινικτική ενδοστρέφεια» η οποία συνυφασμένη με την υπερρεαλιστική ανατροπή και απόκλιση του λόγου από τις καθιερωμένες λογοτεχνικές συμβάσεις συντελούσε στη δημιουργία ποίησης η οποία χαρακτηριζόταν από την αίγλη της πολιτικής ηθικής, όπως προαναφέρα-

με. Η ποίηση του Νίκου Εγγονόπουλου, μετά τον «Μπολιβάρ», έρχεται να ενταχθεί μέσα στο κλίμα της μεταπολεμικής ποίησης και να χαρακτηριστεί από την ίδια πολιτική ηθική, παρ' όλο που δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι ανήκει στη στρατευμένη τέχνη. Η ποίηση του Εγγονόπουλου, όμως, μετά το 1944, συγγενεύει σαφώς ως προς τη θεματολογία, τους εκφραστικούς λογότυπους και την εικονοπλασία με εκείνη των ποιητών της μεταπολεμικής γενιάς.

Ο Εγγονόπουλος, είναι γνωστό πλέον, υπήρξε αντισυμβατικός τόσο στη ζωή, όσο και στην τέχνη εφόσον τον χαρακτήριζε μια έντονη αντίθεση προς τους αποδεκτούς και συμβατικούς κανόνες, η οποία εκδηλώθηκε και εκφράστηκε πειστικά σε όλη τη διάρκεια της καλλιτεχνικής του σταδιοδρομίας, τόσο ως ποιητή όσο και ως ζωγράφου. Βέβαια δεν συμμετείχε ενεργά στη διεξαγωγή του ένοπλου αντιστασιακού αγώνα, αλλά η στάση του απέναντι στις πολιτικοκοινωνικές καταστάσεις μπορεί να θεωρηθεί, μέσω της τέχνης, ως μαρτυρία μιας παθητικής αντίστασης στην οποία αναγνωρίζεται ο έμμεσος αντίκτυπος της ιστορικής στιγμής. Ο Νίκος Εγγονόπουλος, εξάλλου, σύμφωνα με μαρτυρία της Λένας Εγγονοπούλου, ήταν ο πρώτος που υιοθέτησε και καθιέρωσε στη λογοτεχνία τη λέξη «εμφύλιος» για τον ένοπλο αγώνα μεταξύ των δύο αντιμαχόμενων ομάδων, την ίδια στιγμή που όλοι γύρω του μιλούσαν για «ανταρτοπόλεμο» και «συμμοριτοπόλεμο», στοιχείο, βέβαια, που σηματοδοτεί και την πολιτική του θέση.

Η πρόθεση του ποιητή να μιλήσει με μια νέα γλώσσα, μετά τον «Μπολιβάρ» γνωστοποιείται με το πρώτο ποίημα της συλλογής «Επιστροφή των Πουλιών», (1946) «Φωνές», στο οποίο παρατηρείται η ανατροπή της συμβατικής έννοιας των λέξεων. Ενώ όμως μας διαβεβαιώνει ότι οι φωνές «λεν το κάθε τι με τ' όνομά του», στην ουσία ανατρέπει την καθιερωμένη σημασία τους και ονομάζει, του λιμανιού τα μαύρα τα νερά, λυχνάρι», το «θάνατο, μουσική μέσ' τα μηνίγγια», και τα «κλαμένα μάτια, φίλη», ενώ παράλληλα υιοθετεί το προσωπείο του Κωνσταντινοπολίτη ποιητή Αλέξανδρου Κάλφογλου.

Γιατί ο μέγας ποιητής Κάλφογλου δεν εχρησιμοποίησε πραγματικά εδώ παρά σαν πρόσχημα, ένα απλό πρόσχημα. Καθότι κι ο ποιητής και το άγαλμα και το μικρό παιδί και η αγχόνη που είπα, δεν ήταν παρά εγώ, μόνο εγώ, ο ίδιος, ίσως σε παλαιούς, ίσως ακόμα και σε πρόσφατους, σε πολύ πρόσφατους καιρούς.

Στην ίδια συλλογή τα ποιήματα της οποίας γράφτηκαν μετά τον πόλεμο. αλλά στη διάρκεια του εμφυλίου το στοιχείο που επικρατεί είναι το αίμα σε στενή σχέση και συνάρτηση με τη φύση. Μια φύση όμως άγρια, τραχιά και απειλητική συνυφασμένη με την τραγική πραγματικότητα των ανθρώπινων συνειδήσεων.

Τα πουλιά φώναζαν τρομαγμένα. Λαμαρίνες σφύριζαν στον αγέρα, καθώς τις επαράσερνε ο σφοδρός τούτος άνεμος πάνω από τις στέγες των αποθηκών. Κάθε τι εσαρώνετο σ' αυτήνα τη φοβερή οργή Κυρίου: από τα υπερήφανα παλάτια με τις καμάρες ίσαμε την πιο ταπεινή προσευχή του σκαφτιά.

Οι εικόνες αυτές της αγριότητας και της συνεχούς απειλής, οι οποίες ταυτίζονται με τον κίνδυνο και την καταστροφή που είναι δυνατόν να επιφέρουν τα στοιχεία της φύσης στη φοβερότερη μορφή τους, ήταν κοινός τόπος έκφρασης αρκετών μεταπολεμικών ποιητών, και παρατηρείται έντονα στην ποίηση του Άρη Αλεξάνδρου, του Γιώργου Λίκου, Τίτου Πατρίκιου, έχει δε ήδη επισημανθεί από τον Ερατοσθένη Καψωμένο. Το αίμα, επίσης, εκδηλώνεται είτε ως θυσία υπο-

χρωμένη εκ των πραγμάτων να συμβεί για να επιφέρει αναδημιουργία και αναθεωρημένη ελπίδα είτε ως αρχετυπικές αναφορές ανακύκλωσης, του θανάτου και της ζωής' ωστόσο είναι φανερό ότι το αίμα υποδηλώνει ειδικά αυτή την εποχή, την άδικη αιματοχυσία του αδελφικού σπαραγμού. Το ίδιο παρατηρούμε και στην ποίηση των μεταπολεμικών ποιητών, Έκτορος ο Κακναβάτου, Μίλτου Σαχτούρη καθώς και των Γιάννη Ρίτσου και Αγγέλου Σικελιανού.

Το αποκορύφωμα της ευαισθησίας, της αποδοκιμασίας, και της αυτοσυνειδησίας, στοιχεία που δηλώνουν ακόμα μια φορά τη πολιτική ηθική του Νίκου Εγγονόπουλου, αποτελεί το ποίημα «Ποίηση 1948», όπου σημειώνει την αδυναμία του να εκφράσει με λόγια την τραγωδία που ξετυλίγεται γύρω του και έτσι παρβολικά εξομοιώνει τη διαδικασία της ποιητικής γραφής με τη διαδικασία γραφής αγγελτηρίων θανάτου.

*Τούτη εποχή
του εμφύλιου σπαραγμού
δεν είναι εποχή
για ποίηση
και άλλα παρόμοια:
σαν πάει κάτι
να
γραφή
είναι
ως να
γραφόταν
από την άλλη μεριά
αγγελτηρίων
θανάτου
γι' αυτό και
τα ποιήματά μου
είν' τόσο πικραμένα
(και τότε — άλλοτε — δεν ήταν)
κι είναι
— προ πάντων —
και τόσο
λίγα.*

Η μείωση της ποιητικής παραγωγής σε ώρες κρίσιμες και τραγικές για τον ελληνισμό, υπήρξε αντίληψη ζωής για τον Νίκο Εγγονόπουλο. Η επόμενη φάση που διαδέχεται ιστορικά τον εμφύλιο χαρακτηρίζεται από την απογοήτευση και τον προβληματισμό, εκδηλώνεται δε με κείμενα στα οποία αναγνωρίζονται τα βιώματα και οι περιπέτειες των εξορισθέντων και εκδιωχθέντων στα νησιά ή στο εξωτερικό, πολιτικών κρατουμένων, αργότερα δε δόθηκε από τους κριτικούς ο τίτλος «ποίηση της ήττας». Η Μέντη υποστηρίζει ότι η «ετικέτα» της ήττας καθώς και η διαμάχη που σημειώθηκε στη συνέχεια στο χώρο της κριτικής αποτέλεσε την αφετηρία μιας θεωρητικής αντίθεσης που εξελίχθηκε σε πολιτική αντιπαράθεση. Αποτέλεσμα αυτής της αντιπαράθεσης υπήρξε η διαχώριση της μεταπολεμικής λογοτεχνίας σε επίσημη και «θετική» από τη μια μεριά και «μεμφι-

μοιρούσα» από την άλλη. Έτσι η ποίηση της μεταπολεμικής αυτής περιόδου επικαλύφθηκε, η ουσία της οποίας υποβαθμίστηκε στο χαμηλό επίπεδο της «ηττοπαθούς» αντίδρασης και συμπεριφοράς. Ο Νίκος Εγγονόπουλος την ίδια εποχή αντιδρά με τον μοναδικό τρόπο της σιωπηρής απομάκρυνσης από τα πνευματικά τεκταινόμενα και εμφανίζεται μόνο με το ποίημα «Ατλαντικός». Το ποίημα «Ατλαντικός» μπορεί να ερμηνευθεί ως μια δήλωση σχετικά με τη μεγάλη μεταναστευτική κίνηση του ελληνικού, πληθυσμού που άρχισε μετά τον πόλεμο, με προορισμό τη μόνιμη εγκατάσταση σε διάφορες υπερπόντιες ή και ευρωπαϊκές χώρες. Ακόμη μπορούμε να υποθέσουμε τη συμβολική αναπαράσταση της Ελλάδος ως απροσανατόλιστο καράβι που ταξιδεύει στο άγνωστο.

[...]

*κι όμως για λίγο
— πολύ λυπάμαι —
συλλογιστήτε
τι θα γίνουμε
αν δεν υπάρχει
η ξένη γη
τώρα βρισκόμαστε στον Ωκεανό (δηλώνει ο ποιητής).*

Την αλληγορία του καραβιού για την Ελλάδα και τον λαό της χρησιμοποιεί, επίσης, και ο Τίτος Πατρίκιος.

*Ταξιδεύουμε όλοι μαζί
Καράβι
κατασκευής 1909.*

Το 1957 ο Εγγονόπουλος επανέρχεται δριμύτερος στο ποιητικό προσκήνιο με τη συλλογή «Εν ανθρωπώ Έλληνι λόγω», βασικός θεματικός άξονας της οποίας είναι η απάντηση στα κρίσιμα ερωτήματα της ποιητικής και της τέχνης έτσι όπως τα έθετε η ελληνική διάνοηση. Ο Εγγονόπουλος θα δώσει την απάντησή μέσω ενός λογγίνειου ανθηρού ποιητικού ύφους το οποίο συστοιχεί με το ιδανικό της ελληνικής τέχνης, καθώς ο ίδιος είχε διακηρύξει μιλώντας για τα σημεία επαφής της μοντέρνας τέχνης με το ιδεώδες της ελληνικής. Χωρίς να απαρνηθεί τις αρχές του υπερρεαλισμού, οι οποίες εμφανίζονται ανανεωμένες μετά τον πόλεμο, ο Εγγονόπουλος επιστρέφει στις αρχές της τέχνης και αναφέρεται στην εξέλιξή της, όπως σημειώνεται στον ώριμο πια και ελεγχόμενο υπερρεαλισμό. Έτσι γνωρίζουμε ότι ο Εγγονόπουλος συνεχίζει να υιοθετεί την υπερρεαλιστική τεχνοτροπία ενώ παράλληλα χρησιμοποιεί, ως ποιητικό υλικό, τα αιτήματα της ιστορικής συγκυρίας, χωρίς αυτό να σημαίνει βέβαια ότι συμβαδίζει απόλυτα με τους μεταπολεμικούς ποιητές. Οι περισσότεροι από τους μεταπολεμικούς ποιητές πέρασαν τη δοκιμασία της εξορίας και δήλωναν με την ποίησή τους την εμπειρία αυτής της δοκιμασίας, δίνοντας βαρύτητα στο κοινωνικοπολιτικό αποτέλεσμα και απευθυνόμενοι στο ιδεολογικά προσκείμενο στην αριστερά κοινό. Ο Εγγονόπουλος από την άλλη μεριά συμμετέχει την ίδια εποχή με τον γνωστό αντισυμβατικό του τρόπο. Ο θάνατος του ποιητή Λόρκα και η κριτική του για τις συνθήκες του θανάτου του, είναι η έμμεση, πλην σαφής, απάντησή του για την ποίηση, τους ποιητές και την τύχη τους' μια απάντηση που δηλώνει

ταυτόχρονα και την ηθική της πολιτικής του θέσης για τα διαδραματιζόμενα γεγονότα στην Ελλάδα και τον κόσμο.

[...]

η τέχνη και η ποίηση δεν μας βοηθούν να ζήσουμε:

η τέχνη και η ποίηση μας βοηθούν να πεθάνουμε...

μα επιτέλους! πια ο καθείς γνωρίζει

πως

από καιρό τώρα

— και προ παντός στα χρόνια τα δικά μας τα σακάτικα —

είθισται

να δολοφονούν

τους ποιητές.

Οι στίχοι αυτοί έρχονται ως απάντηση στο ποίημα του Μανόλη Αναγνωστάκη «Εκεί», και στην ερώτηση-απορία που θέτει για τον σκοπό και το τέλος της ποίησης, ο οποίος το 1956 έγραφε ότι «η ποίηση δεν είναι πια ο τρόπος να μιλήσουμε», αλλά «ο καλύτερος τοίχος να κρύψουμε το πρόσωπό μας». Ο Αναγνωστάκης αμφισβητεί την ικανότητα της ποίησης να εκφράσει μεγάλα ιδανικά και με την ποίησή του υπονοεί μια εκ των ένδον ανατροπή της ιδεολογικής αυτής ποίησης.

Σε τι βοηθά λοιπόν η ποίηση

(αυτή εδώ η ποίηση λέω)

Στα υψηλά σου ιδανικά, στη συνείδηση του χρέους...

Ο Τίτος Πατρίκιος την ίδια στιγμή διατυπώνει με τους στίχους του τη διάσταση μεταξύ λόγου και πράξης, εφόσον «κανένας στίχος σήμερα δεν ανατρέπει καθεστώτα», και «κανένας στίχος σήμερα δεν κινητοποιεί τις μάζες». Το ποίημα του Άρη Αλεξάνδρου «Εισήγηση» μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια σαρκαστική παρωδία μιας φανταστικής κομματικής εισήγησης του Zhdanov, όταν παραδέχεται ότι «η ποίηση είναι μια υπόθεση αντικοινωνική», η οποία «πιστεύει σε λέξεις και ιδεογράμματα, εξομοιώνοντας τα πάντα». Η ποίηση υποστηρίζει, ειρωνικά, ο ποιητής εάν δεν συμβαδίζει με την κοινωνικοπολιτική κατάσταση και αγνοεί τα κομματικά συμφέροντα τότε μετατρέπεται σε κωδικά σχήματα.

Η ποίηση του Εγγονόπουλου την ίδια στιγμή μπορεί να εναρμονίζεται με τη θεματολογία των μεταπολεμικών ποιητών, αλλά ακολουθεί τη μοναδική ιδιότυπη πολιτική ηθική του, ενώ δεν χαρακτηρίζεται καθόλου από την αίσθηση της «ηττοπάθειας» που είχαν διαγνώσει οι κριτικοί και η οποία είχε γίνει αντικείμενο πολιτικής αντιπαράθεσης.

Η ποίηση εξακολουθεί να διατηρεί όλη τη συνειδησιακή επαναστατικότητα που εμπεριέχει ο υπερρεαλισμός. Το παρατηρούμε στο ποίημα «Μαρσινέλ», όπου ο ποιητής παροτρύνει τον εργάτη του λόγου, αλλά και τον κάθε είδους εργάτη, να λειάνει το μαχαίρι του — τον λόγο του — και να το στρέψει στο κάθε μορφής καταπιεστή του.

[...] *πάρε το μαχαίρι να κόψης ψωμί*

παρ' το μαχαίρι

παρ' το μαχαίρι σου λέω εργάτη:

Ο Εγγονόπουλος χρησιμοποιώντας τολμηρή εικονοπλασία και ρηξικέλευθη συνειρμική γραφή, παραμένει πιστός στον εαυτό του και στο όραμα της Τέχνης ως επαναστατικής τομής. Ως συνειδητοποιημένος καλλιτέχνης επίσης που έχει κατασταλαγμένες απόψεις για τον ρόλο της τέχνης, αποσαφηνίζει τη θέση των ποιητών και της ποίησης εκείνη την εποχή, που χαρακτηρίζεται από «σακάτικα» χρόνια· ο λόγος του δεν χαρακτηρίζεται από ηττοπάθεια αλλά προβάλλεται κοφτερός σαν τη λεπίδα του μαχαιριού. Το μαχαίρι ως μεταφορά χρησιμοποιεί και ο Άρης Αλεξάνδρου για να εκφράσει την οξύτητα του ποιητικού λόγου· εκφράζει και αυτός, όπως και ο Εγγονόπουλος, τη βιοθεωρητική του στάση η οποία αφορμώμενη από τον ιδεολογικό του προσανατολισμό, συνδέεται με το αίτημα της οργανικής ένταξης του ποιητικού του λόγου στην κοινωνικοπολιτική ζωή.

Όπως αργεί τ' ατσάλι να γίνει κοφτερό και χρήσιμο μαχαίρι

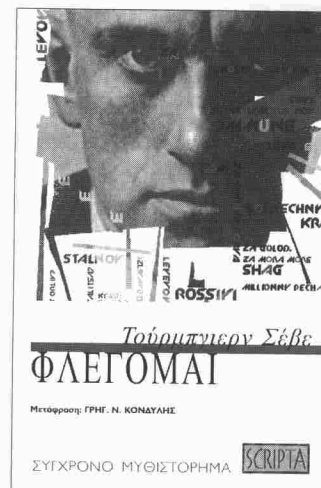
έτσι αργούν κ' οι λέξεις ν' ακονιστούν σε λόγο

[...] *σκοπός σου εσένα το μαχαίρι.*

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι ο Εγγονόπουλος συμμετείχε με το έργο του όχι μόνο μέσα στον πόλεμο και τον εμφύλιο, αλλά σε όλη τη διάρκεια της ταραγμένης μεταπολεμικής και μετεμφυλιακής εποχής, συνεισφέροντας στη λύση των προβλημάτων της εποχής και εκφράζοντας τη δική του πολιτική ηθική. Η φωνή του Νίκου Εγγονόπουλου ωστόσο ενώθηκε ως επανάσταση και διαμαρτυρία, με διαφορετικό ίσως τρόπο, μ' εκείνες των υπόλοιπων μεταπολεμικών ποιητών όπως του Τίτου Πατρίκιου, του Μανόλη Αναγνωστάκη, του Μίλτου Σαχτούρη, του Έκτορα Κακναβάτου για να εκφράσει με τη γλώσσα του υπερρεαλισμού τον φόβο και την επιθυμία της ανθρώπινης συνείδησης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ SCRIPTA

ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΟΥΡΜΠΙΕΡΝ ΣΕΒΕ ΦΛΕΓΟΜΑΙ

Μετάφραση: ΓΡΗΓ. Ν. ΚΟΝΔΥΛΗΣ

Ο Σέβε έχει γλώσσα, ταμπεραμέντο και καλλιτεχνική φαντασία — ιδιότητες που τον καθιστούν ικανό να φέρει εις πέρας την ταύτισή του με τον Μαγιακόφσκι. Το λιγότερο που μπορώ να πω είναι: εντυπωσιακό!

Aftonbladet

Έξοχος αφηγητικός ρεαλισμός, ευέλικτη πρόζα, φαντασία, χρώματα και διασκεδαστικοί συνδυασμοί!

Dagens Nyheter

SCRIPTA

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 10 • ΑΘΗΝΑ 10680 • ΤΗΛ.: 3616.528 • FAX: 3616.529

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΛΕΝΕ ΠΟΛΛΟΙ ΠΩΣ οι τέχνες, τα γράμματα, η ποίηση, η μουσική, ο πολιτισμός καταργούν τα σύνορα και φέρνουν πιο κοντά τους ανθρώπους. Αναμφίβολα έχουν δίκιο!

Μια απόδειξη, από τις πολλές που μπορούν να παρατεθούν, είναι και αυτή του Ιταλού ποιητή «άγνωστου» στο ευρύ κοινό της Επτανήσου του σήμερα Λουίτζι Μερκαντίνι που έζησε ως πρόσφυγας 8 μήνες στην Κέρκυρα και τρία χρόνια σχεδόν στη Ζάκυνθο, έως το 1852.

Ο Μερκαντίνι γεννήθηκε στις 19 Σεπτεμβρίου του 1821 στο Δήμο Ριπατραντσόνε της επαρχίας Άσκολι Πιτσένο (πέθανε το 1861) και έγινε κληρικός. Στη συνέχεια όμως το ανήσυχο πνεύμα του και η φιλομάθειά του τον ανάγκασαν να αποβάλει τα ράσα και να γίνει δάσκαλος, διδάσκοντας ως τις αρχές του 1849. Την εποχή εκείνη η Ιταλία συγκλονίζεται από πολιτικά κινήματα, επαναστάσεις και στενάζει κάτω από την αυστριακή κατοχή. Ο Μερκαντίνι και πολλοί άλλοι πνευματικοί άνθρωποι της εποχής ευαισθητοποιούνται και συμμετέχουν ενεργά στα πολιτικά κινήματα με αποτέλεσμα να εξαναγκασθούν να φύγουν από την Ιταλία. Αξίζει εδώ να αναφερθεί ότι την εποχή εκείνη οι Έλληνες φοιτούσαν σχεδόν αποκλειστικά στην Ιταλία κυρίως δε στα πανεπιστήμια της Πάδοβας, της Πίζας και της Παβίας (όπου σπούδασε και ο Σολωμός). Μόλις το 1848 εξερράγη η επανάσταση, πολλοί Έλληνες φοιτητές άφησαν τις σπουδές και πήραν τα όπλα κατά των Αυστριακών, πολεμώντας σε Αγκώνα, Μπολόνια και Φάνο. Διακρίθηκαν οι Νικ. Φωκάς, Παπούλης, Κουρκουμέλης και Διον. Λεονταράκης, ο οποίος μάλιστα για τη γενναιότητά του διορίστηκε από τους Ιταλούς επαναστάτες κυβερνήτης του Φάνο!

Η επανάσταση αυτή βέβαια απέτυχε και οι φοιτητές κατέφυγαν στα Ιόνια Νησιά όπου οργάνωσαν την περίθαλψη Ιταλών φυγάδων. Περισσότεροι από διακόσιοι αξιωματικοί, καθηγητές, ποιητές και συγγραφείς κατέφυγαν από τα τέλη

του 1848 μέχρι τις αρχές του 1849 στην Κέρκυρα. Ανάμεσά τους συγκαταλέγονται ο πρόεδρος της Βενετικής Δημοκρατίας Λουδοβίκος Μανίν, ο διάσημος συγγραφέας Θωμαζαίος, οι ποιητές Ρεγκάλδι και Μερκαντίνι, ο στρατηγός Γουλιέλμος Πέπε, ο συνταγματάρχης Ζαμπεκάρη και άλλοι. Ο ελληνικός λαός υποστήριξε και βοήθησε όπως μπορούσε τους φυγάδες, έτσι οι εξόριστοι Ιταλοί σε επικοινωνίες με την πατρίδα τους εκθειάζουν την «αδελφική αγάπη των Ελλήνων». Χαρακτηριστικά η εφημερίδα «Ομόνοια» του Τορίνο του Λορέντζο Βαλέριο (ο οποίος απεκαλείτο Δαντών του Πεδεμοντίου) στις 31 Δεκεμβρίου του 1849 έγραφε τα εξής: «Η Ελλάς καίτοι μαστιζόμενη από παλαιάς βαρείας πληγάς, άνοιξε διάπλατες τας πύλας των πόλεων της εις τους εξοριστούς αυτούς και τους εκάλεσε εις το τραπέζι με αγάπη αδελφής. Με δάκρυα ευγνωμοσύνης υποδεχόμεθα αυτό το δώρον το οποίον οι απόγονοί μας θα ενθυμούνται με αίσθημα θαυμασμού».

Οι καιροί όμως άλλαξαν και οι απόγονοι φαίνεται πως ξέχασαν! Ας είναι. Εμείς οι νεότεροι για την Ιταλία ας κρατήσουμε τα λόγια του Σανταρόζα προς το Γάλλο φιλόσοφο Βίκτωρα Κουζέν (1824): «Για την Ελλάδα αισθάνομαι μια αγάπη μεγαλοπρεπή. Ο ελληνικός λαός είναι γενναίος και αγαθός, αιώνες δε δουλείας δεν κατόρθωσαν να καταστρέψουν μέσα του τα χαρίσματα αυτά». Μέσα σ' αυτό το κλίμα της εποχής ο Μερκαντίνι φτάνει στις 2 Ιουλίου 1849 στην Κέρκυρα. Μένει εκεί και περνάει ένα δύσκολο χειμώνα γράφοντας 10 πατριωτικά άσματα Canti αφιερωμένα στη νεολαία του Ιονίου. Στην Κέρκυρα ο Μερκαντίνι διδάσκει για λίγους μήνες ιταλικά, τα χρήματα που παίρνει είναι λιγοστά κι έτσι, ύστερα από προτροπή του ιστορικού Ερμάννου Λούντζη (1806-1868), έρχεται στη Ζάκυνθο στις 6 Μαΐου 1850. Νοικιάζει ένα φτωχικό σπίτι και αρχίζει, τι άλλο(;), να γράφει ποιήματα. Για να ζήσει διδάσκει ιταλικά στην οικογένεια Λούντζη.

Ο Μερκαντίνι γνωρίζει τους ανθρώπους της Ζακύνθου και τις ομορφιές της και τα ποιήματά του αναφέρονται μέχρι το 1852 σ' αυτούς. Γράφει για το Σπύρο Αλόστρο (1851), για το θάνατο της Κιάρας Μελισσηνού (1850), για το θάνατο του Ρομπέρτου Σάρτζιντ (12 Μαρτίου 1852) και επαινεί την ομορφιά της Ζακύνθου (1852) και του Πελούζου (Ιούλιος 1851). Επανεκδίδει το 1850 στο τυπογραφείο του Κωνσταντίνου Ροσσόλυμου τα πατριωτικά του ποιήματα Canti.

Τα ποιήματα αυτά αρέσουν στους Ζακυνθινούς (αν και είναι γραμμένα στα ιταλικά) ιδιαίτερα αυτό στην Ελληνική Σημαία (25 Μαρτίου 1850):

Sei bianca e turchina,
sei bella, o bandiera,
chi a te non s'inchina
Cristiano non e.
Sei sacra nel segno
del mistico legno,
sei sacra nel sangue
dei morti per te.
Io Greco non sono,
pur t'amo qual fossi;
ch'è il ciel mi fe dono
di un libero cor.

Είσαι γαλάζια και λευκή
ωραία εσύ σημαία
όποιος εσέ δεν προσκυνά
δεν είναι Χριστιανός.
Ιερή μες στο άγιο το ξύλο
Ιερή μες στο αίμα
που για χάρη σου χύσαν
όλοι εκείνοι που πεθάναν για σένα.
Έλληνας δεν είμαι 'γω
κι ας σ' αγαπώ σαν να 'μουν
γιατί ο ουρανός μου 'κανε δώρο
μια λεύτερη καρδιά.

Εκτός όμως για την αγάπη του στην Ελληνική Σημαία ο Μερκαντίνι γράφει κι ένα ποίημα με δυνατό στίχο επηρεασμένος από την Ελληνική Επανάσταση και τον αγώνα του λαού με τον τίτλο «Ύμνος στο Ρήγα Φεραίο» (25 Μαρτίου 1851). Δέκα χρόνια αργότερα το ποίημα αυτό μετέφρασε στα ελληνικά ο Σπ. Μελισσηνός και λίγο αργότερα τον «Ύμνο στην Ελληνική Σημαία» μετέφρασε ο Π. Δομενεγίνης. Ο Μερκαντίνι στις 16 Ιουλίου 1852 φεύγει με αγγλικό διαβατήριο από τη Ζάκυνθο για τη Μάλτα και ύστερα για το Τορίνο και την αποχαιρετά μ' ένα ποίημά του με τίτλο *Addio a Zacinto*:

*Addio, bella Zacinto! addio, leggiadra
isola dei vigneti e degli ulivi,
degli aranci e dei Fior!*

.....

*pur mi e doglia il pensar che i tuoi bei clivi
Forse piu non vedro. Tu amico porto
sei stata all'esul poveretto, e a lui
di Festive accoglienze hai consolato
il trienne dolor.*

.....

*Io ti ringrazio! Così a te perpetua
sia tanta Festa di natura, e sempre
orninsi'l petto e il crin d'azzurro e bianco
le tue Fanciulle; insin che a te su tutte
le colline e le spiagge il trionfale
greco vessilo Liberta dispiegli!
Addio, Zacinto! addio, culla gentile
del Cantor delle Granzie e dei Sepolcri.*

Αντίο ωραία Ζάκυνθος,
αντίο γοητευτικό νησί των αμπελιών
και της ελιάς, των πορτοκαλιών
και των λουλουδιών.

.....

Οδυνηρή για μένα η σκέψη πως
τις όμορφες πλαγιές σου ίσως δεν ξαναδώ.
Λιμάνι φιλικό υπήρξες για τον φτωχό εξόριστο
και με τη γλυκειά σου υποδοχή, του παρηγόρησες
τον πόνο τριών ετών.

.....

Σ' ευχαριστώ!
Αιώνια ας είν' σε σένα της φύσης η γιορτή,
και ας στολίζει πάντα το πέτο και την κόμη
των κοριτσιών σου, το λευκό και το γαλάζιο.
Ας είν' ακόμη, στους λόφους και τ' ακρογιάλια σου
το θριαμβευτικό ελληνικό λάβαρο, Λευτεριά

να φανερώνει.

Αντίο Ζάκυνθος, αντίο ευγενές λίκνο
του αοιδού των χαρίτων και των τάφων.

Αυτό το ποίημα του Μερκαντίνι χρωματίζεται και από μια θλίψη που πηγάζει αυθόρμητη από την ψυχή του ποιητή και τη μελαγχολία του εξόριστου που συγγενεύει μ' εκείνη του Φώσκολου:

*Ποτέ πια δεν θ' αγγίξω
τα ιερά ακρογιάλια...*

στο Σονέτο του Φώσκολου «Εις Ζάκυνθον», μετάφραση Αντ. Μάτση.

Την εποχή εκείνη στην Ιταλία δεν υπήρχαν μεγάλοι πατριωτικοί ποιητές και έτσι ο Μερκαντίνι ήταν κύριος του πεδίου, αφού οι Manzoni, Berchet και Rossetti δεν έγραφαν πια. Στο ποιητικό του έργο υπάρχει έμπνευση αλλ' όχι και η τέχνη εκείνη η οποία κάνει ένα ποίημα μεγάλο.

Πάντως το ποίημά του ο «Ύμνος στο Γαριβάλδη» είναι παντού γνωστό στην Ιταλία. Ο «άσημος» ποιητής, όταν η Ιταλία απέκτησε την ελευθερία της, έγινε καθηγητής Πανεπιστημίου. Μεταξύ των μαθητών του συγκαταλέγεται και ο διάσημος γεωλόγος Art. Issel (ο οποίος τον αναφέρει στο βιβλίο του *L'isola d'oro*, 1896).

Ο τόπος καταγωγής του Μερκαντίνι, ο Δήμος Ριπατραντσόνε της Επαρχίας Άσκολι Πιτσένο, δεν ξέχασε τον ποιητή του αλλά ούτε και τη Ζάκυνθο που τον προστάτεψε! Έτσι πέρυσι, σε μια σεμνή τελετή στις 25 και 26 Μαΐου και χωρίς δυστυχώς την παρουσία του Δήμου Ζακυνθίων (είχε προσκληθεί αλλά πού καιρός για τέτοια!) ένας κεντρικός δρόμος ονομάστηκε *Via Zante!*

Το διήμερο 25 - 26 Απριλίου φέτος είχα την τύχη και την τιμή να παρακολουθήσω προσκαλεσμένος τις εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν στο Δήμο του Σάπρι (Σαλέρνο) στον πανέμορφο Golfo di Policastro (στην πάλα ποτέ Μεγάλη Ελλάδα) για τον ποιητή L. Mercantini και την παρουσίαση του βιβλίου του *I Canti*.

Οι εκδηλώσεις έγιναν στο Sapri για να τιμηθεί ο ποιητής για το ποίημά του «Η θερίστρια του Σάπρι» που αναφέρεται στο θάνατο 300 νέων ανθρώπων το 1857. Ήταν μια ενδιαφέρουσα εκδήλωση την οποία παρακολούθησε αρκετός κόσμος των γραμμάτων καθώς και 50 άτομα από το Ριπατραντσόνε με επικεφαλής το Δήμαρχο Ubaldo Maroni και «πέρασε» στις μεγάλες ιταλικές εφημερίδες και στα ηλεκτρονικά Μ.Μ.Ε.

Όλοι οι ομιλητές έκαναν ιδιαίτερη αναφορά στο έργο του Μερκαντίνι στη Ζάκυνθο και «στους φιλόξενους και καλλιεργημένους κατοίκους της». Μάλιστα «ως ένα ελάχιστο ευχαριστώ προς τους φίλους της Ζακύνθου και τους Έλληνες», ο πανεπιστημιακός Emidio Diletti απάγγειλε το ποίημα του Μερκαντίνι για την Ελληνική Σημαία και καταχειροκροτήθηκε. Έτσι, ανταποδίδοντας το χαιρετισμό και τα καλά τους λόγια για τη Ζάκυνθο, διάβασα στροφές από το ποίημα του Μερκαντίνι «*La Spicolatrice di Sapri*» (Η θερίστρια του Σάπρι-ομώνυμος πολιτιστικός σύλλογος του Σάπρι) στα ελληνικά και μάλλον συγκινήθηκαν, αν κρίνουμε από τα δημοσιεύματα των εφημερίδων τους και την τηλεοπτική κάλυψη που έλαβε το θέμα!

Φαίνεται λοιπόν πως ο πολιτισμός έχει τη δύναμη να καταργεί τα σύνορα! Ο «άγνωστος» ποιητής έφερε κοντά δύο Δήμους της Ιταλίας Ριπατραντσόνε-Σάπρι και τη Ζάκυνθο την οποία αγάπησε και τραγούδησε, ίσως τη Ζάκυνθο του χθες

πριν τις πολύβουες συναλλαγματικές κερδοφόρες αφίξεις τσάρτερ, πριν τον τουρισμό!

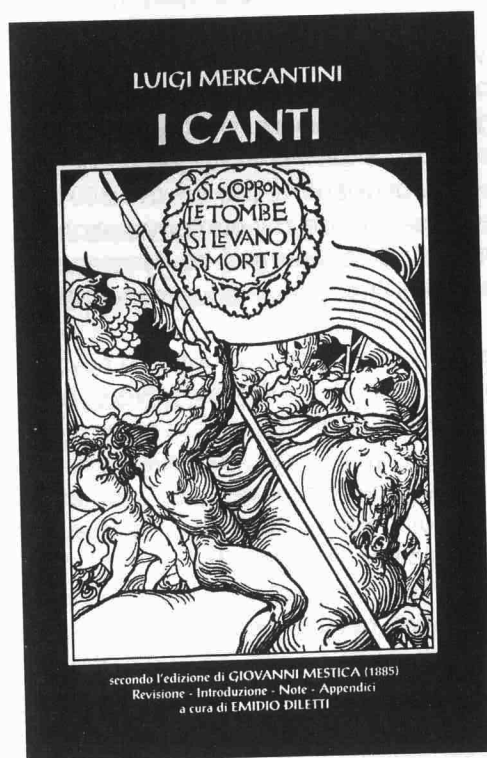
Αυτό όμως δεν αλλάζει. Εκείνο ίσως που πρέπει ν' αλλάξει είναι η νοοτροπία κάποιων που «χάλασαν» από το γρήγορο πλουτισμό!

Αλίμονο όμως εάν αυτό χρησιμοποιηθεί ως άλλοθι από τους κατοίκους ενός νησιού με την κουλτούρα και την ιστορία της Ζακύνθου.

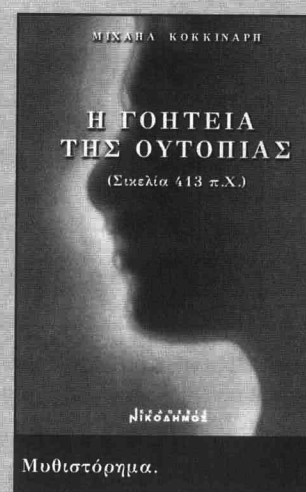
Σημαντικό εφόδιο για το σήμερα και το αύριο της Ζακύνθου, εκτός της ομορφιάς, είναι και ο πολιτισμός της ο οποίος με «αρετή και τόλμη» πρέπει να διαφυλαχθεί και να γίνει βασική προτεραιότητα στους σχεδιασμούς όσων σήμερα διαφεντεύουν την τύχη της αλλά και όλων των πολιτών. Μόνο έτσι θα είμαστε άξιοι συνεχιστές του ένδοξου παρελθόντος.

Βιβλιογραφία

1. L. Mercantini, «I Canti» (1996).
2. Giovanni Mestica, «L. Mercantini I Canti» (1885), Μιλάνο.
3. Λεωνίδα Ζώη, «Λεξικό Ιστορικό και Λαογραφικό» (1963), Αθήνα.
4. Εφημερίδα «Ομόνοια Τορίνο» (1849), Τορίνο.
5. Arturo Issel «L'isola d'oro» (1896), Roma Forzani.
6. Κώστα Καιροφύλλα, «Τι οφείλει στην Ελλάδα η Ιταλία» (1923), Αθήνα.
7. Σανταρόζα, «Επιστολές» (1824).
8. Ούγγο Φώσκολο, «Οι χάριτες» (1927), Αθήνα Ζηκάκη.

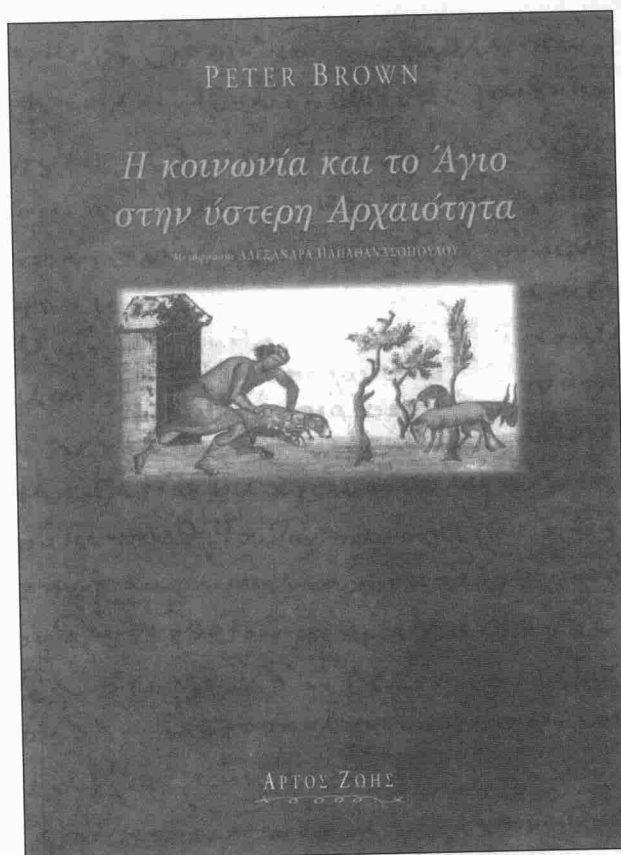
Οι λογοτεχνικές πινελιές και η σειρά του κοινωνικού - αστυνομικού μυθιστορήματος των εκδόσεων **ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ** είναι ποιοτικές προτάσεις για απαιτητικό αναγνωστικό κοινό, που αναζητεί την ουσία στην λογοτεχνία.

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ
 ΝΕΚΡΟΣΕΙΣ
 Χαρ. Τρικούπη 18,
 106 79 Αθήνα
 Τηλ.: 36.32.224,
 36.30.175,
 Fax: 36.30.175

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΡΤΟΣ ΖΩΗΣ

ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑΣ 28, 106 82 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 88 24 547 - FAX: 82 28 791

PETER BROWN

Η κοινωνία και το Άγιο στην ύστερη Αρχαιότητα

Μετάφραση:

Αλεξάνδρα

Παπαθανασοπούλου

Η ανάδειξη του αγίου είναι το κυρίαρχο θέμα της θρησκευτικής επανάστασης της ύστερης Αρχαιότητας. Ο άγιος διαδραμάτιζε κεντρικό ρόλο στον τρόπο με τον οποίο τα διάφορα κοι-

νωνικά περιβάλλοντα αντιμετώπιζαν την αυξανόμενη ελευθερία και τους κινδύνους που συνεπαγόταν. Στους αγρότες της Συρίας ο άγιος πρόσφερε ηγεσία, στους αστούς την αμεροληψία του ξένου, στους αναρίθμητους απλούς ανθρώπους μια όαση σιγουριάς μέσα σε έναν κόσμο αντικρουόμενων κατευθύνσεων και παραδόσεων. Αυτή η ανάγκη σιγουριάς και καθοδήγησης δεν αναφέρεται συνήθως στις σταθερότερες κοινωνίες. Ξέρουμε όμως πως η ύστερη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία ήταν ο αντίποδας μιας τέτοιας κοινωνίας. Σε όλα τα επίπεδα της ζωής, οι θεσμοί που ήταν ικανοί να εκπροσωπήσουν τη μυστηριακή γνώση της θείας και αιώνιας αλήθειας είχαν παρακμάσει ή ανατραπεί. Το μόνο στήριγμα που μπορούσαν πλέον να βρουν οι άνθρωποι ήταν κάποιοι συνάνθρωποί τους.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΡΜΟΣ

Μαυροκορδάτου 7, Τηλ.: 33 04 196, 38 30 604 - Fax: 38 19 439

Ένας αξέχαστος μήνας Αύγουστος

ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΘΑ ΉΛΕΓΕ κανείς ότι πράγματι τον Αύγουστο ειδήσεις δεν υπάρχουν, δεν κουνιέται φύλλο στη μισοάδεια Αθήνα και μόνο ο καυτός ήλιος πυρπολεί το μπετόν και τα ψωραλέα δενδρύλλια των απότιστων κήπων, εκεί που οι λίγοι εναπομείναντες ρεπόρτερ και συντάκτες ψιθυρίζουν «άντε κι εμείς ν' αραιώνουμε, να δούμε λίγο κύμα, έστω και για δυο μέρες», έσκασε σαν βόμβα το γεγονός κι έφερε τα πάνω κάτω: Θάνατος Αύγουστο μήνα, πρώτη είδηση; Βέβαια, αν το θύμα της στυγεράς δολοφονίας είναι μια πανέμορφη γυναίκα, αδελφή του Υπουργού Δημόσιας Τάξης.

Έτσι αρχίζει το μυθιστόρημά της η Τιτίνα Δανέλλη, τοποθετώντας κατά κύριο λόγο τη δράση στους κύκλους της εξουσίας του κρατιδίου των Αθηνών, αλλά και στα δημοσιογραφικά γραφεία – έναν κόσμο που τον ξέρει καλά.

Λένε ότι οι περισσότεροι δημοσιογράφοι έχουν άποψη ως να ήσαν φυσικά και αυτονόητα τα πάντα, χωρίς στην πραγματικότητα να γνωρίζουν στο βάθος τίποτε. Γνώσεις κι απόψεις-μαϊμούδες. Όπως και οι σχολιαστές της τηλεόρασης. Σ' αυτόν τον κανόνα εξαίρεση φαίνεται ότι αποτελεί η συγγραφέας, μιας και υπηρετεί χρόνια τώρα τη μάχιμη δημοσιογραφία σ' όλα της τα πόστα. Εξαίρεση, γιατί ξέρει τι γράφει και τους ήρωες που κινεί μοιάζει να τους έχει σπουδάσει. Ιδίως την ψυχή της γυναίκας. Δεν έχει αυταπάτες ως προς ιδεολογήματα και κλισέ: «... είμαστε μια μεγάλη οικογένεια, φοράμε την ίδια στολή. Ανήκουμε στην οικογένεια της Ελληνικής Αστυνομίας...». Η Τιτίνα Δανέλλη ξέρει καλά ότι δεν μπορεί ν' ανήκουν στην ίδια μεγάλη οικογένεια των αστυνομικών ένας ευσυνείδητος που προσπαθεί να κάνει το καθήκον του μ' έναν άλλο ο οποίος στην καλύτερη περίπτωση δεν κάνει εκείνο για το οποίο πληρώνεται.

Μικρές ζωές του καθενός, κλειστοί κύκλοι της ιδιωτικής, προσωπικά μυστικά που μοιραία επιδρούν και σε άλλους. Ιδιώτες και δημόσια πρόσωπα. Idiots. Ένας φόνος Αύγουστο μήνα που προκαλεί αλυσιδωτές αντιδράσεις εξακτινώνοντάς τις ως την Κρήτη και το Παρίσι. Κάθε Αρχηγός της Αστυνομίας έχει τον εφιάλτη του, τον Σορίν Ματέι του. Όχι τίποτ' άλλο, αλλά γνωρίζουμε ποιους πληρώνουμε για να μας φυλάνε.

Αποκαλύπτεις το δολοφόνο... Τελικά ήταν ένα έγκλημα «οικογενειακό», ένας φόνος πάθους, μίσους και ζηλοφθονίας που τυφλώνει τον άνθρωπο και σαλεύει τας φρένασή μήπως ήταν μια υπόθεση που ανακάτεψε για καλά πολλές υπηρεσίες, έκανε δυο τρεις υπουργικές καρέκλες να τρίξουνε, και θα μπορούσε να «συνταράξει το δημόσιο αίσθημα», πριν αυτό ξαναπέσει στην αναισθησία του καλοκαιριού;

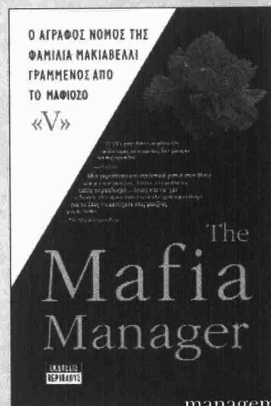
Ένα αριστοτεχνικά πλεγμένο-κεντημένο αστυνομικό μυθιστόρημα, το οποίο, αν είχε λίγο απλούστερη πλοκή και κάνα δυο πρόσωπα λιγότερα, θα ήταν κι ευκολότερα προσλήψιμο.

Τελικά αυτό που μένει είναι το «σύνδρομο της ενοχής», που έχουν όλοι οι άνθρωποι. Και το ότι, είτε έτσι είτε αλλιώς, κάθε θάνατος τελικά είναι μια ασήμαντη περιπέτεια, όπως είπε κι ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος.

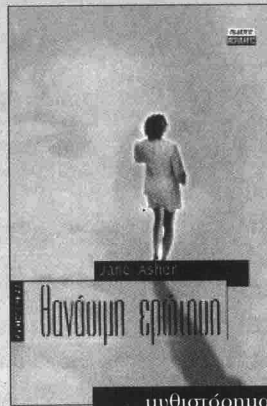
Κ. Α. ΚΟΛΟΒΟΣ

Περίπλους... στα best seller

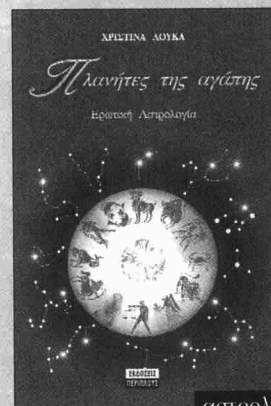
management

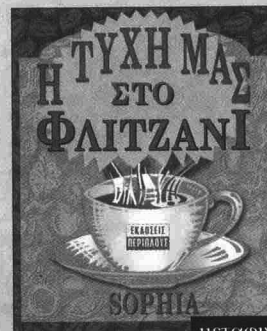
μυθιστόρημα

μυθιστόρημα

αστρολογία

μεταφυσική

μαγειρική

ψυχολογία

υγεία

ερωτική ιστορία

Σε όλα
τα βιβλιοπωλεία

Να μπορείς το αμπόρετο

Ελένη Γκίκα
Αναζητώντας τη Μαρία
Εκδόσεις Άγκυρα,

ΣΤΟΝ ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ πρόλογό της, η Ελένη Γκίκα θέλοντας ή όχι χαρακτηρίζει η ίδια το μυθιστόρημά της... «Όμως το αφήγημά μου είναι ένα σύμβολο...» (σελ. 8) και προιδεάζει τον αναγνώστη της γι' αυτά που πρόκειται να του συμβούν. Του λέει δηλαδή πως οφείλει να αναγνωρίσει πράγματα και καταστάσεις τα οποία στοργικά αλλά και άγρια, επίμονα κρύβουν οι γραμμές της. Έτσι, επισημαίνει την αέναη ανάγκη της ρήσης των Γάλλων «Il faut lire entre les lignes». Έτσι, γίνεται η ίδια ο πρώτος κριτικός της, ο πρώτος εκτιμητής των γραφομένων της, άσχετα αν τη συγκεκριμένη φράση την έχει δανειστεί. Είναι το πρώτο της τόλμημα. Γιατί, παρά τη φυσική της ταπεινοφροσύνη και χωρίς η ίδια βέβαια να το αντιλαμβάνεται, συγκρίνει τον εαυτό της με συγγραφείς σπουδαίου κύρους και παγκοσμίου βεληνεκούς. Το ότι της βγήκε έτσι ως προεξαγγελτική παράθεση η δήλωση αυτή δεν είναι τυχαίο. Παρά τις εμφανείς ανασφάλειές της, στο βάθος γνωρίζει ότι έγραψε, όχι ένα αφήγημα, αλλά ένα μεταμοντέρνο μυθιστόρημα στο οποίο αποδεικνύει πόσο πολλές φορές η καλά κρυπτόμενη, βεβαίως, πραγματικότητα ξεπερνά και τη μεγαλύτερη φαντασία. Και βεβαίως η Ελένη Γκίκα – για να μην υπάρξουν προφανώς παρεξηγήσεις – ξεκαθαρίζει τη θέση της από την πρώτη αρχή. «Η Απορία του Αβερόη ήρθε να μου αποδείξει πως, για μια ακόμη φορά, ο Μπόρχες προηγήθηκε. Πώς ό,τι έχω να πω έχει ειπωθεί, βιωθεί, προϋπάρξει και πως καμία ανάγκη δεν έχει από μένα». Έτσι για μια ακόμη φορά επιβεβαιώνεται ο Γάλλος διανοητής La Bruyère που έγραψε πως «tout est dit mais puisqu'on n'a pas compris on n'a qu'à répéter». Το θέμα είναι πώς; Άρα, αφού έχουν ειπωθεί όλα, αφού λίγο-πολύ, κάθε ιστορία είναι μοναδική, αλλά είναι και αναγνωρίσιμη, δε θα 'πρεπε πια να γράφουμε...

Άρα, αυτό που ενδιαφέρει είναι ο τρόπος με τον οποίο ο κάθε συγγραφέας εκφράζει τα διανοήματά του, τα εργαλεία με τα οποία εργάζεται, τα μέσα που χρησιμοποιεί.

Και η Ελένη Γκίκα διάλεξε τα καλύτερα εργαλεία, το κατάλληλο με το οποίο πρέπει να σμιλέψει την κάθε της έκφραση, ώστε να μπορεί άφοβα να ταιριάζει το σημαίνον με το σημαϊνόμενο, ακόμα κι όταν υπαινίσσεται. Και υπαινίσσεται πολύ συχνά.

Νοιάζεται μήπως αυτά που θα πει χαθούν στη λήθη. Δρα δηλαδή όπως ο καθένας που στο βάθος γνωρίζει πως έχει να πει κάτι σημαντικό. Πριν όμως προχωρήσω σ' αυτή τη σημαντικότητα, με δυο λόγια, θα δώσω το περίγραμμα της δουλειάς της... Η ίδια μας λέει πως έγραψε ένα αφήγημα. Εμένα, ως κατά τεκμήριο ειδική, δεν με ενδιαφέρει τι λέει ο συγγραφέας. Εγώ ξέρω πως έχει γράψει ένα σπουδαίο μυθιστόρημα. Βεβαίως, μπορεί η ίδια να μην το ξέρει. Ούτε αυτό με ενδιαφέρει. Με ενδιαφέρει ότι χρησιμοποίησε επιδέξια τεχνικές για να μας πει την ιστορία της. Και ποια είναι αυτή η ιστορία; Σε πρωτοπρόσωπη αφήγηση, μια γυναίκα, ετοιμόγεννη, σ' ένα πλοίο που την πηγαίνει σ' ένα νησί, κρατάει σημειωματάριο. Φτάνει στο νησί, γεννάει ένα κοριτσάκι με τη βοήθεια μιας καλόγριας και της γριας μαμής και στη γέννα πεθαίνει. Η καλόγρια συμπλήρωσε το σημειωματάριο μ' ένα γράμμα στην κόρη της ταξιδεύτρας και της το στέλ-

νει. Έτσι το παιδί πληροφορείται την καταγωγή του πάππου προς πάππου κι όλα τα συνταραχτικά που συνέβησαν στον κόσμο με κέντρο τη μάνα της.

Τη μάνα της που παντρεύτηκε χωρίς να ξέρει γιατί, που χώρισε σχεδόν παρομοίως, που νόμιζε πως δεν μπορούσε να κάνει παιδιά, που δεν έκανε όντως παιδιά· αλλά η έντονη αγάπη που ένωσε μετά το διαζυγίο της για κάποιον, η αλήθεια και η τραγικότητα της σχέσης την έκανε να μπορέσει το αμπόρετο: να συλλάβει. Και πήγαινε στο νησί μακριά από όλους, να συναντήσει τη μοίρα της, τη μοίρα της τη μαμή που την έλεγαν Λάχεση, την Άτροπο και την Κλωθώ. Τη μοίρα της που – κατά τους αρχαίους πάλι – είναι κοινή σε όλους μας: το θάνατο.

Όμως, μια γυναίκα που δεν μπορούσε να γεννήσει πήγε και γέννησε τη συνέχεια της ζωής. Της ζωής της που ήταν μια περιπέτεια και που κινήθηκε ανάμεσα σε βασικές παραμέτρους, την πανταχού παρούσα μάνα, τον πανταχού απόντα πατέρα, τον δυνάστη έρωτα, την πληγωμένη τρυφερότητα, το δούναι από μέρους της, το λαβείν ποτέ, το άγγισμα των ορίων, το πέρασμα του ορίου. Με κέντρο τον εαυτό της ξετυλίγονται και οι ιστορίες των άλλων. Προχωρούν παράλληλα και μπλέκονται σαν κουβάρι μεταξύ τους.

Και η Ελένη ως Αριάδνη και όχι, όπως διατείνεται, ως Πηνελόπη, προσπαθεί να το ξεμπλέξει ξέροντας πως τελικά θα αφήσει στον αναγνώστη της τη δουλειά αυτή.

Κατά τον Έκο («Τα όρια της Ερμηνείας», *Γνώση*, Αθήνα 1933, σελ. 34) υπάρχουν στη συγγραφική διαδικασία 3 προθέσεις:

- α) η πρόθεση του συγγραφέα,
- β) η πρόθεση του αναγνώστη,
- γ) η πρόθεση του κειμένου.

Η τελευταία είναι και η ισχυρότερη. Ό,τι κι αν θέλουμε να γράψουμε, υποκύπτουμε τελικά σ' αυτή. Το κείμενο – αγέννητο ακόμα – γελάει σαρκαστικά και σε πάει όπου εκείνο θέλει. Δεν το νικάς με τίποτα.

Έτσι βγάζει από την Ελένη παρομοιώσεις... σαν... σαν... σαν... σαν τον Οθέλλο, σαν θάλασσα, σαν κρέμα καραμελέ σύμπαντος, σαν την... Παροιμίες και ρητά και ρήσεις της Γραφής, αποφθέγματα. «Εκείνος που ζητά, βρίσκει», «Η μοίρα είναι η κληρονομικότητα», «Η λογική παραδέχεται και καταδέχεται να δει ό,τι η καρδιά μπορεί να αντέξει» (Αντίθετα με τον Pascal «*le coeur a ses raisons que la raison ne connait pas*». *Pensées*.), «Η μοναξιά του σπιτιού σε κάνει πρώτο μαθητή», «Ο άλλος υπάρχει για να είμαι ο μύθος μου».

Βεβαίως, στο βιβλίο υπάρχουν πολλά τσιτάτα αφομοιωμένα και δοσμένα με τον τρόπο της Ελένης και θαυμάζω σ' αυτή ό,τι πράγματι προσωπικά θαυμάζω σ' όλα τα λογοτεχνικά βιβλία: Όταν δηλαδή κάτω από τη λογοτεχνικότητα κρύβεται η γνώση. Κι η Ελένη Γκίκα φέρνει κοντά μας τον Ηράκλειτο, τον Απόστολο Παύλο, Έλληνες και ξένους συγγραφείς, άλλοτε ονομαστικά, άλλοτε όχι, φέρνει κοντά μας εκείνους τους μεγάλους διανοητές, ασκώντας έμμεσα την κριτική της. Έμμεσα παραπέμπει για παράδειγμα στον πάπα της υπερρεαλιστικής μας ποίησης γράφοντας «Δεν έζησες ματαίως», κατά το «Δεν άνθησαν ματαίως».

Η συγγραφέας βρίσκει καιρό να διαδράμει από τους ποιητές ιππότες μέχρι τη Μαρία, την παλιά αναρχική που κρυβόταν στο Χημείο και έγινε καλόγρια στο νησί που πήγαινε η ηρωίδα να γεννήσει. Ανάμεσα σ' όλα αυτά μπερδεύεται και ο

«αόρατος θίασος» του Καβάφη, θίγει το γραφικό οριακό θέμα των σχέσεων μάνας και κόρης, και μέσα στη γυναικεία αδυναμία κρύβεται ένας υπόγειος αλλά λυσσαλέος φεμινισμός και η ερευνητική ατμόσφαιρα της διήγησής της, παρά τις άκρως ρεαλιστικές περιγραφές, διακρίνεται από ευγένεια και τρυφερότητα.

Το βιβλίο της Ελένης Γκίκα διακρίνεται από ένα ρεαλισμό που ξεπερνάει τη μαγεία. Όλοι μας αναγνωρίζουμε ένα κομμάτι του εαυτού μας. Λέμε «συμβαίνουν αυτά» και αμέσως μετά αναρωτιόμαστε «μα είναι δυνατόν να συμβαίνουν αυτά;». Αγαπάει με τόσο πάθος μια γυναίκα έναν αλκοολικό που καταστρέφει, αθέλητα ίσως, τη ζωή της; Συναντώνται δυο νύφες στο σταυροδρόμι για την εκκλησιά; Ναι, όπως και οι επιτάφιοι... Τι συμβαίνει όμως μετά; Η παράδοση μας το λέει... Καταστροφή. Κάποια από τις νύφες θα πεθάνει. Σχεδόν βέβαια όλες οι νύφες πεθαίνουν. Κι ας μην έχουν συναντηθεί. Γιατί συνήθως πεθαίνει η αγάπη. Η Ελένη όμως αναζητάει τη Μαρία, τη βρίσκει, τη χάνει, τη βρίσκει αναρχική, τη βρίσκει θεοσεβούμενη, τη βρίσκει με κομποσκοίνια καλόγρια, αποτελεί τον κρίκο για τη συνέχεια, για το παιδί της.

Η Μαρία όμως είναι το πρόσημα. Η Μαρία βρίσκεται μέσα στην Ελένη, παίζει όμορφα με το όνομα της κόρης που περιμένει, τη βαπτίζει πριν τη δει Έλενα, μα το παιδί είναι η αιώνια αναζήτηση, το παιδί είναι η Μαρία της Ελένης, το όνειρο που κυνηγήσαμε και δεν ζήσαμε στην καθημερινή μας ζωή, στη δουλειά, στην πολιτική, στον Μαρξισμό που μας κοροϊδέψαμε ή τον κοροϊδέψαμε, στον Χριστιανισμό που δεν τον καταλάβαμε ούτε θα τον καταλάβουμε ποτέ, στα όνειρα που μαγικά περιγράφει η Ελένη. Στις νύφες με τα ξεσκισμένα νυφικά που στάζουν αίμα... στις καρδιές μας που κάνουν το ίδιο κι αυτές.

Έτσι λοιπόν, μπλέκεται η αλήθεια με τη φαντασία, ο πραγματικός μας χώρος με το σύμπαν, ο περιορισμένος μας χρόνος με την αιωνιότητα. Κι αυτό τελικά είναι το τραγικό ερωτηματικό. Και γι' αυτό τελικά οι εκρήξεις της ηρωίδας... «Με την καρδιά μου να σπάζει σαν ρόδι» (σ. 77), «Κι ας έσπαζε η καρδιά μου σαν ρόδι» (σ. 81).

Ας θυμηθούμε τον στίχο του Π. Πρεβελάκη: «όταν σπάζει η καρδιά σου σαν ρόδι, μέμνησο πως είσαι Θεός».

ΡΙΤΣΑ ΦΡΑΓΚΟΥ-ΚΙΚΙΛΙΑ

Γροθιά στο στομάχι

ΑΝ ΘΕΛΕΤΕ ΕΝΑ βιβλίο που θα σας κάνει για διάφορες αιτίες να πεταχτείτε από την άνεση της πολυθρόνας, μη χάσετε την ευκαιρία. Ο Ερίκ Φοτορίνο καταφέρνει να συνδυάσει τον αποτροπιασμό του θέματος (εμπόριο παιδιών) με την πρωτότυπη θεώρησή του (η φιλοσοφία του δουλέμπορου και τα ευεργετικά αποτελέσματά της) από μαρτυρίες αγαπημένων του δουλεμπόρου προσώπων και ενός... πουλημένου παιδιού) και να το μετεξελίξει, με μια ονειρική αφήγηση (υπάρχουν έντονα ποιητικά στοιχεία και μυθοπλαστική διάθεση) σε πολλαπλή γροθιά στο στομάχι.

Κατ' αρχάς από την ίδια την ιστορία ο Βαλδιμάρ Κούγκο είναι δουλέμπορος παιδιών, θύμα της οικονομικής εξαθλίωσης ο ίδιος, παιδί-εργάτης στα ζαχαροκάλαμα, καθώς απέρριψε την πρόσκληση του πατέρα του για εργασία σε μεταλλωρυχείο, πουλήθηκε σ' έναν ιδιοκτήτη φυτείας, ζούσε με τ' όνειρο της μετανάστευσης στο όνειρο από παιδί, τιμωρήθηκε από τον καινούριο ιδιοκτήτη με απόλυση και κόψιμο του δείκτη, περιπλανιέται στην εξαθλίωση, «φορτώνεται» δυο παιδιά (με τα συμβολικά ονόματα Ατλάντικο και Πασίφικο) που, τελικά, τ' άφησε στην αδελφή του Λουίζα να τα μάθει «τρόπους, ανάγνωση, γραφή κι αριθμητική». Ένα ζευγάρι άτεκνων Ολλανδών ενδιαφέρεται να υιοθετήσει το ένα από τα παιδιά και ο Βαλδιμάρ Κούγκο, εκτιμώντας το ποικιλόμορφο κέρδος αρχίζει συστηματικά το εμπόριο. Ένα εμπόριο, όμως, με... αρχές.

Το μυθιστόρημα είναι μια αυτοσκόπηση. Δεν πουλά οποιονδήποτε. Διαλέγει τους αγοραστές, για να προστατεύσει το... θύμα, δίνει στα παιδιά, λέει, την ευκαιρία μιας μετανάστευσης-ευκαιρίας, που ο ίδιος δεν είχε, περιγράφει ταυτόχρονα τα πρόσωπα που συνθέτουν το χώρο του. Ο διωκόμενος αντικαθεστωτικός ιερέας, που τον βοηθά ξέροντας αλλά χωρίς ποτέ να τον ρωτήσει τι κάνει, η αδελφή του σε ρόλο μιας χαμένης μάνας για τα παιδιά, ο Ευρωπαίος πράκτοράς του, που όταν πεθαίνει αντικαθίσταται από ένα στυγνό σύγχρονο δουλέμπορο, ο διεφθαρμένος δικαστής-εξουσία, η γυναίκα του Βαλδιμάρ, το παιδί του, όλοι προεκτάσεις ενός ιστού που αποτελεί τη ζωή. Κι οι περισσότεροι καταθέτουν τις μαρτυρίες του, αποκαλύπτοντας μέσα από αυτές τις εντυπώσεις τόσο την προσωπικότητα του ήρωα της ιστορίας όσο και το βάθος της ανθρώπινης καρδιάς. Καμιά πράξη δεν είναι μόνο αυτό που η κοινωνία βλέπει, υποστηρίζει ο Φοτορίνο. Ανάμεσα στ' αντίθετα, υπάρχει κάτι άλλο, που για να το ανακαλύψετε οφείλετε να εισδύσετε μέσα στον εαυτό της κάθε κατάστασης.

Εδώ κατατίθεται μια άποψη που υπερβαίνει το κοινωνικά χρήσιμο και επαναφέρει με άλλη άποψη το αιώνιο ερώτημα σχετικά με το τι ορίζουμε «ηθικό», προεκτείνοντάς το ταυτόχρονα ως τον αναγνώστη, σχετικά με το ρόλο ή όχι της Τέχνης. Είναι πρόσκληση για εξερεύνηση, ένα βιβλίο ποιητικό, που εξωραίζει ένα «δουλέμπορο», δείχνοντας ότι κάθε δημιουργήμα έχει και μια άλλη όψη. Ιδιαίτερα όταν αυτή η πρόσκληση διατυπώνεται με τρόπο μαγικό.

Πυκνή γραφή, γεμάτη από εικόνες, μεταφορές, συμβολισμούς. Αξιοποιώντας τη λατινοαμερικανική ικανότητα μυθοπλασίας, η οποία όμως δε χάνεται στη φαιέρση, ο συγγραφέας ακολουθεί πλαίσια που αναγνωρίζει η λογική (συνοχή

Ερίκ Φοτορίνο
Παιδιά σε τιμή ευκαιρίας
μυθιστόρημα

Μετάφραση: Πόλυ Μοσχοπούλου
Εκδόσεις Σύγχρονοι Ορίζοντες

της ιστορίας) και, παρά την εξωτικότητα και την παραδείσια ατμόσφαιρα, καταλήγει. Υποθέτω μια παρόμοια γραφή χρειάζεται ικανό μεταφραστή. Που δε θα μείνει στη λέξη, αλλά μπορεί να μεταφέρει το άρωμα. Η Πόλυ Μοσχοπούλου έδωσε ένα άρτιο στα ελληνικά έργο που έχει πνοή. Χρειάζεται να έχεις ποιητική αίσθηση για ν' αποδώσεις ένα συγγραφέα που ακροβατεί στο όνειρο και στην πραγματικότητα, που η πρωτοτυπία του είναι στην ευρηματικότητα της αφήγησης. Επειδή μεταχειρίζεται το μύθο, βάζει τα πράγματα να μιλούν, ενώ περιγράφοντας ξέρει να συμβολίζει (με την έννοια ότι δίπλα σε ό,τι δρα, συν-τοποθετεί και ό,τι αφορά τη δράση) που μέσα σε φράσεις σύντομες, επεξηγηματικές, φαινομενικά απαρατήρητες, κρύβει και το κλειδί για να κατανοήσετε για ποιο λόγο έγινε μια συγκεκριμένη αναφορά.

Παράδειγμα από την αφήγηση του Τανκρέδου, ένας παπαγάλος με γνώμη αν ένα παιδί μπορεί να πουληθεί σε κάποιον αγοραστή ή όχι, που λειτουργεί σαν alter ego, σαν τη μνήμη που ο δουλέμπορος δε θέλει να έχει.

Γράφει: «... Ο Β. δεν απαίτησε ποτέ λέξη για μένα. Αν τύχει να φλυαρήσω τα βράδια που καρφώνω τα νύχια μου στο μπαμπού της πολυθρόνας, το κάνω παρά τη θέλησή μου [...] Όταν λέω κουβέντες παλιές, που θα προτιμούσε να μην ακούσει, τον βλέπω να ξεμακραίνει και να τριγυρίζει, ώσπου να σωπάσω. Πρόκειται για μια άσκηση μνήμης, για να διαπιστώσουμε αν λειτουργεί».

Όπου δηλαδή η πρόταση «μια άσκηση μνήμης» εξηγεί απόλυτα την προηγούμενη περιγραφή και αποσυμβολίζει ένα μέρος από το ρόλο του παπαγάλου. Ο ρόλος αποσυμβολίζεται στη συνέχεια και με άλλες προτάσεις εντελώς, «το είδος μας (μνήμη) χαρακτηρίζεται από μακροζωία», «στο παιχνίδι της σιωπής ο Β. παρέμενε καλύτερος», «ο Β. δεν ξεχνά τίποτα, το φανερώνει κάθε ρυτίδα του», «τα μυστικά του είναι θεμελιωμένα στις σιωπές μου».

Ένας τρόπος έξυπνης γραφής, απλωμένος σε όλο το μυθιστόρημα, που έτσι κι αλλιώς – όπως προανέφερα – προσφέρεται για πολυεπίπεδη συγκίνηση. Και ό,τι ανακαλύψεις.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΛΑΧΟΥΡΗΣ

Περίπλους για παιδιά και νέους με απαιτήσεις

σειρά: μέλισσες

12+

σειρά: πεταλούδες

8+

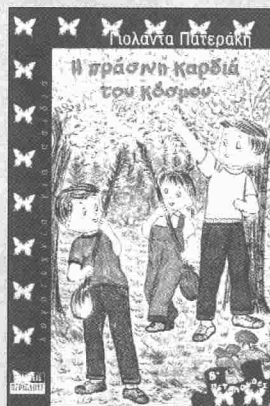
σειρά: πεταλούδες

8+

σειρά: πεταλούδες

8+

σειρά: πεταλούδες

8+

σειρά: ψαχαλιτσές

5+

σειρά: κλασικά

8+

σειρά: πολίχρωμα

5+

σειρά: μικρά πολίχρωμα

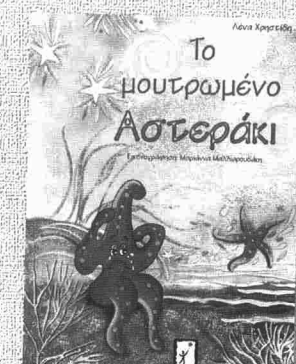
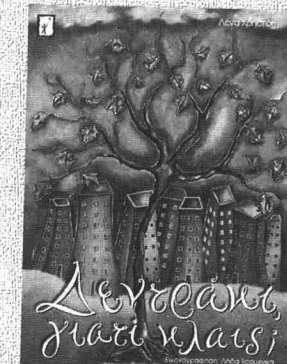
5+

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ

Σπ. Τρικούπη 20, 106 83 Αθήνα, Τηλ. Κέντρο: 33.07.000, fax: 33.07.005

Γιατί η γνώση είναι ψυχαγωγία!

εκδόσεις καμπανά

ΗΛΙΑΣ ΚΑΜΠΑΝΑΣ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΑΒΕΕ

Παπαρηγοπούλου 66,
121 33 Περιστέρι,
Τηλ.: 57.62.791 - Fax: 57.43.988
Πρατήριο: Χαρ. Τρικούπη 49,
106 81 Αθήνα, Τηλ.: 38.47.600
E-mail: info@kabanass.gr

Ο δυναμισμός της νεότητας

Ω νεότητα (...)

Αιμάτινη στιγμή

Που αχρηστεύει το θάνατο

Οδυσσέας Ελύτης

Σέργιος Μαυροκέφαλος

Η Ελλάδα κοιμόταν πλάι μου' το μυθιστόρημα /

Χρονοχρώματα' τα ποιήματα

Εκδόσεις Πατάκη

Η ΝΕΟΤΗΤΑ, ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΕΝΗ σε οκτώ διαφορετικά πρόσωπα, πρωταγωνιστεί στο μυθιστόρημα του Σέργιου Μαυροκέφαλου με τίτλο *Η Ελλάδα κοιμόταν πλάι μου*. Οι νέοι ήρωες παρουσιάζονται ως σύνολο, συγκροτούν μια φοιτητική συντροφιά, μέσα στην οποία συνυπάρχουν καλλιτέχνες και επαναστάτες, γυναίκες και άντρες με πάθος για ζωή, ομορφιά, ενθουσιασμό και οράματα: «Η φαντασία (...) άνοιγε τα φτερά της μες στη ζωογόνα θαλπωρή της συντροφιάς» (σ. 94) λέει χαρακτηριστικά ο αφηγητής. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι στα πρόσωπα των ηρώων του βιβλίου συναντούμε οτιδήποτε συνιστά τυπικό χαρακτηριστικό της νεανικής ηλικίας. Ο Ρωμανός, η Δανάη, η Ελλάδα, ο Μάνος, η Ξένια, ο Μάρκος, ο Βασίλης και η Ελπίδα-Δήμητρα εμφανίζονται ως ένθερμοι οπαδοί του καινούριου, αμφισβητούν τις παρηκμασμένες δυνάμεις του αστισμού, ευαγγελίζονται την επανάσταση και ταυτόχρονα θρηνούν (με την πολυτέλεια της απελπισίας, θα λέγαμε) για το θάνατο του κινήματος. Συνήθως, η πολιτικοκοινωνική τους δράση δημιουργεί μικρές ρήξεις με το κατεστημένο, τίθεται σαφώς στα περιθώρια και όχι στους κόλπους της εξουσίας. Ο αναγνώστης παρακολουθεί τα πρόσωπα να οργανώνουν πορείες, να μοιράζουν προκηρύξεις, να συμμετέχουν σε διαδηλώσεις, ποδηλατοδρομίες διαμαρτυρίας και ακτιβιστικές οικολογικές οργανώσεις, κυρίως, όμως, ο αναγνώστης, παρακολουθεί τους ήρωες να επιδίδονται «επί μακρόν» σε ατέρμονες ιδεολογικές συζητήσεις. Στο λεξιλόγιό τους επανέρχονται οι λέξεις «κίνημα», «επανάσταση», «παρέμβαση», «εξουσία», «ιστορία», «αστισμός». Οι νέοι καταγγέλλουν τους τεχνοκράτες και το δημαγωγικό λόγο των πολιτικών. Στο θερμό λόγο του επαναστάτη-οραματιστή (που μιλά στη σ. 103), τα πρόσωπα απαντούν με σκεπτικισμό, κάποτε με πεσιμισμό. Συχνά, εκφράζουν απόψεις για την αδυναμία παρέμβασης σε μια πραγματικότητα όπου κυριαρχούν ο εφησυχασμός και οι αναιμικές μικροαστικές διεκδικήσεις.

Οι ήρωες αντιλαμβάνονται ότι η κοινωνική πραγματικότητα μέσα στην οποία πρέπει να δράσουν είναι πολυπλοκότερη από τα αξιώματα της ηθικής τους και το σχήμα των πολιτικών οραμάτων τους. Δηλαδή, οι δυσκολίες αρχίζουν από τη στιγμή που η δράση τους καλείται να πάρει μια «πραγματιστική» σκοπιά και ο ιδεαλισμός τους να συγκρουστεί με τα πραγματικά δεδομένα του κόσμου μέσα στον οποίο ζουν. Ο συγγραφέας παρουσιάζει τους ήρωές του να διερωτώνται πάνω στα όρια και τις δυνατότητες της επαναστατικής δράσης και προβάλλει αντιστικτικά τις διάφορες απόψεις, έτσι ώστε το – όποιο – συμπέρασμα να προκύπτει μέσα από αντιθέσεις και ποικίλες αναιρέσεις. Αξίζει να σταθούμε, πιστεύω, σε μια φράση του αφηγητή στο κεφάλαιο «Μνήμες»: «Όμως υπήρξαν κι εκείνοι που συνέχιζαν να αντιδρούν, άλλωστε για κανέναν τους δεν πέθανε η ιδέα της επανάστασης, αφού όλοι είχαν βιώσει κάποτε τη ρήξη» (σ. 90). Μήπως, τελικά, περισσότερο από την πρακτική εφαρμογή της επανάστασης μετρά η προσήλωση στην Ιδέα της, η αγνή και γενναία εμπειρία της ρήξης;

Αν η Πολιτική είναι ο ένας άξονας πάνω στον οποίο τοποθετείται η δράση των προσώπων, οι άλλοι δύο άξονες είναι η Τέχνη (συχνά οι ήρωες μιλούν για την Τέχνη και τη σχέση της με τη ζωή) και, ιδίως, ο Έρωτας. Ο Έρωτας και τα ομολογία του (ηδονή, σαρκικός πόθος, επιθυμία) συνυφαίνονται διαλεκτικά με το Θάνατο, αλλά παράλληλα συνιστούν ζωογόνα πνοή και αναστολή του Θανάτου. Σ' αυτό το βιβλίο οι ερωτικοί πόθοι των ηρώων είναι «εκτυφλωτικά έντονοι μα και βασανιστικά φευγαλέοι» (σ. 54). Ο έρωτας εμφανίζεται με χίλια πρόσωπα ως μαυλιστικός δυνάστης των νεανικών ψυχών (βλ. σ. 89). Τα πρόσωπα δεν παύουν να ερωτεύονται, να κάνουν έρωτα, να εναλλάσσουν τους ερωτικούς τους συντρόφους, να μιλούν και να στοχάζονται πάνω στην παντοδυναμία και το λυτρωτικό χαρακτήρα της ερωτικής επιθυμίας, το φευγαλέο και ευμετάβλητο του έρωτα, την αρχέγονη διαπάλη έρωτα και θανάτου:

Είναι ο έρωτας φευγάτη πεταλούδα

Οι πληγές του ταξιδιάρικα πουλιά... (σ. 120)

... όταν ο έρωτας ταξιδεύει

είναι για να συναντήσει το θάνατο... (σ. 122)

Υπάρχει ένας χαρακτήρας στο βιβλίο, στο πρόσωπο του οποίου συνδυάζονται αρμονικά οι τρεις βασικοί θεματικοί άξονες του μυθιστορήματος, δηλαδή η Πολιτική (στην επαναστατική της εκδοχή), ο Έρωτας και η Τέχνη. Κι αυτό το πρόσωπο είναι ο Ρωμανός. Ο Ρωμανός είναι ο πρώτος μεταξύ ίσων. Είναι ένα πρόσωπο σημαντικό τόσο από θεματική-ιδεολογική όσο και από αφηγηματολογική άποψη, δεδομένου ότι τις περισσότερες φορές λειτουργεί ως φορέας του συγγραφικού λόγου.

Ο Ρωμανός ενσαρκώνει τον ευαίσθητο και αγνό ιδεολόγο, τον επαναστάτη-καλλιτέχνη που πιστεύει στον αναμορφωτικό-απελευθερωτικό ρόλο μιας τέχνης που έρχεται σε ρήξη με το κοινωνικό κατεστημένο και στοχεύει στην αισθητική και κοινωνική αφύπνιση του κοινού. Δεν είναι τυχαίο ότι οι άλλοι τον αποκαλούν χαϊδευτικά «Ρεμπό» (σ. 22) κι άλλοτε τον κατηγορούν ότι βρίσκεται εκτός πραγματικότητας (σ. 106). Όμως εκείνος είναι οπλισμένος με την ηθική του οραματιστή και του ονειροπόλου και προσηλώνεται με πάθος στην ποίηση και στον έρωτα. Ο Ρωμανός είναι «επαναστάτης που τον ξέχασε ο χρόνος και κατάντησε ποιητής» (σ. 133). Γι' αυτό και βρίσκεται στον αντίποδα του ορθολογισμού: «Χάσου ορθολογικό φάντασμα!», θ' απαντήσει στο φανταστικό επικριτή του (βλ. σ. 110).

Η δράση των προσώπων στο *Η Ελλάδα κοιμόταν πλάι μου* υπόκειται στη ροή του χρόνου. Ο χρόνος κυλά και φέρνει μαζί του το ξέφτισμα των νεανικών ενθουσιασμών, τη σωματική και ψυχική κόπωση και εν τέλει το θάνατο. Τα πρόσωπα δρουν, ονειρεύονται, φιλοσοφούν, εξελίσσονται, σε μια μεγάλη χρονική διάρκεια, ικανή να επιφέρει τη φθορά. Κινούνται, δηλαδή, σ' έναν κόσμο που προσδιορίζεται από το χρόνο, ενώ ο ίδιος ο χρόνος παραμένει παντοδύναμος και ανερχόμενος. Ο χρόνος της ιστορίας είναι ιδιαίτερα εκτεταμένος, αφού αυτό που απασχολεί κυρίως το συγγραφέα είναι να δείξει ότι με την πάροδο των ετών το ερωτικό πάθος ατονεί, τα οράματα εξαφανίζονται, τα όνειρα προδίδονται και οι εξεγερμένοι αφομοιώνονται από το «σύστημα». Υπάρχει μια ποιητική-

συμβολική εικόνα στο μυθιστόρημα που θα την ξανασυναντήσουμε και στα ποιήματα του Σ. Μ. (δηλαδή στα ποιήματα των Χρονοχρωμάτων). Πρόκειται για την εικόνα του ρολογιού «που λιώνει σχηματίζοντας το άγαλμα του χρόνου μας» (σ. 113) Το εύκαμπτο ρολόι παραπέμπει βέβαια στο γνωστό πίνακα του Νταλί «Η εμμονή της μνήμης» (1931). Σ' έναν εξωχρονικό και ονειρικό χώρο τρία υπερμεγέθη μαλακά ρολόγια που μοιάζουν με γλώσσες κρέμονται από κλαδιά ή κολλάνε πάνω σε βάρθρα. Ένα τέταρτο ρολόι τσέπης, χωρίς δείκτες, πλημμυρίζει από λαίμαργα μυρμήγκια. Πρόκειται βέβαια για ένα σύμβολο του χρόνου ως σχετικής αξίας, ως στοιχείου που επιφέρει βιολογική φθορά και θάνατο.

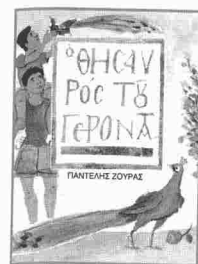
Στο μυθιστόρημα του Σ. Μ. ο χρόνος είναι μια εύπλαστη παράμετρος που εξελίσσεται με εκτενείς αναδρομές στο παρελθόν και άλματα προς το μέλλον. Ο χρόνος προσδιορίζεται αφ' ενός ως ευθύγραμμη πορεία προς τα εμπρός που γερνά τα πρόσωπα, οδηγεί τους ήρωες και μαζί την ίδια την αφήγηση στο φινάλε. (Πρέπει να πούμε ότι το φινάλε έχει τη δραματικότητα και την κορύφωση τραγωδίας – δε θα το αποκαλύψουμε εδώ). Όμως, ο χρόνος προσδιορίζεται και ως βιωμένος χρόνος, ως αναπόσπαστο στοιχείο του ψυχικού κόσμου του ανθρώπου. Τα πρόσωπα κάνουν αναδρομές στο παρελθόν και σε στιγμές των παιδικών τους χρόνων, υπενθυμίζοντάς μας με αυτό τον τρόπο ότι ολόκληρη η ανθρώπινη ζωή συντίθεται από αναμνήσεις. Ο βιωμένος χρόνος δεν είναι εχθρικός, αλλά πολύτιμος, «μια μαγική κρυστάλλινη σφαίρα» (σ. 149). Μάλιστα, ο Ρωμανός επιστρέφει συχνά στο παρελθόν του και κάποτε επιχειρεί μια τολμηρή, ψυχαναλυτική καταβύθιση στον πρωταρχικό χρόνο της ενδομήτριας ζωής. Τα αντίστοιχα κεφάλαια διακρίνονται για την ποιητικότητά τους, καθώς και για την εκτεταμένη χρήση φροϋδικών σεξουαλικών συμβόλων, όπως οι σήραγγες, οι σπηλιές, οι σχισμές, το νερό, οι καθρέφτες κ.ά.

Ο αφηγηματικός χρόνος επιβραδύνεται και με την παρεμβολή φαντασιακών καταστάσεων ή ονειρικών εικόνων. Το όνειρο κρύβεται μέσα στην περιγραφή της πραγματικότητας, ανιχνεύεται σε εικόνες που αλλοιώνουν την όψη των φαινομένων και απογειώνουν την αφήγηση. Ορισμένες ονειρικές εικόνες επανέρχονται, όπως η εικόνα του ουράνιου τόξου ή αυτή του λιβαδιού με τις πορφυρές παπαρούνες που συμβολίζουν τον έρωτα του Ρωμανού και της Δανάης. Πάντως, οι ονειρικές καταστάσεις που βιώνουν τα πρόσωπα και οι μνημονικές διαφυγές προς το παρελθόν ανακόπτουν τη γραμμικότητα της αφήγησης και ταυτόχρονα αντιτίθενται στην ευθύγραμμη πορεία του χρόνου, υποβάλλοντάς μας διαρκώς την ιδέα του προσωπικού, βιωμένου χρόνου.

Στο μυθιστόρημα του Σ. Μ. *Η Ελλάδα κοιμόταν πλάι μου* διάχυτη είναι η επιθυμία του συγγραφέα να εξερευνήσει τα όρια και τις δυνατότητες της μυθιστορηματικής γραφής εμβολιάζοντας τον πεζό λόγο με ποιητικά στοιχεία και μ' ένα περίπλοκο σύστημα συμβόλων που δημιουργούν ερμητικό αποτέλεσμα. Ο Σ. Μ. χρησιμοποιεί το μυθιστόρημα ως μέσον για να δώσει μορφή στις δικές του επιθυμίες, συγκινήσεις και απόψεις. Η αφήγησή του είναι ρευστή όπως ο χρόνος, είναι πολύπλοκη όπως η ίδια η ανθρώπινη ψυχή, στην οποία διεισδύει με σέβας ο συγγραφέας για να αποδώσει μέρος του μυστηρίου της.

ΤΖΙΝΑ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ

ΑΚΡΙΤΑΣ
ΠΑΙΔΙΚΑ

Ένα πρωτότυπο βιβλίο δραστηριοτήτων που μαθαίνει στα παιδιά τις παραδόσεις και τα έθιμα της εορταστικής περιόδου του Πάσχα, από τη Μεγάλη Δευτέρα μέχρι την Ανάληψη. Περιέχει διηγήσεις, παιχνίδια, χαρτοκατασκευές, συνταγές και τραγούδια.

Ανακαλύψτε τη σοφία των γερόντων της ερήμου μέσα από την περιπέτεια “αναζήτησης θησαυρού” μιας σύγχρονης ελληνικής οικογένειας.

Γνωρίστε τις θαρραλέες, ενίοτε τρελλούτοιχες πράξεις και απόπειρες ηρωισμού της πρωταγωνίστριας Σαββίνας και της δυναμικής σχολικής παρέας της...

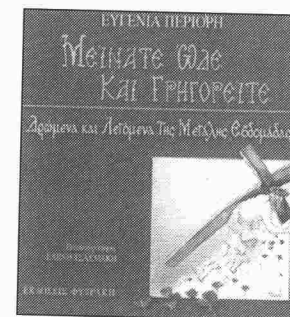
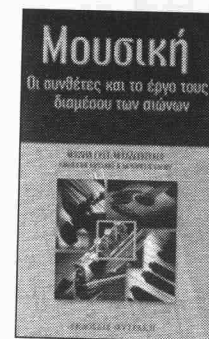
Στη σειρά “ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ” προστίθενται τώρα δύο νέα βιβλιαράκια τσέπης με θέματα: *Εγώ ο πρώτος και οι άλλοι, Το ψέμα και η συγγνώμη.*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΚΡΙΤΑΣ • Αθήνα: Εφέσου 24, 171 21 Νέα Σμύρνη, τηλ.: 9334 554, 9314 968, και Στοά του Βιβλίου, τηλ.: 3247 678 • Θεσσαλονίκη: Τσιμισκή 5, τηλ.: 031 540610

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΦΥΤΡΑΚΗ

Βιβλία
με
Χαρακτήρα
και
Ποιότητα...

Εκδόσεις Φυτράκη: Κηφισίας 270, 152 32 Χαλάνδρι
Τηλ.: 6842.110 – Φαξ: 6818.561
Κεντρική διάθεση: Βιβλιοπωλείο Φυτράκη
Πεσμαζόγλου 5, Στοά του Βιβλίου, Αθήνα
Τηλ.: 3237.991 – Τηλ./Φαξ: 3210.433

ΕΡΕΙΣΜΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ
τέσσερα τεύχη

Εσωτερικού 12.000 δρχ.
Μαθητών, φοιτητών, στρατιωτών 7.000 δρχ.
Εξωτερικού 14.000 δρχ.
Οργανισμών Ν.Π.Δ.Δ., Α.Ε. 16.000 δρχ.
Συνδρομές υποστήριξης 20.000 δρχ.

Για να ισχύει η συνδρομή σας πρέπει να αποστείλετε
το αντίστοιχο ποσό με ταχυδρομική επιταγή
στη διεύθυνση:

Χρήστος Μαχαιρίδης -Περιοδικό "ΕΡΕΙΣΜΑ"
Πωλογιώργη 27, Χανιά, Τ.Κ. 73100, Τ.Θ. 31

Πληροφορίες: τηλ. 0821-28473 fax: 0821-92748

Τα ταχυδρομικά τέλη αποστολής των τευχών βαρύνουν το περιοδικό

λογοτεχνία

εικαστικά

αρχιτεκτονική

θέατρο

κινηματογράφος

φωτογραφία

γελοιογραφία

μουσική

χορός

λαογραφία

ιστορία

οικολογία

βιβλιοπαρουσίαση

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΜΕΔΟΥΣΑ / ΣΕΛΑΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ
Διδότου 26, 10680-Αθήνα
τηλ. 3648323-4 fax: 3648321

ΕΡΕΙΣΜΑ

Σταθερός μόνο ένας έρωτας σε μια εποχή που όλλα αλλάζουν

Αντώνης Σιμιτζής
Αν αγαπάς
Εκδόσεις Άγκυρα

Ο ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΙΜΙΤΖΗΣ ΔΕ χρειάζεται ιδιαίτερες συστάσεις. Έχει μια γόνιμη θητεία στα γράμματα, κυρίως στον πεζό λόγο και στο φιλοσοφικό δοκίμιο, λιγότερο στο θέατρο και στο ραδιόφωνο, είδε έργα του να διασκευάζονται σε σίριαλ, ενώ υπάρχει και μία έντονη δημοσιογραφική δραστηριότητα (τηλεόραση, ραδιόφωνο, τύπος) διανθισμένη με μια ταυτόχρονη συνδικαλιστική πορεία. Λειτουργεί με τρόπο πρωτότυπο, αντλεί έμπνευση από τα κοινωνικά προβλήματα και ξέρει να ξεσηκώνει επαίνους κι αντιδράσεις, «σπάζοντας τα στεγανά», όπως για παράδειγμα με τη μετάφραση στην καθομιλουμένη της «Πάπισσας Ιωάννας» του Ροΐδη. Στη ζωή και στο έργο του υπάρχει μια συγκεκριμένη ιδεολογία κι επίσης γνωστή κατεύθυνση. Οι ιστορίες του πάντα θ' αφορούν διεκδίκηση του ανθρώπου σ' ό,τι παλιότερα μάθαμε ταξικό αγώνα και τώρα γνωρίζουμε μεταλλαγμένο ως ποιότητα ζωής. Οι ήρωες είναι ανθρώπινοι με πάθη και αρχές, δέσμοι μιας κατάστασης που, όταν τη συνειδητοποιήσουν, είναι συνήθως αργά και να την ξεπεράσουν. Μέχρι τώρα στα έργα του Σιμιτζή, το παρόν γινόταν αφετηρία για να δοθεί σχήμα, ως διεκδίκηση, στο αύριο. Εδώ, στο *Αν μ' αγαπάς* τα πράγματα αντιστρέφονται. Από το παρόν καταδύεται στο χθες. Με κεντρικό πυρήνα μια ιστορία έρωτος (πραγματική λέει ο Σιμιτζής πως είναι) και με θεατρική στην πλοκή δεξιότητα, καταφέρνει ν' αναπλάσει έναν κόσμο παλιό (την Ελλάδα της πρώτης μεταπολεμικής εικοσαετίας). Βρίσκει τα βαθύτερα συστατικά της εποχής (ιδέες, αρχές, οράματα) και με άμεσο τρόπο μας κάνει να τα παρακολουθήσουμε κι εμείς (άλλωστε πολλούς από μας αφορούν) στην παραμόρφωση και στον εκφυλισμό τους, μέχρι σήμερα.

Η τωρινή περιπέτεια έχει ως εξής: Ένας φιλόλογος, καθηγητής και μια μαθήτριά 19 χρόνων, γνωρίζονται σε μια επαρχιακή πόλη, αγαπιούνται παράφορα, παντρεύονται αμέσως. Παρ' όλα τα προβλήματα, που μοιραία δημιουργεί μια μακρόχρονη σχέση, ιδιαίτερα από τη μετακόμισή τους στην Αθήνα, παρά τις αλλαγές γύρω και μέσα τους, το αίσθημα πεισματικά παραμένει λαμπρό κι ωραίο, όπως στη γέννησή του. Αλλά κι αυτοί έχουν ένα ξαφνικό κι ασυνήθιστο τέλος, που το ορίζει ο ακηλίδωτος έρωτάς τους.

Η σχέση του ζευγαριού, όπως διακτινώνεται στον πολιτισμό, στα ήθη, στις συνήθειες, στα οράματα και στην καθημερινότητά μας, καταγράφει και την ποιότητά του. Όμως για να διαπιστωθεί η ποιότητα ενός κόσμου, απαιτεί σύγκριση, που με τη σειρά της χρειάζεται ένα σταθερό, αμετάλλακτο σημείο για να φανεί κι η διαφορά-εξέλιξη για ό,τι αλλάζει.

Η πρωτοτυπία του έργου είναι ότι εδώ ανέγγιχτο, ιδανικό παραμένει ένα αίσθημα, ένας έρωτας που, ακόμα κι όταν αυτοί που τον γεύονται, αλλοιώνονται, ο έρωτάς τους μένει ακηλίδωτος. Κι αυτό το προσωπικό αίσθημα μπορεί να γίνει μέτρο σύγκρισης για να διαπιστωθεί η αλλαγή κι εκφυλισμός μιας εποχής σε σχέση με κάποια άλλη. Τα μικρά γίνονται σημαντικά αρκεί να τα βιώνει, υποστηρίζει ο Σιμιτζής. Η ζωή είναι στιγμές και ζει μόνο στο παρόν. Τότε μόνο δεν έχει όριο, γίνεται διαχρονική, ένα δεκανίκι ν' αντέξεις την πίεση που ασκεί η μιζέρια

κι η κακομοιριά αυτών που έχουν μάθει να υπάρχουν για την ιδιοτέλειά τους μόνο.

Γραφή πυκνή, ικανότητα μεταφοράς, περίτεχνη διήγηση και ανάλυση αισθημάτων, γνώση της γυναικείας ψυχολογίας τόσο που να με συμπαθά ο Αντώνης έκανε δύο νεαρές αναγνώστριες σε φιλική συζήτηση να με ρωτήσουν αν έχω διαβάσει το μυθιστόρημα κι αν το «Σιμιτζής» είναι ψευδώνυμο γυναίκας-συγγραφέα. Ένα μυθιστόρημα που στους τρεις μήνες έκδοσης εξαντλήθηκε και προχωρά στην ανατύπωσή του.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΛΑΧΟΥΡΗΣ

Θρησκεία και Παιδεία στην προχριστιανική Ελλάδα

ΟΥΡΑΝΙΑ ΤΟΥΤΟΥΝΤΖΗ

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΙΟΣ

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Η σύγχρονη και έγκυρη προσέγγιση του πνεύματος που διέπει τα μυστήρια των Ελλήνων. Μακριά από παραδοξολογίες, η Ουρανία Τουτουντζή αξιοποιεί τα στοιχεία που έχουν διασωθεί και αναδεικνύει την ελληνικότητα των τελετών και την ουσία της ελληνικής θρησκείας.

Σύγχρονη και καθαρή ματιά στον αρχαίο κόσμο

ΚΕΝΕΘ ΤΖ. ΦΡΙΜΑΝ

ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Μετάφραση - Σχόλια Αλέξανδρος Λόντος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΙΟΣ

ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Στόχος της ελληνικής παιδείας ήταν να κάνει το νέο άνθρωπο συνειδητό πολίτη. Αυτός ο στόχος τον ενέπνεε και του έδινε τη γνωστή ελληνική ιδιαιτερότητα. Ο συγγραφέας με την ευρυμάθειά του, και ο μεταφραστής με τον σχολιασμό του φωτίζουν τον πολιτισμό της προχριστιανικής Ελλάδας.

Εκδόσεις ΔΟΜΙΟΣ Καραϊσκού 111 Πειραιάς 18532
Τηλ, Fax : (01) 4132167 <http://geocities.com/domiosbooks>

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΙΟΣ
Τ.Θ. 48030 - 132 31 ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ, ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛ. & FAX : 50 15 550

♦ Hans Kayser: « 'Ακρόασις »
'Η 'Αρμονία τῶν Σφαιρῶν
'Η θεωρία τῶν Πυθαγορείων
γιά τήν Παγκόσμια 'Αρμονία

♦ Γεω. Στουραϊτης:
«'Ελευσίνια Μυστήρια»

♦ Γεω. Στουραϊτης:
« Θάνατος και 'Επαναγέννηση.
Τά Μυστικά τῶν Πυθαγορείων »
Τόμος 1ος
Χρυσά 'Επη Πυθαγορείων

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΡΟΔΟΥ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΛ. & FAX: 82.52.935

Ένας κόσμος βουβός και μαραζωμένος

ΚΑΛΟΔΕΧΟΥΜΕΝΗ ΚΑΙ ιδιαίτερα ευχάριστη η νέα συγγραφική δουλειά του συμπατριώτη μας ομότιμου καθηγητή του Ε. Μ. Πολυτεχνείου κ. Διονύση Α. Ζήβα. Με αγάπη έρχεται μια ακόμα φορά να σώσει, καταγράφοντας, φωτογραφίζοντας, αποτυπώνοντας σε σχέδια και περιγράφοντας με σαφήνεια τα υπολείμματα πρωταρχικών για τη ζωή και δραστηριότητα των κατοίκων του νησιού αρχιτεκτονικών έργων και όχι μόνο που, χτυπημένα από το χρόνο και την αδιαφορία του ανθρώπου, χειμάζονται σε κάποιες γωνιές της υπαίθρου. Στοργικός οικοδεσπότης μας ξεναγεί στην άγνωστη για τους πολλούς ύπαιθρο χώρα, για να μας τη δείξει έτσι όπως είχε διαμορφωθεί πριν πολλές δεκαετίες και πριν υποκύψει και αλλοτριωθεί από τη σύγχρονη και πεζή πραγματικότητα.

Μια δεκαετία χρειάστηκε να περπατήσει σε περιοχές άγνωστες, όπως λέει στον πρόλογο, και να σκύψει στις πηγές για να ολοκληρώσει την εργασία του, που είναι πολύτιμη πηγή γνώσης. Τέτοιες εργασίες λείπουν από τη ζακυνθινή γραμματολογία και είναι πράγματι πολύτιμες.

Μας παίρνει από το χέρι και μας περπατάει σε εγκαταστάσεις και κατασκευές και μας φανερώνει το πώς μπόρεσαν οι παλαιότεροι να αξιοποιήσουν τις πρώτες ύλες που τους παρείχε η φύση με σεβασμό και αγάπη. Μας δείχνει πως έχοντας γνώση και εκτιμώντας σοφά το περιβάλλον δεν ασχημονούσαν βιάζοντάς το, όπως γίνεται σήμερα σε μια προσπάθεια επίδειξης, άγνοιας και παραφροσύνης. Για μια ακόμη φορά αφήνει τη μεγάλη του ζακυνθινή ψυχή να μιλήσει πατρικά για να μας διδάξει.

Μας γνωρίζει έναν κόσμο που έζησε με άλλους ρυθμούς αλλά με αξιοσύνη και προσφορά. Έτσι μέσα από τις σελίδες του βιβλίου του φανερώνονται τα στοιχεία της ιστορίας μας, της λαογραφίας μας, της αρχιτεκτονικής παράδοσης, της τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, του πολιτισμού. Μαθαίνουμε για την επεξεργασία του λαδιού, της μαύρης σταφίδας, του κρασιού, του σταριού και για τις κατασκευές και επινοήσεις που είχαν την αιτία τους στα προϊόντα αυτά. Ζωντανεύει έναν κόσμο που μπορεί, όπως λέει, να είναι «βουβός και μαραζωμένος» αλλά σήμερα απέκτησε στις σελίδες του βιβλίου του φωνή και μορφή. Μας γνωρίζει πώς οι παλαιότεροι στήριξαν την οικονομία του νησιού εκμεταλλευόμενοι αυτές τις παραγωγικές πηγές. Αισθανόμαστε κι εμείς το μόχθο, τον ιδρώτα, την αγωνία, τη χαρά, την ικανοποίησή τους. Μας οδηγεί στη γνώση και κατανόηση του τεχνικού πολιτισμού της αγροτικής προβιομηχανικής κοινωνίας.

Για μια ακόμη φορά η αγάπη του για τη Ζάκυνθό μας είναι ολοφάνερη στο νέο αυτό βιβλίο του και από καρδιάς τον ευχαριστούμε για το δώρο του, γιατί είναι ένα πραγματικό δώρο για τη Ζάκυνθο, για τα παιδιά μας, και μια ευκαιρία για περισσότερη μελέτη.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΕΜΕΤΗΣ

Μυθολογία μιας πλατείας

ΑΝ ΘΕΩΡΗΣΟΥΜΕ ΠΩΣ κάθε μικρή, μεγάλη ή πρωτεύουσα πόλη, σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης, σε κάθε γωνιά του πλανήτη, συμπεριφέρεται ως corpus ανομοιογενών ή ομοιογενών κοινωνιολογικών και πολιτισμικών δραστηριοτήτων, εκφάνσεων, πολιτικών αγώνων ή άλλης φύσης ιστορικών εκδηλώσεων, τότε η καρδιά αυτού του σώματος, δηλαδή της Αθήνας, δεν είναι άλλη από την πλατεία Ομόνοιας και τη σημειολογία της. Θα έλεγα, μάλιστα, πως αφού ο ήχος από τις αλληπάλληλες εκρήξεις, που συγκλόνισαν αυτόν τον τόπο και που, στο μεγαλύτερο μέρος τους, έλαβαν σάρκα και οστά στο συγκεκριμένο χώρο της πόλης που κατοικούμε, η φήμη της ξεπέρασε τα στενά όρια κάποιας μεθολογίας και εξαπλώθηκε σ' όλη την Ελλάδα· έτσι που η πλατεία μέσα στη χρονική της διαδρομή να αποτελεί όχι απλώς το σημείο αναφοράς για ραντεβού, επισκέψεις, απρόσμενες λογοτεχνικές ταυτίσεις, αφίξεις, αναχωρήσεις, εκτονώσεις, διαδηλώσεις, συζητήσεις, διαξιφισμούς, συναλλαγές ή πληρώσεις αναγκών αλλά πολύ περισσότερο ένα σκηνικό αρχαιοελληνικής τραγωδίας ή κωμωδίας, μέσα στο οποίο απλοϊκότεροι και λαϊκότεροι του μέσου όρου «ηθοποιοί» να δίνουν τη δική τους παράσταση, κατευθυνόμενοι από ένα αλάνθαστο ένστικτο, που αναπτύσσεται σε όσους, για διάφορους λόγους, μεγαλώνουν στο πεζοδρόμιο. Γι' αυτό το λόγο και για πολλά χρόνια και πριν η πλατεία να πολιορκηθεί και να αλωθεί από εκπροσώπους κάθε εθνότητας, η Ομόνοια ήταν θέατρο σημαντικών εξελίξεων, ήταν θέση απόλαυσης του παράδοξου και του παράνομου, ήταν ερωτικός στόχος και επιθυμία μαζί, ήταν στέκι φανατικών της πολιτικής, του ποδοσφαίρου, της αυτοσχέδιας φιλοσοφίας. Σε αντίθεση με την άλλη μεγάλη πλατεία των Αθηνών, το αριστοκρατικότερο Σύνταγμα, όπου και μόνον η σύγκριση είναι σαφέστατα με το μέρος του, για πολλούς λόγους, σπουδαιότερος των οποίων είναι η συνολική του αρχιτεκτονική συλλογιστική.

Μ' αυτά, εν ολίγοις, τα υλικά και με πολλά δευτερεύοντα, ο συγγραφέας Φίλιππος Φιλίππου χαρτογραφεί την Ομόνοια και τους γύρω δρόμους, τα καφενεία, τα κουρεία, τα σινεμά, τα θέατρα, τα πορνεία, τα χασισοποτεία, τις καφετέριες, τα μαγαζιά, τα εστιατόρια, τις αιρέσεις, τα περίπτερα· καθετί που θα μπορούσε να δώσει αξία στη μυθοποίησή της, την πάλοι ποτέ δηλαδή, γιατί σήμερα πλέον απο-μυθοποιημένη ακολουθεί ένα δρόμο ασυμβίβαστο, ως προς την ανηθικότητα των αρχών της, πιστή όμως στις παραδόσεις που την περιέβαλαν. Ο Φιλίππου, καλός γνώστης και ενίοτε ενσάρκωτης οραμάτων και ιδεών, που χαρακτηριστικά προσδιόρισαν την περιοχή, μετατρέπεται σε δημοσιογράφο-ρεπόρτερ, χώνεται σε στενά και απαραβίαστα μέρη, παρακολουθεί τον Ιωάννου και όλους τους υπόλοιπους που «χαριεντίστηκαν» μαζί της ή το αντίθετο πέρασαν εκεί τις πιο δύσκολες στιγμές της ζωής τους και εν τέλει, ως εύστοχος παραμυθάς, μας παραδίδει το έργο του, υποσχόμενος περισσότερα σε όσους είδαν την Ομόνοια μόνο μέσα από τις ελληνικές ταινίες του εμπορικού σινεμά ή από τη μυρωδιά, που αφήνουν τα ρούχα όσων έφαγαν σουβλάκι στη στοά.

Φίλιππος Φιλίππου

Ομόνοια 2000,

ταξίδι στον ομφαλό της Αθήνας

φωτογραφίες: Στράτος Καλαφάτης

Εκδόσεις Άγρα

Το βιβλίο ανοίγει με μια λογοτεχνικών προθέσεων χρήση του δεύτερου ενικού προσώπου, έτσι ώστε, πλην του συγγραφέα, στα λόγια του να περικλείονται όλοι όσοι βρέθηκαν με το κορίτσι τους στον Μπακάκου ή σε άλλο μέρος της πλατείας. Στη συνέχεια παρακολουθούμε την προσωπική σχέση του Φιλίππου με την Ομόνοια, πώς τη γνώρισε, τι διάλεξε να πάρει από κείνη, τι τον εντυπωσίασε σ' αυτή. Η ιστορική διαδρομή είναι όχι απλά ενδιαφέρουσα αλλά κατέχει νομοτελειακή θέση στα γενικότερα πεπραγμένα. Τα Ιουλιανά δε θα μπορούσαν να έχουν άλλη κατάληξη απ' αυτό που ο συγγραφέας χρέωσε, με την καλή έννοια του όρου, στο χώρο. Η χαρτογράφηση έχει εξίσου μεγάλη σημασία γιατί η Ομόνοια αποτελεί και θα αποτελεί τον ομφαλό της Αθήνας. Τα Δεκεμβριανά και στη συνέχεια όλες οι σημειολογικές παρεμβάσεις που εν συντομία αναπτύξαμε, δηλαδή τα σουβλατζήδικα, οι ήχοι, οι αστυνομικοί, τα πηγαδάκια, οι νεολαίοι, τα κόμματα, οι μετανάστες, οι ναρκομανείς, οι Νεοέλληνες, τα πορνό, οι λαχειοπώλες, τα προποτζήδικα, οι εφημερίδες, το underground, οι παπατζήδες, ο ηλεκτρικός, το μετρό, τα σκυλάδικα, η επίσκεψη του Καβάφη στην Ελλάδα, η εφημερίδα «Αγών», οι πηγές για τη δημιουργία. Ό,τι δηλαδή θα χρειαζόταν η περιδιάβαση της πλατείας να αποκαλύψει στον βιώσαντα το χώρο συγγραφικά αλλά και στα γεμάτα περιέργεια μάτια του, στις αλλαγές που αργά αλλά σταθερά γίνονται, προκαλώντας μια καταστροφικών προθέσεων αλλοίωση, στην ανθρωπογεωγραφία ενός μικρού σύμπαντος, που πάντοτε ενέπνεε συγγραφείς, πάντα άφηνε ανικανοποίητους κάποιους άλλους και πάντα στεκότανε ταμπού για τις καλές οικογένειες, τις πλούσιες, τις οικονομικά ανεπτυγμένες.

Διαβάζοντας κανείς το παρόν κείμενο ίσως δυσανεχθεί από τη φειδωλή παράθεση ονομάτων των θεμελίων του μύθου της Ομόνοιας, δε θα μπορούσε όμως να γίνει αλλιώς, διότι τότε ολόκληρη η κριτική θα συντασσόταν με σύμβολα. Το θέμα είναι αλλού: καθώς ένα ερώτημα αδυσώπητο πλανάται μετά το κλείσιμο του βιβλίου κι αυτό δεν είναι άλλο απ' το γιατί – ποια η προσδιοριστική του σημασία; – να γραφτεί ένα παρόμοιο πόνημα. Καμιά από τις απαντήσεις που προσωπικά ή από φιλικά πρόσωπα εκμαίευσα δεν είναι πειστική. Γιατί μπορεί πράγματι ένα έργο, όπως το «Ομόνοια 2000», να σφραγίζει μια πλατεία με μια εποχή, με την ιστορία του τόπου, με την κοινωνιολογική της διάσταση, με τη φιλοσοφική σκέψη, με τη μεταναστευτική ασυδοσία, με την υποκουλτούρα, με τη δραματοποίηση καθημερινών συμβάντων κ.ο.κ. στην ουσία όμως, καθώς απλά λογοτεχνίζει, δημοσιογραφεί και καταγράφει χωρίς την απαραίτητη, παρά την τεράστια έρευνα, συμβολική χρήση των παραμέτρων που διέπουν τις, ούτως ή άλλως, ρεαλιστικές εικόνες που βρίσκονται σχεδόν στην επιφάνεια, αφήνει, αναμφίβολα, ερωτηματικά για την αναγνωστική του πορεία, για το ποιον θέλει να πλησιάσει, για τη συνολική του τελικά προσφορά, σ' ένα πεδίο γραφής χωρίς συστάσεις. Η παρατήρησή μας αυτή δεν έχει σκοπό να υποβαθμίσει ένα βιβλίο γραμμένο πάνω απ' όλα με μεράκι, αγάπη, συμπάθεια, οίστρο – ιδιότητες σχεδόν ξεχασμένες στους σύγχρονους πεζογράφους –, απλώς διατυπώνεται για λόγους αρχής και για τη γενικότερη θέση που θα καταλάβει στα Γράμματα. Καθώς, ακόμη και το «Ομόνοια 1980» του Γιώργου Ιωάννου, βρήκε μια θέση σ' αυτά, όχι ανάλογη των προσδοκιών του.

Το λεύκωμα του Φίλιππου Φιλίππου «Ομόνοια 2000» πλαισιώνεται από έναν ικανό αριθμό ασπρόμαυρων φωτογραφιών, που τραβήχτηκαν στην εν λόγω πε-

ριοχή, από τον καλό φωτογράφο Στράτο Καλαφάτη. Στις φωτογραφίες αυτές, ο εμπνευστής είναι ό,τι το ανθρωπινότερο και απλοϊκότερο μπορεί η πλατεία να προσφέρει. Μια κλίση στο ρεαλιστικό συμβάν, στον εξπρεσιονισμό, στο φανταχτερά καθημερινό. Η οπτική γωνία είναι μεθοδικά κατευθυνόμενη από την ανάγκη, όχι της εξόρυξης συναισθημάτων αλλά από κείνο που η εξωτερική εικόνα και έκφραση προσδιορίζουν.

Μια δουλειά που συμβάλλει τα μέγιστα στο γενικότερο κλίμα του βιβλίου, βοηθώντας το να λειτουργήσει και συμπαρατασσόμενη ερμηνευτικά και αισθητικά μαζί του, μέσα από έναν ευρύ και πλούσιο ψυχικό κόσμο, που ο φωτογράφος φαίνεται να κατέχει.

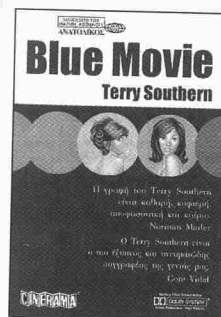
Ο Φίλιππος Φιλίππου είναι ένας δοκιμασμένος συγγραφέας, ο οποίος με κάθε του έργο αφήνει το στίγμα και το προσωπικό του στυλ, που κινείται σε μια νουάρ διάθεση, λίγο νοσταλγική, λίγο απολογητική, βιωματική και μυθοπλαστική, μαγική και φανταστική, φωτεινή και οικεία. Και στο παρόν βιβλίο πετυχαίνει. Έτσι που η ανάγνωσή του να αποτελεί όχι μόνο «προτροπή στην αμαρτία» αλλά και «θεσπέσια κάθαρση».

ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΔΥΟ ΣΥΝΑΡΠΑΣΤΙΚΑ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

TERRY SOUTHERN

Blue Movie

Η πιο cult χιουμοριστική, ερωτική και καυτή σάτιρα του Χόλιγουντ που έχετε διαβάσει.

Ένας πολυβραβευμένος σκηνοθέτης αποφασίζει να γυρίσει το απόλυτο Blue Movie (ερωτική ταινία). Ηθοποιοί, παραγωγοί, συνεργάτες, στούντιο και ...το Βατικανό μπλέκουν στην πιο τρελή και απίστευτη σάτιρα του κόσμου του κινηματογράφου.

DAVID AMBROSE

Εναλλακτική πραγματικότητα

Ένα πρωτότυπο cult μυθιστόρημα που θα σας καθλώσει με την απρόβλεπτη εξέλιξή του. Ένα συναρπαστικό θρίλερ που συνδυάζει σύγχρονες επιστημονικές θεωρίες της κβαντικής θεωρίας για παράλληλους κόσμους και εναλλακτικές πραγματικότητες με την αγωνία, το ψυχολογικό δράμα και την περιπέτεια.

Εκδόσεις και περιοδικό
ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ

Αποστολοπούλου 64, 152 31 Χαλάνδρι, Τηλ.: 6775.147, email: apt@x-treme.gr

Υψηλή υπηρεσία στην ιστορία της Ζακύνθου

ΜΕ ΤΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ των Φίλων του Μουσείου Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων κυκλοφόρησε το καινούριο βιβλίο του μουσικολόγου Μάρκου Δραγούμη «Η Μουσική Παράδοση της Ζακυνθινής Εκκλησίας». Μια ακόμη προσφορά των «Φίλων» προς τη Ζάκυνθο. Το βιβλίο αυτό ήρθε να συμπληρώσει ένα κενό στην εκκλησιαστική μουσική γιατί, εκτός των άλλων, σου δίνει τη δυνατότητα να γνωρίσεις και τι ακούς στους ναούς, στο εσπερινό, τον όρθρο, την Κυριακή, στις γιορτές. Μαθαίνεις τα κοντάκια, τα απολυτικά, τα μεγαλυνάρια, τα εξαποστειλάρια, τα τροπάρια, τους αίνους, τα τρισάγια.

Υπάρχουν άνθρωποι που, αν δεν ακούσουν τους ύμνους της ζακυνθινής εκκλησιαστικής μουσικής, ιδιαίτερα τους μεγαλοβδομαδιατικούς, δε νιώθουν τη μεγαλοσύνη της Μεγάλης Εβδομάδας και το Θείον Δράμα με την αναστάσιμη κατάληξή του.

Ο Μάρκος Δραγούμης με πολύχρονη και επίμοχθη εργασία, έσκυψε με αγάπη και περισσή φροντίδα πάνω στα κατάλοιπα της μουσικής εκκλησιαστικής παράδοσης του νησιού, είτε ανατρέχοντας σε κείμενα που άλλοι προηγούμενοι μελετητές είχαν ήδη γράψει είτε ήρθε σε επικοινωνία με τους πρωτοψάλτες και τους ψάλτες των ζακυνθινών ναών.

Αξιολόγησε τις όποιες γνώσεις τους, τις οποίες πολλές φορές είχαν κάνει κτήμα τους χάρη στην ευαισθησία και ψυχοπνευματική διαίθησή τους και τις διατήρησαν σαν ζωντανή παράδοση. Απλοί, χωρίς ειδικές γνώσεις μουσικής οι περισσότεροι, αφομοίωσαν τις εκκλησιαστικές μελωδίες και εξασφάλισαν τη συνέχεια μέσα στο χωνευτήρι του χρόνου. Ο Μάρκος Δραγούμης προσφέρει «μια υψηλή υπηρεσία στην πολιτιστική ιστορία της Ζακύνθου», όπως γράφει στον πρόλογο του βιβλίου ο Νίκος Λούντζης, γιατί αντιμετώπισε την έρευνα με επιστημονικό τρόπο και σε βάθος. Εκμεταλλεύτηκε και αξιολόγησε τις προηγούμενες έρευνες και σαν προσεκτικός αναστηλωτής έστησε πετράδι πετράδι το εκκλησιαστικό Ζακυνθινό Μέλος. Φανέρωσε ιδιαίτερα πειστικά την ύπαρξή του και την αυτοτέλειά του ανάμεσα στο Βυζαντινό και το Κρητικό Μέλος. Τον θυμάμαι στα διάφορα ταξίδια του, από το 1985, να ξεκινά για τις έρευνές του, με το μαγνητόφωνο στο χέρι, ύστερα από την επίσκεψή του κάθε φορά στο Μουσείο Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων, το οποίο είχε αναλάβει και τη στήριξη της έρευνας, μετά από τη χρηματοδότησή του από την Πάγκειον Επιτροπή. Παθιαζόταν με τις ώρες, ακούγοντας κασέτες που μαγνητοφωνούσε και τις οποίες στη συνέχεια μετέφερε στο πεντάγραμμο.

Η ιστορική έρευνα για την προέλευση του Επτανησιακού Μέλους, παράγωγου της εκκλησιαστικής βυζαντινής μουσικής μετά την εγκατάσταση πρωτοψαλτών και λαμπαδάρων από την Κωνσταντινούπολη στη Βενετοκρατούμενη Κρήτη και περιοχές της Πελοποννήσου και οι επιδράσεις που δέχτηκε η μουσική αυτή από την ορθόδοξη Ανατολή και την καθολική Δύση, είναι ιδιαίτερα προσεγμένα και καθορίζει και την όλη προσπάθεια γραφής του βιβλίου. Έτσι, προβάλ-

Μάρκος Φ. Δραγούμης
Η Μουσική Παράδοση
της Ζακυνθινής Εκκλησίας

*Εκδόσεις των Φίλων του Μουσείου Σολωμού
και Επιφανών Ζακυνθίων*

λει το σχετικό κείμενο για το Ζακυνθινό Μέλος με πλήρη επεξήγηση του ρυθμού του και της όλης μουσικής του γκάμας. Η προσφορά του Μάρκου Δραγούμη είναι αξιόλογη και θα ήταν ευτύχημα εάν η καταγραφή συμπληρωθεί στην πολυφωνική μορφή του Ζακυνθινού Μέλους, όπως συμπληρώνεται από τους εμπειρικούς ψάλτες που συνοδεύουν τις δύο πρώτες φωνές.

Ο ίδιος όμως δικαιολογεί και τη μη απαραίτητη καταγραφή από το γεγονός ότι «... στην πολυφωνική του μορφή ψάλλουν οι κολλητά με τη μελωδία φωνές χωρίς να διαβάζουν νότες και εναρμονίζονται με το αυτί όπως γίνεται στην αρέκια και την καντάδα». «Εξάλλου», γράφει κάπου αλλού, «όλη η δροσιά του ζακυνθινού πολυφωνικού ύφους πηγάζει από το γεγονός ότι η αρμονία του έχει μια γοητευτική έλλειψη ακαδημαϊσμού, ακριβώς επειδή δεν γράφεται».

Το βιβλίο, σε μεγάλο σχήμα 30 x 21 cm και 312 σελίδες, περιλαμβάνει βιογραφίες ανθολογουμένων μουσικών, φωτογραφίες, αλφαβητικό κατάλογο των μουσικών κειμένων, βιβλιογραφία, ενώ στο κύριο σώμα του έχει καταγράψει στο πεντάγραμμο τα διάφορα εκκλησιαστικά κομμάτια, όπως προαναφέραμε.

Τα συγχαρητήριά μας στον αγαπητό Μάρκο γι' αυτή του την εργασία είναι ειλικρινή και από καρδιάς. Του ευχόμαστε κάθε μελλοντική επιτυχία. Συγχαρητήρια επίσης αξίζουν στο αξιόλογο και με πολλαπλή δράση Σωματείο των Φίλων του Μουσείου Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων και ιδιαίτερα στον Πρόεδρό του διαπρεπή λογοτέχνη Νίκο Λούντζη για τη συνέπεια και προσφορά τους.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΕΜΕΤΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΦΥΤΡΑΚΗ

ΕΥΓΕΝΙΑ ΠΕΡΙΟΡΗ

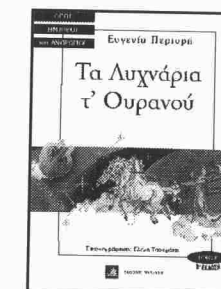
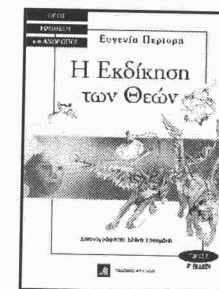
Βιβλία

με

Χαρακτήρα

και

Ποιότητα...

Εκδόσεις Φυτράκη: Κηφισίας 270, 152 32 Χαλάνδρι

Τηλ.: 6842.110 – Φαξ: 6818.561

Κεντρική διάθεση: Βιβλιοπωλείο Φυτράκη

Πεσμαζόγλου 5, Στοά του Βιβλίου, Αθήνα

Τηλ.: 3237.991 – Τηλ./Φαξ: 3210.433

Φαντασία, στρωτό ύφος, γοργός ρυθμός

Η κ. ΛΟΤΗ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ-ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ με το αξιόλογο συγγραφικό έργο της κατατάσσεται στην πρώτη σειρά των Ελλήνων συγγραφέων του χώρου της λογοτεχνίας για παιδιά. Ένα έργο πολυποίκιλο που περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό από παραμύθια, ιστορίες και μυθιστορήματα με σύγχρονη κι ενδιαφέρουσα θεματική, όπως λόγου χάρη το διαζύγιο, το νόθο παιδί, τα ναρκωτικά καθώς και μεταφράσεις και θεωρητικά βιβλία.

Αξίζει μάλιστα ν' αναφερθεί ότι η κ. Πέτροβιτς είναι η πρώτη που το 1981 με το βιβλίο της «Το τιμεντένιο δάσος», τόλμησε να μιλήσει για τα ναρκωτικά. Ως τότε το θέμα αυτό ήταν ταμπού για τα παιδιά και κανείς δεν έπρεπε να το αναφέρει. Φαίνεται οι «ειδήμονες» νόμιζαν πως αν δεν το ονοματίζαμε, αν δε γινότανε γνωστό, θα το ξορκίζαμε. Δυστυχώς είχανε κάνει μεγάλο λάθος.

Η θεματική ποικιλία που διακρίνει το έργο της επισημαίνεται και στο σχετικά πρόσφατο βιβλίο της (εκδόθηκε το 1998) την «Οικογένεια του Ήλιου». Ο τίτλος του παραπέμπει στο πλανητικό μας σύστημα, στους πλανήτες που γυρνάνε γύρω από τον Ήλιο. Όμως, φαίνεται πως αυτό δεν είναι σωστό. Για τη Λότη Πέτροβιτς τα μέλη της οικογένειας του Ήλιου δεν έχουν καμιά σχέση με τους πλανήτες. Είναι άλλα. Της το είπε ο ίδιος ο Ήλιος που την ξύπνησε ένα ηλιόλουστο πρωινό και της μίλησε για την οικογένειά του. Της έκανε μάλιστα παράπονα γιατί ποτέ μέχρι τώρα, αφού είναι συγγραφέας, δεν είχε γράψει κάτι γι' αυτόν. «Ένα σωρό ιστορίες μαθαίνω πως έχεις γράψει για τους μήνες, για τις εποχές, για τη γειτονιά μου. Τώρα ήρθε η ώρα να γράψεις και για μένα», της είπε και της ζήτησε να πάρει το μαγνητόφωνο και να μαγνητοφωνήσει όσα θα της έλεγε. Και η Λότη Πέτροβιτς τι να έκανε; Βασιλική διαταγή, που λένε, και τα σκυλιά δεμένα. Γιατί εδώ που τα λέμε, ο Ήλιος της μιλούσε σαν να ήτανε ο άρχοντας του κόσμου. Έβγαλε το μαγνητόφωνο, έβαλε σ' ενέργεια και τη φαντασία της, μια φαντασία πλούσια και δημιουργική, και στρώθηκε στη δουλειά. Κι έτσι γεννήθηκε αυτό το βιβλίο που μας λέει ότι ο ήλιος έχει οικογένεια. Μια οικογένεια που δημιουργήθηκε από το γάμο του με μια πανέμορφη κοπέλα, την Ατμόσφαιρα, και πλουτίστηκε με παιδιά κι εγγόνια, με νύφες και γαμπρούς.

Η συγγραφέας, καθώς διηγείται τη ζωή αυτής της οικογένειας, πλάθει ένα όμορφο παραμύθι όπου τα πάντα ανθρωποποιούνται, το φως και το σκοτάδι, η μέρα και η νύχτα, η αυγή και το χάραμα, το βράδυ και το σούρουπο, τ' αστέρια, η σελήνη, τα σύννεφα, η βροχή, το κρύο, το χιόνι.

Η ζωή της οικογένειας του ήλιου δε διαφέρει σε τίποτα από την ανθρώπινη. Έχει τις δουλειές και τα γλέντια της, τις έγνοιες και τις χαρές της, τις λαχτάρες και τις πίκρες της. Τα παιδιά όταν είναι μικρά κάνουν αταξίες, πάνε σχολείο, μαθαίνουν ξένες γλώσσες, κάποτε μεγαλώνουν, ερωτεύονται, παντρεύονται, άλλα δημιουργούν ευτυχισμένες οικογένειες, άλλα χωρίζουν.

Μέσα από την πλοκή του παραμυθιού περνούν αβίαστα τα φυσικά φαινόμενα που είναι συνδεδεμένα με την ύπαρξη του Ήλιου και την κίνηση της Γης γύρω του. Παράλληλα με τις γνώσεις αυτές η συγγραφέας δεν παραλείπει να περά-

**Λότη Πέτροβιτς-
Ανδρουτσοπούλου**
Η Οικογένεια του Ήλιου
Εκδόσεις Πατάκη

σει και τα μηνύματά της. Λέγει για την τηλεόραση που στερεύει τη φαντασία, για τις διαφημίσεις που είναι όλο ανοησία, για τα βιβλία για παιδιά που είναι «τα πιο σοβαρά και αξιόπιστα έντυπα στον κόσμο», μιλάει για το διαζύγιο, προσπαθώντας ν' απαλύνει τον πόνο των παιδιών των χωρισμένων οικογενειών. Η αφήγησή της διακρίνεται για το στρωτό της ύφος, το γοργό ρυθμό και τους ουσιαστικούς και ζωντανούς διαλόγους καθώς και για την ευρηματικότητά της στον τρόπο χρήσης διαφόρων εκφράσεων. Κατορθώνει να παρουσιάζει σκηνές εντάσσοντας στο λόγο της τυποποιημένες εκφράσεις. Λόγου χάρη στη σκηνή του γάμου του γιου του Ήλιου, έχουμε τις φράσεις «παγερή ατμόσφαιρα», «βαριά η ατμόσφαιρα», «θολή η ατμόσφαιρα», «καθάρισε η ατμόσφαιρα» κ.λπ.

Το παραμύθι αυτό, πλούσιο σε φαντασία και ευρήματα, χρησιμοποιεί και στοιχεία από πλαστικά παραμύθια. Για παράδειγμα, η γυναίκα που παντρεύεται ο Ήλιος, η Ατμόσφαιρα, ήτανε μια πανέμορφη βασιλοπούλα που, όπως η «Ωραία Κοιμωμένη του Δάσους» του πασίγνωστου παραμυθιού, μια κακιά μάγισσα την είχε ρίξει σε βαθύ ύπνο. Μονάχα αν τη φιλούσε ένα όμορφο βασιλόπουλο θα ξυπνούσε. Και άνοιξε τα μάτια της, όταν τη φίλησε ο Ήλιος, το παλικάρι τ' ουρανού, το πιο ζεστό, το πιο ξανθό, το πιο όμορφο... Ακόμα μας δίνει μια δική της άποψη, γεμάτη φαντασία και ποίηση, για τη δημιουργία του κόσμου πάνω στη Γη, την κοσμογονία. Η Γη στολίστηκε με βουνά και λαγκάδια, με λίμνες και ποτάμια, ζώα, φυτά, ανθρώπους για να μπορεί να παίζει πάνω της το Φως, ο γιος του Ήλιου.

Αλλά η Πέτροβιτς δεν τελειώνει το παραμύθι της μονάχα με το λόγο, την αφήγηση. Προχωρεί και στην εικονογράφηση του, μια εικονογράφηση με την τεχνική του κολάζ. Είναι η τρίτη φορά που μας παρουσιάζει έργο της εικονογραφημένο από την ίδια. Τα δύο προηγούμενά της ήτανε το βιβλίο «Τον καιρό εκείνο», με τέσσερις παραβολές από το Ευαγγέλιο, και τέσσερα τεύχη με θέμα τις «Εποχές του χρόνου».

Η εικονογράφηση της «Οικογένειας του Ήλιου» είναι πολύ πλούσια και πολύ καλλιτεχνική. Συνθέσεις ολόκληρες που δείχνουν ότι η συγγραφέας κατέχει την τεχνική του κολάζ – τα περάσματα είναι όμορφα και καλά – απλώνονται συνήθως σε δυο σελίδες κι εναρμονίζονται απόλυτα με το κείμενο. Κι είναι πραγματικά όμορφες, έτσι που σε κάνουν να γυρνάς τις σελίδες και να τις βλέπεις ξανά και ξανά.

Τα πρόσωπα που εικονίζονται είναι επιλεγμένα κυρίως από την ελληνική μυθολογία και την αρχαιότητα (η Ατμόσφαιρα εικονίζεται με την Υγεία – συμβολική, νομίζω, η επιλογή –, η Ημέρα με την Αφροδίτη, το Φως με το Μεγάλο Αλέξανδρο κ.λπ.). Ιδιαίτερα όμορφες, με απαλή χρωματική αρμονία, είναι οι συνθέσεις που παριστάνουν τη γέννηση του γιου του Ήλιου (σελ. 29) και τα δίδυμα εγγόνια του με τα δύο τρυφερά αγοράκια (σελ. 64-65) καθώς και οι φιγούρες που εικονίζουν τη Νύχτα (σελ. 59) και το Φως (σελ. 66). Πολύ φαντασμαγορική η σύνθεση με τα τεχνητά φώτα.

Γενικά, ένα πολύ όμορφο βιβλίο που αξίζει θερμά συγχαρητήρια.

Σημείωση: Η *Οικογένεια του Ήλιου* τιμήθηκε το 1999 με το Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας για Παιδιά.

ΒΙΤΩ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ένα καλό βιβλίο
είναι ο καλύτερος
σύντροφος
για τα μικρά παιδιά.
Χαρίστε τους
ένα βιβλίο
από τη σειρά των
εικονογραφημένων
της Αποστολικής
Διακονίας

Κεντρική Διάθεση:
Ιασίου 1, Αθήνα. Τηλ. 7228008
Βιβλιοπωλεία:

Αθηνών

Δραγασανίου 2,
τηλ. 3310977

Θεσσαλονίκης

Εθνικής Αρμόνης 9α,
τηλ. (031) 275126

Πατρών

Ρήγα Φεραίου 143 & Φιλοποίμενος,
τηλ. (061) 223110

Ένα παιδί που τραγουδάει

Δημήτρης Βάρος
Φρύνη,
Εκδόσεις Καστανιώτη

ΜΕ ΤΙΤΛΟ ΦΡΥΝΗ και υπότιτλο Ταξίδι στον έρωτα και στην Ευρώπη, οι Εκδόσεις «Καστανιώτη» κυκλοφορούν την τέταρτη ποιητική συλλογή του Δημήτρη Βάρου. Μέσα σε 24 χρόνια έχουν δει το φως της δημοσιότητας μόνο τέσσερις ποιητικές συλλογές του: «Ω Ξειν», 1976, «Το όνειρο της Ανδρομέδας», 1980, «Θηρασία», 1997 και «Φρύνη», 2000. Ο Δ. Βάρος είναι ολιγογράφος, γεγονός που σπανίζει στα σημερινά λογοτεχνικά δρώμενα στον τόπο μας που οι μισοί είναι «φτασμένοι ποιητές» και υμνούν, ευλογούν, βραβεύουν και επιβραβεύουν την παχυσαρκία αλλήλων των μηρυκαστικών.

Δεν είναι τυχαίο που ο ποιητής τιτλοφορεί την πρόσφατη ποιητική του συλλογή «Φρύνη». Όπως στην περίπτωση της Φρύνης της περιλάλητης αρχαίας εταιράς ο συνήγορός της πέτυχε την αθώωσή της γυμνώνοντας την καλλίγραμμη πόρνη μπροστά στα αδηφάγα μάτια των δικαστών, έτσι και ο Δημήτρης Βάρος αντιμάχεται τη βαρβαρότητα των καλλιτεχνικών, πολιτιστικών, πολιτικών και κοινωνικών δρώμενων στις σύγχρονες ευρωπαϊκές μεγαλουπόλεις αφαιρώντας τους την αίγλη του περιβλήματος με ένα «Ταξίδι στον έρωτα και στην Ευρώπη», όχι για να αθώωσει, αλλά για να καταδικάσει την ύβρη των σύγχρονων τεκτόνων πολέμων και συμφορών με το πρόσχημα της διά των όπλων ειρήνευσης, όπως απαιτεί η «Παγκοσμιοποίηση» και η «Νέα Τάξη Πραγμάτων».

Η Ευρώπη και η Φρύνη, δυο μυθολογικά γυναικεία πρόσωπα, δυο θηλυκές οντότητες, που διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο ως τρυφερά αντικείμενα του έρωτα και του πόθου, στην περιοχή του μύθου η πρώτη και στην κλασική Αθήνα η δεύτερη, είναι τα βασικά σύμβολα στην ποίηση ετούτης της συλλογής, μιας ποίησης βιωματικής με αδρές εικόνες, μέσα από τις οποίες ο ποιητής καταθέτει, χωρίς κραυγές διαμαρτυρίας, εντυπώσεις, προβληματισμούς και κυρίως επισημάνσεις, ύστερα από ένα ταξίδι στις ευρωπαϊκές μεγαλουπόλεις.

Δε μένει όμως στην εικόνα, στην εξωτερική επιφάνεια των πραγμάτων, δεν τον αιχμαλωτίζουν τα φαινόμενα, αλλά διεισδύει και προχωρεί ως την καρδιά του προβλήματος με σκληρότητα πολλές φορές, ανελέητα και δίνει το υπόσπρωμα αυτής της αμφιλεγόμενης κοινωνίας, όπως είναι διαμορφωμένη και διαρθρωμένη και όπως λειτουργεί από χώρα σε χώρα με τις αποχρώσεις και τις αναπόφευκτες διαφοροποιήσεις.

Θα μπορούσε κανείς να δει πίσω από το προσωπείο, από το όμορφα μακιγιαρισμένο πρόσωπο, τη σκληρή μορφή της «Ενωμένης Ευρώπης». Μια πόρνη του καιρού μας και η γηραιά Ήπειρος, έχει καταφέρει να επιβληθεί, να καθυποτάξει οικονομικά, πολιτιστικά και πολιτικά λαούς με πανάρχαιες ρίζες και πολιτισμούς, αφανίζοντας τις ιδιαιτερότητές τους και να κυριαρχήσει ως ισχυρή οικονομική δύναμη, αμυντική και πολιτιστική κοινότητα, σ' έναν αλλοπρόσαλλο κόσμο σφοδρής αντιπαλότητας και διαπλεκομένων συμφερόντων.

Ύστερα από δύο ολέθριους παγκοσμίους πολέμους με τα τρομακτικά γνωστά επακόλουθα, και το ολοκαύτωμα των λαών της γείτονος με την πρόσφατη «ειρηνική» επέμβαση των Αμερικανών στη Γιουγκοσλαβία για «ειρηνική διευθέ-

τηση των διαφορών» λαών διαφορετικών εθνότητων, υπό τις ευλογίες του ΝΑΤΟ και ΕΟΚ-ΟΝΕ, που ερήμωσε τη χώρα και οδήγησε χιλιάδες αμάχους σε αναγκαστική προσφυγιά, πασχίζει να κλείσει ανεπούλωτες πληγές επικαλύπτοντας τα ράκη με τη χρυσόσκονη της επανόρθωσης και ανασυγκρότησης στα πλαίσια του «Προγράμματος Στήριξης».

Ο Δημήτρης Βάρος μετουσιώνει ποιητικά τη ζοφερή πραγματικότητα, μιλάει με πράγματα, κατά το παράδειγμα των αρχαίων δημιουργών. «*Ηχοβολώντας πάνω σε τοίχους / που πολιορκούν / ένα χθόνιο εχθρό*», πορεύεται από το σκοτάδι προς το φως, καλπάζοντας «*σαν άσπρο άλογο / κόντρα στον άνεμο*» το σφοδρό της αλλοτρίωσης, πάνω από τους καιρούς της αφροσύνης και της ανομίας ή απομονωμένος στο ερημητήριό του δουλεύει «*ολονυχτίς*» για να ζυμώσει «*μια ολόλαμπρη λιακάδα για τ' αύριο*».

Είναι χαρακτηριστικοί οι τίτλοι των ποιητικών ενοτήτων. Εντύπωση επίσης προκαλούν δυο στίχοι: «*Κόκκινα φώτα περιστρεφόμενα / Γαλάζια φώτα περιστρεφόμενα*», που επαναλαμβάνονται στην αρχή κάθε ενότητας και λειτουργούν ως δίαυλοι μετάβασης από τη μια περιοχή στην άλλη, από το ένα ποιητικό μόρφωμα στο άλλο. Και οι στίχοι που ακολουθούν κάθε φορά αποτελούν συμπύκνωση του περιεχομένου της όλης ενότητας.

«*Κάθε νύχτα βλέπω ζωντανός / το θάνατό μου σε επανάληψη*», γράφει. Οι στίχοι είναι αποκαλυπτικοί για τη συμμετοχή του ποιητή στα πάθη του κόσμου, που ζει στον ερμητισμό του την ερήμωση, την απομόνωση, την αποξένωση, που κατοικεί στον αιώνα του παραλογισμού ανάμεσα σε πληγωμένα σώματα με τσαλακωμένη αξιοπρέπεια, ένα δυστυχισμένο πλάσμα, «*κορμί μετέωρο / ανάμεσα σε δυο ορόφους*», παγιδευμένο σε απορρίψεις και αμφισβητήσεις. Έχει όμως συνείδηση του τραγικού και της τραγικότητας. Συναισθάνεται τη μηδαμινότητά του και πως έρχεται από και βαδίζει προς το πουθενά, κυνηγημένος από μια κατάρρα, άπελπις, γυμνός και ανέστιος. Έχει απεκδυθεί τον εαυτό του και ορθώνει τοίχους για τον εγκλεισμό του σε ξεκλωνισμένες, απρόσωπες πολιτείες, χωρίς μνήμη, χωρίς αισθήματα, ριγμένος στον αδυσώπητο αγώνα για επιβίωση και στον παροξυσμό της τεχνολογίας. Ωστόσο για τον καλό ποιητή πίσω από το σκοτεινιασμένο πρόσωπο της μέρας βλέπει κάπου κάπου κι ένα σπυρί αθωότητας, ένα φωτεινό, ελπιδοφόρο σημάδι στο βλέμμα ενός παιδιού και προτρέπει: «*Άσ' το παιδί να τραγουδήσει*». Και καλεί τον καθένα: «*Πες ένα τραγούδι/που να μιλάει για αγάπη / Ζωγράφισε / ένα γαλάζιο ουρανό στον τοίχο (...)* / *Ή έλα να τρέξουμε μαζί / στον κόκκινο αυτοκινητόδρομο*».

Όλα έχουν ισοπεδωθεί. Δεν υπάρχει διαφορά ανάμεσα στο ωραίο και στο άσχημο, στο γνήσιο και στο πλαστό, μήτε καιρός για τον άνθρωπο να ξαναβρεί το δρόμο του. Όμως υπάρχει ελπίδα διαφυγής από την οδυνηρή πραγματικότητα και επιστροφή στο βιωμένο χρόνο, στην αθωότητα, σε εικόνες ζωής ιλαρές και εύοσμα τοπία, δροσερά, μακριά από τη δυσσομία του «*βρόμικου φωταγωγού*».

Οι δυο όψεις της ζωής, οι δυο διαφορετικοί κόσμοι βαίνουν σχεδόν παράλληλα. Από τη μια η δύσβατη απτή πραγματικότητα, μια πατρίδα αιώνια αιχμάλωτη στη θέληση του ξένου με την ελευθερία πάντα στην απέναντι όχθη του ποταμού που παρασέρνει την ομορφιά, το όνειρο και την ελπίδα. Κι από την άλλη ο κόσμος ο γελούμενος των ονείρων, τα εφηβικά γοργοτάξιδα πλεούμενα, ας είναι και «*Με δυο φτερά περασμένα / στους σκαρμούς του ονείρου*».

Άραγε ο πολιτισμός, η τεχνολογική πρόοδος βοήθησε τον άνθρωπο να γίνει ευτυχέστερος, να γεμίσει τη μοναξιά του, να βρει τον εαυτό του, να ξαναγεννηθεί από τη στάχτη του ή μήπως αιώνιος έφηβος τρέχει πίσω από σκόρπια πουλιά, βουλιάζει σε σκοτεινιασμένες πολιτείες, χωμένες στην υγρασία και τους ρύπους, σταματημένος στην αιχμή του παρόντος, αφού «*δεν έχει τρένο για τα όνειρά*» του «*ούτε καράβι*» για επιστροφή στις ρίζες, στο σταθερό σημείο του κόσμου του, προσπερνώντας άγνωστες πόλεις, ψάχνοντας τη δική του αλήθεια, «*ένα νιογέννητο πουλί / που δοκιμάζει ακόμα τα φτερά του*», σκορπώντας μάταια την καρδιά του στα σταυροδρόμια του πολύβουου κόσμου, ωσάν πλανόδιος πωλητής ονείρων φτάνοντας «*Σε τούτη την πατρίδα (όπου) «οι πεθαμένοι/έχουν πολλά να πουν / – αλλά σωμαίνου»*» θλιβόμενοι για τη μεταποίηση των αξιών, την απογύμνωση του φυσικού και του ανθρώπινου τοπίου, όπου όλα είναι «*Όνειρα επιβάτες σε βαγόνια εκτροχιασμένα*» και «*Οι αγάπες σαν τα όνειρα / πεθαίνουν με το πρώτο φως*», αφού το μεγαλείο της Ελλάδας έχει κι αυτό μεταναστεύσει μαζί με τον Έλληνα μετανάστη στο χώρο της ουτοπίας. Η ζωή του ανθρώπου δεν είναι παρά ένα κουβάρι εκπονημένων οραμάτων, μεταπλασμένων αξιών σε πλαστικούς ομόκεντρους κύκλους, κυλάει προς την άβυσσο της φθοράς. Είναι πολύ επικίνδυνα τα εκτεθειμένα στους δρόμους του κόσμου όνειρα κι ο σκηνοθετημένος έρωτας πουλιέται φτηνά. Όλα εξαγοράζονται με το χρήμα.

Ωστόσο ο ποιητής δε χάνει το κουράγιο του, ψάχνει τη διέξοδο που θα τον ξαναφέρει στα «*πευκόφυτα ακρογιάλια / (στους) δροσερούς πλαταμώνες / (και στους) ηλιοστεφείς ελαιώνες*», στο χαμένο παράδεισο της ψυχής του. Η σκληρή πραγματικότητα που βιώνει και του προξενεί ψυχική αιμορραγία δεν τον εμποδίζει να επανέρχεται σε υποβλητικά τοπία βιωμένου κόσμου, να παίζει με τις αντιθέσεις και τις εναλλαγές φωτός και σκότους αιχμηρού, θαλπωρής και παγερότητας, γαλήνης και τρικυμίας, αλλά και να πορεύεται με την αντιπαλότητα των αισθημάτων στα καθημερινά δρώμενα. Μόνη παρηγοριά τα «*ζεστά στήθια*» του κοριτσιού «*με το χρυσόγελο*» που ακροβατεί «*στην άκρη ενός ουράνιου τόξου*».

Κάπου κάπου οι ερωτικοί τόνοι χαλαρώνουν τις εντάσεις που προκαλεί η θέαση της αλλοτριωμένης γης της Ευρώπης που «*είναι σκληρή*» γιατί «*Τη γέννησε η φωτιά / Τη σμίλεψε ο πάγος*» και «*η νύχτα κρατεί την ανάσα της / για ν' αφουγκραστεί το κλάμα*» του ανθρώπου που θρηνεί τη μοναξιά του ηλιοβασιλέματος, δέσμιου των κατακτήσεών του και των τρομερών δυνάμεων που αποδέσμευσε από τη φύση. Και δε βρίσκει διέξοδο από τη μοναξιά που τον περιορίζει και τον καθλώνει στα ηλεκτρονικά όριά του. Υπάρχει όμως κάπου η αγάπη, δυνατή, «*κραταιά ως θάνατος*», αλλά «*η αγάπη θέλει πόνο για να κρατιέται ζωντανή*». Και δεν είναι μακριά από τον καθένα. Η αγάπη είναι «*Δυο μάτια που σε χαϊδεύουν / Δυο χείλη που σου γελούν / Μια καρδιά ανοιχτή στο πλάι σου*», αρκεί να στρέψεις το βλέμμα προς το μέρος της. Αρκεί ν' απλώσεις το χέρι προς το άλλο χέρι. Αρκεί να χαμογελάσεις στο πρόσωπο που σου ανοίγεται ωσάν δυο παραθυρόφυλλα στον ήλιο.

Πίσω από τα προσώπια και τα φτιασιδωμένα πρόσωπα υπάρχει πάντα ένα παιδί που τραγουδάει για να γεμίσει το χάος που φέρνει μέσα του ο ποιητής.

ΕΛΕΝΗ ΧΩΡΕΑΝΘΗ

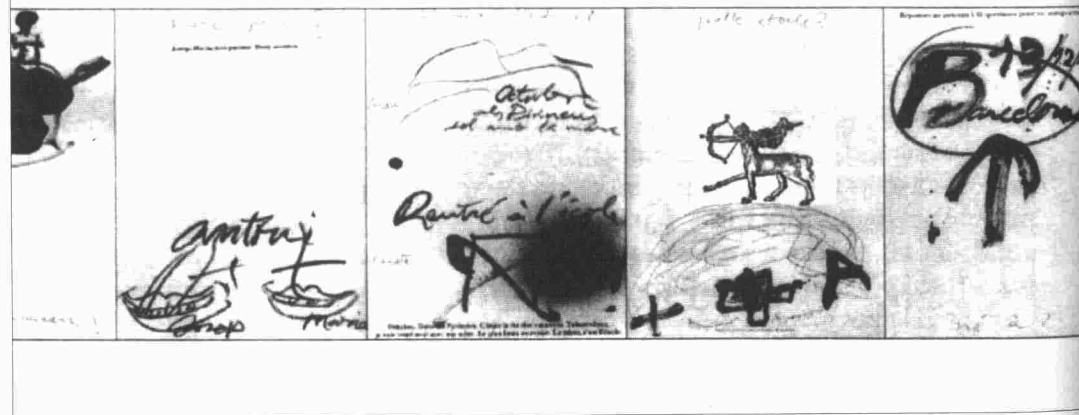

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ '00

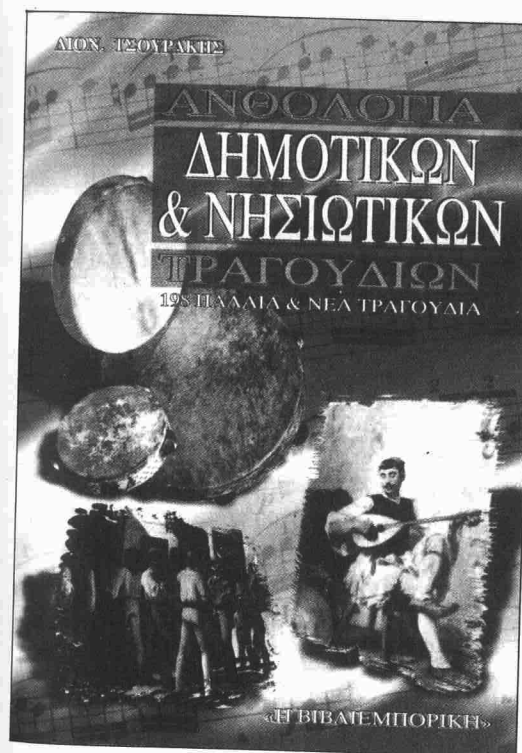
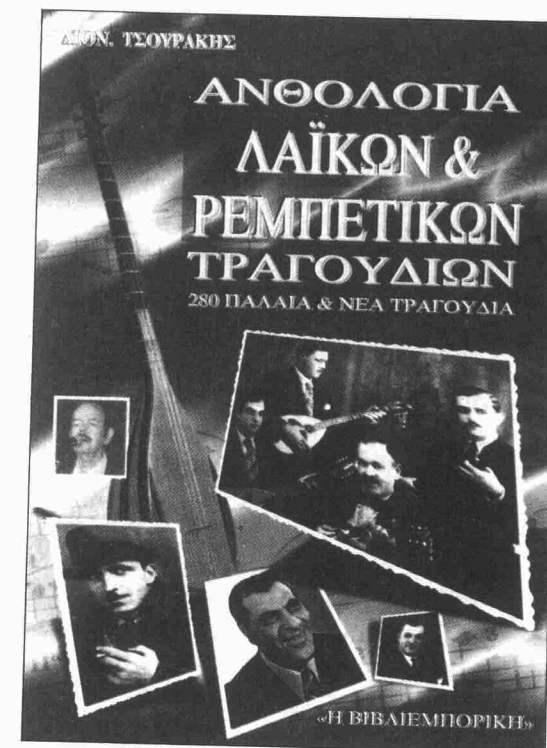
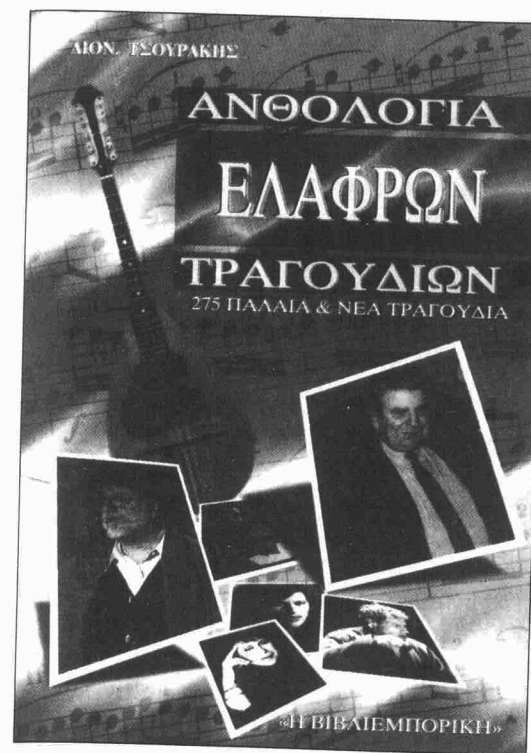
ΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

J. Milton *Paradise Lost* (μτφρ. Χ. Γαλατόπουλος, Μ. Φραγκόπουλος) ■ Chateaubriand Παρατηρήσεις (μτφρ. Μ. Φραγκόπουλος) ■ P. Ricoeur Το παράδειγμα της μετάφρασης (μτφρ. Α. Στυλιανού) ■ J. Joyce Πορτραίτο του καλλιτέχνη σε νεαρά ηλικία (μτφρ. Α. Μπερλής) ■ Γ. Κονδύλης - Ο. Βαρών-Βασάρ Μεταφράζοντας βιογραφία ■ Έφη Καλλιφατίδη, Άρης Μαραγκόπουλος, Άρης Μπερλής, Χ. Προκοπάκη Μεταφράζοντας το ύφος της εποχής ■ Θ. Λάμπρου Σκέψεις για τη μετάφραση της ποίησης ■ J. Bouchard Traduire l'«écriture automatique» d'A. Embiricos ■ Φ. Καραογλάν Ελληνικές μεταφράσεις από τα τουρκικά ■ I.-A. Βλάχος Ερμηνευτικά-μεταφραστικά προβλήματα στην ποίηση του Κ.Π. Καβάφη ■ Άρης Μαραγκόπουλος Συνομιλώντας με τον Καβάφη
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ■ ΣΧΟΛΙΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ΣΕ 4 ΤΟΜΟΥΣ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ "ΠΡΟΧΟΡΟΣ" - ΣΤΑΔΙΟΥ 44, 10559 ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛ.: 3215561, 3215774

Ένα ελεγείο

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΔΕ ΓΝΩΡΙΖΕΙ ούτε μπορεί να αγγίξει και να συλλάβει, πολύ περισσότερο να αποκαλύψει όλη την αλήθεια. Τα όριά του είναι δεδομένα και απροσπέλαστα. Μόνο «δι' εσόπτρου» και «εν αινίγματι» βλέπει και εννοεί την πραγματικότητα που τον περιβάλλει και τον περιέχει. Η ποίηση που υπηρετεί την αλήθεια έχει κι εκείνη τα όρια και τις δεσμεύσεις της. Γι' αυτό ο ποιητής καταφεύγει συχνά στη χρήση των συμβόλων για να εκφράσει πάλι «εν αινίγματι» ό,τι καταφέρνει να συλλάβει, αλλά και ό,τι για διάφορους λόγους προτιμά να μην το κάμει απόλυτα σαφές. Είναι κατ' εξοχήν συμβολική και αφαιρετική. Στην περίπτωση όμως αυτή η αναγνωσιμότητα και η αναγνωρισιμότητα των συμβόλων είναι συχνά δυσχερής, γιατί τα σύμβολα είναι έννοιες περιεκτικές και απαιτούν μια κάποια προπαιδεία και προσλαμβάνουσες παραστάσεις, για να μπορέσει ο αναγνώστης να προσεγγίσει την ουσία των σημειωμένων, να ερμηνεύσει και να κατανοήσει την αναγκαιότητα αυτής της ίδιας της ποιητικής λειτουργίας, της φιλοσοφίας, των προβληματισμών και της ουσίας της.

Οι επικοί ποιητές, οι μελικοί, οι λυρικοί, αλλά και οι τραγικοί ποιητές της αρχαιότητας εκφράστηκαν με σαφήνεια και για απλά καθημερινά πράγματα, ζωγραφίζοντας τις ψυχικές καταστάσεις των ηρώων τους. Και μέσα από τις αντιδράσεις των ανθρώπινων χαρακτήρων προβάλλουν πρότυπα διαχρονικά και αμετακίνητοι κανόνες ζωής. Αυτό όμως δε συμβαίνει με τις μετεξελιγμένες μορφές της ποίησης, που έχει έναν κρυπτικό και αποκρυφιστικό χαρακτήρα και ρυθμίζεται από ορισμένους κώδικες εκφραστικής συμπεριφοράς που ο κάθε δημιουργός επινοεί, όταν φυσικά πρόκειται για ποίηση και όχι για τυχάρπαστα κατασκευάσματα.

«Θέλω γε, το θέλεις δ' ουκ έχων αλγύνομαι», γιατί όσο και να θέλεις δυσκολεύεσαι, όπως ομολογεί και ο αρχαίος τραγικός, να υπεισέλθεις στα άδυτα της ψυχής του δημιουργού και να εκμαιεύσεις βάσει των ποιητικών δεδομένων το βαθύτερο νόημα, όπου υπάρχει, και τα σημειώματα, όπου υπάρχουν, διά των σημειώντων. Να διυλίσσεις τις φράσεις, τους στίχους, τις λέξεις και να φτάσεις στα άδυτα των αδύτων του βιωμένου του κόσμου από όπου αντλεί το περιεχόμενο των ποιητικών του μορφωμάτων.

Στην περίπτωση της ποιήτριας και πεζογράφου Ελένης Γκίκα που συνήθως εκφράζεται ποιητικά μέσω των συμβόλων, υπάρχει τούτο το χαρακτηριστικό: στις τέσσερις από τις επτά ποιητικές συλλογές που έχει εκδώσει ίσαμε τώρα οι τρεις έχουν τίτλο τέσσερις λέξεις, που αρχίζουν από το ίδιο γράμμα, και σαφώς προοιδοιάζουν τον αναγνώστη για το περιεχόμενο των ποιητικών συνθέσεων, όπως: «Μέλι, μελό, μέλισσα, μάλιστα...» η τέταρτη, «Έως, εαρινός, έρημος, έρχομαι...» η πέμπτη, «Σώμα, σταυρός, σάρκα, σταυρώθηκα...» η έκτη και «Θόλωσα, θύελλα, θάμβος, θυμήθηκα...» η έβδομη και πρόσφατη ποιητική συλλογή της.

Το γεγονός αυτό δεν είναι τυχαίο. Η ποιήτρια εκφράζει πρώτα με τον τρόπο αυτό πολύ περιληπτικά το μέρος εκείνο του βιωμένου χρόνου που μ' αυτό επι-

Ελένη Γκίκα
Θόλωσα, θύελλα, θάμβος, θυμήθηκα...
Εκδόσεις Άγκυρα

θυμεί να δηλώσει τη σχέση της ή και την εξάρτησή της με τον κόσμο και τα πρόσωπα που την περιβάλλουν και της προξενούν συγκινήσεις, που τη χαροποιούν ή τη θλίβουν με τα πάθη, τα παθήματά τους ή και με τις εκουσίες και ακουσίες συμφορές τους.

Θα παρατηρούσα ακόμα πως υπάρχει μια προϊούσα λεκτική πορεία και εξέλιξη στο ξεδίπλωμα των στοχασμών της: Ξεκινάει με λέξεις/έννοιες «γλυκές», που παραπέμπουν σε γεύσεις, συνεχίζει με λέξεις που ενέχουν το στοιχείο της ευωδίας, αλλά και της ερημίας, προχωρεί σε κείνες που σημαίνουν πόνο και οδύνη, για να καταλήξει σ' ένα άλλο τοπίο όπου επικρατεί κατ' αρχάς μια σκοτεινότητα, που δίνει τη θέση της στη θύελλα, στον ανεμοστρόβιλο των παθών που σαρώνει τον κόσμο της ψυχικής γαλήνης, αλλά περνάει από κει στο θάμβος, στην έκσταση, στη λύτρωση, για να καταλήξει στο καταφύγιο της ψυχής που είναι η μνήμη, στη θύμηση των πεπραγμένων, στην κάθαρση.

Η παρούσα ποιητική συλλογή χαρακτηρίζεται από συγκρατημένο πόνο και ανεκκάλυπτη, συγκαλυμμένη με απαστράπτουσες, παραπλανητικές εικόνες ιλαρότητας, οδύνη. Προφανώς πρόκειται για ένα ελεγείο, όπως μαρτυρεί η αφιέρωση, που κατά κάποιον τρόπο αποτελεί και εισαγωγή: «Στον άνθρωπο που μου 'μαθε / το θρήνο του κλαρίνου / το θάρρος του θρήνου / και την απόγνωση του τσαμπουκά. / Στο Γιώργο, / που έτυχε να 'ναι θεός μου / και όταν ήμουν παιδί μου είχε χαρίσει / ένα κατακόκκινο φουστάνι. / Γιατί εκείνο το κόκκινο βελούδο / δεν χάνεται ποτέ».

Στους δέκα αυτούς στίχους –υποβλητικούς παρά τη φαινομενική απλότητά τους στίχους– περικλείεται το εσωτερικό δράμα της ποιήτριας, συγκαλυμμένο, τυλιγμένο μέσα στο κόκκινο βελουδένιο φόρεμα, που θα παραμένει στη μνήμη ως σημείο αναφοράς: «Γιατί το κόκκινο βελούδο / δε χάνεται ποτέ».

Πιάνομαι από «το κόκκινο βελούδο – που – / δε χάνεται ποτέ» και κάνω τις υποβαλλόμενες αναγωγές στην ευαισθησία και στην τρυφερότητα που καθόριζαν τις σχέσεις της ποιήτριας με τον άνθρωπο για τον οποίο γράφτηκε, όπως δηλώνεται, το ποιητικό αυτό βιβλίο που δονείται από τους κραδασμούς του σεισμού που προκάλεσε στην ψυχή και στη ζωή της το συγκλονιστικό αναμενόμενο, βέβαιο γεγονός του αναπότρεπτου θανάτου προσφιούς προσώπου.

Ο άνθρωπος από την ώρα που γεννιέται αρχίζει να χάνει, να λιγοστεύει η ζωή του. Μόνο που στην αρχή δεν μπορεί να το συνειδητοποιήσει. Κι αργότερα δε θέλει να το ξέρει, το αγνοεί ηθελημένα γιατί τον τρομάζει η διαρκής απώλεια και η φθορά. Μόνο ο ποιητής έχει συναίσθηση αυτής της τραγικότητας και παλεύει να ξεπεράσει το πεπερασμένο της μοίρας του με το όποιο έργο τέχνης που δημιουργεί.

Δεν είναι καθόλου τυχαίο το ότι η Ελένη Γκίκα χρησιμοποιεί 426 λέξεις που αρχίζουν ή περιέχουν το γράμμα/γλωσσικό στοιχείο Θ και εκφράζουν έννοιες συνδεδεμένες με τη ζωή και το θάνατο, τη γη και το υγρό στοιχείο, όπως θεός, θάλασσα, θάνατος, χθόν, χθόνιος, θνητός, Ερεχθείς, θηλάζω, θηλή, θαύμα, θήραμα, θύμα, θύτης, θυσία... Αρχίζει δε με τη λέξη *θάλαση* και τελειώνει την ποιητική της οδοιπορία με τη λέξη *θαύμα*, κλείνοντας έτσι τον κύκλο ορισμένων ποιητικών της μορφωμάτων. Κι αναρωτιέμαι, μάλλον εύλογα, ποια σχέση μπορεί να υπάρχει ανάμεσα στη *θάλαση* και στο *θαύμα*; Μήπως αυτή που υπάρχει ανάμεσα στο Γολγοθά και στην Ανάσταση; Στο Α και στο Ω, στο *Μηδέν* και στο *Άπειρο*;

Είναι προφανές πως η ποιήτρια έχει αίσθηση της λειτουργίας της γλώσσας κι αυτό τη βοηθάει, της δίνει τη δυνατότητα να εκφράζει λιτά τον πλούτο του ψυχικού της κόσμου και τις τρομερές ευαισθησίες της, που κατά ευτυχή συγκυρία αγγίζουν και τις ευαισθησίες των πολλών, που σημαίνει πως μιλάει και για λογαριασμό τους. Αυτός άλλωστε είναι και ο προορισμός της Τέχνης που εστιάζει το ενδιαφέρον της στον άνθρωπο.

Όπως σε όλα τα βιβλία της, έτσι κι εδώ έχει τους δικούς της κώδικες συμπεριφοράς και επικοινωνίας και το δικό της τρόπο να επικοινωνεί με το κοινό της ώστε να το μπει στο μυστήριο της ζωής και του θανάτου. Και τα όπλα της είναι ο πόνος και η οδύνη, η αγάπη και ο έρωτας, το τραγικό και αδιανόητο του θανάτου, το φθαρτό και το άφθαρτο, το συν και το πλην της ζωής. Ξέρει να κερδίζει και να χάνει. Και μολοντί η οδύνη και η θλίψη, η διαρκής αναζήτηση και η αγωνιώδης προσπάθεια να αιτιολογήσει το αδιανόητο της φθοράς και της απώλειας είναι διάχυτη, θαρρείς αδαπάνητη στο συγκεκριμένο βιβλίο, αλλά και σε όλο το έργο της, η ποιήτρια δε μένει εκεί, σιγά σιγά υπερβαίνει την πραγματικότητα, βγαίνει από τη θολούρα, προσπερνά, αντιμετωπίζει θαρραλέα τη θύελλα των παθημάτων και των αισθημάτων, ανάγεται στο θάμβος της επιούσιας έκστασης και διά μέσου της ανάμνησης αναμορφώνει το «αρχαίο κάλλος» του κόσμου και της ζωής.

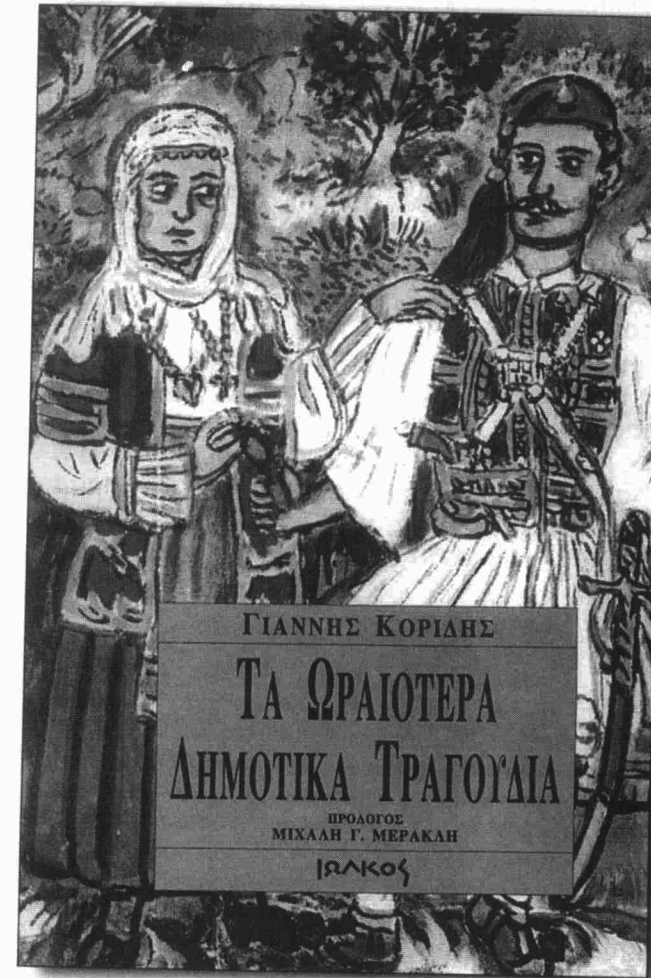
Υγρή, λυγμική, αλλά χαμηλότονη ποίηση, διακριτική, ωσάν σιγαληνή βροχή πρώιμου φθινοπώρου, αξιοπρεπώς οδυρομένη και δακρυρροούσα ικετευτικά, προσδοκώντας την άνωθεν παραμυθία με την παραδοχή, την αποδοχή, την κατάφαση και το θαύμα:

*«Ξέρεις ο άνθρωπος άμα χάσει την αφή του πεθαίνει.
σκορπίζει ο έρωτας
και με τις πρώτες βροχές διαλύονται τα χέρια σου,
(...) ο χρόνος εκμηδενίζεται
έτσι ηττούνται οι αποστάσεις
κι είναι λες και τα έζησες
μονάχα για να θυμάσαι (...)
Αλλ' όμως ό,τι έγινε
μονάχα έτσι θα μπορούσε να γίνει.
Έτσι ακριβώς.
Κι αυτό είναι το θαύμα».*

Αυτό είναι το θαύμα: να γνωρίζεις τι σε περιμένει στην άκρη ή στα μισά του δρόμου και συ να παίρνεις θαρραλέα τον ανήφορο περιγελώντας, περιπαίζοντας το θάνατο μ' ένα ειρωνικό χαμόγελο ευτυχισμένης ουτοπίας.

ΕΛΕΝΗ ΧΩΡΕΑΝΘΗ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ο τόμος, *Τα ωραιότερα Δημοτικά Τραγούδια*, περιέχει τις ενότητες: Ακριτικά, Ιστορικά, Κλέφτικα, Της Εθνικής Αντίστασης, Της Αγάπης και του Έρωτα, Μοιρολόγια, Της Ξενιτιάς, Παραλογές. Οκτώ ενότητες συνυφασμένες με τη ζωή και την ιστορία των Ελλήνων. Η ανθολόγηση των τραγουδιών έγινε από γνωστές και λιγότερο γνωστές συλλογές, προερχόμενα από όλα τα διαμερίσματα της χώρας, όπως και από τις αλησμόνητες πατρίδες: Τον Πόντο, την Ανατολική Θράκη, τη Μικρασία, τη Βορειοήπειρο. Η σημασία του Δημοτικού Τραγουδιού στην εξέλιξη της πολιτιστικής μας διαδρομής έπαιξε και παίζει πρωτεύοντα ρόλο. Αυτό επηρέασε και διαμόρφωσε το λόγο μεγάλων ευρωπαίων και δικών μας ποιητών. Είναι, ό,τι ωραιότερο διακρίνει την ελληνική ψυχή.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Εκδόσεις-Βιβλιοπωλείο «Ιωλκός» Βαλτετσίου 15 & Ινποκράτους 106 80 Αθήνα. Τηλ. 3618684, Fax: 3625019

Ευφρόσυνη ικανοποίηση

ΗΔΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΙΤΛΟ του βιβλίου *Σφυρήλατο μετάξι* παίρνει κανείς το μήνυμα ότι έχει να κάνει με μια ποίηση που αντιμετωπίζει με άκαμπτη και λαμπερή διεισδυτικότητα («σφυρήλατη») αλλά και με «μεταξένια» ευαισθησία την ανθρώπινη ύπαρξη. Ο τίτλος δηλαδή της ποιητικής συλλογής είναι νοηματικά καθαρός και λαμπερός σαν διαμάντι.

Και αμέσως με το πρώτο ποίημα αρχίζει η πορεία της διείσδυσης στο νόημα του κόσμου που το βιβλίο αυτό συνιστά. Μια διείσδυση που είναι απαλλαγμένη στο μέγιστο βαθμό από κάθε περιττό στοιχείο, από κάθε λεκτική υπερβολή, χωρίς στολίσματα, με μια λιτότητα που αληθινά ανακουφίζει και ενισχύει τη σοβαρότητα των προσεγγίσεων.

Η διείσδυση αυτή έχει ως αμετακίνητη βάση (ως «διάδημα ανοξείδωτο») τη συνείδηση της οριστικής και αμετάβλητης μοναξιάς του ανθρώπου. Γίνεται δε με μια ματιά απαλλαγμένη από περιττά βάρη που αποπροσανατολίζουν. Γι' αυτό είναι «πεταμένα στα σκυλιά» τα «λείψανα έπαρσης», τα «φορτωμένα πυρίτιδα όνειρα» και ο «αρχέγονος φόβος». Έτσι αρχίζει η κατάβαση στο μαγικό κόσμο της ύπαρξης, «στο λάκκο των ελεφάντινων στίχων».

Το ποίημα θυμίζει τη σοφή ρήση του Καζαντζάκη: «Δεν ελπίζω, δεν φοβάμαι τίποτα. Είμαι ελεύθερος». Εδώ η σκέψη αυτή γίνεται στίχος απόλυτης λιτότητας και με μια επιλογή λέξεων ακριβέστατων νοηματικά, ο συνδυασμός των οποίων είναι αποκαλυπτικός.

Ακολουθεί το δεύτερο ποίημα με το οποίο συνεχίζεται η κατάβαση στο μαγικό κόσμο, «σιωπηλά», μ' ένα πέραςμα «μοναχικό» «ανάμεσα στους αιώνες».

Κι έρχεται το τρίτο ποίημα με το οποίο καταγράφεται ο εξοπλισμός μας σ' αυτή την κατάβαση που συνίσταται σ' αυτά που μας δίδαξαν: «Ο ουρανός την αυταπάρνηση», «ο ποταμός» τη γλώσσα, ως «το ριγηλό κυματισμό πολυσύλλαβων λέξεων», «παλαιοί τεχνίτες του φίλντισι», δηλαδή οι σοφοί «την Ελευθερία», «αρχαίοι λατόμοι», δηλαδή οι σκληροί αγωνιστές για τα ουσιαστικά τα πέτρινα, την «ανυποταγή». «και ο Ναζωραίος το δικαίωμα της σιωπής», που προσδιορίζει και τον τίτλο του ποιήματος, καθόλου βέβαια τυχαία.

Στη συνέχεια η κατάβαση αυτή αντιμετωπίζει το Τώρα, τον αιώνα μας που σε «κελιά μοναξιάς» «συνθλίβει». Έτσι μας αναγκάζει να «ανασύρουμε αρχαίους αμφορείς» και μ' αυτό τον τρόπο να προσπαθήσουμε να πιαστούμε από την αρχαία σκέψη και αρμονία. Και παράλληλα μας επιβάλλει να καταθέσουμε τη φρικτή αλήθεια, αυτή που μαρτυρούν «τα νεκρά πουλιά των πετρελαιοκηλίδων» και που σηματοδοτεί το αδιέξοδο που απεργαζόμαστε.

Γι' αυτό στρέφει και το βλέμμα στο «άρμα του Ήλιου» και στο φως για να υπερνικήσει τα είδωλα και να φέρει «ηγεμόνα τον νου», που συνιστά την ελπίδα της λύτρωσης. Μ' αυτό τον τρόπο η πορεία συνεχίζεται με τα ποιήματα που ακολουθούν και διατυπώνεται μ' έναν ποιητικό τρόπο που, ομολογώ, εμένα με μαγεύει, προπαντός με τη λιτότητα και το βάθος του. Γι' αυτό το λόγο θεωρώ ότι τα ποιήματα αυτά ακτινογραφούν λυρικά, αλλά και με μαθηματική ακρίβεια που

Γιώγια Σιώκου
Σφυρήλατο μετάξι
Εκδόσεις Πατάκη

ενισχύει την ευκρίνειά τους, τη σημερινή οντολογική μας πραγματικότητα. Έτσι, πιστεύω, ότι ο μη ποιητικός τους χαρακτηρισμός θα μπορούσε να είναι «ποιητικές ακτινογραφίες του Σήμερα».

Τα ποιήματα αυτά τα κρατώ στα χέρια μου ως κάτι πολύτιμο. Διαβάζοντάς τα και ξαναδιαβάζοντάς τα νιώθω μια ευφρόσυνη ικανοποίηση. Με κάνουν να βλέπω το θολό κόσμο μας καθαρότερα και βαθύτερα. Για τη σπάνια αυτή ευφρόσυνη ευχαριστώ από καρδιάς τη Γιώγια Σιώκου.

Και μια τελευταία αφελής παρατήρηση. Αλήθεια, πόσο σπουδαίο πράγμα είναι η ποίηση; Και πόση ουσία έχει η παλιά αλήθεια ότι βαθύτερα και από την επιστήμη, ακόμα και τη φιλοσοφία, στη μυστική ουσία των πραγμάτων διεισδύει η Τέχνη. Προπαντός η μουσική, το ρωσικό μυθιστόρημα αλλά ακόμα πιο βαθιά η λυρική και η τραγική ποίηση. Αυτές οι μορφές της Τέχνης, μαζί και με όλες τις άλλες, συνιστούν, ιδίως με τις κορυφαίες δημιουργίες τους, κυριολεκτικά μαγικές προσεγγίσεις ή και αποκαλύψεις του μυστικού περιεχομένου και νοήματος της ζωής που αλλιώς παραμένει, παρά τις όποιες λογικές θεωρήσεις, μακρινό κι απλησίαστο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ-ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΓΚΑΚΗΣ

**ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ
ΠΟΙΗΣΗΣ
1749-1921**

**ΤΑ ΕΚΑΤΟ ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ
ΕΡΩΤΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΕΣΠΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ**

**FEDERICO GARCIA LORCA
ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΑ**

**ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΙΑΝΤ
Η ΜΠΑΛΑΝΤΑ
ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ
ΤΟΥ ΡΗΝΤΙΝΓΚ**

**Η ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΑΡΑΛΟΣΗ
ΤΩΝ ΧΑΪΚΟΥ**

**Ποιήματα
του
Πολ Ελυάρ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΚΑΘΗ **ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΤΗΛ: 8837343**

• ΝΗΣΙΔΕΣ •

• Ζαν Μπωντριγιάρ

Η καταναλωτική κοινωνία

• Πωλ Βιριλιό

Η πληροφορική βόμβα

• Νόρμαν Κον

Αγώνες για την έλευση της χιλιετούς βασιλείας του Θεού: Επαναστάτες χιλιαστές και μυστικιστές αναρχικοί του Μεσαίωνα

• Λιούις Μάφορντ

Η ιστορία των ουτοπιών

Οι μεταμορφώσεις του ανθρώπου

Τέχνη και τεχνική

ΕΥΑ ΦΟΡΓΚΑΣ

ΕΥΑ ΦΟΡΓΚΑΣ

ΕΥΑ ΦΟΡΓΚΑΣ

ΕΥΑ ΦΟΡΓΚΑΣ

• Μαρία Λουίζα Μπερνέρι

Περιήγηση στην Ουτοπία

• Εύα Φοργκάς

Μπούχαους: Ιδέες και πραγματικότητα

• Γκρος, Γκόγια, Μάλεβιτς

• Χάννα Άρεντ

Άνθρωποι σε ζοφερούς καιρούς

(Λούξεμπουργκ, Μπένγιαμιν, Μπρεχτ)

• Πάτρικ Μπράντλιντζερ

Άρτος και θεάματα: Θεωρίες για την μαζική κουλτούρα ως κοινωνική παρακμή

• Ιβάν Ίλλιτς

Για τις ανάγκες του ανθρώπου σήμερα

• Φρίντριχ Νίτσε

Έτσι μίλησε ο Ζαρατούστρα

Πέρα από το καλό και το κακό

• Μαρκ Φερρό

Η ιστορία υπό επιτήρηση

Από τα σοβιέτ στον γραφειοκρατικό κομμουνισμό

• Χρίστος Τσολάκης

Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική (δύο τόμοι)

• Νικόλαος Μουτσόπουλος

Διαδρομή αυτογνωσίας

Τα χρόνια της παιδείας

• Μωυσής Μιχαήλ Μπουρλάς

Ελληνας, Εβραίος και αριστερός

• Τόμας Μπέρνχαρντ

Οι Φτηνοφαγάδες

• Γιάν Νέρουντα

Ιστορίες από την παλιά Πράγα

• Άνα Νόβακ

Οι ατυχίες της ψυχής

• Πιέρ-Πάολο Παζολίνι

Μυθοπλασία

• Λώρενς Στερν

Αισθηματικό ταξίδι

• Μαρσέλ Κοέν

Γράμμα στον Αντόνιο Σάουρα

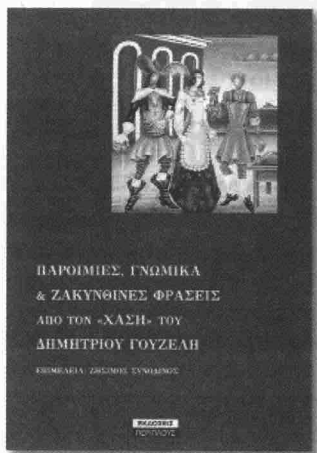
• ΝΗΣΙΔΕΣ •

Τηλ. 0424-23277, 23283

37003 Σκόπελος

031-263363

Περίπλους... στα Επτάνησα βέβαια!

Δοκίμιο

Στο βιβλίο αυτό της εκλεκτής πανεπιστημιακού παρουσιάζονται δώδεκα αποσπασματικές μεταφράσεις από τη δαντική Θεία Κωμωδία. Τα κείμενα βρίσκονται ήδη δημοσιευμένα σε περιοδικά του 19ου αιώνα και των αρχών του 20ου. Δυσέυρετα και γι' αυτό λησμονημένα και άγνωστα έως σήμερα έρχονται να συμπληρώσουν την ήδη πλούσια ελληνική «τύχη» της δαντικής τριλογίας μέσα από νέες παραμέτρους.

Η πρώτη παράμετρος σχετίζεται με το χώρο πρόσληψης του έργου από το ελληνικό αναγνωστικό κοινό: οι εννέα από τις δώδεκα μεταφράσεις προέρχονται από το Παρίσι, τη Λειψία, την Αλεξάνδρεια και την Κύπρο. Κατά συνέπεια τα γνωστά έως τώρα όρια αυτού του χώρου διευρύνονται καθώς καλύπτουν κι ένα μέρος του μείζονος ελληνισμού.

Η δεύτερη παράμετρος σχετίζεται με την προσάρτηση του έργου στην προσλαμβάνουσα ελληνική λογοτεχνία. Και η προσάρτηση αυτή γίνεται μέσα από κριτήρια γλωσσικά, μετρικά αισθητικά κ.ά. με την επιλογή της λόγιας και της ακραίας καθαρεύουσας γλώσσας, για τις μεταφράσεις που προέρχονται από τα απόμακρα σημεία του ελληνισμού, με τις δημοτικές μεταφράσεις και τη συμμετοχή τους στη γλωσσική μας διαμάχη, με τις ποικίλες προσαρμογές του δαντικού κειμένου στα δεδομένα και τους προβληματισμούς της ελληνικής μετρικής, κι ακόμα, με το ρόλο αυτών των κειμένων στη μεταφραστική διαδικασία – έτσι όπως αυτή εμφανιζόταν στον ελληνικό χώρο του 19ου αιώνα και των πρώτων δεκαετιών του 20ού, μέσα από τη «λογοκρισία» των παραφράσεων, τις αρχαιοπρεπείς, τις ρομαντικές ή και τις πιο πρόσφατες νεοτερικές «ερμηνείες». Κριτήρια που σε τελική ανάλυση τεκμηριώνουν τις ιδεολογίες των μεταφραστών, των χώρων και των εποχών. Η εργασία συμπληρώνεται με την καταχώριση των κειμένων των μεταφράσεων σε αντιπαράθεση με το πρωτότυπο κείμενο. Βιβλίο πρωτότυπο και χρήσιμο (όχι μόνο για τους ειδικούς) γραμμένο με γνώση (η συγγραφέας είναι λέκτορας ιταλικής φιλολογίας του Α.Π.Θ.) και μαστοριά.

• ΦΑΝΗ ΚΙΣΚΗΡΑ-ΚΑΖΑΝΤΖΗ **Θεία Κωμωδία**, δώδεκα αθησαύριστες μεταφράσεις, University Studio Press

Το βιβλίο περιλαμβάνει α) ολόκληρο τον Ύμνο, β) τις τρεις πρώτες φιλελληνικές μεταφράσεις του Ύμνου (γαλλικά, αγγλικά, ιταλικά). Πρόκειται για την πεζή γαλλική μετάφραση του Stanislas Julien (Παρίσι, 1825), την έμμετρη αγγλική μετάφραση του Charles Brinsley Sheridan (Λονδίνο, 1825) και την πεζή ιταλική μετάφραση του Gaetano Grassetti (Μεσολόγγι, 1825). γ) την εργασία Ο Ύμνος εις την Ελευθερία και 79 μεταφράσεις του σε 16 γλώσσες (1824-1998) του Ντίνου Χριστιανόπουλου.

• ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ **Ο Ύμνος εις την Ελευθερίαν και οι Ξενογλωσσες μεταφράσεις του**, επιμέλεια: Κατερίνα Τικτοπούλου, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

Συμμετέχοντας στους εορτασμούς για να τιμηθεί ο διοικητής της Εθνικής Τραπέζας της Ελλάδος Ιωάννης Α. Βαλαωρίτης (1894-1914) και στα πλαίσια του διεπιστημονικού συνεδρίου που οργάνωσαν στη Λευκάδα από 12-15.10.200 το Πανεπιστήμιο Πειραιά και η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λευκάδας η έκδοση αυτή που επιμελήθηκαν οι Θανάσης Καλαφάτης, Γεράσιμος Νοταράς και Ζήσιμος Συνοδινός προσεγγίζει μια σημαντική προσωπικότητα των Επτανήσων.

• **Ιωάννης Α. Βαλαωρίτης**, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Η επιλογή και η συναρμολόγηση αυτών των κειμένων έγινε με στόχο να ανακαλύψω το μυστικό δρόμο του αγώνα του να κατατάξει τα προβλήματα που του προκαλεί τόσο η τέχνη στη ζωή όσο και η ζωή στην τέχνη, μας λέει ο αντιγραφάας.

• ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Π. ΚΑΒΑΦΗΣ **Οκτώ δοκίμια για την ποίηση** (1902-1907), αντιγραφή: Βασίλης Δημητράκος, Το Οκτασέλιδο του Μπιλιέτου

Εκδόσεων / περίπλους
Επιμέλεια: Μάνης Τσίτας

Η φιλόλογος Μαρία Στασινοπούλου έχοντας ως εφόδια: α) την αγάπη της για το σεφερικό έργο, β) όρεξη για ψάξιμο και δουλειά και γ) γνώσεις κατάφερε να μας δώσει μία καθόλα εξαιρετική εργασία για το μεγάλο νομπελίστα. Μια εργασία που όμοιά της δεν έχει ξαναγίνει για Έλληνα ποιητή ή πεζογράφο. Πρόκειται για μια ιδιαίτερα φροντισμένη, πολυτελή και τεκμηριωμένη έκδοση, βασισμένη στη σχετική βιβλιογραφία αλλά και σε γνωστό και άγνωστο υλικό που παρακολουθεί από κοντά τη ζωή του ποιητή, καταγράφει τα γεγονότα που τον σημάδεψαν και τον διαμόρφωσαν, τις διαδρομές του στο χώρο και στο χρόνο που επηρέασαν τόσο τη ζωή του όσο και το έργο του, την εκδοτική του πορεία που εκτείνεται και πέρα από τα σύνορα της Ελλάδας. Τη βιογραφία του ποιητή συμπληρώνουν καίρια αποσπάσματα από τις «Μέρες», τις «Δοκιμές», τους τόμους της αλληλογραφίας του καθώς και ανέκδοτα στοιχεία από το Αρχείο του. Όλο αυτό το ανεκτίμητο υλικό πλαισιώνεται με σπάνιες φωτογραφίες από τη ζωή του ποιητή, ενώ παρέχεται πλήρης εργογραφία και επιλεκτική βιβλιογραφία για το έργο του.

- ΜΑΡΙΑ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ **Χρονολόγιο-Εργογραφία Γ. Σεφέρη 1900-1971, Μεταίχιμο**

Η ογκοδέστατη (704 σελίδες) αυτή εργασία περιλαμβάνει 800 αινίγματα με τις παραλλαγές τους, δηλαδή ένα σύνολο περίπου 6500 κειμένων που προέρχονται από όλα τα μέρη της Ελλάδας και άλλες ελληνόφωνες περιοχές. Συνοδεύεται από εκτενή εισαγωγή όπου, μετά από επιλεκτική παρουσίαση της ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας, αναπτύσσονται τα κύρια ζητήματα που σχετίζονται με το αίνιγμα. Συγκεκριμένα, διερευνώνται οι «περιστάσεις εκτέλεσης» των αινιγμάτων, συζητούνται τα προβλήματα ταξινόμησης του υλικού, γίνεται ανάλυση της μορφολογίας και της λειτουργίας του αινίγματος και, τέλος, εξετάζεται το περιεχόμενο του αινιγματικού λόγου μέσω του οποίου περιγράφεται ο κόσμος του αινίγματος, η εικόνα δηλαδή της ελληνικής παραδοσιακής κοινωνίας που συνάγεται από το νεοελληνικό αινιματολόγιο. Η έκδοση συμπληρώνεται με πίνακες, γλωσσάριο άγνωστων και «αινιγματικών» λέξεων και βιβλιογραφία.

- ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΧΑΤΖΗΓΑΚΗ-ΚΑΨΩΜΕΝΟΥ **Θησαυρός Νεοελληνικών Αινιγμάτων, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης**

Γιατί ο άνθρωπος; Γιατί γίναμε αυτό που είμαστε; Πώς γεννήθηκε το ζευγάρι, η οικογένεια, η κοινωνία; Η επιστήμη μας το αποκαλύπτει: οι διάφοροι τρόποι ζωής μας, οι συμπεριφορές μας, οι πεποιθήσεις μας χαλκεύτηκαν κάποτε, στη διάρκεια αυτής της μακρόχρονης εξέλιξης που μας οδήγησε ως τη νοημοσύνη. Όλοι, σε αυτόν τον πλανήτη, καταγόμαστε από την ίδια μικρή ομάδα προγόνων... Ο Dominique Simonnet αρχισυντάκτης της L'express θέτει ερωτήσεις και τρεις σύγχρονοι επιστήμονες (ο Andre Langaneu, ο Jean Clottes και ο Jean Guilaine) συναγωνίζονται για να θέσουν τις απαρχές του γένους μας κάτω από ένα νέο πρίσμα.

- ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ **Η πιο όμορφη ιστορία του ανθρώπου-Πώς η γη έγινε ανθρώπινη, μετάφραση: Δώρα Θυμιοπούλου, Παρατηρητής**

Συνοπτική και εικονογραφημένη μελέτη, του γνωστού συγγραφέα, περί ληστών ανά τον κόσμο η οποία παρέχει στον αναγνώστη όχι μόνο μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα πληροφόρηση αλλά και τη δυνατότητα να παρατηρήσει ιδιαιτερότητες σχετικές με τη μορφή των κοινωνιών, όπως αυτές αντιμετώπισαν τη ληστεία και του ληστής.

- ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ **Ληστές-Παγκόσμια ιστορία της ληστείας, Όμβρος**

Ποιες πρακτικές πρέπει να ακολουθήσει ο εκπαιδευτικός, όταν οι συνθήκες διδασκαλίας είναι τόσο ρευστές, για να διδάξει σε μια τάξη με ετερογένεια και να είναι αποτελεσματικός; Πώς η γνώση θα γίνει κτήμα ευρύτερου μαθητικού πληθυσμού για να έχουμε ένα σχολείο για όλους; Πώς θα υπολογίσουμε τη μοναδικότητα του υποκειμένου για να είναι ένα σχολείο για τον καθένα; Σ' αυτά τα ερωτήματα προσπαθεί να δώσει απαντήσεις το ιδιαίτερα ενδιαφέρον αυτό βιβλίο.

- ΠΑΣΧΑΛΙΑ ΓΙΑΝΝΑΚΑΚΗ **Σχολείο για όλους και για τον καθένα, Σύγχρονη Εκπαίδευση**

Το βιβλίο περιγράφει την πορεία της ανθρώπινης ανάπτυξης (ατομικής και συλλογικής) και παράλληλα επιχειρεί να αποκαλύψει τους συχνά αντιφατικούς τρόπους με τους οποίους τα ανθρώπινα πλάσματα έχουν αναπτύξει σωματικά, συναισθηματικά, διανοητικά, ηθικά, πνευματικά. Είναι μια ακριβής, περιεκτική και στέρεα δομημένη χαρτογράφηση της πορείας που ακολουθεί η συνείδηση στην προσπάθειά της να κατανοήσει τον κόσμο και τον εαυτό της. Μια τολμηρή ιδέα η οποία σοκάρει με τη ριζοσπαστική της θεώρηση και η οποία, ωστόσο, όχι μόνο φαίνεται να ανταποκρίνεται στον αρχικό της στόχο αλλά και σηματοδοτεί την αρχή ενός καινούριου κύκλου γνώσης και αντίληψης των πραγμάτων.

- ΚΕΝ ΓΟΥΙΛΜΠΕΡ **Ο Δρόμος της Συνείδησης, Μια νέα ερμηνεία του κόσμου, Μετάφραση: Βασιλική Μπακάκου, Αρχέτυπο**

Ιδιαίτερα προσεγμένη δίγλωσση (ελληνικά-αγγλικά) έκδοση – η πρώτη που πραγματοποιείται στο χώρο αυτό – στην οποία συγκεντρώνονται πολύτιμες πληροφορίες για την ιστορία της περιοχής (από τα προϊστορικά και παλαιοχριστιανικά χρόνια), όπως αυτή αποτυπώνεται στα αρχαιολογικά ευρήματα.

Τα καλογραμμένα κείμενα είναι της αρχαιολόγου Θωμαΐς Σαββοπούλου.

- ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΙΛΚΙΣ **Αρχαιολογική περιήγηση στο νομό Κιλκίς**

Οι εργασίες του 16ου συμποσίου ποίησης, που είχε θέμα του τον Άγγελο Σικελιανό, διεξήχθησαν στο Πανεπιστήμιο Πατρών από 5-7.7.1996. Η επιμέλεια της έκδοσης είναι του Σωκράτη Σκαρτσή.

- ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΕΚΑΤΟΥ ΕΚΤΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ ΠΟΙΗΣΗΣ, Αχαϊκές Εκδόσεις

Ο κομψός αυτός τόμος είναι πραγματικά ένα χρησιμότατο εγχειρίδιο για τους φίλους του γιαουρτιού καθώς περιέχει τα πάντα σχετικά με τούτη την πολύτιμη θρεπτική τροφή. Ξεκινάει από την ιστορία του (που είναι πραγματικά μεγάλη αν σκεφτούμε ότι ξεκινάει από τη... Νεολιθική Εποχή), περνάει στο τι ακριβώς είναι και πώς φτιάχνεται (και το παραδοσιακό αλλά και του εμπορίου), στη σχέση του με την υγεία καθώς και τη διαίτα, στη χρήση του στην παρασκευή καλλυντικών και τελειώνει με τα γιαουρτομαγειρέματα δηλαδή νοστιμότητες συνταγές για ορεκτικά και σαλάτες, σάλτσες, σούπες, ζυμαρικά, ψάρια, πουλερικά, κρεατικά, ψωμιά και τηγανίτες, κέικ και μπισκότα, σάλτσες για επιδόρπια, παγωτά, αναψυκτικά και επιδόρπια.

- ΕΡΜΙΟΝΗ ΣΦΥΡΗ **Γιαούρτι-Ευχαριστώ θα πάρω, Φυτράκης**

Βασικός προβληματισμός του βιβλίου (που αποτελεί τη διδακτορική διατριβή του συγγραφέα με την οποία αναγορεύτηκε διδάκτωρ φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών) είναι η αναζήτηση μιας σταθερής μεθόδου για την ερμηνευτική προσπέλαση ενός μουσικού έργου. Η μέθοδος αυτή έχει ως πρώτη προϋπόθεση την αποδοχή της μουσικής ως γλώσσας με όλα τα στοιχεία και τις ιδιότητες που έχει μια γλώσσα ικανή να μεταδώσει μηνύματα. Τα μηνύματα αυτά βέβαια θα είναι διαφορετικής μορφής, πάντοτε όμως ανάλογα με αυτά που μεταδίδει ένα λογοτεχνικό έργο.

- ΣΠΥΡΟΥ ΤΟΜΠΡΑ **Μουσική και σημειολογία, Γκοβόστης**

«Το Άγιον Όρος», λέει ο ιερομόναχος Νικόλαος Χατζηνικολάου (που ανήκει στην Ιερά Μονή Σίμωνος Πέτρως της Αθωνικής Πολιτείας), «είναι τόπος ξεχωριστός. Η ιδιαιτερότητά του όμως δεν είναι ιδιορρυθμία. Απλώς είναι μοναδικότητα. Μια μοναδικότητα που δικαιολογεί την μυστική διαφορετικότητα των τρόπων, της ζωής, του πνεύματος. Το περιβάλλον, η φύση, τα κειμήλια, ο χρόνος, οι συνθήκες, η μορφή της λατρείας γεννούν ένα μοναδικό θαυμαστό δημιούργημα που λέγεται «αγιορείτης μοναχός».

Δεν μπορεί κανείς παρά να συμφωνήσει μαζί του και να αφεθεί στη γοητεία των ποιητικών του κειμένων και των εξαιρετικών ασπρόμαυρων φωτογραφιών του που βρίσκονται σ' αυτό το μοναδικής αισθητικής λεύκωμα-κόσμημα.

- ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ **Άγιον Όρος-Το υψηλότερο σημείο της γης, Καστανιώτης**

Στο βιβλίο αυτό ο Βρετανός συγγραφέας Κένεθ Φρίμαν (1882-1906) με την ευαισθησία του, τη βαθιά του γνώση και την επιμελημένη επεξεργασία του θέματός του αναλύει πολύ γλαφυρά το διπλό στόχο της ελληνικής παιδείας. Ποιος ήταν αυτός; Να γίνει ο νέος άνθρωπος πολίτης ικανός να υπερασπιστεί το πολίτευμα της πόλης της κατά κάθε εξωτερικής ή εσωτερικής επιβουλής. Η ιστορία αποδεικνύει ότι ο στόχος επιτυγχάνετο στο έπακρο κι έτσι ο νέος πολίτης αποκτούσε τη γνωστή αρχαία ελληνική ιδιαιτερότητα.

Η μετάφραση του Αλέξανδρου Κόντου είναι πολύ καλή ενώ τα σχόλιά του ιδιαίτερα διαφωτιστικά.

• KENEΘ TZ. ΦΡΙΜΑΝ Τα σχολεία στην αρχαία Ελλάδα, μετάφραση: Αλέξανδρος Κόντος, Δόμιος

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ Ε Ν Τ Ε Υ Κ Τ Η Ρ Ι Ο Υ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΠΑΚΟΝΙΚΑ

ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ ΗΔΥΠΑΘΕΙΑΣ

ποιήματα

Ἡ Παρακαταθήκη ἡδυπαθείας εἶναι μιὰ ἀνυπόκριτη πρόσκληση γιὰ τὴ διερεύνηση τοῦ ἐρωτισμοῦ πού μᾶς περιβάλλει. Ἀλλά καί μιὰ πρόσκληση σέ αὐτογνωσία, μέσω τῆς ψηλάφησης τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων.

Ἡ φιλία, ἡ τραχύτητα τῆς ἐξουσίας, ἡ ματαιοδοξία τῶν ἰσχυρῶν, ἡ αἰσθητικὴ ἀπόλαυση τῆς τέχνης ἀποτελοῦν βασικούς θεματικούς πυρῆνες τῶν ποιημάτων τῆς συλλογῆς. Ὅμως τὰ ποιήματα θέλουν, κυρίως, νὰ δηλώσουν ὅτι ὁ ἔρωτας ἔχει τὴ δύναμη νὰ μᾶς παρηγορεῖ, ὅταν ἀπὸ παντοῦ ἡ ζωὴ καί μουντὴ καί σκληρὴ προβάλλει.

Πεζογραφία

Ὁ Μπρούνο Σαξ, ἓνας σαραντάρης παθολόγος, ζεῖ καὶ ἐργάζεται σὲ μιὰ ἐπαρχιακὴ πόλη τῆς Γαλλίας. Μέσα ἀπὸ τὶς ἀφηγήσεις τῶν ἀσθενῶν του, τῆς γραμματέως του, τῶν συναδέλφων του, ἀποκαλύπτεται ὁλόκληρο τὸ πλέγμα τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν ἀτόμων που συνθέτουν μιὰ μικροκοινωνία, με τοὺς ἀνταγωνισμοὺς, τὶς φοβίες, τὰ πάθη, τὶς χαρὲς καὶ τὰ καλὰ φυλαγμένα μυστικά τους. Ὁ ἴδιος ὁ Σαξ εἶναι ἓνας «ἐξεγερμένος» γιατρός που καταγγέλλει τὴν ἀπανθρώπια του ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος, ἓνας ἀνθρωπιστὴς που τοποθετεῖ τὴν ἀνακούφιση τῆς ψυχῆς πάνω ἀπὸ τὴ θεραπεία του σώματος. Ποια εἶναι ὁμως ἡ ἀσθένεια του ἴδιου του γιατροῦ-ἥρωα;

Ἐνα ἐξαιρετικὸ πολυφωνικὸ μυθιστόρημα (που ἐγίνε μπεστ σέλερ, κέρδισε βραβεῖα, μεταφράστηκε σὲ πολλὲς γλώσσες, ἐγίνε ταινία) του μέχρι τὸ 1994 γιατροῦ Μαρτέν Βενκλέρ.

• MARTEN BENKLEP Ἡ ἀσθένεια του Σαξ, μετάφραση: Θωμᾶς Σκάσσης, Μεταίχμιο

Ὁ Ρικ Χάμιλτον εἶναι ἐπιτυχημένος ἐπιχειρηματίας με μιὰ ὁμορφὴ γυναίκα καὶ ἓναν ὑπέροχο γιο. Κάποια μέρα καὶ ἐνῶ βρίσκεται στὴ μέση μιᾶς σημαντικῆς ἐπαγγελματικῆς συνάντησης, ἔχει ἓνα ἐντονο προαῖσθημα θανάτου. Του θανάτου τῆς γυναίκας του σὲ τροχαῖο. Ὅταν καταφέρει νὰ φτάσει στὸν τόπο του δυστυχήματος, τὸν περιμένει τὸ μεγαλύτερο σοκ τῆς ζωῆς του. Τὸ αυτοκίνητο που ἔχει συγκρουσθεῖ εἶναι τὸ δικό του καὶ ὄχι τῆς γυναίκας του. Ταυτόχρονα αἱμᾶτα ἔχουν ποτίσει τὰ ρούχα του καὶ εἶναι ἄλλα ρούχα ὄχι αὐτὰ που φοροῦσε στὴ συνάντηση. Κι ἐκτὸς αὐτοῦ που πρὶν ἀπὸ λίγο φαινόταν νεκρὴ, τώρα εἶναι ζωντανή καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸν παρηγορήσει καὶ τὸν φωνάζει... Ρίτσαρντ καὶ ἀρνείται ὅτι ἔχουν ἓνα γιο... Ὁ Ρικ Χάμιλτον με πανικὸ ἀνακαλύπτει ὅτι εἶναι παγιδευμένος σὲ μιὰ ἄλλη ἐναλλακτικὴ πραγματικότητα που μοιάζει με τὸν χειρότερο ἐφιάλτη του.

Ἐνα ἐξαιρετικὸ μυθιστόρημα που συνδυάζει τὴν κβαντικὴ θεωρία καὶ τὶς ἐναλλακτικὲς πραγματικότητες με τὴν ἀγωνία, τὸ ψυχολογικὸ δρᾶμα καὶ τὴν περιπέτεια. Πολύ καλὴ ἡ μετάφραση του Πέτρου Τσαπίλη.

• DAVID AMBROSE Ἐναλλακτικὴ πραγματικότητα, μετάφραση: Πέτρος Τσαπίλης, Ανατολικός

Ἡ Ελένη Χωρεάνθη ἐδῶ καὶ τριάντα ἐφτά χρόνια ἀσχολεῖται συστηματικά, καὶ πάντα με ἰδιαίτερη ἐπιτυχία, με τὴν ποίηση, τὴν πεζογραφία, τὴν παιδικὴ λογοτεχνία, τὸ θέατρο, τὴν μετάφραση, τὸ δοκίμιο καὶ τὴν κριτικὴ.

Αὐτὸ τὸ μυθιστόρημά της κινεῖται ἀνάμεσα στὴν προσωπικὴ ἐρωτικὴ τῆς κεντρικῆς ηρωίδας-ἀφηγήτριας καὶ τὴν ἱστορία τῆς Ἑλλάδας κατὰ τὴν περίοδο του ἀλβανικοῦ πολέμου καὶ του Ἐμφυλίου. Ἡ ἀφηγήτρια ἀνασύρει τὰ γεγονότα ἀπὸ τὴν ἄβυσσο του παρελθόντος. Ἡ μνήμη λειτουργεῖ ἄλλοτε ὡς «σκοτεινὴ ἀποθήκη» καὶ ἄλλοτε ὡς μιὰ κασέλα με ἀνεξακρίβωτο περιεχόμενο.

Ὅστόσο ἡ συγγραφέας δὲν μένει προσηλωμένη στο παρελθόν καὶ στα τραγικὰ γεγονότα. Μπροστὰ στὸν ἐτοιμοθάνατο πατέρα κάνει τὸν ἀπολογισμό του βίου καὶ τῆς πολιτείας της, διαλέγεται νοερά με τὰ πράγματα, τὸ θάνατο καὶ τὴ ζωὴ, με τὸ χρόνο δίνοντας ἔτσι στὸ ἔργο φιλοσοφικὲς προεκτάσεις με ἀρκετὴ δόση μυστηρίου. Ἀπὸ τὰ πιο ἐνδιαφέροντα μυθιστορήματα τῆς χρονιάς.

• ΕΛΕΝΗ ΧΩΡΕΑΝΘΗ Ἡ σκοτεινὴ ἀποθήκη, Δόμος

Μυθιστόρημα γραμμένο σὲ πρῶτο πρόσωπο με ἥρωες ἓναν γιατρὸ καὶ τὴν ἀσθενή του μεταξύ τῶν ὁποίων δημιουργεῖται ἓνας ἀπρόσμενος ἔρωτας. Εἶναι καὶ οἱ δύο παντρεμένοι. Καὶ οἱ δύο προσπαθοῦν νὰ ξεφύγουν, νὰ νιώσουν, νὰ ταξιδέψουν σὲ μέρη πρωτόγνωρα.

• PANIA ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ... Μία θέση νὰ βλέπω τὴν πλάτη του, Ανατολικός

Ένας συγγραφέας αποφασίζει να αποσυρθεί για μερικούς μήνες στη φαινομενική γαλήνη κάποιου νησιού της άγονης γραμμής, ώστε να γράψει επιτέλους το «μεγάλο» μυθιστόρημα που θα τον βγάλει από την αφάνεια. Άθελά του καταλήγει παγιδευμένος, γητεμένος από μια νεαρή γυναίκα και έναν μυστηριώδη άντρα, η αφήγηση του οποίου τον παρασέρνει στη διαποτισμένη από ψέμα, έρωτα, αίμα και μαγεία πλοκή της. Η προσπάθειά του να ξεφύγει από τον ονειρικό αυτό ιστό αλώβητος τον φέρνει αντιμέτωπο με όλα τα φαντάσματα που κρύβει σχολαστικά μέσα του και τον οδηγεί στην οριστική αναμέτρηση με τον εφιάλητη που παραμονεύει σε λευκές αλλά όχι άγραφες, σελίδες.

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ **Το σάβανο της Χιονάτης**, Σύγχρονοι Ορίζοντες

Η νεαρή γιατρός Ντόλυ ζει σε μια μεταμοντέρνα πόλη-εφιάλητη όπου κυριαρχεί η γραφειοκρατία και βασιλεύει το παράλογο. Η ίδια πάσχει από μια σπάνια μορφή μανίας – να βρει μέχρι πού μπορεί να φτάσει ο νόμος των πιθανοτήτων στη ζωή – και βρίσκει καταφύγιο στα πειραματόζωα της πόλης. Μια μέρα ανακαλύπτει τυλιγμένο σε μια σακούλα απορριμμάτων ένα μελανιασμένο και ασθενικό μωρό. Η ανακάλυψη αυτή θα ανατρέψει όλη την κοινωνική ροή της ζωής της.

Θέλοντας να απομυθοποιήσει το μητρικό πρότυπο, καθώς και τον αυτοκαταστροφικό κόσμο που μας περιβάλλει, η Κάστερ-Μπλουμ συνθέτει ένα μωσαϊκό στο οποίο συνυπάρχουν η βία, η ευφυΐα και η τρέλα.

Η μετάφραση της γλωσσολόγου Χρυσούλας Παπαδοπούλου είναι εξαιρετική.

- ΟΡΛΥ ΚΑΣΤΕΛ-ΜΠΛΟΥΜ, **Ντόλυ Σίτυ**, μετάφραση: Χρυσούλα Παπαδοπούλου, Καστανιώτης

Η χοροεσπερίδα που οργανώνεται από τον Καίσαρα Μπιροτό (ο ήρωας του Μπαλζάκ που ενσαρκώνει την εντιμότητα και τα χρηστά εμπορικά ήθη) με την ευκαιρία της παρασημοφόρησής του σημαδεύει το αποκορύφωμα της επαγγελματικής του ζωής. Στη λαμπερή και πολυέξοδη κοσμική εκδήλωση θα συναντηθούν εκπρόσωποι όλων των κοινωνικών τάξεων του Παρισιού. Όλοι και όλα θα παίξουν το ρόλο τους στη σύγκρουση που θα ακολουθήσει. Το εμπόριο, η επιστήμη, η διαφήμιση, η πολιτική, οι τραπεζικοί κύκλοι και πάνω απ' όλα το χρήμα κύριος πρωταγωνιστής στη ζωή όλων που καθορίζει σχέσεις και αισθήματα.

Το έργο αυτό του Μπαλζάκ, θαυμαστά διεισδυτικό και επίκαιρο, συνεισφέρει με την τέχνη, την παρατηρητικότητα και τη σατιρική του διάθεση. Μιλώντας με ειλικρίνεια και οξυδέρκεια για την κοινωνία της εποχής του που ξαναζωντανεύει μπροστά στα μάτια μας με τον πιο ρεαλιστικό τρόπο, σχολιάζει και σατιρίζει όλες τις εποχές και όλες τις κοινωνίες.

- ΟΝΟΡΕ ΝΤΕ ΜΠΑΛΖΑΚ **Καίσαρας Μπιροτό**, μετάφραση Ευγενία Τσελέντη, Παπαδόπουλος

Το Φεβρουάριο του 1978 βρίσκεται νεκρή στο λόφο της Κουπέλας η Δομένικα Φρατζή, μια παράξενη και αινιγματική δασκάλα. Χρόνια αργότερα, ένας από τους μαθητές της γράφει την ιστορία της. Σ' αυτήν εμπλέκεται ένα φοβερό μυστικό, αλλόκοτα παιχνίδια, ακατονόμαστα πάθη κι εμμονές, ένας απαγορευμένος λόφος υπερφυσικά εμπόδια, θαύματα, φριχτά σημάδια του κακού... Πίσω από αυτά κρύβεται ένα караβάνι απελπισμένων λεπρών, ένα σχέδιο κυριαρχίας του κόσμου, μάγισσες, μητροκτονίες, στοιχειωμένοι έρωτες, κατάρες, φαντάσματα, ανεκπλήρωτες οφειλές, χείλη που σκορπούν το θάνατο – ο ίδιος ο διάβολος. Εν τέλει, ο δρόμος της κυρίας Δομένικας ανάμεσα στο καλό και στο κακό, στην ελευθερία και στη αγάπη, θα την οδηγήσει στην Κουπέλα: εκεί θα αναμετρηθεί οριστικά με τον άνεμο που σφυρίζει μανιασμένα ανάμεσα στις αμυγδαλιές του μαύρου λόφου.

Με το πρώτο του βιβλίο ο συγγραφέας (που υπήρξε συνεκδότης του καλού λογοτεχνικού περιοδικού της Θεσσαλονίκης «Τα Ποταμόπλοια») κέρδισε τις εντυπώσεις.

- ΘΑΝΑΣΗΣ ΤΡΙΑΡΙΔΗΣ **Ο άνεμος σφυρίζει στην Κουπέλα**, Πατάκης

Ισπανία του 1979 και ο ντετέκτιβ Πέπε Καρβάλιο αναλαμβάνει μία καινούργια υπόθεση. Σε μια εγκαταλελειμμένη οικοδομή μιας κακόφημης γειτονιάς βρίσκεται μαχαιρωμένο το πτώμα του επιχειρηματία Στούαρτ Πεδρέλ. Πριν ένα χρόνο είχε αποδράσει από την οικογένειά του, τις επιχειρήσεις του και το κοινωνικό του περιβάλλον. Η χήρα του, οι συνεταιίροι του και ο δικηγόρος του πίστευαν πως βρισκόταν στις θάλασσες του Νότου. Ποιος ήθελε να βγάλει από τη μέση τον Στούαρτ Πεδρέλ; Μοναδικό ίχνος, ένας στίχος του Ιταλού ποιητή Σαλβατόρε Κουασίμοντο: «Κανείς πια δεν θα με πάει στο νότο». Εξάίρετο μυθιστόρημα που κέρδισε το βραβείο Planeta και το Διεθνές Βραβείο Αστυνομικής Λογοτεχνίας, ενώ η Μοντ Λιτερέρ το κατέταξε ανάμεσα στα πιο ενδιαφέροντα της δεκαετίας 1975-1985.

- ΜΑΝΟΥΕΛ ΒΑΘΚΕΘ ΜΟΝΤΑΛΜΠΑΝ **Οι θάλασσες του Νότου**, μετάφραση: Βέρα Δαμόφλη, Μεταίχμιο

Σ' αυτό το βιβλίο (που είναι το έβδομο του) ο γνωστός συγγραφέας συγκέντρωσε έντεκα πολύ όμορφα διηγήματα ερωτικού περιεχομένου και εξομολογητικού χαρακτήρα. Γράφει στο οπισθόφυλλο η πρωταγωνίστρια Κατερίνα Χέλμη «Τα διηγήματα, ζώντανά δοσμένα ξαφνιάζουν με το περιεχόμενό τους, τον ερωτικό τους χαρακτήρα και το πάθος εκείνων που τα βίωσαν, σε διαφορετικούς χρόνους και τόπους. Ρεαλιστικά, ρομαντικά, αισθησιακά, μα πάνω από όλα ανθρώπινα, μας οδηγούν και σε άλλες εποχές, όταν οι άνθρωποι ήταν περισσότερο αθώοι και η ζωή παρά τις ελλείψεις φάνταζε πολύτιμη».

- ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΕΣΥΛΛΑΣ **Πέντε έρωτες-Εξι εξομολογήσεις**, Ίδμων

Πρόκειται για σατιρικό, αστειό μυθιστόρημα (το πρώτο της συγγραφέως) που αρχίζει όταν η 31 χρονών ηρωίδα Ρίτα διαπιστώνει πως έχει χάσει τη μήτρα της στο γειτονικό εμπορικό κέντρο. Το γεγονός παίρνει μεγάλη δημοσιότητα με τη βοήθεια μιας οργάνωσης γυναικών που αποκαλούνται «Ακαρπες Μήτρες» και του διάσημου τηλεοπτικού παρουσιαστή Ροντ Νόντερμαν και προκαλεί απρόβλεπτες αλυσιδωτές αντιδράσεις.

- ΛΩΡΗ ΦΟΥΣ, **Ex Utero**, μετάφραση: Αφροδίτη Δήμου, Ανατολικός

Για το δεκατετράχρονο Τζόναθαν Πάλμερ το Αβαείο Κέρκστον (σχολείο και οικοτροφείο αρρένων), δεν είναι παρά μια φυλακή, ένας κόσμος όπου νιώθει ότι απειλείται συνεχώς. Μια απροσδόκητη φίλια, με τον συμμαθητή του Ρίτσαρντ θα αλλάξει τη ζωή του προς το καλύτερο. Αλλά τίποτα δεν είναι όπως φαίνεται. Ο Τζόναθαν θα βρεθεί αντιμέτωπος με δυνάμεις ανεξέλεγκτες και καταστροφικές και το χειμώνα του 1954 συμβαίνει κάτι τρομερό. Σαράντα χρόνια αργότερα ο δημοσιογράφος Τιμ Γουέμπερ βρίσκει το κλειδί για να αποκαλύψει την αλήθεια. Είναι όμως έτοιμος να αντιμετωπίσει τις συνέπειες;

- ΠΑΤΡΙΚ ΡΕΝΤΜΟΝΤ **Το παιχνίδι των κρυφών ευχών**, μετάφραση: Καίτη Οικονόμου, Ψυχογιός

Η συγγραφέας γεννήθηκε στη Σμύρνη και το 1922 ήρθε πρόσφυγας στην Ελλάδα. Σπούδασε νομικά στην Αθήνα. Παντρεύτηκε τον Βασίλη Κονόμι (Οικονόμου) και τον ακολούθησε στην Αλβανία όπου έζησε για πενήντα περίπου χρόνια, αναλαμβάνοντας υπεύθυνες θέσεις σε διάφορους τομείς. Στην Ελλάδα έγινε γνωστή από την πολύχρονη συμμετοχή της στην ελληνική εκπομπή του Ραδιοφωνικού Σταθμού Τυράνων. Τα τελευταία χρόνια ζει στην Ελλάδα.

Το ιδιαίτερα ενδιαφέρον αυτό βιβλίο είναι η αυτοβιογραφία της.

- ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ-ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ **Η ιστορία μιας γυναίκας**, Λιβάνης

Η ιστορία μιας νεανικής παρέας φοιτητών στο Λονδίνο, τα οράματά τους, οι εμπνεύσεις τους και οι έρωτές τους, έτσι όπως φάνηκαν και χάθηκαν μέσα στο χρόνο, αφήνοντας μια γεύση γλυκόπικρη.

Πρόκειται για το πρώτο βιβλίο του συγγραφέα.

- ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΡΑΣΣΑΣ **Η αγάπη όλα τα μπορεί**, Στοχαστής

Η ανήσυχη και απειθαρχητή Δάφνη είναι ένας μπελάς για τους γονείς της και τους ανθρώπους που την περιστοιχίζουν. Το καλοκαίρι που κλείνει τα έντεκά της χρόνια, εισβάλλει στη ζωή της η Λιούμπα μια Ρωσίδα οικιακή βοηθός, με έναν αισθησιασμό που ακτινοβολεί και διασαλεύει τη φαινομενική τάξη του σπιτιού. Η Λιούμπα σημαδεύει την εφηβεία της Δάφνης, καθώς κοντά της, ή εξαιτίας της, το κορίτσι συναντά τα μυστήρια της ζωής και τα πάθη των ανθρώπων.

- ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ **Η Λιούμπα και άλλα αρώματα**, Εστία

Εμπνευσμένος από την παράδοση των αμερικανικών *short stories* (κυρίως του Ρέημοντ Κάρβερ), ο Σούλτσε αφηγείται είκοσι εννιά μικρές ιστορίες ποτισμένες με την απόγνωση, τη σύγχυση και τις κωμικοτραγικές καταστάσεις που ζουν σήμερα οι κάτοικοι της πρώην Ανατολικής Γερμανίας. Ένα σύγχρονο, δωρικό βιβλίο, που μέσα από το φαινομενικά ασήμαντο, κατορθώνει και δίνει την τοιχογραφία της σύγχρονης Ευρώπης.

Ο Γκύντερ Γκρας είπε για τον τριανταοχτάχρονο Σούλτσε ότι είναι σήμερα ο πιο ενδιαφέρων Γερμανός συγγραφέας.

- ΙΝΓΚΟ ΣΟΥΛΤΣΕ **Απλές ιστορίες**, μετάφραση: Αλεξάνδρα Παύλου, Καστανιώτης

Η ιστορία που διηγείται ένα παράξενο χειρόγραφο παρασέρνει, σε διάστημα διακοσίων χρόνων, τις ζωές έξι ανθρώπων σε ένα χορό της φωτιάς, από τον οποίο δεν υπάρχει απόδραση.

Λαβυρινθώδες ανάγνωσμα με ατμοσφαιρική πλοκή και λυρισμό, όπου το παρελθόν με το παρόν αναμειγνύονται και πολύ συχνά καταργείται η κλασική έννοια του χρόνου.

Η Kenton καταγράφει με μοναδικό τρόπο τη μυστική ζωή του Μπετόβεν, πλάθει μια μεταφυσική ιστορία όπου αναμειγνύονται το μυστήριο, αυτοβιογραφικά στοιχεία, *new age* φιλοσοφία, το υπερφυσικό, μουσική, σκιες και φαντάσματα του παρελθόντος, αλλά πάνω απ' όλα το αυθεντικό πάθος της συγγραφέως για το μεγάλο συνθέτη.

- LESLIE KENTON, **Λούντβιχ-Ένα μεταφυσικό θρίλερ**, μετάφραση: Λουκάς Καβακόπουλος, Αρχέτυπο

Στιχουργός από τους πιο ταλαντούχους (μόνιμος συνεργάτης του Ξυδάκη αλλά και άλλων σημαντικών συνθετών) αλλά επίσης ηθοποιός και σκηνοθέτης ο Θοδωρής Γκόνης μετά το πεζό του «Η πύλη της ξηράς» (Γαβριηλίδης 1993) μας προσφέρει είκοσι διηγήματα τα περισσότερα από τα οποία δημοσιεύτηκαν σε εφημερίδες και περιοδικά. Διηγήματα σύντομα, απλά γραμμένα, γεμάτα νοσταλγία και τρυφερότητα. Όπως και τα τραγούδια του.

- ΘΟΔΩΡΗΣ ΓΚΟΝΗΣ **Τα πορτοκάλια της Παλαιάς Επιδαύρου**, Αγρα

«Όταν ήμουν δεκαεφτά χρονών, η ζωή μου άλλαξε για πάντα». Έτσι αρχίζει το τρίτο του μυθιστόρημα (προηγούμενα «Οι Σελίδες της Ζωής μας» και «Χαμένες Αγάπες») του Νικόλας Σπαρκς με ήρωα έναν έφηβο, τον Λάντον Κάρτερ.

Ο συγγραφέας μας προσφέρει μια ξεχωριστή ιστορία αγάπης, αναδεικνύοντας τη δύναμη και συνάμα την εύθραυστη φύση της ανθρώπινης ψυχής. Με χιούμορ και γλυκύτητα μας δείχνει ότι στη ζωή όλων ένας απρόσμενος έρωτας μπορεί ν' αλλάξει τα πάντα.

- ΝΙΚΟΛΑΣ ΣΠΑΡΚΣ **Ένας απρόσμενος έρωτας**, μετάφραση: Φαίη Καλογεράκη, Λιβάνης

Βιασμοί στον πυρετό του Σαββατόβραδου, πανεπιστημιακές καριέρες που οικοδομούνται μέσα από τον τρόμο, σεξουαλικές σχέσεις άρρηκτα δεμένες με τη βία, μαφιόζοι που κυνηγάνε βαποράκια.

Τα διηγήματα του Αμανίτι φέρνουν στο προσκήνιο τους ήρωες μιας νέας πραγματικότητας, κομφορμιστικής όσο και απρόβλεπτης, αυτής που ζούμε στις μεγάλες μητροπόλεις της Ευρώπης, και συνδέουν την ιταλική κωμωδία με τις ταινίες του Ταραντίνo, την πιο λεπτομερή παρατήρηση της πραγματικότητας με την πιο ξέφρενη φαντασία.

- ΝΙΚΟΛΟ ΑΜΑΝΙΤΙ **Λάσπη**, μετάφραση: Κωνσταντίνα Δεληκωστοπούλου, Καστανιώτης

Ένας Έλληνας βιολόγος παρασκευάζει το «απόλυτο όπλο» της Νέας Εποχής κάτι που θα αλλάξει ριζικά τον παγκόσμιο συσχετισμό δυνάμεων προς όφελος των μικρών χωρών. Τα ισχυρά ξένα κέντρα αποφασίζουν να αφαιρέσουν από την Ελλάδα αυτή τη δυνατότητα αλλαγής της Ιστορίας. Ο βιολόγος δολοφονείται και η μυστική φόρμουλα φυγαδεύεται στο εξωτερικό. Την υπόθεση αναλαμβάνει ο Στέφανος Μέγας, πιο ικανός πράκτορας της ΕΥΠ. Από κει και πέρα πάνω στη χορδή των γεγονότων στήνεται ένας σκληρός χορός θανάτου και έρωτα.

- ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ **Μαρμαρωμένος Βασιλιάς**, Σύγχρονοι Ορίζοντες

Όταν την Τίφνι Τροτ, μια τριανταεφτάχρονη επιτυχημένη διαφημιστριά, την παρατάει ο αγαπημένος της εκείνη πανικοβάλλετο. Σκέφτεται (και η μητέρα της συμφωνεί) ότι θα μείνει στο ράφι κι αρχίζει να βάζει μικρές αγγελίες, να τρέχει στα πρακτορεία γνωριμιών σε πάρτι και σε ραντεβού στα τυφλά... Ελπίζει απογοητεύεται, αλλά δε χάνει την αισιοδοξία και το χιούμορ της.

- ΙΖΑΜΠΕΛ ΓΟΥΛΦ **Ψάχνοντας τον κ. Τέλειο**, μετάφραση Άννα Παπασταύρου, Τροπικός

Ένας καθηγητής Πανεπιστημίου, παντρεμένος (με μια ωραία γυναίκα) και πατέρας δυο κοριτσιών ερωτεύεται παράφορα την φοιτήτριά του Όλγα και δημιουργεί σχέση μαζί της. Όμως η Όλγα του έλεγε ψέματα από την πρώτη στιγμή που γνωρίστηκαν ως το τέλος, όταν σκοτώθηκε σε τροχαίο με τον άνδρα της.

- ΑΓΓΕΛΟΣ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ **Οι γυναίκες δε λένε πάντα ψέματα**, Λιβάνης

Κεντρικός ήρωας του μυθιστορήματος είναι ο Πούσκιν, ένας μαύρος γάτος με χρυσά μάτια, που αγαπάει πολύ την κυρία του τη Ζίλκε και δεν του αρέσει καθόλου να τη βλέπει να υποφέρει κάθε τόσο από τις λάθος επιλογές της σε άντρες. Μέσα από την αφήγηση του Πούσκιν, παρακολουθούμε τη ζωή της τριαντάχρονης Ζίλκε και των φιλενάδων της. Ο Πούσκιν θα εντοπίσει στη γειτονιά το τέλειο αρσενικό για την περίπτωση της Ζίλκε και, με τη βοήθεια του Νέμο, του άλλου γάτου που συγκατοικεί μαζί τους, θα προσπαθήσει να το φέρει στο σπίτι και να το γνωρίσει στην κυρία του.

- DAGMAR HANSEN **Πρόγευμα με τον Πούσκιν**, μετάφραση: Πάλα Φίλια, Τροπικός

Πρόκειται για μια συλλογή από έντεκα πεζά, γραμμένα από το 1996 ως το 1999, που διευρύνουν τη μυθοπλασία τους, τις έμμονες μνήμες και τις φαντασιώσεις τους μέχρι το χώρο του πρόσφατου παρελθόντος, πιστεύοντας ότι το μέλλον θα είναι αλλιώς. Οι αφηγήσεις αποκαλύπτουν τις παράλογες όψεις τις Ιστορίας, τα σκοτεινά φαντάσματα της συλλογικότητας και τα νηπενθή πλέον τραύματα των ερώτων που χαρακώνουν όχι μόνο τα πρόσωπα που κυκλοφορούν στα αφηγήματα του αλλά και στην ίδια την πόλη του αφηγητή.

- ΤΑΣΟΣ ΧΑΤΖΗΤΑΤΣΗΣ **Στη σφενδόνη**, Εντευκτήριο

Ο ήρωας αυτού του μυθιστορήματος, παρακινούμενος από έντονες εσωτερικές συγκρούσεις, κόβει τους γόρδιους δεσμούς από το σίγουρο, τη συνήθεια, το επιβεβλημένο όνειρο και ξεκινάει ένα ταξίδι φυγής και αναζήτησης. Ο μεθυσμένος δρόμος, τον οποίο ακολουθεί καθώς φεύγει από τη χώρα του, θα τον φέρει πιο κοντά στην ψυχή του και θα δώσει απαντήσεις στα ερωτήματά του, αφού προηγουμένως δοκιμάσει τα όρια των ψυχικών και σωματικών του αντοχών.

- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΠΟΥΖΟΣ **Μεθυσμένος Δρόμος**, Ελληνικά Γράμματα

Το βιβλίο του αρχιτέκτονα, ζωγράφου και ποιητή περιλαμβάνει μια σειρά αφηγημάτων με θέμα τη θάλασσα και τα ταξίδια στο χώρο και το χρόνο. Τα αφηγήματα πλαισιώνονται από έργα του συγγραφέα φτιαγμένα με ακουαρέλα, πενάκι σινικής και μεικτά υλικά.

- ΙΩΑΝΝΗΣ Β. ΚΟΥΝΕΛΗΣ **Ενάλιος Μύθος**, Περγαμηνή

Ένας γέρος, πρώην παρτιζάνος από την Καλαβρία, φτάνει στο σπίτι των παιδιών του στο Μιλάνο, για να τον εξετάσουν οι γιατροί. Εκεί γνωρίζει την τελευταία του μεγάλη αγάπη, τον εγγονό του Μπρούνο αλλά και το τελευταίο του πάθος την Ορτανσία ο έρωτας της οποίας θα γεμίσει με φως τη ζωή του. Μια ζωή που αποκτάει πια άλλο νόημα, καθώς παρατείνεται από την ύπαρξη του εγγονού και ολοκληρώνεται μες στην πρωτόγνωρη αλληλεγγύη του ζευγαριού.

Ένα τρυφερό, ζωντανό και άμεσο μυθιστόρημα.

• ΧΟΣΕ ΛΟΥΙΣ ΣΑΜΠΕΔΡΟ **Το χαμόγελο των Ετρούσκων**, μετάφραση: Αγγελική Βασιλάκου, Γκοβόστης

Πέντε αδερφές στα πρόθυρα αναζήτησης της ευτυχίας. Μια νέα κοπέλα που θα γνωρίσει, ξεφεύγοντας από τη μητριαρχική οικογένεια, την αλήθεια της ζωής, τις δυσκολίες, τις χαρές και τον έρωτα. Κυρίαρχες φιγούρες η γιαγιά και η θεία Μαρί, που επιθυμούν διακαώς να επέμβουν στις ζωές των κοριτσιών.

• ΑΝΧΕΛΑ ΜΠΑΛΜΠΕΪ **Κυνηγώντας τον τελευταίο άγριο άντρα**, μετάφραση Ελισάβη Λογοθέτη, Λιβάνης

Το Μουσείο της άνευ όρων συνθηκολόγησης του Βερολίνου αποτελούσε, στη διάρκεια των «ενδοοικογενειακών» πολέμων της Γιουγκοσλαβία, τόπο συνάντησης των προσφύγων από τις εμπόλεμες περιοχές. Η συγγραφέας, θαμώνας αυτού του Μουσείου και εξόριστη σε αναζήτηση πολιτικού ασύλου, περιγράφει το δράμα της ως ανθρώπου χωρίς πατρίδα, αναζητεί τις μνήμες της στα πατρικά εδάφη, ενώ ταυτόχρονα διηγείται τη ζωή της στη Δύση και την ερωτική της περιπέτεια με τον κατά πολύ νεότερό της Αντόνιο στη Λισσαβόνα. Ένα πικρό, λυρικό, μελαγχολικό μυθιστόρημα από τη γνωστότερη συγγραφέα της Κροατίας.

• ΝΤΟΥΜΠΡΑΦΚΑ ΟΥΓΚΡΕΣΙΤΣ **Το Μουσείο της άνευ όρων συνθηκολόγησης**, μετάφραση: Χρυσή Νεράντζη, Καστανιώτης

Έφυγε από την Κρήτη στα 20 χρόνια του για να σπουδάσει στη Γερμανία. Εκεί σηματοδότηκε η ζωή του. Τρεις γυναίκες, τρεις αγάπες, τρεις θρησκείες, τρεις νοοτροπίες, διαφορετικοί κόσμοι, κοσμοθεωρίες και πολιτισμοί. Χρόνια μετά, στο ταξίδι του στα Ιεροσόλυμα, θα ενώσει τα κομμάτια του και τα κομμάτια των γυναικών που αγάπησε. Ιλόνα, Αντωνία, Φάτμα. Αγάπη, πεπρωμένο, κισμέτ. Το δεύτερο μυθιστόρημα (προηγήθηκε το 1996 το «Μια ερωτική τραγωδία» στις εκδόσεις Καστανιώτη) του νομικού Μάκη Θεοδόση.

• ΜΑΚΗΣ ΘΕΟΔΟΣΗΣ **Ανάμεσα στο Μηδέν και το Άπειρο**, Εμπειρία Εκδοτική

Στο μυθιστόρημα εξιστορείται η διαδρομή της πολυκύμαντης ζωής μιας κορυφαίας χορεύτριας του Λυρικού Θεάτρου, που εκτυλίσσεται από τα παιδικά της χρόνια στις παλιές γειτονιές της Αθήνας, μέχρι την κορύφωσή της σε κάποιο αριστοκρατικό προάστιο του Λονδίνου. Κοντά στον άντρα της ζωής της θα γνωρίσει μοναδικές στιγμές έρωτα αλλά και απόγνωσης που θα τη φέρουν στα όρια της παραφροσύνης. Μέχρι που εμφανίζεται ένας άλλος άντρας κι αυτό δημιουργεί απρόσμενες εξελίξεις.

• ΠΟΠΗ ΓΑΪΤΑΝΟΥ **Όταν έσβησαν τα φώτα**, Άγκυρα

Η «μικρή μάγισσα» είναι η Μαίρη Νιούμπερι κι εμείς διαβάζουμε στο ημερολόγιό της – που βρέθηκε μετά από 300 χρόνια – την καταγραφή της πορείας της από τη Βρετανία στο Νέο Κόσμο Η ιστορία εκτυλίσσεται στα σκοτεινά χρόνια του 1650, με τους μάγους, τους δράκους, τα ξόρκια και τις μεταμορφώσεις σε ένα περιβάλλον που τιμωρεί ανελέητα Η ηρωίδα ταλαιπωρείται, αντιμετωπίζει παντού τις ίδιες προκαταλήψεις είναι όμως αποφασισμένη να διατηρήσει τη μοναδικότητά της και να παλέψει για ό,τι πιστεύει.

Πρωτότυπο και ιδιαίτερα καλογραμμένο μυθιστόρημα (ενάντια στην προκατάληψη και υπέρ της αποδοχής του διαφορετικού) που χαρακτηρίστηκε ως ο θηλυκός Χάρι Πότερ της εφηβικής λογοτεχνίας.

• ΣΙΛΙΑ ΡΙΣ **Η μικρή μάγισσα**, μετάφραση: Πόπη Εμμανουηλίδου, Μεταίχμιο

Με το βιβλίο αυτό ο συγγραφέας κάνει μια προσωπική κατάθεση των ιδεών και των συναισθημάτων του που απορρέουν από τη σύγχρονη πραγματικότητα σχολιάζοντας τα κοινωνικά αδιέξοδα που περιβάλλουν τον άνθρωπο εξαιτίας της μοναξιάς του και της απομόνωσής του.

• ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΚΙΝΗΣ **Ατραπός Απουσίας**, Ίδμων

Αφηγηματικό κείμενο που αναφέρεται στη γνωριμία του συγγραφέα με τον εξάιτερο ποιητή Νίκο Αλέξη Ασλάνογλου. Αντιγράφουμε από το οπισθόφυλλο «Ερχόταν στον ύπνο μου διαρκώς, κυκλοφορούσε αθόρυβα και νυχελικά στα μέσα δωμάτια, με απορούθμιζε συστηματικά, για όσο καιρό γραφόταν ετούτο το κείμενο. Πρίγκιπας, άγιος ή τρελός, πάντοτε όμως ζωντανός, ολοζώντανος μ' εκείνο το χαρακτηριστικό γέλιο και τη σπιρτάδα στα μάτια».

• ΣΩΚΡΑΤΗΣ Κ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ **Το τέλος μιας αρχής**, Οδός Πανός

Ο Κλαρκ Άστον Σμιθ ένας από τους σημαντικότερους συγγραφείς του Φανταστικού. Στον παρόντα τόμο υπάρχουν δεκαπέντε διηγήματα που εκτυλίσσονται στο απόμακρο παρελθόν ή στο μακρινό μέλλον, σε χώρες φανταστικές, όπως η Ποσειδωνία και η Ατλαντίδα. Διηγήματα που δεν υπαινίσσονται απλώς τις εξωτικές και μαγικές πραγματικότητες, αλλά και τις περιγράφουν. Είναι ταξίδια σε μαγικές καταστάσεις, σε άγνωστους κόσμους χαμένους στις διαστάσεις. Μέσα από τα «Μαγικά ταξίδια» ο αναγνώστης θα ταξιδέψει στον Πλανήτη των Νεκρών, θα τυφλωθεί με το φως από το Υπερπέραν θα πολεμήσει το δαίμονα του Λουλουδιού και θα γνωρίσει τη λαμπερή Σφάνομη...

• ΚΛΑΡΚ ΑΣΤΟΝ ΣΜΙΘ **Τα μαγικά ταξίδια**, μετάφραση: Κωνσταντίνα Πέγιου, Terra Nova

Ένα πρωινό του Ιανουαρίου του 1919, στο Κολ-ντε-Βαρέζ, στις Άλπεις, βρίσκουν ένα παιδί μέσα στο χιόνι. Κανείς δεν το γνωρίζει. Το υιοθετεί ένας κτηματίας. Το εγκαταλειμμένο αγόρι θα γίνει γρήγορα το παιδί-θαύμα του βουνού. Στο ιεροσπουδαστήριό της γειτονικής πόλης ανακαλύπτει τη δύναμή του. Του χρειάζεται ένας στόχος, η δόξα, μια ζωή γεμάτη σαν του Αννίβα, του οποίου οι ελέφαντες διέσχισαν τις Άλπεις. Θα έχει περισσότερα από όσα είχε ελπίσει. Το πεπρωμένο όμως είναι εδώ και παραμονεύει σαν πεινασμένο ζώο. Ο Ζαν-Πιέρ Μιλοβανόφ θεωρείται ως ένας από τους σημαντικότερους μυθιστοριογράφους της γενιάς του.

• ΖΑΝ ΠΙΕΡ ΜΙΛΟΒΑΝΟΦ **Άγρια προσφορά**, μετάφραση: Μπάμπης Λυκούδης, Εκκρεμές

Οι ήρωες του Μιχάλη Μοίρα, χαρακτήρες που περπατούν δίπλα μας, μεταφέρουν, κατά τη νυχτερινή τους περιπλάνηση στα στέκια της Αθήνας, τη μοναχικότητά τους αναζητώντας το αντίδοτο στην αποκρουστική καθημερινότητα. Αντιστέκονται στο άγχος και την ταχύτητα της πρωινής πόλης, δημιουργώντας τη δική τους πραγματικότητα όπου ο έρωτας γίνεται το ελιξίριο της «πραγματικής» ζωής, των αληθινών σχέσεων.

• ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΟΙΡΑΣ **Νύχτα, μοναξιά, έρωτας...**, Γαβριηλίδης

Παιδικό

Δεν είναι η πρώτη φορά που ο σημαντικότερος αυτός Έλληνας δημιουργός ασχολείται, (και μάλιστα με ιδιαίτερη επιτυχία) με την παιδική λογοτεχνία. Σ' αυτό το βιβλίο του μας μιλάει με έμμετρο λόγο για την ιστορία μιας χαριτωμένης γάτας που ήθελε να γίνει πουλί για να πετάει στον ουρανό και να κελαηδάει.

Αρμονικά δεμένη με το κείμενο η εικονογράφηση της Σοφίας Φόρτωμα.

• ΜΑΝΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ **Η γάτα που ήθελε να γίνει πουλί**, εικονογράφηση: Σοφία Φόρτωμα, Ελληνικά Γράμματα

Ο Χρήστος Μπουλωτής ο πιο λυρικός και νοσταλγικός Έλληνας συγγραφέας παιδικών βιβλίων χρησιμοποιεί εδώ για πρώτη φορά τον έμμετρο λόγο. Με χιούμορ τρυφερότητα και «τόσο δα διδακτική διάθεση», όπως αναφέρει ο ίδιος, μας αφηγείται την ιστορία ενός ονειροπαρμένου και φαντασμένου ημίψηλου που ενώ στην αρχή μεγαλοπιάνεται στη συνέχεια μετά από αλλεπάλληλα παθήματα που γίνονται μαθήματα γίνεται ένα σεμνό και συμπαθητικό καπέλο.

• ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΥΛΩΤΗΣ **Το ονειροπαρμένο καπέλο**, εικονογράφηση: Μιχάλης Κουτούρης, Παπαδόπουλος

Η Βάσω Ψαράκη είναι μία από τις σημαντικότερες Ελληνίδες εικονογράφους, αλλά και μία πολύ καλή συγγραφέας βιβλίων για παιδιά. Σ' αυτό το πανέμορφο παραμύθι της, που είναι το δεύτερο της τριλογίας (είχε προηγηθεί το 1998 το «Η μάγισσα η Σουμουτού και οι Δράκοντες» ενώ μέσα στο 2001 θα κυκλοφορήσει το «Πώς η Σουμουτού πήρε πίσω το βιβλίο της») μας μεταφέρει στον πύργο του φοβερού και παμπόνηρου μάγου Αλμπραντρά. Κλεισμένοι ψηλά στη σοφίτα του πύργου του, ο μάγος μελετά το σοφό σπάνιο και ανεκτίμητο βιβλίο της μάγισσας Σουμουτού που της το άρπαξε τρία χρόνια πριν. Ένα πράγμα μόνο τον νοιάζει: να μαζέψει τα πλούτη και τους θησαυρούς όλου του κόσμου.

• ΒΑΣΩ ΨΑΡΑΚΗ **Ο μάγος Αλμπραντρά και το σοφό βιβλίο της Σουμουτού**, εικονογράφηση: Βάσω Ψαράκη, Πατάκης (Για παιδιά από 7 χρονών και πάνω)

Μια εξαιρετικά καλαίσθητη έκδοση που δείχνει πρώτα από όλα το μεράκι του εκδότη ο οποίος θα πρέπει να ξόδεψε πολλά χρήματα και για τις πανέμορφες ακουαρέλες του ζωγράφου και χαράκτη Τάκη Τσεντεμαϊδή αλλά και για το χαρτί, την εκτύπωση και τη βιβλιοδεσία. Ένα βιβλίο όπου τα ζώα με ανθρώπινη φωνή μιλάνε για τους εαυτούς τους και τους ανθρώπους, περηφανεύονται από τη μια, πειράζονται από την άλλη, μαλώνουν μεταξύ τους και μονιάζουν, δικάζουν και καταδικάζουν έναν κυνηγό, γνωρίζοντας όμως πως όλα αυτά δεν είναι παρά ένα παιχνίδι ανάμεσα σε φίλους και ότι γίνονται για το χατίρι της γιορτής. Πρόκειται για μια «θεατρική φαντασία» βασισμένη προσχηματικά στην ομότιτλη δημοφιλή μουσική σύνθεση του Camille Saint-Saens και αποτελεί την ελεύθερη μεταγραφή των μελωδικών μοτίβων του σε λόγο.

• ΣΤΑΥΡΟΣ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ **Το καρναβάλι των ζώων**, εικόνες: Τάκης Τσεντεμαϊδής, Σύγχρονοι Ορίζοντες

Τέσσερις ιστορίες με τέσσερις ήρωες που έχουν μεγάλους μπελάδες: ο Τσαφ ο διαφορετικός ποντικός, ο Βασιλιάς που φταρνίζεται και τα κάνει όλα μούσκεμα, το πορτοκαλί σύννεφο που το περνούν για μπαλόνι, η ξεχασιάρα μάγισσα Μπερδεψούρα. Όμως στο τέλος μια συνταγή βρίσκεται για όλους. Μια συνταγή που τους κάνει τη ζωή πιο εύκολη και πιο όμορφη, ίσως όχι ακριβώς μαγική αλλά σίγουρα τρυφερή, αστεία, και επιτυχημένη.

• ΙΩΑΝΝΑ ΚΥΡΙΤΣΗ **Τέσσερις συνταγές γεμάτες μάγια**, εικονογράφηση: Έφη Λαδά, Ελληνικά Γράμματα (Για παιδιά από 6 ετών και πάνω)

Πώς η εμφάνιση ενός πανέμορφου ελαφιού άλλαξε τη ζωή του Ατάραχου και από γενναίο στρατηλάτη τον έκανε γενναϊότερο Άγιο;

Η γοητευτική ιστορία του Αγίου Ευσταθίου μεταφερμένη σαν παραμύθι από τη γνωστή συγγραφέα Νατάσα Κεσμέτη και εικονογραφημένη ταιριαστά από τον Σπύρο Καρδαμάκη

• ΝΑΤΑΣΑ ΚΕΣΜΕΤΗ **Ο αντρειωμένος Ευστάθιος και το ελάφι του Θεού**, εικονογράφηση: Σπύρος Καρδαμάκης, Ακρίτας (Για παιδιά από 10 ετών και πάνω)

Ένα ευχάριστο βιβλίο (με σπιράλ και ειδική βάση στήριξης) γεμάτο γευστικές απολαύσεις που οδηγεί μικρούς και μεγάλους σ' ένα πρωτότυπο παιχνίδι γεύσεων και δημιουργίας.

Ο Γάλλος σεφ Τσίλη (ο γνωστός ήρωας της εκπομπής Disney Club του Mega Channel που ενσάρκωνε ο παρουσιαστής Λυκούργος Μαρκούδης) ζωντανεύει τις συνταγές της Φραντζέσκας Χατζηχρήστου και καθοδηγεί τα παιδιά βήμα βήμα κι εκείνα με τη σειρά τους διασκεδάζουν μαθαίνοντας τα μυστικά της κουζίνας και της μαγειρικής.

• ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ-ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ ΜΑΡΚΟΥΔΗΣ **Οι πρώτες μου συνταγές**, Φυτράκης

Μετά από πολλά χρόνια έρευνας, πέντε σοφοί επιστήμονες καταφέρνουν να κατασκευάσουν έναν πύραυλο-πλανητο-ερευνητή, που μπορεί να πάει παντού. Ξεκινούν λοιπόν ένα ταξίδι με προορισμό τον πλανήτη ΕΡ. Από ένα λάθος όμως φτάνουν σε μια άγνωστη και πολύ όμορφη χώρα στην οποία όλα γίνονται βασισμένα σε μια τέλεια τεχνολογία. Εκεί οι πέντε επιστήμονες κάνουν πολλές γκάφες και μπλέκουν σε ατέλειωτες περιπέτειες.

Η Γιολάντα Πατεράκη, μια από τις πιο γνωστές συγγραφείς παιδικής λογοτεχνίας κατάφερε για άλλη μια φορά να μας δώσει ένα βιβλίο που κρατάει αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη από την πρώτη ως την τελευταία σελίδα.

• ΓΙΟΛΑΝΤΑ ΠΑΤΕΡΑΚΗ **Η πιο τρελή ιστορία του κόσμου**, εικονογράφηση: Νίκος Ιωαννίδης, Μινώας (Για παιδιά από 8 ετών και πάνω)

Σ' αυτόν τον τόμο 23 γνωστές συγγραφείς (ανάμεσά τους: Αγγελική Βαρελλά, Ηρώ Παπαμόσχου, Σοφία Παράσχου, Γιολάντα Πατεράκη, Λότη Πέτροβιτς Ανδρουτσοπούλου, Θέτη Χορτιάτη, Λίτσα Ψαραύτη) ρίχνουν πίσω τους μια τρυφερή ματιά, στην παλιά τους γειτονιά, η καθεμία με το δικό της τρόπο, με το δικό της αφηγηματικό ύφος.

Η ανθολόγηση των κειμένων καθώς και η επιμέλεια του βιβλίου ανήκουν στην Αγγελική Βαρελλά (κι αυτό συμβαίνει με όλες τις ανθολογίες τις Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς) αλλά γιατί δεν αναφέρεται πουθενά αυτό;

• ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ **Στην παλιά μου γειτονιά**, εικονογράφηση: Θανάσης Τσίτσικας, Καστανιώτης (Για παιδιά από 12 ετών και πάνω)

Συλλογή από επτά, ελληνικά, αιγαιοπελαγίτικα παραμύθια (Ο Σταχτοπούτας, Τα μυστικά της θάλασσας, Η Ροδοπαπούδα, Ο πεθαμένος που ζωντάνεψε, Η Μυρσινιώ, Τι έπαθε ο δράκος, Δέκα κατεργάρηδες κι άλλος ένας, έντεκα) γεμάτα από τη σοφία του λαού μας. Διαβάζοντάς τα κανείς χαίρεται τις αρετές του λόγου και του μύθου τους: το ευρηματικό νησιώτικο πνεύμα, το λεπτό κι έξυπνο χιούμορ, τη λαϊκή σοφία, την αισιοδοξία και τα οράματα της χαράς και της δημιουργίας.

• ΠΕΠΗ ΔΑΡΑΚΗ **Αιγαιοπελαγίτικα παραμύθια**, εικονογράφηση: Κώστας Βαλάσης, Ελληνικά Γράμματα

Ένα καράβι κλεισμένο σ' ένα μπουκάλι, μια φρεγάτα με οχτώ πανιά, τρία κατάρτια και έναν παπαγάλο, τόσο μικρή που χωράει σε μια χούφτα και ένα μικρό καράβι που τριγύριζε και μάζευε όλα όσα έριχναν οι άνθρωποι στις θάλασσες διηγούνται ιστορίες του «γαλιού και του γιாலού».

• ΤΑΣΟΥΛΑ Δ. ΤΣΙΛΙΜΕΝΗ, **Ιστορίες του γυαλιού και του γιாலού**, εικονογράφηση: Νικόλας Ανδρικόπουλος, Ελληνικά Γράμματα

Δυο αδέρφια, ο Βίκτωρ και ο Ζουξ, εξωγήινοι από τον πλανήτη Κάλαβροξ, πηγαίνουν στη γη με τα διαστημόπλοιά τους ν' αγοράσουν ένα κιλό κρεμμύδια για τη μαμά τους που θέλει να φτιάξει μουσακά για βραδινό. Εκεί αγοράζουν ρούχα, τρώνε παγωτά, πηγαίνουν στο λούνα παρκ ώσπου ξεδεύουν όλα τους τα χρήματα και δεν μπορούν να αγοράσουν τα κρεμμύδια...

Ευτυχώς που ο Ζουξ είχε μια καλή ιδέα: να παίξουν για τους περαστικούς διαστημική μουσική. Έτσι κατάφεραν να μαζέψουν χρήματα, δώρα αλλά και πολλά κρεμμύδια και γύρισαν πίσω χαρούμενοι.

• ΑΛΕΞ ΜΠΛΟΥΜ **Ένα κιλό κρεμμύδια**, εικονογράφηση: Lionel Giordano, Ζεβρόδειλος

Ανυπομονησία, χαρά αλλά και αγωνία νιώθει ο Αργύρης σήμερα. Πρώτη μέρα της ζωής του στο σχολείο. Επιτέλους μεγάλωσε. Θα μάθει να διαβάζει, να γράφει και να κάνει όλα όσα ξέρουν οι μεγάλοι. Θα συναντήσει παιδιά της ηλικίας του και θα αποκτήσει καινούριους φίλους και φίλες. Ήρθε η ώρα να φύγει με τη μητέρα του για το σχολείο. Η περιπέτεια όπου να 'ναι ξεκινάει...

• ΚΛΩΝΤ ΓΚΟΥΝΤΜΑΝ **Η πρώτη μέρα στο σχολείο**, εικονογράφηση: Σερζ Μλοκ, μετάφραση: Ζωή Βερβεροπούλου, Σύγχρονοι Ορίζοντες, για παιδιά από 6 ετών και πάνω

Πρόκειται για το τέταρτο βιβλίο της σειράς-φαινόμενο που πούλησε (μέχρι τώρα) περισσότερα από 70 εκατομμύρια αντίτυπα σε όλο τον κόσμο.

Οι διακοπές τελειώνουν και ο Χάρι ανυπομονεί να βρεθεί στο Χόγκουαρτς το καταπληκτικό του σχολείο για μαγείες και ξόρκια και να ξανασυναντήσει τους φίλους του Ερμιόνη, Ρον και Χάγκριντ. Ένα βράδυ όμως ο Χάρι βλέπει ένα παράξενο όνειρο και ξυπνάει τρομαγμένος μ' έναν έντονο πόνο στο σημάδι στο μέτωπό του. Γρήγορα το ξεχνάει καθώς λαμβάνει μια πρόσκληση από τον Ρον για το Παγκόσμιο Κύπελλο Κουίνιτις. Εκεί θα ζήσει συναρπαστικές στιγμές αλλά και μια σειρά από επικίνδυνα γεγονότα που θα τον οδηγήσουν στην πιο απίθανη και συγκλονιστική περιπέτεια της ζωής του...

• ΤΖΟΑΝ ΡΟΟΥΛΙΝΓΚ **Ο Χάρι Πότερ και το κύπελλο της φωτιάς**, μετάφραση: Καίτη Οικονόμου, Ψυχογιός

Λένε πως είμαστε ό,τι τρώμε. Λένε πως οι τροφές προσφέρουν δομικά συστατικά στον οργανισμό μας δηλαδή πρωτεΐνες, υδατάνθρακες, λίπη. Λένε ακόμα για βιταμίνες και μεταλλικά στοιχεία. Σε ποιες τροφές όμως βρίσκονται όλα αυτά; Σ' αυτή τη σειρά βιβλίων, πρώτος τίτλος της οποίας είναι η «Πατάτα» (και θ' ακολουθήσουν «Φασόλια-Φακές», «Λάχανο», «Κρέας», «Ρύζι»), είναι οι ίδιες οι τροφές που μιλάνε στα παιδιά και τα ενημερώνουν για το τι και το πώς, για να μπορούν κι αυτά να πουν (όπως λέει και ο υπέρτιτλος της σειράς) «Επιλέγω να φάω...».

• ΝΑΤΑΣΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ **Πατάτα**, εικονογράφηση: Ελένη Τσακμάκη, Φυτράκης

Ο Σάμι, ο μικρός καρχαρίας, θα πάει πρώτη μέρα στο σχολείο και είναι ενθουσιασμένος. Αλλά όταν ο Σάμι ενθουσιάζεται, ανοίγει το στόμα του και... Θα περάσει άραγε τη μέρα του χωρίς να κάνει τα πάντα άνω-κάτω; Ένα πολύ έξυπνο βιβλίο.

• NICK WARD **Μην τρως τη δασκάλα!**, απόδοση: Ρένα Ρώση-Ζαΐρη, εικονογράφηση: Nick Ward, Ελληνικά Γράμματα

Ο γερο-Γουότς ήταν ευτυχισμένος με την ήρεμη ζωή που είχε διαλέξει να ζει, με τα ρολόγια, το Φλουάρ και τους βασιλικούς του, όμως εκείνη η Δευτέρα ήταν διαφορετική. Μια δυσάρεστη έκπληξη τον περίμενε. Κάτι παράξενο συνέβαινε. Τίποτα δε λειτουργούσε στο μαγαζί του. Τι ήταν αυτό που έκανε όλα τα ρολόγια να σταματήσουν στις δώδεκα παρά πέντε λίγο πριν τα μεσάνυχτα; Ποια αόρατη δύναμη υπερνίκησε την τελειότητα, τη γνώση και την ακρίβεια, που είχε δώσει ο γερο-Γουότς στα πιο ακριβά ρολόγια του κόσμου;

• ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΣΣΑΡΗΣ **Καλημέρα γερο-Γουότς**, εικονογράφηση: Έφη Λαδά, Ελληνικά Γράμματα (Για παιδιά από 8 ετών και πάνω)

Για κακή της τύχη, η Έλενα κλείστηκε έξω από το σπίτι της και η μαμά της θα επέστρεφε αργά το βράδυ από τη δουλειά της. Για καλή της τύχη όμως εκείνη τη στιγμή, περνούσε από κει ένα αγόρι που αγαπούσε την περιπέτεια και που θα γινόταν ο καλύτερός της φίλος...

• ΥΒΟΝ ΜΟΡΦΕ **Το κλειδί**, μετάφραση: Ελίνα Μαρμαρίδου, εικονογράφηση: Ζινέτ Οφμάν, Σύγχρονοι Ορίζοντες (Για παιδιά από 8 ετών και πάνω)

Μια βροχερή μέρα, σε μια σχολική τάξη παρουσιάζεται από το πουθενά ένα χάρτινο ανθρωπάκι. Αρχίζει να παίζει με τα παιδιά, να κάνει παρέα με μια γάτα, να μιλάει τη δική του μαγική γλώσσα. Ποιος είναι αυτός ο χάρτινος κούκλος που ταξιδεύει παρέα με τη γάτα την Τυροπιτού, τον Πίπη, τη Νανά και τον κύριο Καράφλα; Είναι ο Χαρτουλίνος που σε αυτό το παραμύθι φέρνει τα πάνω κάτω.

• ΔΑΝΑΗ ΖΑΧΟΥ, **Ο Χαρτουλίνος**, εικονογράφηση: Σπύρος Γούσης, Μινώας (Για παιδιά από 7 έως 9 ετών)

Στη Βίβλιπουτ, χώρα μυθική, συμβαίνουν πολλά με το σοφό Σοφούλη. Οι Βιβλιπούτειοι βρίσκουν την υγεία τους και ο Βιβλι-Μπαμπά, ο βασιλιάς αυτής της χώρας, βρίσκει ένα σύμβουλο σοφό. Τι γίνεται όμως όταν εμφανίζεται ο Καραφωτίλος, ο φθονερός μάγος και σημάνει καταχθόνιο συναγερμό; Ποιος θα βάλει σε εφαρμογή την επιχείρηση «Σκορπιός»;

• ΜΕΡΚΟΥΡΙΟΣ ΑΥΤΖΗΣ **Ο Σοφούλης της Βίβλιπουτ**, εικονογράφηση: Βαγγέλης Ελευθερίου, Μινώας (Για παιδιά από 8 έως 10 ετών)

Αντιγράφουμε από την εισήγηση της συγγραφέως Ζωής Κανάβα κατά τη βράβευση αυτού του μυθιστορήματος από τη Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά «Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον μυθιστόρημα και προπάντων αληθινό. Η συγγραφέας ανέστησε έναν ολόκληρο κόσμο, το ήθος μιας εποχής, χωρίς να φλυαρεί. Όλα τα δείχνει κι ο αναγνώστης τα ζει».

• ΧΡΥΣΗ ΓΙΑΝΤΣΙΟΥ-ΚΑΝΑΚΗ **Η κλεμμένη ηλιαχτίδα**, εικονογράφηση: Άννα Γιαρμενίτη, Ακρίτας

Τα σχολεία άνοιξαν και οι γονείς συνοδεύουν τα παιδιά τους την πρώτη μέρα στο νηπιαγωγείο. Τα σκαντζοχοιράκια, τα αρκουδάκια, τα λαγουδάκια και τα βατραχάκια, όπως και όλα τα παιδιά στον κόσμο, είναι δειλά και ντροπαλά μπαίνοντας για πρώτη φορά στην τάξη. Οι γονείς τους αναλαμβάνουν να τα βοηθήσουν να ανακαλύψουν τη χαρά των παιχνιδιών και του σχολείου. Η κατάσταση όμως ξεφεύγει από κάθε έλεγχο και οι γονείς φέρνουν τα πάνω κάτω, ώσπου η σωτηρία επέμβαση της κυρίας Ποντικίνας επιτρέπει στα παιδιά να πάρουν επιτέλους την κατάσταση στα χέρια τους.

Ένα πολύ έξυπνο και διασκεδαστικό βιβλίο με πανέμορφη εικονογράφηση.

• ΜΠΕΚΗ ΜΠΛΟΥΜ **Όταν οι γονείς πηγαίνουν σχολείο**, εικονογράφηση: Μπέκη Μπλούμ, Ζεβρόδειλος (Για παιδιά από 3 ετών και πάνω)

Με ένα ρευστό δεκαπεντασύλλαβο κείμενο, σε γλώσσα ευχάριστη με απόηχους από την Κρήτη, που ξεχειλίζει μέσα από τις πληθωρικές ελληνοβυζαντινές εικόνες, το βιβλίο αυτό είναι μια μικροσκοπική εκδοχή του μεγάλου ποιήματος και σίγουρα μπορεί να αποτελέσει για τους νεαρούς αναγνώστες την πρώτη επαφή με το διάσημο αυτό έργο της λογοτεχνίας της Κρητικής Αναγέννησης.

• ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΣ ΚΟΡΝΑΡΟΣ **Ερωτόκριτος**, απόδοση: Κώστας Πούλος, εικονογράφηση: Oksana Chaus, Παπαδόπουλος

Η παράξενη Φα-Φάλαϊνα ζει στην δέκατη Πέμπτη γειτονιά του ωκεανού. Ρουφάει πετρέλαιο αντί πορτοκαλάδα, μασάει πίσσες αντί τσίχλες, γκρινιάζει και μαλώνει με τα ψαράκια γιατί δεν μπορεί να ακούει τις φωνές και τα παιχνίδια τους Έτσι φεύγουν όλοι από τη γειτονιά και την αφήνουν μόνη. Και σαν να μην έφτανε αυτό έβγαλε πάνω στο κεφάλι της ένα δόντι που έμοιαζε με κέρατο...

• **ΜΑΡΙΑ ΒΕΛΕΤΑ-ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ Η παράξενη Φα-Φάλαϊνα**, εικονογράφηση: Ντανιέλα Σταματιάδη, Ελληνικά Γράμματα

Το βιβλίο είναι το πρώτο της σειράς «Βοτανοκουβεντούλες» (θ' ακολουθήσουν βιβλία για το χαμομήλι, τη ρίγανη, τη δάφνη, το δεντρολίβανο και το θυμάρι) που στόχο έχει να φέρει σ' επαφή τα παιδιά με τα αρωματικά φυτά και τα βότανα που βρίσκονται παντού. Που χαρίζουν ομορφιά και σκορπίζουν ευωδιές. Που είναι μικρά και ευαίσθητα όχι όμως ασημαντα. Που γίνονται καλοί και πολύτιμοι φίλοι σε όσους τα γνωρίζουν.

• **ΝΑΤΑΣΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ Βασιλικός**, εικόνες: Ελένη Τσακμάκη, Φυτράκης

Στο βιβλίο που βασίζεται σ' ένα διήγημα του Αργύρη Εφταλιώτη περιγράφονται τα παιδικά καμώματα και οι παλικαρουσίνες μια παρέας παιδιών του σχολείου. Ποιος από όλους θα βρει το θάρρος για να περπατήσει μέχρι την άκρη στο άγνωστο λαγούμι που τους φοβίζει, αψηφώντας το δικό του φόβο, για να τον παραδεχτούν μετά οι άλλοι σαν αρχηγό της παρέας;

• **ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ Το λαγούμι**, απόδοση: Κώστας Πούλος, εικονογράφηση: Άντα και Σβετλίν, Παπαδόπουλος

Μέσα από ένα φανταστικό διάλογο μεταξύ των ζώων της πόλης δίνονται αληθινές πληροφορίες για κάθε τι που ένας γονιός θα ήθελε να πει στα παιδιά του, όταν θα τον ρωτούσαν για τα αδέσποτα. Οι ήρωες της ιστορίας με το δικό τους ιδιαίτερο τρόπο στέλνουν σ' όλους μηνύματα για την ειρήνη, τη φιλία, την ομόνοια και το σεβασμό που θα έπρεπε να έχουν μεταξύ τους όλα τα πλάσματα που κατοικούν πάνω στη γη.

• **ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΤΣΑΟΥΝΗ Οι αδέσποτοι φίλοι μου**, Όμβρος

Ο Όσκαρ το κουμπί φεύγει από τη ζακέτα όπου ήταν ραμμένος και ξεκινάει να γνωρίσει τον κόσμο και να κάνει καινούριους φίλους. Στην αρχή συναντάει τις στέγες των σπιτιών του χωριού οι οποίες όμως τον διώχνουν επειδή είναι στρογγυλός. Το ίδιο κάνουν στη συνέχεια και οι ορθογώνιες παραλληλόγραμμες πόρτες των σπιτιών της πόλης, όπως και οι ρομβοειδείς χαρταετοί που πετούν στον ουρανό...

Αλλά στο τέλος τα πράγματα αλλάζουν καθώς ο στεναχωρημένος Όσκαρ συναντάει το στρογγυλό φεγγάρι και γίνονται δυο καλοί φίλοι.

Ένα χαρούμενο και τρυφερό βιβλίο που μιλάει για τη φιλία και την αποδοχή της διαφορετικότητας.

• **ESZTER NAGY Ένα κουμπί που το έλεγαν Όσκαρ**, εικονογράφηση: Eszter Nagy, μετάφραση: Μαργαρίτα Ρήγα, Ζεβρόδειλος

Υπήρχαν εχθροί στα σύνορα του κράτους. Στα χωριά και στην ύπαιθρο ο κόσμος φοβόταν να βγει στα χωράφια να σπείρει ή να θερίσει, μήπως πλακώσουν ξαφνικά οι Σαρακηνοί. Μέχρι που γεννήθηκε ο Διγενής κι έγινε παλικάρι και πήγε στις άκρες της Ρωμανίας να γίνει ακρίτας και να χτυπηθεί μαζί τους. Έκανε ένα σωρό κατορθώματα στα βουνά και τις πεδιάδες των ανατολικών επαρχιών. Η φήμη για τις ανδραγαθίες του απλώθηκε σε όλο τον κόσμο και τα κατορθώματά του έγιναν δημοτικά τραγούδια που έφτασαν ως τις μέρες μας.

• **Διγενής Ακρίτας**, απόδοση: Κώστας Πούλος, εικόνες: Άντα και Σβετλίν, Παπαδόπουλος

Ένα μήνα τώρα η Ναταλία ζει έναν εφιάλητη. Της συμβαίνει κάτι που την κάνει να νιώθει πολύ άσχημα. Δεν είναι πια μωρό, πηγαίνει σχολείο, όμως πολύ συχνά δεν προλαβαίνει να πάει στην τουαλέτα με αποτέλεσμα να λερώνετε. Η μαμά της τη μαλώνει. Υποφέρει. Ντρέπεται. Νιώθει αμήχανα και άβολα όταν τα ρούχα της γίνονται μούσκεμα. Άσε που... μυρίζει. Αν την καταλάβουν τ' άλλα παιδιά; Δεν είναι πια μωρό. Πρέπει να κάνει κάτι, να βρει μια λύση...

• **ΚΛΩΝΤ ΓΚΟΥΤΜΑΝ Οι τουαλέτες**, εικονογράφηση: Σερζ Μπλοκ, μετάφραση: Ζωή Βεροπούλου, Σύγχρονοι Ορίζοντες,

Ο Μάρκος το παπί ο Τζίμης ο λαγός και ο Λιλίκος το γουρούνι μετακομίζουν στην εξοχή και χτίζουν ένα πολυτελές ξενοδοχείο για την αφρόκρεμα της διπλανής μεγαλούπολης. Ξερίζουν όλα τα φυτά, διώχνουν όλα τα έντομα και υποδέχονται με χαρά τους πρώτους πελάτες τους. Όμως τα φυτά εξακολουθούν να φυτρώνουν παντού, και τα έντομα εξακολουθούν να πετούν ανάμεσά τους και οι υψηλοί πελάτες, φεύγουν ενοχλημένοι. Τελικά η σωτήρια συμβουλή του κυρ Βατράχου του γείτονα, βγάζει τους τρεις φίλους από το αδιέξοδο και το ξενοδοχείο αποκτά και πάλι πελατεία, χάρη στον πανέμορφο καταπράσινο κήπο του...

• **FABRIZIO MAGNANI Ξενοδοχείον "Η Ζούγκλα"**, εικονογράφηση: Fabrizio Magnani, μετάφραση: Δώρα Κουντουρά, Ζεβρόδειλος

Ένας μικρός κλόουν, ένα λουλούδι, ένα πατίνι. Τρία πρόσωπα σχεδιάζουν με τρία χρώματα τρεις ιστορίες γεμάτες εκπλήξεις και τρυφερότητα.

Ένα τρυφερό βιβλίο με μικρές φράσεις και απλές εικόνες που απευθύνεται σε παιδιά από δύο χρονών και πάνω.

• **JACQUES DUQUENNOY Γέλα μικρέ κλόουν!**, εικονογράφηση: Jacques Duquennoy, μετάφραση: Αλόη Σιδέρη, Άγρα

Σήμερα θα γίνει ο Μεγάλος Αγώνας Δρόμου στον οποίο ο καθένας μπορεί να πάρει μέρος με όποιο τροχοφόρο του αρέσει. Το Αγριογούρουνο θέλει να κερδίσει αλλά ο αγώνας δε θα είναι εύκολος γιατί θα πάρει μέρος και το Αρκουδάκι με το ποδηλατάκι του και ο Λύκος με το κόκκινο αγωνιστικό κουρσάκι του... Το μικρό Κοράκι δίνει το σύνθημα.

• **NELE MOOST Τύχη βουνό!**, εικονογράφηση: Annet Rudolph, μετάφραση: Μαρία Αγγελίδου, Παπαδόπουλος

Ο Ερνέστος ο σκύλος ξεκινάει ευδιάθετος να κάνει τις δουλειές που του ανέθεσε η κυρία του η μάγισσα. Η παρέμβαση όμως της Σειρήνας της άτακτης και πολυμήχανης γάτας αποβαίνει καταστροφική Η σκούπα κολλάει στο ταβάνι, η κουζίνα χρωματίζεται με όλα τα χρώματα της ίριδας, το σπίτι γεμίζει με βατόμουρα... Ευτυχώς που η βροχόσκονη γεμίζει το σπίτι με πυκνά γκριζα σύννεφα και η μπόρα που ξεσπά τα καθαρίζει όλα.

• **LAURE MONLOUBOU Όταν η μάγισσα βγαίνει για ψώνια**, εικονογράφηση: Laure Monloubou, απόδοση: Δώρα Κουντουρά, Ζεβρόδειλος

Η Ταγαρού είναι το γέρικο λεωφορείο που καθημερινά κάνει το δρομολόγιο από ένα μικρό χωριό στην πόλη της Τρίπολης. Με την Ταγαρού κάθε μέρα οι μανάδες στέλνουν στα παιδιά τους (που αναγκαστικά μένουν στην Τρίπολη γιατί το χωριό δεν έχει σχολείο) φαγητό μέσα σε υφαντά ταγάρια, βάζοντας μαζί και λίγη από τη μυρωδιά του σπιτιού τους που τόσο νοσταλγούν.

• **ANNA ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ Η Ταγαρού**, εικόνες: Νικόλας Ανδρικόπουλος, Παπαδόπουλος

Το βιβλίο που αποτελείται από δώδεκα ιστορίες-παραμύθια βασίζεται σε ιστορικά γεγονότα, έτσι όπως παραδίδονται από ιστορικές πηγές και μαρτυρίες. Η μορφή του παραμυθιού δίνει τη δυνατότητα σε υπαρκτά πρόσωπα που κινούνται στον ιστορικό χρόνο και χώρο, να συνδιαλέγονται με φανταστικά πρόσωπα και να εμπλέκονται σε φανταστικές καταστάσεις, οι οποίες όμως εκφράζουν τον τρόπο σκέψης και τις πολιτισμικές αναζητήσεις των Τσιγγάνων, τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο κατά την οποία διαδραματίζεται η κάθε ιστορία. Το βιβλίο απέσπασε πολύ καλές κριτικές και ήταν υποψήφιο για το βραβείο παιδικού βιβλίου του περιοδικού «Διαβάζω».

• ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΑΝΔΗΛΛΑΡΑΣ **Ο Μεγάλος Ίσκιος και οι Τσιγγάνοι**, εικονογράφηση: Απόστολος Βασιλάκης, Πατάκης-Δίκτυο *Drum*-Γιατροί Του Κόσμου (Για παιδιά από 10 χρονών και πάνω)

Το βιβλίο περιλαμβάνει το γνωστό και αγαπημένο παραμύθι που μεγάλωσε γενιές και γενιές σε νέα στρωτή μετάφραση χωρίς περικοπές του Κώστα Πούλου και νέα εικονογράφηση από τους Άντα και Σβετλίν οι οποίοι κατάφεραν να σχεδιάσουν τους ήρωες του παραμυθιού με ρεαλιστική αλλά ταυτόχρονα και ονειρική απόδοση, με ζωντανά χρώματα.

• ΧΑΝΣ ΚΡΙΣΤΙΑΝ ΑΝΤΕΡΣΕΝ **Η Τοσοδούλα**, μετάφραση: Κώστας Πούλος, εικονογράφηση: Άντα και Σβετλίν, Παπαδόπουλος

Τα δέντρα απλώνουν τις ρίζες τους βαθιά μέσα στο ζεστό χώμα. Κάποτε έρχονται φωτιές, καταστροφές μεγάλες παίρνουν μαζί τους τα δάση και μένουν τα βουνά γυμνά, γεμάτα πέτρες κι άγρια χόρτα. Οι άνθρωποι φεύγουν, πάνε αλλού να ζήσουν. Όχι όλοι. Κάποιος μένει πίσω στο ερημικό τοπίο, ένας άνθρωπος μόνος, μένει και επιμένει: ο άνθρωπος που φύτευε δέντρα. Ένα εξαιρετικό βιβλίο με βαθύ οικολογικό μήνυμα.

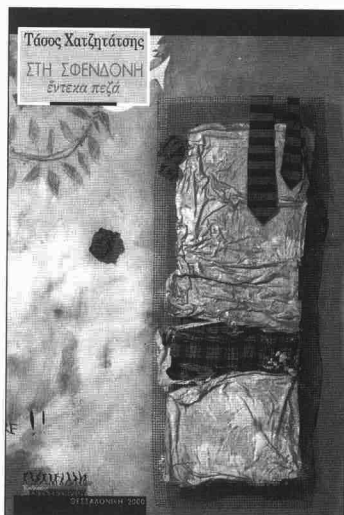
• JEAN GIONO **Ο άνθρωπος που φύτευε δέντρα**, εικονογράφηση: Έφη Λαδά, απόδοση: Κώστας Πούλος, Παπαδόπουλος

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ Ε Ν Τ Ε Υ Κ Τ Η Ρ Ι Ο Υ

ΤΑΣΟΣ ΧΑΤΖΗΤΑΤΗΣ

ΣΤΗ ΣΦΕΝΔΟΝΗ

έντεκα πεζά

Πρόκειται για έντεκα πεζά, γραμμένα από τό 1996 μέχρι τό 1999, πού διευρύνουν τή μυθοπλασία τους, τίς έμμονες μνήμες καί τίς φαντασιώσεις τους μέχρι τόν χώρο του πρόσφατου παρελθόντος, πιστεύοντας ότι τό μέλλον θά είναι άλλιώς.

Ό συγγραφέας τών Έντεκα σικελικών έσπερινών (βραβείο πρωτοεμφανιζόμενου πεζογράφου του περιοδικού Διαβάζω 1997) αποκαλύπτει μέ τίς άφηγήσεις του τίς παράλογες όψεις τής Ιστορίας, τά σκοτεινά φαντάσματα τής συλλογικότητας καί τά νηπενθή πλέον τραύματα τών ερώτων πού χαρακώνουν όχι μόνο τά πρόσωπα πού κυκλοφορούν στά άφηγημάτά του αλλά καί τήν ίδια του τήν πόλη.

Ποίηση

Ο ιδιαίτερα αξιόλογος και πολυπράγμων (τραγουδοποιός, πεζογράφος, λαογράφος και μελετητής του λαϊκού τραγουδιού) Θωμάς Κοροβίνης στον παρόντα τόμο συγκέντρωσε και μετέφρασε επιλεγμένα ποιήματα Τούρκων ποιητών που έζησαν και δημιούργησαν στον 20ο αιώνα εμπνευσμένα από τη ιστορία τις φυσικές καλλονές, την καθημερινή ζωή και την ανθρώπινη ατμόσφαιρα της Κωνσταντινούπολης.

• ΘΩΜΑΣ ΚΟΡΟΒΙΝΗΣ (Μετάφραση-ανθολογία) **Τούρκοι ποιητές υμνούν την Κωνσταντινούπολη**, Οδός Πανός

Μικρά πεζά κείμενα και ποιήματα πλαισιώνονται από εικόνες του γνωστού συγγραφέα και ζωγράφου.

Ψυχή βαριά, δυσκίνητη / που δυσκολεύεται να αναπνεύσει / παρ' όλο που φυσάει άνεμος σφοδρός / ξηλώνοντας τα σκηνικά / στις πόλεις των ανθρώπων.

• ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ **Εικόνες στο ύψος της ζωής**, Νεφέλη

Θα ήταν ψέμα να πω πως με ενδιαφέρει ένας νεοτεραισμός της πόλης. Η πόλη είναι ένα ψέμα που δεν διχοτομείται ούτε ανανεώνεται. Η πόλη μπορεί να πει κανείς, είναι το πάγιο του χρόνου

• ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΝΤΑΒΑΣ **Πόλη**, Οδός Πανός

Ο Ορφείας όφειλε («ως καλλιτέχνης») / να το γνωρίζει, / να γνωρίζει πως η ζωή είναι ένα διαρκώς / επαναλαμβανόμενο *momento mori* / όπου τα πάντα συντελούνται / μέσα στον καθηλωμένο / χρόνο της συνειδήσής μας.

• ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ **Ο άγγελος της ιστορίας**, Τα μονόφυλλα, Ερατώ

Απόψε η νύχτα χασομέρησε στο δρόμο. / Φλέγεται ο ήλιος πέρα απ' τον ορίζοντα / πυρπολημένος στην άλλη όχθη της ημέρας. / Πάνω σε πορφυρά ερείπια σύννεφα / ο Διόνυσος μισοκοιμάται: γύρω του / αρώματα μέντας και λυγαριάς / και σκιες ονειρών πικροδάφνης: δίπλα του / η κούπα τ' ακριβό κρασί, κοκκινισμένο / από μια δύση στην Ελλάδα - προάγγελο / καλοκαιριού στη μέση του χειμώνα.

• ΔΗΜΗΤΡΑ ΣΙΜΟΥ **Μαθαίνοντας τα χρώματα**, Καλειδοσκόπιο

Τι συγκλονιστική, αλήθεια, η ιστορία εκείνου του δεξιοτέχνη βιολιστή που έχασε τα χέρια του σε ατύχημα και του μεταμοσχέυσαν τα χέρια ενός νεκρού φονιά!

• ΑΡΓΥΡΗΣ ΧΙΟΝΗΣ **Τότε που η σιωπή τραγούδησε και άλλα ασήμαντα περιστατικά**, Νεφέλη

Ας ξεχάσουμε / την αλλαγή των εποχών / ο πρώτος μήνας της Άνθησης / θα γεμίσει χιόνια. / Άσπρο-μαύρο χελιδόνι / της αυγής πικρό αηδόνι. / Αν ξεχαστούμε / δεν θα ξεψυχήσει το κρύο / στην Καρδιά μας.

• ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ **Το σώμα του Ιουλίου**, Διάπτω

Στόχος κ' εδώ πρέπει λοξά να σημαδέψω / να μην καρφώσω στο χαρτί / όλες τις μαύρες μου βελόνες - να μην μπερδέψω τις κλωστές με τις χορδές της λύρας / να μην κυλήσω διάτρητος σε βλέμματα ρηχά. / - Ήλιου κηλίδες στο κορμί και κινδυνεύει η μέρα!

• ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΕΡΡΑΣ **Ενδόσημα** (1984-1999), χαρακτηριστικά: Άρια Κομιανού, Μπάστας

Το πνεύμα αυτό του περιπλανώμενου / ασκητή / είχε γίνει ένα τεντωμένο τόξο / που θα υπέμενε όσο καιρό χρειαζόταν / να βρει στο στόχο / εκείνο τ' αόρατο σημείο / της λύτρωσής του.

• ΝΙΚΟΣ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ **Εφευρέτης αισθήσεων**, β' έκδοση, Ίδμων

Από τις ρωγμές της αιωνιότητας / Θα μιλάμε μαζί / Τις ανάσες μας αναζητώντας / Αφήνοντας τις φωνές μας σιγά σιγά / Να συμπορευτούν και πάλι / Ουρανός εσύ Γη εγώ / Θα μιλάμε αδιάκοπα θα μιλάμε / Όσπου το καλοκαίρι / Να μας σκεπάσει με κισσούς.

(Anne Perrier)

• ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΟΦΩΝΗΣ ΕΛΒΕΤΙΑΣ, μτφρ.: Βικτωρία Θεοδώρου, Νεφέλη

Μαζεύουν τα πληγωμένα σώματα / τις γυμνές γυναίκες τα βεγγαλικά / τους σβησμένους φανούς θεέλλης / ενώ χιλιάδες διαβάτες / εισέρχονται ανύποπτοι / με νικηφόρα άσματα στην πλατεία.

• ΝΙΚΟΣ ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ **Η άλλη βιογραφία**, Ακτή

Η μνήμη σιωπηλή μοιάζει ατέλειωτη / κι απ' τα μικρά παράθυρά της / υάκινθοι φεγγίζουν, / κι όλο το μυστικό των φλογισμένων στιγμών / σε στήθος ήρεμων κυματισμών φωλιάζει.

• ΜΕΛΙΤΑ ΤΟΚΑ-ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΥ **Φαινώ η αγρύπνια του πελάγου**, Γ. Μπίμπης

Εισπνέεις πια το χώρο μιας λέξης που απουσιάζει / Ορίζοντας τα θαύματα στο ανάποδο των ονείρων / Ροή εξόδου πλάι στο μπουκάλι το κρασί / Με τις υποψίες των ρωγμών / Αναπάντευχη βροχή πολυελαίων.

• ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ **Γεωγραφία δωματίου**, Στοχαστής

Ακόμα και το χρώμα της φωνής του ψάλλη / όταν διαβάσει τις προφητείες (ύπουλα / σαν απόστημα - μου ανεβάζει τον πυρετό, / δαμονισμένα μου ανάβει τη λύσσα / να τυλιχτώ στο κορμί του σαν φίδι.

• ΒΑΣΙΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ **Το χρώμα της φωνής του**, Το Οκτασέλιδο του Μπιλιέτου

Ανέκδοτα ποιήματα / Άδετα μεταξύ καρδιάς / και παραλόγου / Ξεχάστηκαν / σαν τις οδύνες των παλιών / στην αποβάθρα / Πλήρης ανωνυμία / Εγώ, εσείς / και το κενό / να μας χωρίζει / δέσμιους / Εγώ, εσείς / κι η πολτοποιήση / των χειρογράφων απ' τη λήθη.

• ΑΡΙΣΤΕΑ ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ **Δύο όνειρα πριν**, Μανδραγόρας

Χαμένα όνειρα / στις χιονισμένες κορφές. / Ο λευκός ορίζοντας / με νεκρική γαλήνη / απλώνεται γύρω. / Τι κι αν η ανάσα σου κόβεται / δεν παύεις να υπάρχουν / και να γεύεσαι.

• ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΧΡΟΝΗΣ **Ο σύμμαχος χρόνος**, μεταξοτυπία: Αλέκος Φασσιανός, Στοχαστής,

Πρόκειται για δίγλωσση (ελληνικά-αγγλικά) έκδοση που περιλαμβάνει ποιήματα του γνωστού ποιητή που γράφτηκαν από το 1973 ως το 1997 και βρίσκονται στα βιβλία του: «Βιβλίο 1», «Οι λάμπες», «Τα μαύρα τακούνια», «Ο αναιδής θρίαμβος», «Κατάστημα νεοτερισμών». Η επιλογή, η μετάφραση και η εισαγωγή είναι του ποιητή Γιάννη Γκούμα.

• ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΟΝΑΣ **99 Ποιήματα**, Οδός Πανός

Ο τόμος περιλαμβάνει τις εξής συλλογές του μεγάλου ποιητή: Ο Εξαδάχτυλος (1976), Αναλόγιο (1976), Πριν και μετά (1976), Αργότερα (1977), Χειροποίητα (1977), Καθώς νυχτώνει (1977), Μικρό αγιολόγιο μηνός Αυγούστου (1977), Λαχνοί (1977). Όλες οι συλλογές του τόμου είναι ανέκδοτες.

• ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ **Ποιήματα**, τόμος ΙΓ', Κέδρος

Χιλίων πουλιών κελαηδίσματα / Στολίζουν τις τρίδιπλες / Βεντάλιες των πεύκων. Ενός πουλιού ο εγκέφαλος / Τόσο μικρός ούτ' ένα / Δεν τόλμησα να φιλοξενήσω.

• ΡΕΝΑ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗ-ΤΑΚΑΚΗ, **Το τέταρτο άλλοθι**, Όμβρος

Δελφίνια οι καιροί μας ταξιδεύουν / Μ' ανέρες βουτιές στη λήθη του αιώνα / Σ' ένα βλέμμα, μια ηχώ, στο γυρισμό ενός δρόμου ασυντρόφευτου / Φορτωμένου με το βάρος της σιωπής μας / Ακολουθήσαμε τα ίχνη απ' τις χελιδονοφωλιές / Την παιδική μας άνοιξη / Στα βήματα του αποσπερίτη αναζητήσαμε / Τον αλλοτινό μας εαυτό. (Στέφανος Κόκκινος)

• ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΝΕΩΝ ΣΑΛΑΜΙΝΙΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ, Στοχαστής

Στ' ανασηκωμένα χέρια της Ηρώς στο κέντρο του κόσμου, / ασύμπτωτη έσκυψε η Γαύδος μένοντας στο περίγραμμά της / και είδα τα παιδάκια να σταματούν το χορό φεύγοντας, / όταν εκείνη άρχισε ν' απαγγέλλει αντηχώντας η φωνή της / «Αδικαίωτες, εύπιστες πίστες, αποκαλυπτικές μαρτυρούν / τη φοβία απ' τις αυθαίρετες επιδιώξεις των ανθρώπων.

• ΤΑΣΟΣ ΕΓΓΛΕΖΟΣ **Στη Γαύδο του Λιβκού Χελώνα**, Όμβρος

Η ελληνική σκιά είχε γεννηθεί / ανατράφηκε από μάσκες / κρυφάκουσε στους φράχτες / παραμόνευσε στις μεσόπορτες / ύφανε στα σκοτάδια.

• ΣΠΥΡΟΣ ΤΟΥΠΟΓΙΑΝΝΗΣ **Ένας άνεμος που δεν ξαναγύρισε**, Δωδώνη

Ο Αλέκος Βασιλάτος, ταλαντούχος σύνθέτης και μουσικός, μέλος του γνωστού συγκροτήματος "Συνήθεις Υποπτοι" καταθέτει την πρώτη δουλειά του στο χώρο της ποίησης η οποία πρέπει να σημειωθεί ότι γράφτηκε το 1988 δηλαδή έντεκα χρόνια πριν εκδοθεί.

Μοναχική χορευτή, / το ανυπότακτο σώμα σου είναι ο βάρδος μιας παλιάς αλήθειας / που βασανίζει τις μνήμες μας / είναι η κατάλυση της ενοχής / η επιστροφή στην εποχή της αθωότητας του ανθρώπινου κορμιού / είναι το κελάρυσμα των παιδικών μας πηγών / το κλωσόρισμα της μέρας που αγνοεί το φόβο.

• ΑΛΕΚΟΣ ΒΑΣΙΛΑΤΟΣ **Ένα τραγούδι για όσους θυμούνται - Ο χορευτής**, Λιβάνης

Βασιλεύ ουράνιε, παράκλητε / εσύ που με δημιούργησες / στην πιο σκοτεινή στιγμή / ενός Γαλαξία, / δώσ' μου ακόμα / την ερωτική ματιά μιας γυναίκας / στο δρόμο, / το πιο ελαφρό χάδι των αγγέλων / όταν ξεριζώνουν την ψυχή μου.

• ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΝΑΓΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ **Κεριά θεέλλης**, Οδός Πανός

Σ' αυτούς χρωστάς την αγάπη σου. / Γιατί αυτοί σου τη γέννησαν. / Τις στιγμές / που σε πέταξαν και σε ξαναπέταξαν βία / έξω απ' το Ένα του παραδείσου, / όπου ο λόγος περρίσσευε.

• ΜΑΡΙΑ ΠΡΙΠΑΚΗ **Το ανάλητον της επιθυμίας**, Έρεισμα

Λύνουν και δένουν τα πρώτα ερωτόλογα / χτίζοντας έτσι τα θεμέλια / της συναλλαγής / στη μάχη του πάθους και της λογικής / πορεία μιας νέας ηθικής / αρχίζει να διαγράφεται.

• ΧΑΡΗΣ ΠΑΡΕΤΖΟΓΛΟΥ **Αφουγκρασμοί**, Όμβρος

Τις σκοτεινές νυχτιές / στ' ανήλια κέντρα του νου / παίζεται αυτό το «θέατρο του ύπνου» / το όνειρο / που κάθε βράδυ παράσταση αλλάζει.

• ΜΑΡΙΟΣ ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ **Καθρεφτισμοί και Αντι-καθρεφτισμοί**, Φιλικός Όμιλος Συγγραφέων

Το ποδάρι μου το ένα / είναι πολυπονεμένο. / Έχω όμως το μπαστούνι, με βοηθάει το καημένο! / Κούτσα κούτσα περπατάω / και πηγαίνω δω και κει, / μα στο ΙΚΑ δεν θα πάω, απεργούνε οι γιατροί.

• ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΥΡΙΑΖΗΣ **Πικρές αλήθειες από το διάβα της ζωής μου**, Όμβρος

Όσπου η εκπνοή της να ραντίσει αίμα / και ν' αφηθεί σε αγρυπνία / ενώ ο ήχος από παίξιμο κλειδιών στα χέρια / συντροφεύει ρυθμικά τον εφιάλητη.

• ΧΑΡΑ ΧΡΗΣΤΑΡΑ **Θέατρο σκιων**, Νέα Πορεία

Δαντέλα καλοκαιρινή που την ξηλώνουν τα παιδιά / και τη βουτούν στη λάσπη, / με τα γέλια την ξορκίζουν με ενθουσιασμό τη χτίζουν.

• ΜΑΡΩ ΣΦΑΚΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ **Ταξίδι στο αόρατο λευκό**, ζωγραφίες: Ελευθερία Εμμανουήλ, Όμβρος

Στάση ζωής η κίνηση της ψυχής τους / Πολεμώντας να ενώσουνε την αρχή με το τέλος / Κι η κόψη του ξυραφιού το πιο σίγουρο έδαφος / Ο τόπος τους. Τ' όνομα και το πρόσωπο η ομορφιά τους.

• ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΜΕΝΙΔΗΣ **Ο νερόμυλος**, Παρουσία

Καθένας στέκεται μόνος στο κέντρο της γης / και τον φωτίζουν οι αχτίδες του ήλιου. / Κι αμέσως βραδιάζει.

• ΣΑΛΒΑΤΟΡΕ ΚΟΥΑΖΙΜΟΝΤΟ **Απλώνοντας το χέρι**, μτφρ.: Σωτήρης Τριβιζάς, Το Οκτασέλιδο του Μπιλιέτου

Αίμα του ανθρώπου έλα να γείρεις εδώ δίπλα, κοντά μου. / Ο πυρήνας του γαλαξία είναι μια νύχτα. Γίνε η ζύμη / Του ύπνου ακούγοντας τα κουπιά, ονειρέψου την αργοπορία

• ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΑΡΑΝΙΤΣΗΣ **Η θάλασσα**, Νεφέλη

κι έτσι αισθάνομαι σα να μονάζω / αφού συνέχεια φυλλομετρώ κρύα κενά τετράδια / και στις λευκές σελίδες στάζω μαύρο μελάνι και πικρό / μοιάζοντας άνθρωπος απόλυτος που ξέχασε τη θλίψη.

• ΣΤΡΑΤΗΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ **Κωμωδία**, Το Ροδακίό

Κι όλο χάνεσαι, τα δελφίνια χάνονται / η νύχτα χάνεται. / Κι η θάλασσα γαληνεύει / ήρεμη, απέραντη γαλάζια / ερωτική μέχρι το επόμενο ραντεβού μαζί σου.

• ΕΙΡΗΝΗ Λ. ΔΑΡΖΕΝΤΑ **Μεθυσμένα φιλιά**, χαρακτηριστικά: Άρια Κομιανού, Αθήνα

Αποφόρτιση του πόνου, ελαφρός πουνέντες / αντίστροφη προσέγγιση η παράδοση / χάραζαν τα πτερύγια των ζεφύρων / Η επιδερμίδα έχει το τάμα της σιωπής.

• ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΟΥ-ΤΣΙΤΣΙΜΠΑΚΟΥ **Γεωμετρία του αόρατου χρόνου**, Αθήνα

Το Φως μου / ακατέργαστο ακόμα. / Ασχημάτιστο. / Διεσπαρμένο εδώ / και εκεί / Ίσα για να αντιλαμβάνομαι / σκιες / που Σ' επιβουλεύονται / έρωτά μου.

• ΝΑΝΑΚΗΣ ΜΑΝΟΥΣΟΣ **Βουβή παράκληση**, σχέδιο: Τάκι Αλεξίου, Έρεισμα

Το βλέμμα τους πλημμύριζε / η παγωμένη συρροή / εικόνων / ομοίων / με τις ξακουστές πηγές / δεμένες / με την αρχή του θανάτου / και στεριωμένες / παιδιόθεν / μέσα στο χείμαρρο / των ασυνείδητων / εικόνων τους.

• ΣΑΛΒΑΝΤΟΡ ΝΤΑΛΙ **Ο Μέγας Αυανιστής**, μετάφραση: Γιώργος Μαρής, Όμβρος

Κυματιστός ο τελευταίος ήχος της καμπάνας / Η απόληξη που σπαρταρά και σβήνεται / στα εμπρός του κόσμου. / – Τι άραγε, ποιος και γιατί / φορά το θάμπος και με κυριεύει; – Χτυπάει ο χρόνος με τα βέλη του το φως / Δακρύζει από ψηλά ο Θεός την ομορφιά του.

• ΘΕΜΗΣ ΤΑΣΟΥΛΗΣ **Μαθήματα πρωτοβάθμιας άνοιξης**, Οι εκδόσεις των φίλων

σε γύριψα παντού γιατί / ήταν ωχρό του φεγγαριού το φως και η μνήμη / μ' άλλους κανόνες κραταιή στροβιλιζόταν / θολά νερά σ' ακράτητους χειμάρρους / και σκοτεινές καταπακτές / η μνήμη / μη γνωρίζοντας / κανένα σύνορο, κανέναν / χαραγμένο δρόμο.

• ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΑΡΑΚΗΣ **Τα αιφνίδια άστρα**, Καστανιώτης

Ανεβοκατεβαίνει τον διάδρομο του θεάτρου / τάχα για να ψάξει καλύτερες θέσεις / από αυτές που βρήκαμε. / Άλλος είναι ο στόχος της: να κατοπτεύσει / πόσοι θα την κοιτάζουν λαίμαργα.

• ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΠΑΚΟΝΙΚΑ **Παρακαταθήκη ηδυπάθειας**, Εντευκτήριο

Μην επαναπαύεσαι / όταν όλοι σ' αγαπούν / κάποιος ανεπαίσθητα σε υπονομεύει. / Μην απελπίζεσαι / όταν όλοι σε καταφρονούν / κάποιος ένα γάμο μυστικό σου ετοιμάζει.

• ΜΟΝΑΧΟΣ Χ. **Εις εαυτόν**, Το Οκτασέλιδο του Μπιλιέτου

Χαμόγελα μελαχρινά συλλέγει / και χρώματα σωμάτων / με ίσκιο πάνω τους / (από την οδό Κούμα) / Μόνον αυτά / Μην προχωρήσει παρακάτω / το όλον σπάνιον. / Του ήταν τόσο καταδεκτικός ο έρωτας· σκόναφτε πάνω του με χίλιες μορφές.

• ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΙΟΥΖΟΥΛΗΣ **Θεσσαλός Σεπτέμβρης**, σχέδια: Χρήστου Σαμαρά, Τα Τραμάκια

Το κορμι σου ντυμένο με επιθυμίες / άδικα φυλακισμένες / στις πτυχές των φορεμάτων, τους στηθόδεσμούς / και τα μικροσκοπικά εσώρουχα. / Οργάνωσε την υπεράσπισή σου / και πέτα – επιτέλους – από πάνω σου / όλες αυτές τις αβάσιμες κατηγορίες / που δεν αφήνουν την αλήθεια / γυμνή να λάμψει.

• ΛΟΥΚΑΣ ΑΞΕΛΟΣ **Σκοτεινό πέρασμα**, Στοχαστής

Ωραία ώρα του απογέβματος. Μπροστά στη θάλασσα. Με τον αγαπημένο ήλιο να γέρνει προς την δύση. Να παίζουν με τα χρώματα τα σύνεφα. Να σε μεθάει ο αέρας. Και νάναι όλα πράα γύρω σου. Και εφτυχισμένα.

• ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΑΛΑΝΟΣ **Σύγχρονος κόσμος**, Φαίδων

Γίνομαι ιδέα που ξεγλιστρά από τη μορφή σου / Ταυτίζομαι με τους ξένους και τους ξωμάχους / Λίγο αν δεν προσέξω θα χαθώ για πάντα / Έτσι θα γιατρευτώ και θα γίνω γλάρος / Θ' ανέβω στα κατάρτια του πρώτου πλοίου / Και θα χαθώ πίσω από τον ορίζοντα.

• ΘΑΝΟΣ ΑΣΙΚΗΣ **15 ποιήματα για τις Κυκλάδες**, Ίδμων

Γύρισε πίσω στη θέση σου, ιστορία. / Με την ανυπαρξία πορευόμαστε καλύτερα: / ένα μπλου τζιν κι ένα πουκάμισο / με σηκωμένα μανίκια.

• ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΚΟΥΜΑΣ **Με σηκωμένα τα μανίκια**, μτφρ.: Μαρία Λαϊνά, Το Οκτασέλιδο του Μπιλιέτου

Εμένα δε με σβύνουν / Ποταμοί από βρισιές / Κι η πίκρα ενός αντίο / Δεν με πνίγει / Αν με φυσήξεις / Θα φουντώσω / Φλογίτσα / Μεσ στα μάτια των παιδιών / Και πυρκαγιά / Μεσ στα δικά σου μάτια.

• ΑΝΝΥ ΚΟΥΤΡΟΚΟΗ-ΧΑΤΖΗΠΟΥΛΙΔΟΥ **Λεληθότως ο έρωσ**, Νέα Πορεία

Με τη θέλησή μου δημιουργώ κάθε πρωί / Τ' αμπέλια και τους ελαιώνες σαν πάνω σε γυμνό καμβά, / Ίδιος ζωγράφος, μην αφήνοντας κενά· τότε τότε / Ένα πολύχρωμο πουλί (δική μου επίσης επίνοηση) / Όμοια με τον χαρταετό στην άπνοια / Πέφτει βαρύ κι αυτό πάνω στις φυλλωσιές.

• ΝΙΚΟΣ ΦΩΚΑΣ **Το μέτρο της κραυγής μας**, Ύψιλον

Στο βάθος του ορίζοντα σχηματίζονται σιγά σιγά οι πρώτοι στίχοι. Ώσπου να μεσημεριάσει θα 'χει φτιαχτεί το ποίημα.

• ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ **Παραδείγματα**, Περιπλανητής

Γυρολόγος ο λόγος ανεκφώνητος / οι δε Πηγάσιος και Αφθόνιος / Ξένοι κι απόξενoi / κά-
θιδροι απέξω / του ενδέκατου Μηναίου παροράματα ευτελή / ωσει παρόντες παρ' όλ' αυτά
/ με τα εχέγγυα των θνητών ανά χειράς / και τα πονίδια της Αγάπης / ευανάγνωστα.

- Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ **Έσχατος φίλος**, χαρακτηριστικά Άρια Κομιανού, Αθήνα

Σου χαρίζω τούτο το σκούρο βότσαλο / με το ένθετο άσπρο πετραδάκι. Η αντίστασή του
στη διαδικασία της εξομάλυνσης / το κάνει αλλοιώτικο απ' όλα τ' άλλα. / Μοναδικό.

- ΡΕΝΑ ΚΑΣΔΑΓΛΗ **Αποσκευές 1973-1999**, Ρόδος

Τα ποιήματα του ιερομόναχου Ναθαναήλ καταλαμβάνουν τις σελίδες 9-25. Τα ποιήματα
του Δημήτρη Γκαλημανά τις σελίδες 26-39.

Κ' αφού σκοτώσαμε την πίστη / στην ουσία της / κηρύττουμε την επιφάνειά της / και κυνη-
γούμε μερικούς / που την ουσία ανακάλυψαν. / Μας τρομάζει η ιδέα / πως χάνουμε τη δύ-
ναμη της εξουσίας μας. / Μόνο αυτό! (σελ. 16)

- Π. ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΔΙΑΚΟΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ-ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΚΑΛΗΜΑΝΑΣ **Και ποιούμεν μετανοί-
ας επτά**, Αρμός

Ήμουν βουνό / ήσουν θάλασσα / κι άλλο τρόπο δεν είχαμε / να έλθουμε κοντά / έκανες εσύ
τα όνειρά σου βροχή και χιόνι / κι έκανα τα όνειρά μου ρέματα και ποτάμια / κι έτσι μένου-
με / δεμένοι με το νερό των ονείρων

- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΠΟΥΖΟΣ **Το νερό των ονείρων**, Ελληνικά Γράμματα

Θα ευχόμουν σ' αυτές να ζήσουν / Σαν τριαντάφυλλα φυλαγμένα, μέσα σε μαγικό κεχρι-
μπάρι / Κόκκινο δουλεμένο με πορτοκαλί κι όλα να γίνουν / Μια ουσία κι ένα χρώμα / Αψη-
φώντας το χρόνο. (Ezra Pound)

- ΕΖΡΑ ΡΑΟΥΝΤ, Τ. Σ. ΕΛΙΟΤ **Ανθολόγιο**, μτφρ.: Μένης Καλαντζόπουλος, Ακτή

Ωραία τα όνειρα. / Μουντά τα πράγματα. / Ανάμεσα ζούμε.
Παπούτσια πολλά / χάλασα, μα στους ίδιους / δρόμους περπατώ.
Γυρίστε πίσω / δέσμοι της ελπίδας. / Ξαναδεθείτε.

- ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΙΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ **Τρίστιχα και Χάι - Κάι**, Ίδμων

Πρέπει να μάθεις / τι λέει στους δυό μας / η πανσέληνος.
Οι πεταλούδες / χορεύουν στους ώμους σου. / Πίνακας ζωής.
Αύριο πάλι / τα ζουμπούλια θα ανθίσουν. / Για καλημέρα.

- ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΣΟΥΤΑΚΟΣ **Ερωτικά Χαικού**, Ίδμων

Να μείνει πάντα δέσμιο το χέρι μου / στα δαχτυλίδια του κεφαλιού σου / στο σμαραγδί σου
χρώμα / κι όταν θα ξέρεις για το βάρος των λέξεων / να μην γίνεις αργυραμοιβός.

- ΣΤΕΛΛΑ ΑΡΚΑΔΗ **Η Νίκη της Σαμοθράκης**, Πάρης Καραμίτσας

Χρόνια του κόρακα. / Τώρα που θρυμματίστηκε του πάθους το ψέμα / ψάχνουν τα χέρια
τις στάχτες / από σεντόνια φθαρμένα.

- ΑΝΤΡΕΑ ΓΚΑΜΠΡΙΕΛΑ ΚΑΨΑΣΚΗ **Αυτή η γρήγορη φθορά της σάρκας**, Όμβρος

Για το βαλάντι μιας κίβδηλης ηδονής / Τη γαλαζόπετρα ενός σκήπτρου / Κι άλλοτε πάλι /
Μόνο για ένα στεφάνι δάφνης.

- ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ **Μέρες στην Καρχηδόνα**, Παρασκήνιο

Αλλιώτικα και κρύα μοιάζουν όλα τώρα... / Το τζάκι μας ο χρόνος το 'χει πια γκρεμίσει /
Που ψήναμε στα κάρβουνα, αμύγδαλα, καψάλες, / Κι απ' της γιαγιάς κρεμόμασταν το στό-
μα, να μιλήσει.

- ΘΑΝΑΣΗΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ **Ποιο το χρώμα της φυγής**, Δρομεύς

Ο Πολιτικός αντλεί δύναμη από τις μάζες / ενώ ο Ποιητής αυξάνει τη δύναμή τους.

- ΧΡΗΣΤΟΣ Δ. ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΣ **Στιγμές διαύγειας-επιγράμματα**, Τρίτολη

Έριξα στους ώμους / την τελευταία πίκρα / και πήρα τους δρόμους / του χιονιού / σίγου-
ρη / πως δεν κρυνώ πια / γιατί έγινα άγαλμα / από πάγο.

- ΣΟΝΙΑ ΚΟΥΜΟΥΡΟΥ **Ο ενδιάμεσος χρόνος**, Λευκωσία

Κι όπως τρέχ' η σκέψη / σίφουνας στο σύμπαν, / δίχως γυρισμό, έτσι είν' η ζωή μας / μια
τελεία στη γη μας / κι άπειρη καμπύλη / μες στον ουρανό.

- ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΓΙΑΠΑΠΑΣ **Ανεμομαζώματα... αγγελοσκορπίσματα**, β' έκδοση, Αθήνα

Στην ώχρη άταξία των συνειδήσεων / στις απολήξεις των σημαντικών και των μεγάλων /
στις καταθέσεις της μικρής ελπίδας / στη δυσκαμψία των αισθήσεων / στην πλαστικότητα
των άγουρων ανθρώπων, βρέχει...

- ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΑΡΒΑΝΙΤΙΔΟΥ **Σώμα γυναίκα, στερεό, υγρό και αέριο**, σχέδια: Ζωή Κυ-
τοπούλου, Πάραλος

Κοίταξέ με, άκουσέ με / δε μπορώ με λόγια να στο πω / Καύσεις καρδιάς που νείρεται / πε-
τάγματα λασπωμένων φτερών / στροβιλίσματα που αγωνίζονται / να πατούν γερά στη γη...

- ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΟΥΠΠΑΡΗ-ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ **Κραυγές σιωπής**, Αρκαδία

Έσκυφες να δεις το φόρεμα, που ο άνεμος κουρέλιαζε... / Άστρο ακατοίκητο το σώμα, /
στα ερείπια μιας κατάφασης / εκτίθεται.

- ΚΛΑΙΡΗ ΛΕΙΒΑΔΙΤΟΥ-ΜΠΑΡΔΑΚΑ **Ξύλινη εξέδρα**, Αθήνα

Κοχύλια μου των αποχρώσεων / της Πατρίδος. / Διαμάντια, ζαφείρια / και μπριλάντια ιρι-
δίζοντα, / της θαλάσσης μου. Των οφθαλμών μου δακρύων / διαδήματα υπερσπάνια, / της
ψυχής μου αρμονία / και ανέσπερον φως!

- ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΔΡΟΥΓΚΑΣ «ΜΗΛΙΟΣ» **Της πίστewς**, β' έκδοση

Θάλασσα που με τον καιρό πλαγιαρίζει χίμαιρα / σ' ένα φιλί όταν παγώνει εσπερινός / πέ-
τρα παλιά να μ' αγαπήσεις / ό,τι γερνά σαν ρίγος μοιάζει κάλεσμα / η πιο ζεστή ανάσα η
προδοσία.

- ΓΕΩΡΓΙΑ ΔΑΛΙΑΝΑ **Τηλεφωνικός θάλαμος**, Πειραιάς

Είναι το φράγμα / που πρέπει να συντρίψεις / για να ξεχυθεί ο χείμαρρος / που θα σε βα-
φτίσει στη φωτεινή μαγεία / που γεννιέται από / το Χρώμα και το Άρωμα.

- ΘΑΝΑΣΗΣ ΜΠΟΥΝΤΟΥΤΣΙΔΗΣ **Πυρ το αείζων**, Αθήνα

Δακρύβουη γη την ώχρα ντυμένη / τη σπορά των αγρών, τ' άσπρο των πόλεων, / τη διάδο-
χη σοφία του δίκταμου! Πιο σιγά, πιο σιγά το χορό πάρε / του όστρακου, της μέλισσας,
του μίσχου, / των ομβρίων, των δακρύων, των ψυχών.

- ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΟΥΣΟΣ **Τρεις Ωδές**, β' έκδοση, Σελάνα

Στα μάτια των αλόγων / στάζει αιώνες / η λύπη του κόσμου / Καλπάζουν οι μνήμες του αί-
ματος / κι οι πέτρες του πόνου / ψιχάλες σιωπής.

- ΝΙΚΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ **Ευρετήριο χαμένων ονομάτων**, Ίδμων

Η παιδική μας ηλικία είναι θρύλος. / Όλ' η συγκίνηση της μνήμης / εκεί μαζεύεται γροθιά,
/ και με εκρήξεις μας θυμίζει τον παράδεισο.

- ΚΩΣΤΑΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ **Ερωτικό φορτίο**, Τ.Ε.Δ.Κ. Νομού Δράμας

Προϊόν πολυσυλλεκτικής έρευνας τεσσάρων χρόνων αποτελεί η σειρά «Τα βιβλία των τραγουδιών», που ανθολόγησε ο ακούραστος δημοσιογράφος και επιμελητής εκδόσεων (γνωστότερος στο χώρο του βιβλίου ως εκδότης και διευθυντής της εφημερίδας των εκδοτών και βιβλιοπωλών «Η Βιβλιοεμπορική») ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΤΣΟΥΡΑΚΗΣ. Η σειρά αποτελείται από τέσσερις τό-

μους:

1. Ανθολογία Ελαφρών Τραγουδιών (με 275 παλιά και νέα τραγούδια).
2. Ανθολογία Λαϊκών και Ρεμπέτικων Τραγουδιών (με 198 παλιά και νέα τραγούδια).
3. Ανθολογία Δημοτικών και Νησιώτικων Τραγουδιών (με 198 παλιά και νέα τραγούδια).
4. Ανθολογία Σχολικών Ποιημάτων και Τραγουδιών (με 306 ποιήματα και τραγούδια).

Όπως σημειώνει στα βιβλία αυτά ο ανθολόγος, σκοπός της σειράς είναι να θυμηθούν οι παλιότεροι και να γνωρίσουν οι νέοι αξιόλογες δημιουργίες που ταυτίστηκαν με τη ζωή και την ψυχή δεκάδων καλλιτεχνών μας σε όλα τα είδη του τραγουδιού.

Μια πολύ ενδιαφέρουσα σειρά που θα πρέπει να βρίσκεται στη βιβλιοθήκη κάθε σπιτιού και κάθε σχολείου.

Κεντρική διάθεση: «Πρόχορος», Σταδίου 44, Αθήνα, τηλ. 3215774.

Οι περιπέτειες του μικρού Νικόλα είναι μικρές κι αυτοτελείς ιστορίες που γοητεύουν το διεθνές αναγνωστικό κοινό εδώ και σαράντα χρόνια και διαβάζονται ξανά και ξανά με την ίδια ευχαρίστηση από μικρούς και μεγάλους. Δημιουργοί τους: ο συγγραφέας PENE ΓΚΟΣΙΝΙ (πατέρας του Αστερίξ και του Οβελίξ) και ο εικονογράφος ZAN-ZAK ΣΑΝΠΕ.

Η γοητεία του μικρού Νικόλα δεν στηρίζεται μόνο στην άμεση και ρεαλιστική απεικόνιση της πραγματικότητας της παιδικής ηλικίας ή την ανατρεπτική και συχνά αιρετική γραφή του Γκοσινί, ούτε ακόμα στην καταλυτική παρουσία του χιούμορ και την αψεγάδιαστη εικονογράφηση του Σανπέ. Το κρίσιμο στοιχείο είναι η φυσική και αβίαστη αφήγηση διαδοχικών περιπετειών και επεισοδίων, στα οποία βασικός ρυθμιστής και οδηγός είναι η ειλικρίνεια και η αθωότητα της παιδικής ματιάς, που απενοχοποιεί τη σχολική αταξία, βαφτίζοντας τις μικρές παρεκκλίσεις του Νικόλα και των φίλων του από τις θεσμοθετημένες σχολικές συμπεριφορές, στις μεγάλες αξίες της ελευθερίας και της δημοκρατίας.

Οι περιπέτειες του μικρού Νικόλα συγκεντρωμένες με θεματικά κριτήρια σε πέντε καλαίσθητους τόμους (1. Ο μικρός Νικόλας, 2. Ο μικρός Νικόλας και η παρέα του, 3. Οι διακοπές του μικρού Νικόλα, 4. Ο μικρός Νικόλας διασκεδάει, 5. Ο μικρός Νικόλας έχει... προβλήματα) κυκλοφορούν από τις εκδόσεις «ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ» σε νέο σχήμα, νέα μορφή και νέα, εξαιρετική μετάφραση από τον ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΡΑΚΙΤΣΙΟ επίκουρο καθηγητή παιδικής λογοτεχνίας του Α.Π.Θ.

Από τις εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ κυκλοφόρησε η εξαιρετική (και από πλευράς κειμένων και από πλευράς εικονογράφησης που είναι έγχρωμη) σειρά παιδικών βιβλίων «Ο Μάνος και η Λίζα» των ANNE GUTMAN και GEORG HALLENSLEBEN που απευθύνεται σε παιδιά από τριών ετών και πάνω και πρωτοεκδόθηκε στη Γαλλία γνωρίζοντας μεγάλη επιτυχία. Ήρωες της σειράς είναι δυο πολύ χαριτωμένες φιγούρες ο Μάνος και η Λίζα η καθημερινή ζωή των οποίων είναι γεμάτη από γκάφες και διασκεδαστικές περιπέτειες που παρουσιάζονται με έξυπνο και διασκεδαστικό τρόπο. Οι πρώτοι τέσσερις τίτλοι που κυκλοφόρησαν είναι: «Η ζήλεια του Μάνου», «Η Λίζα στο αεροπλάνο», «Ο Μάνος στη θάλασσα», «Το δώρο των Χριστουγέννων».

Το «20ος ΑΙΩΝΑΣ-ΕΠΙΛΟΓΕΣ» του ΠΕΤΡΟΥ ΤΣΑΠΙΛΗ που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ είναι ένα ιδιαίτερα καλαίσθητο λεύκωμα. Ένα λεύκωμα ταξίδι στον 20ο αιώνα παρά με τους ανθρώπους που τον διαμόρφωσαν και τον χαρακτήρισαν αυτούς που ξεχώρισαν για τα έργα, τις πράξεις τους, τη ζωή τους. Ανθρώπους από όλους τους χώρους: επιστήμη, πολιτική, οικονομία, λογοτεχνία, μουσική, κινηματογράφος, ζωγραφική, τηλεόραση, αθλητισμό. Συναντάμε μεταξύ άλλων 50 ηγέτες-επαναστάτες, 120 μεγάλους αθλητές, 55 επιχειρηματίες, 100 μεγάλους σταρ, 50 μεγάλους σκηνοθέτες, 150 Έλληνες ηθοποιούς, 100 εικαστικούς, 50 cult συγγραφείς κ.ά.

«Η επιλογή», λέει ο Τσαπίλης, «έγινε με αντικειμενικά κριτήρια, όσο αυτό ήταν εφικτό, αλλά και προσωπικά. Είναι σίγουρο ότι για πολλές επιλογές θα υπάρχουν αντιρρήσεις. Κάποια ονόματα ή γεγονότα ή έργα θα λείπουν, κάποια άλλα θα τα θέλατε σε καλύτερη θέση στους πίνακες». Μια πολύ ενδιαφέρουσα δουλειά.

Πολλές φορές – δυστυχώς – έχουμε δει αξιόλογα βιβλία να κακοπαθαίνουν στα χέρια σκηνοθετών. Από την άλλη υπάρχουν περιπτώσεις (όταν η δουλειά συνδυάζεται με το ταλέντο και τη γνώση) που πολύ καλά βιβλία γίνονται πολύ καλές ταινίες. Μια τέτοια περίπτωση είναι αυτή του βιβλίου «ΚΑΥΤΗ ΣΟΚΟΛΑΤΑ» (Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ) της ΤΖΟΑΝ ΧΑΡΙΣ που σκηνοθέτησε για τον κινηματογράφο (με τον τίτλο *Chocolat*) ο Λ. Χάλστρομ και πρωταγωνιστούν οι Ζυλιέτ Μπινός (στον πρώτο της κωμικό ρόλο κι είναι στα αλήθεια απολαυστική) Τζόνι Ντεπ Τζούντι Ντεντς, Άλφρεντ Μολίνα. Μια εξωτική άγνωστη η Βιάν καταφθάνει σε ένα μικρό γαλλικό χωριό και ανοίγει ένα μαγαζί με σοκολάτες. Ο συντηρητικός δήμαρχος καθώς και ο εφημέριος θεωρούν τα εμπορεύματά της αμαρτία και της κηρύσσουν τον πόλεμο. Ξαφνικά το μαγαζί της Βιάν γίνεται ο χώρος όπου ψιθυρίζονται μυστικά, εκφράζονται παράπονα, αποκαλύπτονται συναισθήματα και φανερώνονται όνειρα. Η Βιάν αποφασίζει να οργανώσει ένα Φεστιβάλ Σοκολάτας και ολόκληρο το χωριό εμπλέκεται σε μια διαμάχη που κορυφώνεται με το σύνθημα «Εκκλησία ή Σοκολάτα».

Τα «ΞΕΓΕΛΑΣΜΑΤΑ» της ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΠΑΣΣΙΑ και του ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΜΑΝΔΗΛΑΡΑ είναι μια χαρούμενη σειρά τεσσάρων βιβλίων («Το έλατο που ξεγέλασε τον άνεμο», «Ο κότσυφας που ξεγέλασε τη βροχή», «Η σκία που ξεγέλασε τον ήλιο», «Το ψαράκι που ξεγέλασε το χειμώνα») γραμμένων ειδικά για παιδιά νηπιαγωγείου. Οι απλές, γεμάτες χιούμορ και απρόοπτα ιστορίες φέρνουν το παιδί σε επαφή με τον κόσμο της φύσης, ενώ οι έντονοι χαρακτήρες των ηρώων σε συνδυασμό με τη χαρούμενη εικονογράφηση του Νίκου Πάνου, το βοηθούν να αγαπήσει το βιβλίο από την τρυφερή του ηλικία.

Από τις εκδόσεις ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ κυκλοφόρησαν σε τόμο τα πρακτικά της ημερίδας «ΞΑΝΑΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΛΑΣΙΚΟΥΣ» (Αναγνώσεις-διασκευές-διδακτικές προτάσεις) που πραγματοποιήθηκε με πολύ μεγάλη επιτυχία στις 14 Οκτωβρίου 2000 στη Στοά του Βιβλίου από τον εκδοτικό οίκο για να παρουσιαστεί η εξαιρετική σειρά (αριθμεί ήδη 18 τίτλους) «Τα Ελληνικά», στοχεύοντας παράλληλα στη νηφάλια και συστηματική προσέγγιση του πολυσχιδούς ζητήματος της διασκευής για παιδιά έργων της νεοελληνικής λογοτεχνίας.

Περιλαμβάνονται οι εισηγήσεις των: Θεοδόση Πυλαρινού (διδ. Ιόνιου Πανεπιστημίου), Γιώργου Γαλάντη (διδ. Πανεπιστημίου Αθηνών), Κώστα Ε. Πούλου (φιλόλογου-συγγραφέα), Νικόλα Ανδρικόπουλου (εικονογράφου), Βαγγέλη Ηλιόπουλου (συγγραφέα-εκπαιδευτικού) και Πόλυς Βασιλάκη (συγγραφέα-εκπαιδευτικού). Η επιμέλεια του τόμου ανήκει στη δραστήρια Τζίνα Καλογήρου (επικ. καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών). Ο τόμος διανέμεται δωρεάν στους εκπαιδευτικούς (τηλ. 2816134, 2846074-5).

Μια εξαιρετική και σ' όλα τα επίπεδα επαγγελματική δουλειά μάς έρχεται από το νομό Πέλλας. Πρόκειται για το CD «Επίλεκτοι Βυζαντινοί Ύμνοι όλου του ενιαυτού» του γνωστού (τόσο σε τοπικό όσο και σε πανελλήνιο επίπεδο) πρωτοψάλτη και διευθυντή του Μουσικού Γυμνασίου Γιαννιτσών ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝΑ που κυκλοφόρησε με τη χορηγία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Πέλλας και του τέως νομάρχη Πέλλας Γεωργίου Τάνου. Δεκαπέντε από τους πιο γνωστούς βυζαντινούς ύμνους αποδίδονται ευλαβικά με τέχνη, μαεστρία και μεράκι. Το cd (πραγματικό απόκτημα) μπορεί κανείς να το προμηθευτεί απευθυνόμενος στα τηλέφωνα: 0382-25456 και 28999.

Από το Ε.Λ.Ι.Α. κυκλοφόρησε το βιβλίο της ΓΙΟΛΑΝΤΑΣ ΤΕΡΕΝΤΣΙΟ «Κορυφαίοι Έλληνες στη σφαίρα της τέχνης», ένα πολυτελές λεύκωμα 364 σελίδων με συνεντεύξεις και δοκίμια. Από τις σελίδες του παρελαύνει ένα εντυπωσιακό πλήθος δημιουργών: Γαλάνης, Βυζάντιος, Βασιλείου, Μπουζιάνης, Τσαρούχης, Γκίκας, Σκλάβος, Τάσσοσ, Βοΐλα-Λάσκαρι, Καραγάτση, Ανδρέου, Κινδύνη-Μαρουδή, Χαριάτη, Μυταράς, Σισιλιάνος, Χρήστου, Πασχάλης, Γκόνη, Βερώνη, Αμπελά-Τερέντσιο, Παπαθανασίου, Θεοχάρης, Μιχαλαριάς, Μητρόπουλος κ.ά.

Οι εκδόσεις «Δίπτυχο» εκδίδουν ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον διμηνιαίο περιοδικό με τίτλο ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ-Έρευνα-Θεωρία-Πράξη. Η κυκλοφορία του ξεκίνησε το 1974 αλλά πριν από τρία χρόνια ανανεώθηκε, με αλλαγές προσώπων προσθήκες συνεργατών, μεταβολές σχημάτων κ.λ.π. Με την καινούρια του μορφή έφτασε αισίως τα 20 τεύχη και προσφέρει έγκυρη επιστημονική αρθρογραφία πανεπιστημιακών καθηγητών, παιδαγωγών και νηπιαγωγών πάνω σε καυτά θέματα της προσχολικής εκπαίδευσης με ιδιαίτερη έμφαση στη διδακτική μεθοδολογία. Επίσης τροφοδοτεί τη νηπιαγωγό με πλούσιο υλικό πρακτικών δραστηριοτήτων ανανεώνοντας σημαντικά τη διδακτική της πράξη. Ιδιαίτερα χρήσιμα αποδεικνύονται: α) το 16σέλιδο «ένθετο δραστηριοτήτων» με πρακτικές εφαρμογές γύρω από έναν ενιαίο θεματολογικό άξονα, β) το 8σέλιδο «ένθετο βιβλίου» με προτάσεις για τα παιδιά, τους γονείς και τους νηπιαγωγούς και γ) η στήλη των σεμιναρίων με αναλυτικές πληροφορίες για όλα τα αξιόλογα σεμινάρια και συνέδρια παιδαγωγικού ενδιαφέροντος. Το περιοδικό έχει προχωρήσει επίσης στη χορηγία συνεδρίων, τη συμμετοχή σε εκθέσεις και τη διοργάνωση πλήθους εκδηλώσεων. (Ζαΐμη 38, 10683 Αθήνα, τηλ.: 8223029 και 8254632).

«Είδαν τα μάτια μας γιορτές» είναι ο τίτλος της καινούριας ταινίας-ντοκιμαντέρ του ΣΤΕΛΙΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ (όλοι τον θυμόμαστε από τον βραβευμένο του «Άδη» το 1996) που απέσπασε άριστες κριτικές και κέρδισε το Β' Κρατικό Βραβείο Ποιότητας και το Βραβείο Κοινού στο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης. Τι περιέχει η ταινία; Εικόνες της Μεσογείου φτιαγμένες με ψωμί, λάδι και κρασί. Σε ένα γεύμα η ιστορία, η γεωγραφία, η οικονομία, το κλίμα, ο πολιτισμός και οι άνθρωποι της Μεσογείου. Διατροφικές συνήθειες, τρόποι παραγωγής, καθημερινότητες συνθέτουν μαζί με το φυσικό και το δομημένο περιβάλλον το πολιτισμικό σώμα του πιο ενδιαφέροντος, ίσως, ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της ιστορίας. Ένας πολιτισμός που διατρέχει ως κοινός τόπος ακόμη και φαινομενικά διαφορετικούς κόσμους όπως η Ελλάδα, η Τουρκία και η Ιταλία (Ελληνορθόδοξος Κόσμος, Ισλαμική Ανατολή και Καθολική Δύση). Η Μεσόγειος αναδεικνύεται σε μια θάλασσα της σύγκλισης και της συνάντησης. Μια ταινία ποίημα.

«ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ του απείρου εραστής» είναι ο τίτλος ενός καλαίσθητου CD που κυκλοφόρησε από τη ΜΙΝΟΣ-ΕΜΙ. Στην εισαγωγή ακούγεται ένα μουσικό κομμάτι στο πιάνο παιγμένο από τον ίδιο τον ποιητή. Στη συνέχεια ακούμε το Ρίτσο ν' απαγγέλλει με το χαρακτηριστικό του τρόπο αποσπάσματα από 18 ποιητικές συλλογές. Ενδιάμεσα ακούγονται μουσικές του Θάνου Μικρούτσικου από τα έργα του «Καντάτα για την Μακρόνησο» κι «Επιστροφή της Ελένης» καθώς και κομμάτια που έγραψε ειδικά γι' αυτή την έκδοση. Στο Θ. Μικρούτσικο ανήκουν επίσης η ιδέα, η επιμέλεια και η παραγωγή του cd. Στο φροντισμένο ένθετο υπάρχουν κείμενα του Λουί Αραγκόν, της Μάρως Δούκα, του Θ. Μικρούτσικου και το θρυλικό πια τετράστιχο του Κωστή Παλαμά καθώς και φωτογραφίες του Ρίτσου. Πρόκειται για μια εξαίρετη (και κυρίως χρήσιμη για όλους μας) δουλειά – προϊόν αγάπης θαυμασμού και σεβασμού (όλων των συντελεστών αλλά κυρίως του σημαντικότερου συνθέτη Θ.Μ.) για το μεγάλο Έλληνα ποιητή.

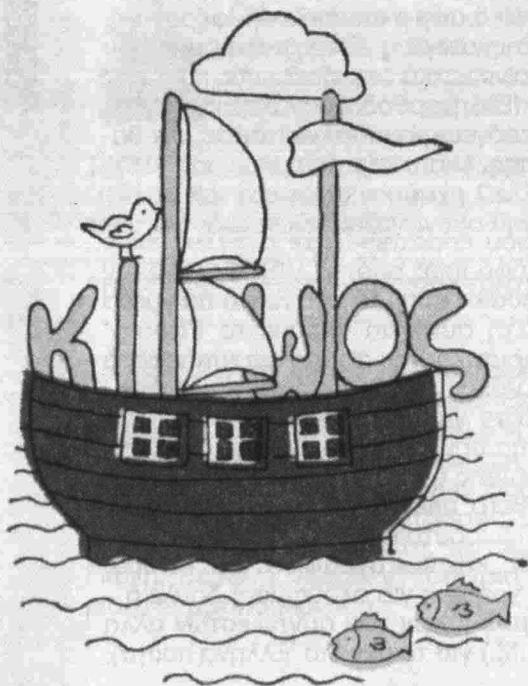

Έφεδρος αξιωματικός του πυροβολικού καταδρομών, των πληροφοριών, αλεξιπτωτιστής, αλλά και διαπρεπής οικονομολόγος στην πολιτική του ζωή ο ΘΕΜΗΣ ΜΑΡΙΝΟΣ, πολέμησε στο Αλβανικό Μέτωπο και στη Μάχη της Κρήτης. Συνελήφθη από τους Γερμανούς και αφού δραπέτευσε συνεργάστηκε με αντιστασιακούς στο νομό Ρεθύμνης. Διέφυγε στην Αίγυπτο και κατετάγη στην 1η Ελληνική Ταξιαρχία. Αποσπάστηκε στο Γραφείο Συνδέσμου και από εκεί στο βρετανικό Κέντρο Ειδικής Εκπαιδεύσεως στην Παλαιστίνη. Το 1942 οργάνωσε μυστικό δίκτυο πληροφοριών και δολιοφθορών στην Αλεξάνδρεια. Όμως εκείνο που κυρίως τον διέσωσε στην Ιστορία είναι η αποφασιστική συμβολή του στην ανατίναξη της σιδηροδρομικής γέφυρας του Γοργοπόταμου διακόπτοντας έτσι τον εφοδιασμό των Γερμανών στη Β. Αφρική. Αυτά τα τελευταία γεγονότα περιγράφει ο Θέμης Μαρίνος στο βιβλίο του «Ο ΕΦΙΑΛΤΗΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΑΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ-ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ 1941-1944» που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις Εκδόσεις Εταιρείας Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας. Ντοκουμέντα που πρώτη φορά έρχονται στο φως, λογοτεχνικότατη γραφή και αφήγηση «από πρώτο χέρι» για μια από τις πιο σημαντικές στιγμές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Τεράστια – και μοναχική – η συμβολή του ΔΙΟΝΥΣΗ ΣΕΡΡΑ στα επανησιακά και τα ελληνικά Γράμματα. Ένα τμήμα της η έκδοση των «ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΩΝ ΦΥΛΛΩΝ» τα οποία κάθε φορά αποτελούν μια αποκάλυψη στοιχείων και θεμάτων. Το τελευταίο τεύχος είναι αφιερωμένο στον ιδρυτή τους ΝΤΙΝΟ ΚΟΝΟΜΟ.

Στον κατακλυσμό της
υποκουλτούρας
η ΚΙΒΩΤΟΣ
διασώζει
στον Πειραιά
ό,τι καλύτερο
στο χώρο του βιβλίου

ΚΙΒΩΤΟΣ

βιβλία-παιχνίδια

Δραγάση 1, 185 35 Πειραιάς

τηλ.-Fax: 4138 522

Μητροπολίτης Ζακύνθου Χρυσόστομος
Αβούρης Μαρίνος, Γενικός Επιθεωρητής Μ. Ε., Αθήνα
Αγγελόπουλος Διομήδης, Αθήνα
Αθανασόπουλος Βαγγέλης, καθηγητής Πανεπιστημίου, Αθήνα
Αθανασόπουλος Γεώργιος, λογοτέχνης, Βρυξέλες
Αθανασιάδου Άννα, τραπεζικός, Αθήνα
Αλεξανδροπούλου Λένα, Κηφισιά
Αλιανδράτος Γιώργος, φιλόλογος, Αθήνα
Ανδριώτης Γιάννης, λογοτέχνης, Αθήνα
Αντίοχος Σαράντης, λογοτέχνης, Λουξεμβούργο
Αντιόχου Τώνια, μαθήτρια, Ζάκυνθος
Αντύπα Διονυσία, Αθήνα
Αρβανιτάκη-Δερμάτη Ιωάννα, φιλόλογος, Αθήνα
Αρβανιτάκη Τασία, φιλόλογος, Ζάκυνθος
Αρχοντούλης Απόστολος, χημικός, Αθήνα
Βαρβαρίγος Νίκος, ιδ. υπάλληλος, Ζάκυνθος
Βασιλάκης Γιώργος, τοπογράφος, Ζάκυνθος
Βενάρδου-Ξένου Αλίκη, δημοσιογράφος, Αθήνα
Βενέτης Θανάσης, λογοτέχνης, Αθήνα
Βενετσάνου Αδαμαντία, Ζάκυνθος
Βεντούρας Σήφης, λογοτέχνης, Αθήνα
Villar Lecumberri Alicia, φιλόλογος, Μαδρίτη
Βίτσος Γιάννης, μουσικός, Ζάκυνθος
Βίτσος Γιάννης, γιατρός, Ζάκυνθος
Βίτσος Νίκος, φαρμακοποιός, Ζάκυνθος
Βίτσος Τάσης, Ζάκυνθος
Βλασσόπουλος Νίκος, εφοπλιστής, Λονδίνο
Βουτσινάς Γιάννης, χημικός, Αθήνα
Βυθούλκα Χρυσή, φιλόλογος, Αθήνα
Βυθούλκας Διονύσης, φιλόλογος, Αθήνα
Βυθούλκας Κων/νος, εκπαιδευτικός, Ζάκυνθος
Γερωντόπουλος Κίμων, Αθήνα
Γιαννόπουλος Σπύρος, δικηγόρος, Ζάκυνθος
Γκανούδης Δημήτρης, ψυχολόγος, Αθήνα
Γκούσκος Διονύσης, δικηγόρος, Αθήνα
Γκρίτση-Μιλιέξ Τατιάνα, συγγραφέας, Αθήνα
Γούναρη Αναστασία, ζωγράφος, Αθήνα
Γουσέτη-Πατατούχα Ρίτα, Αθήνα
Δάλκα Γιολάνδα, Αθήνα
Δανελάτος Αντώνης, οδοντίατρος, Αθήνα
Δεληγιαννάκη Ναταλία, φιλόλογος, Ηράκλειο
Δεμέτης Γιάννης, Δ/τής Μουσείου Σολωμού, Ζάκυνθος
Διακοπαναγιώτης Ναθαναήλ, Κάρπαθος
Δούση Μαρία, ηθοποιός, Αθήνα
Δρακοπούλου Κατερίνα, φιλόλογος, Αθήνα
† Δρογγίτης Διονύσιος, συνταξιούχος δημοσίου, Ζάκυνθος
Δρόσου Ελευθερία, φιλόλογος, Αμφιλοχία
Ευαγγελάτος Γιάννης, επιχειρηματίας, Αθήνα
Ζακυνθινή Δράση για Φυσική & Πολιτιστική Συντήρηση
Ζαχαριά-Μυλωνά Στέλλα, δικηγόρος, Αθήνα
Ζαχαροπούλου Νατάσα, λογοτέχνης, Αθήνα
Ζαρκάδη Διονυσία, εκπαιδευτικός, Ζάκυνθος
Ζερβός Γεώργιος, οδοντίατρος, Αθήνα
Ζήβας Διονύσης, καθηγητής Πολυτεχνείου, Αθήνα
† Ζιμπής Γεώργιος, διευθυντής δασών, Ζάκυνθος
Ζουρίδης Γιώργος, τοπογράφος, Ζάκυνθος
Ζώη Κούλα, Ζάκυνθος
Ηλιόπουλος Βασίλειος, τραπεζικός, Αθήνα
† Θέμελη Ελίζα, Θεσσαλονίκη
Θέμελης Γιάννης, υπάλληλος ΕΟΚ, Λουξεμβούργο
Θεοδόσης Κων/νος, λογοτέχνης, Ζάκυνθος
† Θεοδοσιάδου Ασημίνα, Αθήνα

Θεοφάνης Γιώργος, ιδ. υπάλληλος, Αθήνα
 Θεοχάρης Γ. Χ., ποιητής, Άσπρα Σπίτια
 Ιθακήσιος Διονύσης, Διευθυντής Δημόκριτου, Αθήνα
 Ιστορική και Αρχαιολογική Εταιρεία, Αγρίνιο
 Ιωαννίδης Κώστας, λογοτέχνης, Δράμα
 Ιωαννίδης Χαράλαμπος, τραπεζικός, Γιαννιτσά
 Καββαδίας Σπύρος, Δρ. φιλολογίας, Ζάκυνθος
 Κάγκουρας Γεώργιος, έμπορος, Ζάκυνθος
 Καζαντζή Φανή, Πανεπιστημιακός, Θεσσαλονίκη
 Καζολέα Κατερίνα, ιστορικός τέχνης, Αθήνα
 Κακούρου-Χρόνη Γεωργία, φιλόλογος, Σπάρτη
 Καλαντζόπουλος Μένης, οικονομολόγος, λογοτέχνης, Αθήνα
 Καλλιγιάς Π. Γ., αρχαιολόγος, π. Δ/ντης Μουσείου Ακροπόλεως, Κηφισιά
 Καλογερία Φωτεινή, ψυχολόγος, Αθήνα
 Κανδύλας Θάνος, ποιητής, Αθήνα
 Καπάδοχος Δημήτρης, καθηγητής, Αθήνα
 Κάπαρης Σάκης, τραπεζικός, Πάτρα
 Καραμαλίκη Μαρία, φιλόλογος, Ζάκυνθος
 Καραπάνου Σάσα, φυσικοθεραπεύτρια, Ζάκυνθος
 Κάρδαρη Αικατερίνη, γιατρός, Ζάκυνθος
 Καρυδάκης Γεώργιος, Ζάκυνθος
 Κατσιμίγκα Παρασκευή, Αθήνα
 Κατσουράκη Λίλη, Αθήνα
 Καψοκέφαλος Σπύρος, συνταξιούχος, Αθήνα
 Κεφαλληνού Κατερίνα, ιδιωτ. υπάλληλος, Αθήνα
 Κεφαλληνού Ελισάβετ, καθηγήτρια Πανεπιστημίου, Αυστραλία
 Κεφαλόπουλος Νίκος, υπάλληλος ΕΛΤΑ, Ζάκυνθος
 Κλαμπάνη Μαύρα, συνταξιούχος Ο.Τ.Ε., Ζάκυνθος
 Κόκλα Γεωργία, Διευθ. Δημόσιας Βιβλιοθήκης Ζακύνθου, Ζάκυνθος
 Κοκλανάρης Νικόλαος, Η.Π.Α.
 Κολοβός Ντίνος, φιλόλογος, Αγρίνιο
 Κολυβά-Καραλέκα Μαριάννα, Διευθ. Γενικών Αρχείων Κράτους, Αθήνα
 † Κολυβάς Γιώργος, Διευθυντής ΕΡΤ, Αθήνα
 Κόμης Πέτρος, συνταξ. δημοσίου, Αθήνα
 Κομιανού Άρια, χαρακτρια, Αθήνα
 Κονιτόπουλος Ιάκωβος, μουσικός, Αθήνα
 Κοντογιάννης Κων/νος, Αθήνα
 Κοριατοπούλου Πιερρίνα, δικηγόρος, Αθήνα
 Κορφιάτης Γεώργιος, διπλωματικός, Λουξεμβούργο
 Κοταμανίδου Εύα, ηθοποιός, Αθήνα
 Κουρκουμέλης Αντώνης, βιολόγος, Η.Π.Α.
 Κουρκουμέλης Νίκος, ιστορικός ερευνητής, Αθήνα
 Κραουνάκης Σταμάτης, συνθέτης, Αθήνα
 Κριαράς Εμμανουήλ, καθηγητής Πανεπιστημίου, Θεσσαλονίκη
 Κυριακοπούλου Πιερρίνα, Αθήνα
 Κωνσταντοπούλου Γωγώ, Αθήνα
 Λαδός Βασίλειος, συνταξιούχος, Αχαρναί
 Λαζίδης Γιάννης, αρχιτέκτονας, Αθήνα
 Λαμπίρης Λεωνίδας, τραπεζικός, Αθήνα
 Λασκαράτος-Τυπάλδος Κων/νος, δικηγόρος, Αθήνα
 Λασκαράτος-Τυπάλδος Ιωάννης, καθηγητής Πανεπιστημίου, Αθήνα
 Λευκαδίτης Νίκος, Βόλος
 Λιβανός Νικόλαος, καθηγητής, Αθήνα
 Λοϊζίδου Μαρία, εικαστική καλλιτέχνης, Λευκωσία, Κύπρος
 Λούντζης Νίκιας, λογοτέχνης, Αθήνα
 † Μάνεσης Αριστόβουλος, Αθήνα
 Μάνεσης Διονύσης, εκπαιδευτικός, Ζάκυνθος
 Μάργαρης Ηλίας, τραπεζικός, Ζάκυνθος
 Μαρίνος Διονύσης, φωτογράφος, Αθήνα
 Μαρίνος-Κουρής Δημήτρης, καθηγητής Ε.Μ.Π., Αθήνα
 Μαρίνου Ιωάννα, Εξωχώρα, Ζάκυνθος
 Μαρίνου Τασία, εφοριακός, Ζάκυνθος

Μαρκαντωνάτου Μαρία, λογοτέχνης, Αθήνα
 Μαρκάτος Παναγής, π. Νομάρχης, Αθήνα
 Μαρκάτου Δώρα, Αθήνα
 Μαρκίδου Ελένη, φιλόλογος, Αθήνα
 Μαρνέρη-Μινώτου Φραγκίσκη, Αθήνα
 Μαρούδα Αικατερίνη, Αθήνα
 Μαρούδα-Πολυζωΐδη Χρυσούλα, γεωπόνος, Λάρισα
 † Μεγαδούκας Γιάννης, τραπεζικός, Αθήνα
 Μελά Κωνσταντίνα, τραπεζικός, Πειραιάς
 Μελίτας Νιόνιος, συνταξιούχος δημοσίου, Ζάκυνθος
 Μερκάτης Λώρης, ερευνητής, Αθήνα
 Μήτσιου-Παπαδοπούλου Ελένη, Θεσσαλονίκη
 Μήτσιου Φρίντα, φιλόλογος, Αγρίνιο
 Μητσού Μαριλίζα, φιλόλογος, Αθήνα
 Μιαουδάκη Ντίνη, Αθήνα
 Μικέλης Γιώργος, Αγρίνιο
 Μινώτος Διονύσης, φιλόλογος, Αθήνα
 Μιχοπούλου Μαρία, Μεθώνη
 Μονοκρούσος Λεφτέρης, τραπεζικός, Αθήνα
 Μόρφη-Χαλβατζάρα Μαρία, Ζάκυνθος
 Μόσχοβης Αντώνης, τραπεζικός, Αθήνα
 † Μοσενίγος Σπύρος, συνταξιούχος ΟΣΕ, Αθήνα
 Μουζάκης Τάσος, λογοτέχνης, Η.Π.Α.
 Μπαγδατόπουλος Δημήτρης, Αθήνα
 Μπακαλάκος Χρήστος, φιλόλογος, Θεσσαλονίκη
 Μπακανάκη Σοφία, λογοτέχνης, Αθήνα
 Μπακόλας Χρήστος, αγιογράφος, Θεσσαλονίκη
 Μπαλουξή Παυλίνα, μεταφράστρια, Πάρος
 Μπαξεβανίδης Νίκος, επιχειρηματίας, Αθήνα
 Μπαρούδης Χρήστος, Δοξάτο
 Μπάστας Αντώνης, επιχειρηματίας, Αθήνα
 Μπαχαράκης Μιχάλης, φιλόλογος, εκδότης, Θεσσαλονίκη
 Μπελούσης Παναγιώτης, γιατρός, Ραφήνα
 Μπελούσης Σπύρος, φιλόλογος, Αθήνα
 Μποζίκης Γιάννης, τραπεζικός, Ζάκυνθος
 Μπουρλέσα Σπυριδούλα, Καστοριά
 Μπούτου Τούλα, γιατρός, λογοτέχνης, Πειραιάς
 Μωραΐτη-Καπετσώνη Σοφία, συγγραφέας, Αθήνα
 Νάζου Παναγιώτα, καθηγήτρια Πανεπιστημίου, Αυστραλία
 Νάτσης Κωνσταντίνος, εκπαιδευτικός, Άλιμος
 Νειώδη Τίνα, Αθήνα
 Νικολαΐδης Κώστας, τραπεζικός, Γιαννιτσά
 Νικολουδάκης Αντώνης, Αθήνα
 Ντενίση Μιμή, ηθοποιός, Αθήνα
 Ντενίση Σοφία, φιλόλογος, Αθήνα
 Ξένος Βασίλης, συνταξιούχος, Αθήνα
 Ξένος Γεώργιος, δικηγόρος, Αθήνα
 Ξένος Νίκος, φυσικός, Αθήνα
 Ξένου Αγγελική, Αθήνα
 Ξένου-Ανέστη Ιουλία, Αθήνα
 Ορφανάκης Μιχάλης, ιδ. υπάλληλος, Αθήνα
 Παγανόπουλος Γιώργος, τραπεζικός, Αθήνα
 Παγανόπουλος Σταμάτης, Θεσσαλονίκη
 Παναγάκου Γκλόρια, Γλυφάδα
 Παπαδάτου-Παπαγιαννοπούλου Αγγελική, Αθήνα
 Παπαδάτου Όλγα, Ζάκυνθος
 Παπαδόπουλος Σεραφεΐμ, επιχειρηματίας, Γιαννιτσά
 Παπαϊωάννου-Αυγουστίνου Δανάη, φιλόλογος, Αθήνα
 Πατέρας Παναγιώτης, οικονομολόγος, Κρεμαστή Ρόδου
 Πατίλης Γιάννης, εκδότης, ποιητής, Αθήνα
 Πέττα Μαρία, φιλόλογος, ερευνητρια, Αθήνα
 Πετροπούλου Ταζή, φιλόλογος, Ζάκυνθος

Πετυχάκη-Μπάστα Νιόβη, Αθήνα
 Πήλικα Αγγελική, Ζάκυνθος
 Πης Βασίλης, λογοτέχνης, Κως
 Πίστας Παναγιώτης, καθηγητής Πανεπιστημίου, Θεσσαλονίκη
 Πλατανιάς Δημήτρης, Αίθουσα Τέχνης Ζακύνθου, Ζάκυνθος
 Πλατής Χρίστος, Αθήνα
 Πομόνης-Τζαγαράς Γιάννης, πολιτικός μηχανικός, Αθήνα
 Προβατά Μαρία, Αθήνα
 Προπαλάμος Ευθύμιος, δικηγόρος, Αθήνα
 Πυλαρινός Διονύσης, τ. βουλευτής, πρόεδρος Μουσείου Σολωμού, Ζάκυνθος
 Πυλαρινός Θεοδόσης, φιλόλογος, Αθήνα
 Πυλαρινός Χαράλαμπος, ζωγράφος-αγιογράφος, Αθήνα
 Ράντου Γεωργία, Αθήνα
 Ροζάνης Στέφανος, καθηγητής Πανεπιστημίου, Αθήνα
 † Σαββίδης Γιώργος, καθηγητής Πανεπιστημίου, Αθήνα
 Σαμαρά Ζωή, καθηγήτρια Πανεπιστημίου, Θεσσαλονίκη
 Σαμαρά Καίτη, εκδότρια, Θεσσαλονίκη
 † Σαπουτζή Ελευθερία, ηθοποιός, ποιήτρια, Αθήνα
 Sargint Robert, αρχιτέκτονας, Ιταλία
 Σεραπετόπουλος Χρήστος, οφθαλμίατρος, Αθήνα
 Σέρρας Διονύσης, λογοτέχνης, Ζάκυνθος
 Σιδέρη Αικατερίνη, Αθήνα
 Σκανδάμη Κλαίρη, ιστορικός, Ισπανία
 Σκαραμαγκά Λίνα, Αθήνα
 Σκλαβούνος Γιώργος, Αθήνα
 Σκοπετέα Σοφία, πανεπιστημιακός, Κοπεγχάγη
 Σκορδούλης Κώστας, καθηγητής Πανεπιστημίου, Αθήνα
 Σκούφη Αγγελική, τραπεζικός, Αθήνα
 Σούλη-Μόρφη Αναστασία, Ζάκυνθος
 Σοφιανόπουλος Γιώργος, επιχειρηματίας, Κέρκυρα
 Σπαθάκη Διονυσία, Ζάκυνθος
 Σταυρίδης Σταύρος, Αγρίνιο
 Στήνιος Γιάννης, γιατρός, Αθήνα
 Στράνη Φαίη, φιλόλογος, Ζάκυνθος
 Συνετός Παύλος, δικηγόρος, Ζάκυνθος
 Τζαβαλάς Διονύσης, δικηγόρος, Αθήνα
 Τζεμπίνος Στέλιος, δικηγόρος, Ζάκυνθος
 Τζίμη Στέλλα, γιατρός, Ζάκυνθος
 Τικτοπούλου Κατερίνα, φιλόλογος, Θεσσαλονίκη
 Τόδουλος Διονύσης, πολιτικός μηχανικός, Αθήνα
 Τόδουλος Ιωάννης, Χαλάνδρι
 Τοδούλου Ευτυχία, συνταξιούχος Ο.Τ.Ε., Αθήνα
 Τουλούπα Έβη, αρχαιολόγος, π. διευθύντρια Μουσείου Ακροπόλεως, Αθήνα
 Τουρόγιαννη Βιβή, τραπεζικός, Αθήνα
 Τριανταφύλλου Μαίρη, Βύρωνα
 Τσάμης Ιωάννης, Παλ. Φάληρο
 † Τσαντσάνογλου Ελένη, καθηγήτρια Πανεπιστημίου, Θεσσαλονίκη
 Τσαντσάνογλου Κυριάκος, Θεσσαλονίκη
 Τσερδανέλης (Τσερδάνης) Παναγιώτης, Βάρκιζα
 Τσιμπίδα Λίλιαν, Αθήνα
 Τσούκας Τάσος, τραπεζικός, Πειραιάς
 Υφαντής Νικόλαος, τραπεζικός, Παλλήνη
 † Φάρρος Αλέξανδρος, καθηγητής, Αθήνα
 Φέκκας Κωνσταντίνος, φιλόλογος, Θεσσαλονίκη
 Φραγκογιάννης Ανδρέας, π. Γενικός Διευθ. Υπ. Δικαιοσύνης, Αθήνα
 Χαραλαμπίδου Νάντια, φιλόλογος, Θεσσαλονίκη
 Χαρτά Ελένη, Πειραιάς
 Ψαρούδη Μαρία, Κηφισιά
 Hartzviker-Μοντσενίγου Πηνελόπη, υπάλληλος Ε.Ε., Λουξεμβούργο
 Δ. Ο., λογοτέχνης, Αθήνα

Γίνετε φίλοι του «Περίπλου» εκτός των άλλων σας συμφέρει!!!

Πάνω από 200 άνθρωποι των Τεχνών και των Γραμμάτων, δημιουργοί αλλά και φιλότεχνοι, έχουν μέχρι σήμερα γίνει και στην πράξη «Φίλοι του Περίπλου».

Συμπληρώστε το κουπόνι και ταχυδρομήστε το στη διεύθυνση που έχει πάνω μαζί με την ετήσια συνδρομή σας που είναι 15.000 Δρχ. (44,02 €)

τι κερδίζετε;

A • Ετήσια συνδρομή στο περιοδικό «Περίπλους» και τις ευχαριστίες του περιοδικού για την αγάπη σας που θα τις εκφράζει και εγγράφως με την αναφορά του ονόματός σας στον κατάλογο των φίλων που θα δημοσιεύει σε κάθε τεύχος του.

B • Απολύτως δωρεάν ταχυδρομικώς στο σπίτι σας τα εξής βιβλία των εκδόσεων «Περίπλους»:

1. Γκαμπριέλε Ντ' Αννούτσιο: *Ο θάνατος του δούκα της Οφένα.*
2. Έλληνας υπαξιωματικού: *Η στρατιωτική ζωή εν Ελλάδι.*
3. Nigel Warburton: *Φιλοσοφία, τα βασικά ζητήματα.*
4. Ιλένα Μάρκες, *Το τελευταίο λιμάνι.*
5. A. A. Milne: *Ο Γουίνι και η σοφία.*
6. A. A. Milne: *Ο Τίγρης και η φόρα*
7. Jane Adams: *Στη σκία της ανωνυμίας.*

Η συνολική αξία των βιβλίων είναι 18.200.- Δρχ. 53,41 €

Η αξία της ετήσιας συνδρομής στον «Περίπλου» 6.000.- Δρχ. 17,61 €

Το συνολικό κέρδος κάθε «Φίλου του Περίπλου» 24.200.- Δρχ. 71,02 €

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΜΕΛΟΥΣ

Θα ήθελα να με εγγράψετε μέλος της μη κερδοσκοπικής εταιρείας
 «Οι Φίλοι του Περίπλου».

Αποστέλλω το ποσό των 15.000 δρχ. (44,02 €) ως ετήσια συνδρομή μου:

- Με ταχυδρομική, τραπεζική ή ιδιωτική επιταγή στο όνομα:
 Διονύσης Βίτσος, Σπ. Τρικούπη 20, 106 83 Αθήνα.
- Με κατάθεση στους λογαριασμούς
  - ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ 345/749 012-77
  - ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 54/04870-00010/79
  - ALPHA BANK 101-002101-685564

όπου πρέπει να ζητήσετε να σας αναγράψουν στον κομπιούτερ ως καταθέτη.

- Στον κ. Γιάννη Δεμέτη, Μουσείο Σολωμού, στη Ζάκυνθο.

(Παρακαλούμε σημειώστε τον τρόπο).

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: _____

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: _____

Τ. Κ.: _____

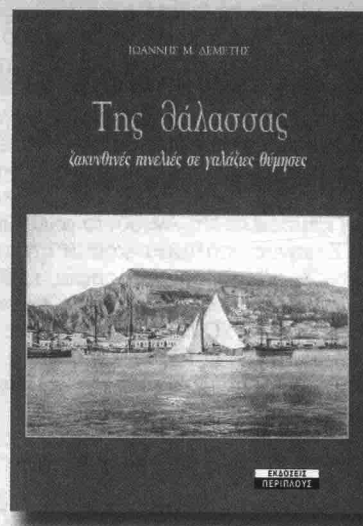
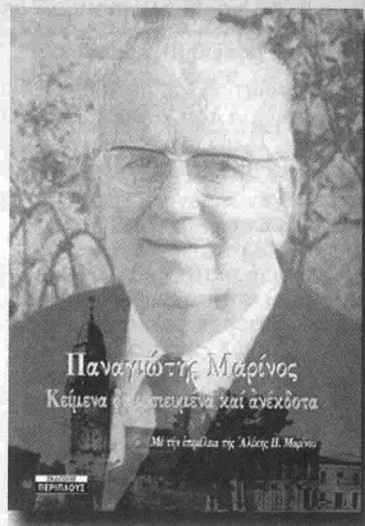
ΠΟΛΗ: _____

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: _____

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: _____

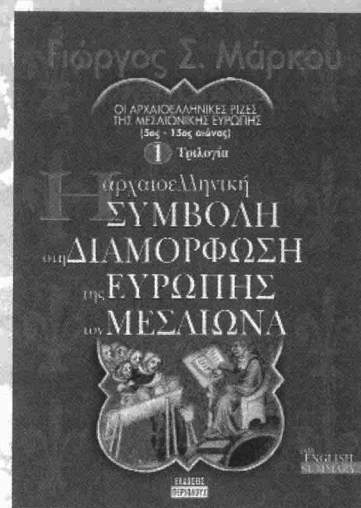
Περίπλους... στη Ζάκυνθο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ

Σπ. Τρικούπη 20, 10683 Αθήνα, Τηλ. Κέντρο: 3307000, fax: 3307005

Ο συγγραφέας, Καθηγητής Γιώργος Σ. Μάρκου, κατά τη διάρκεια της εικοσαετούς καριέρας του στην Ιταλία, αφού ερεύνησε συστηματικά πολλά μεσαιωνικά Αρχεία και Βιβλιοθήκες σε όλη την Ευρώπη, τεκμηρίωσε με δεκάδες αδιαφιλονίκητα στοιχεία τη μεγάλη αρχαιοελληνική προσφορά στη μεσαιωνική Ευρώπη και ειδικότερα στα πρώτα Πανεπιστήμια. Έχει διδάξει τα θέματα του παρόντος βιβλίου σε Ιταλικά Πανεπιστήμια και το Βατικανό σε χιλιάδες Ιταλούς και ξένους φοιτητές.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ

Σπ. Τρικούπη 20, 10683 Αθήνα,
Τηλ. Κέντρο: 3307000, fax: 3307005

Η Βίτω Αγγελοπούλου είναι κριτικός λογοτεχνίας ✘ Ο Δημήτρης Αλεξίου είναι ποιητής ✘ Ο Αργύρης Αρχάκης είναι λέκτορας γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών ✘ Ο Ιωσήφ Βεντούρας είναι συγγραφέας ✘ ο Διονύσης Βίτσος είναι ο εκδότης του «Περίπλου» ✘ Ο Γιάννης Δεμέτης είναι συγγραφέας και επιμελητής του Μουσείου Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων ✘ Ο Μένης Καλαντζόπουλος είναι ποιητής ✘ Η Τζίνα Καλογήρου είναι επίκουρη καθηγήτρια στον Τομέα Ανθρωπιστικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών ✘ Ο Θάνος Κανδύλας είναι ποιητής και μεταφραστής ✘ Ο Γιάννης Καραμητσόπουλος είναι ποιητής και διευθυντής του περιοδικού «Ίβκος» ✘ Ο Σπύρος Καρυδάκης είναι συγγραφέας ✘ Η Ελισάβετ Κεφαλληνού είναι καθηγήτρια του Πανεπιστημίου του Σίδνεϋ ✘ Ο Διονύσης Κλαυδιανός είναι δημοσιογράφος ✘ Ο Κ. Α. Κολοβός είναι φιλόλογος και κριτικός λογοτεχνίας ✘ Ο Α. Ι. Λιβέρης ήταν συγγραφέας ✘ Ο Γεώργιος-Αλέξανδρος Μαγκάκης είναι καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, πρώην υπουργός ✘ Ο Δημήτρης Μανώλος είναι ποιητής και μεταφραστής ✘ Ο Θέμης Μαυροκέφαλος είναι ποιητής ✘ Η Φρίντα Μήτσιου είναι συγγραφέας ✘ Ο Νίκος Μοσχονάς είναι ιστορικός ✘ Ο Γιάννης Μουγογιάννης είναι συγγραφέας ✘ Ο Χρήστος Μπουλώτης είναι αρχαιολόγος και συγγραφέας ✘ Ο Lars Noergaard είναι καθηγητής του Πανεπιστημίου της Κοπεγχάγης ✘ Η Έλλη Παιονίδου είναι Κύπρια ποιήτρια και συγγραφέας ✘ Ο Χρίστος Παπαγεωργίου είναι ποιητής και κριτικός λογοτεχνίας ✘ Ο Γιώργος Πεφάνης είναι θεατρολόγος ✘ Ο Γιάννης Πλαχούρης είναι ποιητής και κριτικός λογοτεχνίας ✘ Η Ειρήνη Σπανουδάκη είναι μεταφράστρια ✘ ο Μάκης Τσίτας είναι συγγραφέας και ο αρχισυντάκτης του «Περίπλου» ✘ Η Ρίτσα Φράγκου-Κικίλια είναι συγγραφέας και καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών ✘ ο Χαμίντ Φαλαντβίντ είναι Γάλλος ποιητής περσικής καταγωγής ✘ Η Ελένη Χωρεάνθη είναι συγγραφέας και κριτικός λογοτεχνίας.

Οι συνεργάτες μας

Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη

Εκδόσεις

Α. Σειρά «Νεοελληνική Βιβλιοθήκη»

Με τη γενική φιλολογική εποπτεία του Αποστόλου Σαχίνη:

1. Στέφανοι Ξένου « <i>Η ηρωϊκή της Ελληνικής Επανάστασης</i> », φιλολογική επιμέλεια Βικτωρία Χατζήγεωργίου-Χασιώτη (τόμ. Α+Β), Αθήνα 1988, σελ. 492+492, ο τόμ.	Δρχ. 2700
2. Ανδρέα Κάλβου « <i>Ωδαί</i> », φιλ. επιμ. Στέφανος Διαλησμάς, Αθήνα 1988, σελ. 204	2500
3. Γεράσιμου Μαρκορά « <i>Ποιήματα</i> », φιλ. επιμ. Παναγιώτης Μαστροδημήτρης, Αθήνα 1988, σελ. 368	2500
4. Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη « <i>Διηγήματα</i> », φιλ. επιμ. Φώτης Δημητρακόπουλος, Αθήνα 1988, σελ. 372	2700
5. Αλεξάνδρου Ρίζου Ραγκαβή « <i>Ο Αυθέντης του Μωρέως</i> », φιλ. επιμ. Απόστολος Σαχίνης, Αθήνα 1989, σελ. 250	2500
6. Κωστή Παλαμά « <i>Η φλογέρα του βασιλιά</i> », φιλ. επιμ. Κωνσταντίνος Κασίνης, Αθήνα 1989, σελ. 220	2500
7. Γρηγορίου Παλαιολόγου « <i>Ο Ζωγράφος</i> », φιλ. επιμ. Άλκης Αγγέλου, Αθήνα 1989, σελ. 302	2700
8. Σπυρίδωνος Ζαμπελίου « <i>Κρητικοί Γάμοι</i> », φιλ. επιμ. Αθανάσιος Καραθανάσης, Αθήνα 1989, σελ. 632	4000
9. Κωνσταντίνου Χατζόπουλου « <i>Φθινόπωρο</i> », φιλ. επιμ. Πέτρος Χάρης, Αθήνα 1990, σελ. 202	2500
10. Samuel Sheridan Wilson « <i>Το Παλληκάριον</i> », φιλ. επιμ. Δημήτρης Πολέμης, Αθήνα 1990, σελ. 200	2500
11. Κωνσταντίνου Χριστομάνου « <i>Το βιβλίο της Αυτοκράτειρας Ελισάβετ</i> », φιλ. επιμ. Απόστολος Σαχίνης, Αθήνα 1990, σελ. 212	2500
12. Λορέντζου Μαβίλη « <i>Τα Ποιήματα</i> », φιλ. επιμ. Γεώργιος Αλισανδράτος, Αθήνα 1990, σελ. 236	2700
13. Γεωργίου Βιζυνοπού « <i>Τα Διηγήματα</i> », φιλ. επιμ. Ευάγγελος Αθανασόπουλος, Αθήνα 1991, σελ. 388	3300
14. Παύλου Καλλιγά « <i>Θάνος Βλέκας</i> », φιλ. επιμ. Ευστράτιος Χωραφάς, Αθήνα 1991, σελ. 264	2500
15. Γιάννη Ψυχάρη « <i>Ζωή κι Αγάπη στη Μοναξιά</i> », φιλ. επιμ. Βασίλειος Τωμαδάκης, Αθήνα 1991, σελ. 360	2700
16. Κωνσταντίνου Χατζόπουλου « <i>Τα ποιήματα</i> », φιλ. επιμ. Γεώργιος Βελουδής, Αθήνα 1992, σελ. 484	3300
17. Ιωάννου Κονδυλάκη « <i>Ο Πατούχας</i> », « <i>Όταν ήμουν δάσκαλος</i> », φιλ. επιμ. Μιχάλης Μερακλής, Αθήνα 1993, σελ. 375	3400
18. Λάμπρου Πορφύρα « <i>Τα Ποιήματα</i> », φιλ. επιμ. Ελένη Πολίτου-Μαρμαρινού, Αθήνα 1993, σελ. 410	3400
19. Γιάννη Βλαχογιάννη « <i>Μεγάλα χρόνια</i> », « <i>Τα παληκάρια τα παλιά</i> », φιλ. επιμ. Επαμειν. Μπαλούμης, Αθήνα 1994, σελ. 374	4000
20. Κωνσταντίνου Ράμφου « <i>Ο Κατσαντώνης</i> », « <i>Αι τελευταία ημέραι του Αλή Πασά</i> », φιλ. επιμ. Αικ. Κουμαριανού, Αθήνα 1994, σελ. 376	3400
21. Αλεξάνδρου Σούτσου « <i>Ο Εξόριστος του 1831</i> », φιλ. επιμ. Λουκία Δρούλια, Αθήνα 1994, σελ. 235	3000
22. Αντρέα Καρκαβίτσα « <i>Η Λυγερή</i> », φιλ. επιμ. Παναγιώτη Μαστροδημήτρη, Αθήνα 1994, σελ. 250	3000
23. Νικολάου Βωτιυρά « <i>Η Σπάθη της εκδικήσεως</i> », φιλ. επιμ. Τιτίκα Δημητρούλια, Αθήνα 1994, σελ. 134	2000
24. Ιακώβου Πιτσιπιού « <i>Η ορφανή της Χίου</i> », « <i>Ο πύθηκος Ξουθ</i> », φιλ. επιμ. Δημήτρης Τζιόβας, Αθήνα 1995, σελ. 383	3400
25. Κωστή Παλαμά « <i>Τρισεύγενη</i> », φιλ. επιμ. Βάλτερ Πούχνερ, Αθήνα 1995, σελ. 288	3400
26. Ιωάννη Βηλαρά « <i>Ποιήματα</i> », φιλ. επιμ. Γιώργος Ανδρειωμένος, Αθήνα 1995, σελ. 605	5300

27. Εμμανουήλ Ροΐδη « <i>Αφηγηματικά κείμενα</i> », φιλ. επιμ. Δημήτρης Δημητρούλης, Αθήνα 1995, σελ. 668	Δρχ. 6000
28. Παναγιώτη Σούτσου « <i>Ο Λέανδρος</i> », φιλ. επιμ. Γιώργος Βελουδής, Αθήνα 1996, σελ. 202	3300
29. Κωνσταντίνου Χατζόπουλου « <i>Κριτικά κείμενα</i> », φιλ. επιμ. Κρίστα Ανεμούδη-Αρζόγλου, Αθήνα 1996, σελ. 536	6000
30. Γιάννη Καμπύση « <i>Οχτροί και Φίλοι</i> » και άλλα διηγήματα, φιλ. επιμ. Δέσποινα Δούκα, Αθήνα 1997, σελ. 275	3300
31. Γιάννη Ψυχάρη « <i>Κριτικά κείμενα</i> » α' τόμος, φιλ. επιμ. Ιφιγένεια Μποτουροπούλου, Αθήνα 1997, σελ. 445	4400
32. Γιάννη Ψυχάρη « <i>Κριτικά κείμενα</i> » β' τόμος, φιλ. επιμ. Ιφιγένεια Μποτουροπούλου, Αθήνα 1997, σελ. 392	4400

Με τη φιλολογική εποπτεία του Χ. Αλεξίου:

33. Αλέξανδρου Ρίζου Ραγκαβή « <i>Διηγήματα</i> » α' τόμος,] φιλ. επιμ. Δημητρίου Τζιόβα, Αθήνα 1999, σελ. 590	6000
34. Αλέξανδρου Ρίζου Ραγκαβή « <i>Διηγήματα</i> » β' τόμος, φιλ. επιμ. Δημητρίου Τζιόβα, Αθήνα 1999, σελ. 570	5800

Με τη γενική φιλολογική εποπτεία του Β. Αθανασόπουλου:

35. Σπυρίδωνος Ζαμπελίου « <i>Τα Κριτικά κείμενα</i> », φιλ. επιμ. Γεωργίου Γ. Αλισανδράτου, Αθήνα 1999, σελ. 313	4400
36. Dionisio Conte Salamon « <i>Rime improvvisate</i> », φιλ. επιμ. Γεράσιμος Ζώρας, Αθήνα 2000, σελ. 103	2500
37. Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη « <i>Τα ρόδινα ακρογιάλια</i> », φιλ. επιμ. Μπελικά Κουμπάρη, Αθήνα 2000, σελ. 173	3600

Α. Σειρά «Θεατρική Βιβλιοθήκη»

Με τη γενική φιλολογική εποπτεία του Βάλτερ Πούχνερ:

1. Ρίγα Βελεσπινλή « <i>Τα Ολύμπια</i> », φιλ. επιμ. Βάλτερ Πούχνερ, Αθήνα 2000, σελ. 227	3200
--	------

Γ. Άλλες εκδόσεις

1. Άλκη Θρύλου « <i>Το Ελληνικό Θέατρο</i> », (τ. Α' - Β'), 1977-1981	1500
2. « <i>Το Εικοσιένα</i> » (Πανηγυρικοί λόγοι ακαδημαϊκών), 1977 σελ. 1024	3300
3. « <i>Η 28η Οκτωβρίου 1940</i> » (Πανηγυρικοί λόγοι ακαδημαϊκών), 1978, σελ. 608	2700
4. Διονυσίου Σολωμού « <i>Εγκώμιο για τον Ούγο Φόσκολο</i> », 1978, σελ. 83	2100
5. Άγγελου Σικελιανού « <i>Το Αγιορείτικο Ημερολόγιο</i> », 1988, σελ. 270	1800
6. Φώτου Πολίτη « <i>Επιλογή κριτικών άρθρων</i> » Δ' τόμος, φιλ. επιμ. Νίκου Πολίτη, Αθήνα 1991, σελ. 435	3700
7. Απόστολου Σαχίνη « <i>Το αφηγηματικό έργο του Πετσάλη-Διομήδη</i> », Αθήνα 1992, σελ. 95	1100
8. Κώστας Ουράνης « <i>Ένα ειδύλλιο</i> », φιλ. επιμ. Αλόη Σιδέρη, Αθήνα 1992, σελ. 172	1700
9. Goethe « <i>Τα χρόνια μαθητείας του Βίλχελμ Μάιστερ</i> » Α' τόμος, φιλ. επιμ. Άγγελος Παρθένης, Αθήνα 1995, σελ. 332	4600
10. Goethe « <i>Τα χρόνια μαθητείας του Βίλχελμ Μάιστερ</i> » Β' τόμος, φιλ. επιμ. Άγγελος Παρθένης, Αθήνα 1995, σελ. 408	5300
11. Απόστολου Σαχίνη « <i>Μελέτες για την Κρητική Λογοτεχνία</i> » διατίθεται από το βιβλιοπωλείο της «Εστίας» Ι. Δ. Κολλάρος	
12. Γεωργίου Ανδρειωμένου « <i>Οι Επτανήσιοι στα σχολικά αναγνώσματα της τελευταίας εξηκονταετίας</i> », φιλ. επιμ. Γεώργιος Ανδρειωμένος, Αθήνα 2000, σελ. 168	2800

Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη

Όθωνος 8, 105 57 Αθήνα

Τηλ. 3225338, 3225280-Fax. 3225280

15 ΧΡΟΝΙΑ ΙΧΝΕΥΤΗΣ

15 ΧΡΟΝΙΑ ΑΔΙΑΚΟΠΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

ΜΕ ΑΥΤΟΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

ΚΑΙ ΤΗΝ ΗΘΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ*

**(Συγγραφέων, κριτικών, δημοσιογράφων,
εκδοτών, βιβλιοπωλών, βιβλιοφίλων)**

ΤΟΥ ΜΟΝΑΔΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ

ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΑΓΩΓΗ

ΠΟΥ ΔΙΑΘΕΤΕΙ Ο ΧΩΡΟΣ

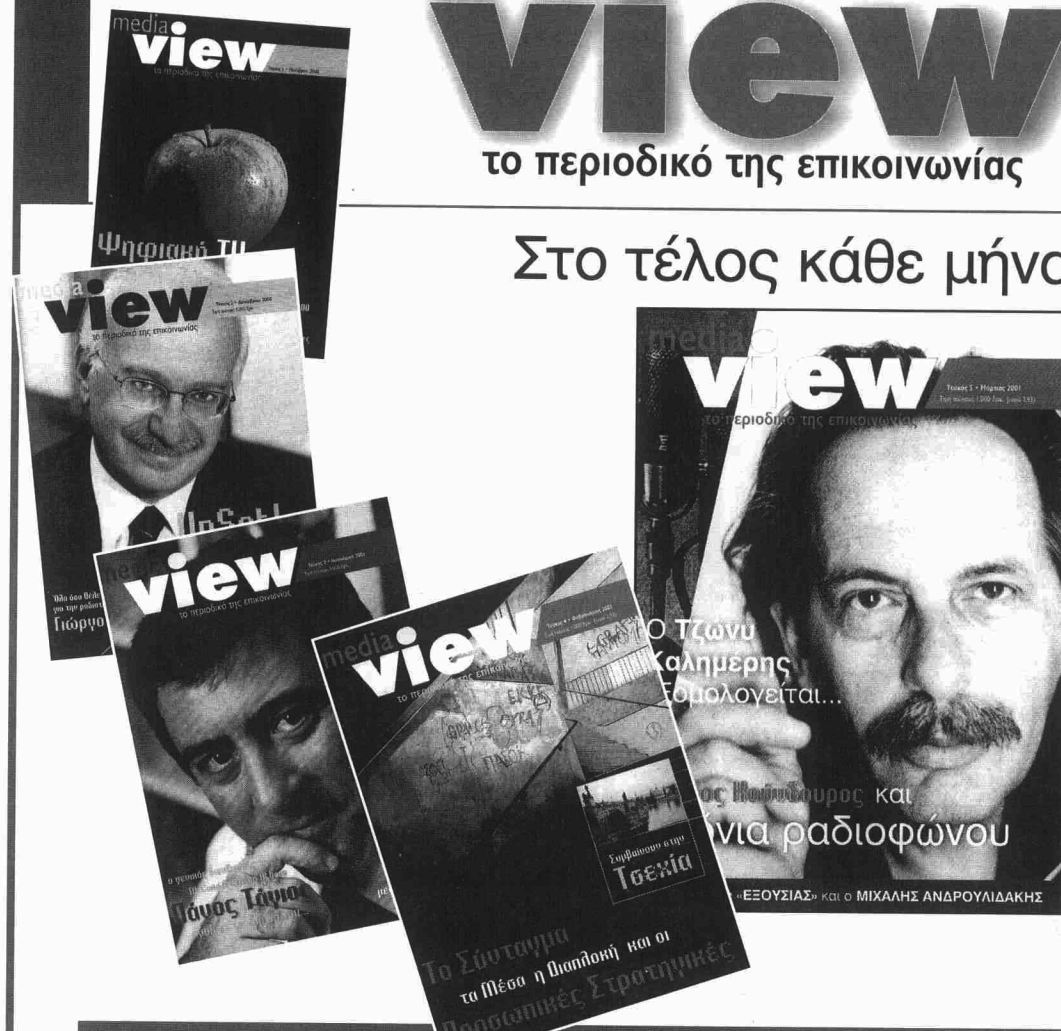
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

***Χωρίς δηλαδή την οικονομική ή ηθική υποστήριξη του Υπουργείου Πολιτισμού
ή άλλου κρατικού φορέα για το βιβλίο και γενικότερα τον πολιτισμό.**

media
view
το περιοδικό της επικοινωνίας

Στο τέλος κάθε μήνα

Ποιος είναι ο κερδισμένος; Ποιος είναι ο χαμένος του παιχνιδιού;
Ποιος αγόρασε τί; Πόσο «πούλησε»; Γιατί «κλείνει»; Σε ποιον ανήκει;
Πότε θα κυκλοφορήσει; Είναι αλήθεια ή μπλόφα;

media
view

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ / ΔΗΜΟΣΙΕΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ 20.000 δρχ.

ΙΔΙΩΤΕΣ 11.000 δρχ.

ΦΟΙΤΗΤΕΣ 7.000 δρχ.

Α.Φ.Μ.

Δ.Ο.Υ.

• ΕΠΩΝΥΜΙΑ

• ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

•

• ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

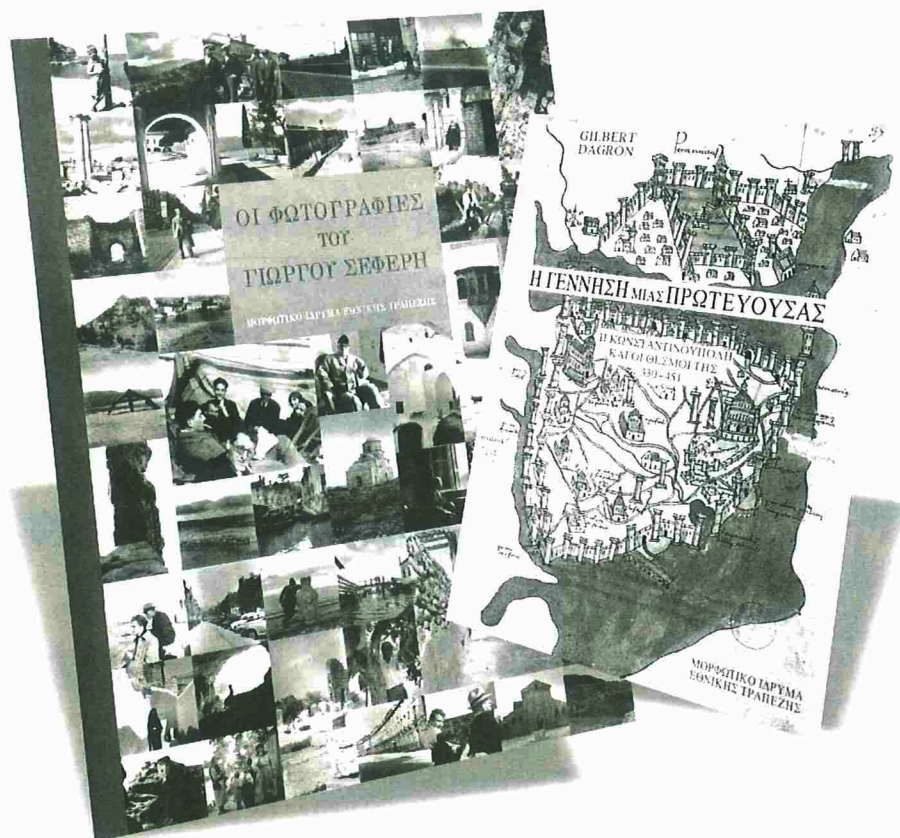
• ΕΤΑΙΡΕΙΑ

• ΤΗΛ.

Η πληρωμή μπορεί να γίνει και με ταχυδρομική ή τραπεζική επιταγή ή με πιστωτική κάρτα. Το περιοδικό διατίθεται και από τα κεντρικά σημεία διανομής Τύπου, σε όλη την Ελλάδα και στα βιβλιοπωλεία: "ΕΣΤΙΑ" (Σόλωνος 60), "ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ" (Στουρνάρη 31), "ΠΟΛΙΤΕΙΑ" (Ασκληπιού 3) και "ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ" (Νικητάρ 2 & Στοά του Βιβλίου).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΘΕΣΗ

Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (Μ.Ι.Ε.Τ.)
Θουκυδίδου 13, Πλάκα
τηλ.: 322 1335
e-mail: miet2@otenet.gr

Βιβλιοπωλείο "Το Μορφωτικό"
Στοά του Βιβλίου
Πεσμαζόγλου 5, Αθήνα
τηλ.: 321 5606

Πολιτιστικό Κέντρο Θεσσαλονίκης Μ.Ι.Ε.Τ.
Βασ. Όλγας 108, Θεσσαλονίκη
τηλ.: (031) 295 171
e-mail: mietthes@otenet.gr

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
<http://www.nbg.gr>

Η κατοικία σας

υπό την σκέπη της
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ

SYNEDIA S.A.

Το σπίτι σας, μικρό ή μεγάλο, είναι η περιουσία σας, η βάση σας, το ορμητήριο σας. Όμως διάφοροι κίνδυνοι, όπως φωτιά, σεισμός, κλοπή, θεομηνίες, κ.ά. το απειλούν. Σήμερα, ο καλύτερος τρόπος για να το προστατέψετε, είναι το πολυασφαλιστήριο κατοικιών "ΝΕΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑ" της ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ.

Το πρόγραμμα καλύπτει:

Ζημιές από φωτιά, κεραυνό, έκρηξη λέβητα κεντρικής θέρμανσης, βραχυκύκλωμα, θεομηνίες, διάρρηξη σωληνώσεων ύδρευσης, σεισμό.

Επίσης καλύπτεται:

- Η απώλεια περιχομένου λόγω κλοπής.
- Η απώλεια ή η καταβολή ενοικίου σε περίπτωση που θεωρηθεί ακατοίκητη η κατοικία λόγω ζημιάς και μέχρι την αποκατάστασή της.
- Ο ασφαλισμένος και τα μέλη της οικογένειάς του από κάθε ατύχημα που θα συμβεί στην κατοικία του ή στο γύρω χώρο.
- Η αστική ευθύνη του ασφαλισμένου.

Νέα Κατοικία. Η πιο ολοκληρωμένη προστασία για το σπίτι σας.

Προστατέψτε τον εαυτό σας και την περιουσία σας, από κάθε πιθανό κίνδυνο, με το πολυασφαλιστήριο ΝΕΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑ. Νιώστε μοναδική προστασία και σιγουριά, υπό την σκέπη της ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ.

ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Πολυασφαλιστήριο κατοικιών με τη δύναμη της ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ

Α. Συγγρού 163 • 171 21 Ν. Σμύρνη • ΤΗΛ.: 01-9379100, 9311777 • FAX: 01-9358924 • TLX: 223004 AGRO GR
<http://www.agroins.com> • e-mail: info@agroins.com • ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΦΩΤΙΑΣ ΤΗΛ.: 01-9379200-209-219 • FAX: 01-9350421

«Όλα περνούνε. Η πατρίδα μένει». Η παρακαταθήκη μνήμης του Ιορδάνη Γαβρά, έντιμου πατριώτη και άδολου αγωνιστή στα πεδία του πολέμου και του βίου, χωρικού δεμένου με τη γη, μετασχηματίζεται σε κιβωτό της νεότερης ελληνικής Ιστορίας. Η προσφυγιά, ο πόλεμος του '40, η κατοχή, ο εμφύλιος και οι συνέπειές του, αφηγημένα όλα με λόγο πηγαίο και γνήσιο, λαϊκό, που καθρεφτίζει τα έργα και τις ημέρες των ανθρώπων στην ελληνική ύπαιθρο, την ταπεινότητα και το μεγαλείο που κρύβουν αυτά. Στην άλλη πλευρά του καθρέφτη, η μικρότητα των πολιτικών, η ματαιότητα του κερδισμένου με αίμα πλούτου, η διαρκής ύβρις των ματαιόδοξων απέναντι στην απρόσβλητη πάντοτε φύση.

Ο Θανάσης Γεωργιάδης μοιράζει την έμπνευσή του ανάμεσα στο μύθο και την Ιστορία, σε ένα πεζογράφημα που βαδίζει στους πιο φωτεινούς δρόμους της ελληνικής γλώσσας.

- Αθήνα: Κεραμεικού 93-95, Τ.Κ. 104 35, Τηλ.: (01) 3460224
Fax: (01) 3460183, e-mail: sa_orizontes@hellasnet.gr
- Θεσσαλονίκη: Μοναστηρίου 139 & Χαλκίδος 3, Τ.Κ. 546 27, Τηλ.: (031) 543828
Fax: (031) 501824, e-mail: s_orizontes@hellasnet.gr